

A
KEGYELEM
NAGY NAPJAI

IRTA
GRYNAEUS GYÖRGY

STEPHANEUM NYOMDA BUDAPEST

A KEGYELEM
NAGY NAPJAI

IRTA

GRYNAEUS GYÖRGY

BUDAPEST

STEPHANEUM NYOMDA

Nihil obstat. *Dr. Michael Marcell*, censor dioecesanus. Nr. 4375/1938.
Imprimatur. Strigoni, die 19. Octobris 1938. *Dr. Joannes Drahos*,
vicarius generalis.

A kiadásért felelős: Grynæus György.
Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: ifj. Kohl Ferenc,

ELŐSZÓ.

Mindenki ismeri a zárt lelkigyakorlatok óriási teljesítményeit. A gyakorlati szükségszerűség azonban emellett kitermelt egy másik típust is, a félig zárt lelkigyakorlatot. Elismerem, hogy ez utóbbi kevesebbet nyújt, mint az egészen zárt, mert hiszen a teljes elvonultság nyújtotta előnyök hiányoznak. Viszont a közönséges népmissióknál értékesebb, minthogy itt a hallgatóság az egész napot mégis az örök igazságok tárgykörében tölti el, a vezetőnek pedig alkalma van alaposabb lelki munkára. Itt ugyanis nem a hívek nagy tömegével áll szemben, hanem csak egy kisebb csoporttal, azonos társadalmi osztályú, egyenlő lelki síkon mozgó résztvevőkkel. A legnagyobb jelentőséget pedig az biztosítja számára, hogy míg a zárt lelkigyakorlat áldásaiban csak kevesen, úgyszólván, csak a választottak vehetnek részt és bizonyos anyagi áldozatokkal is jár, addig a félig zárt lelkigyakorlatba a hívek jelentős csoportja bele kapcsolódhatik anélkül, hogy költségbe, távolabbi helyre való utazásba nagyobb időveszteségbe kerülne. Ezenfelül úgy érezzük, hogy ismét van egy alkalom, amikor a maga lelkipásztor szavá teheti a legnagyobb nyíltsággal és őszinteséggel az általa nagyon is ismert néphibákat, amelyeket máskülönben a nép idegenek előtt szégyelne. Ekkor bizalmas körben atyai szeretettel megtárgyalhatja a

legkényesebb kérdéseket is, amelyekről a szószéken nem beszélhet a vegyes hallgatóság miatt. Pedig mégis szükséges e tekintetben is az Egyház álláspontját leszzegezni.

E néhány sorozat elmélkedés és triduum is ilyen célt szolgál. Az a leghőbb kívánságom, hogy «A kegyelem nagy napjai» sokak számára hozzák meg az üdvös eredményeket.

A BOLDOGSÁG ÚTJA.

Mily boldogság a hívő világszemlélet.

Az ószövetségi bibliai történetek eseményei között egyik legjelentősebb az, mikor a zsidók kivándoroltak Egyiptomból. Minden, a mai kifejezéseket használva, programmszerűen folyt le, csak az volt a baj, hogy disszonáns hangok is vegyültek az örvendezők hálaénekébe. Voltak ugyanis olyanok is, akik az egyiptomi városi élet kényelmét, komfortját nem szívesen cserélték fel a puszták nélkülözéseivel, az újabb fáradaalmakkal, melyek az új haza megalapításánál reájuk vártak. Pedig az ígéret földje sokkal többet ért nekik. A lelkigyakorlatot is bizonyos párhuzamba állíthatjuk ezen bibliai történettel, mert ott is bizonyos megszokott kényelemről le kell mondani, aztán olyan szigorú napirend szerint élni, csaknem mint a szerzetesek. Ne sajnálják a fáradtságot, mert a lelki örömök bőségesen pótolják. Csak olvassák el Krisztus követése könyvéből (I. 20.), milyen lelkesedéssel ír a lelki magány boldogságáról: *«Ha egész szivedből akarsz megtörődni, vonulj szobádba, zárd ki onnan a világ zaját, miként írva van: szobátokban vezekeljetek. Szobádban megtalálod azt, amit ott künn gyakorta elvesztesz. A lakott cella édes, az elhanyagolt unalmas . . . Hallgatás és csend neveli a jámbor lelket»*. Ezt a békét és boldogságot akarja megadni a lelkigyakorlat és el is nyerik mindnyájan, ha jól megtartják.

Az egyiptomi kivándorláshoz lehetne hasonlítani a lelki élet munkálását is, az is kivándorlás, elszakaszkodás. Itt is akad olyan, mint amilyenek a zsidók között is voltak, kényelemszeretők, — akik ezt az életet örömtelennek gondolják. De ez csak addig van, míg meg nem ízlelik a lelki dolgokban elrejtett valódi örömeiket, akkor nyerik el azt a boldogságot, amit senkisémm vehet el tőlük és amit semmisémm szüntethet meg. Bizonyosan megcsodálták a szentekben az állandó lelki vidámságot, amely Umbria kolduló szentjét, az Úr Isten troubadurját jókedvű dalolásra hangolta. Az nem divatos álarca volt a társadalmi konvenciónak, hanem a lélek önkénytelen és őszinte megnyilatkozása, mert a szentek szívből tudtak örülni és örömeiket még a vértanuság pálmájával a kezükben is megtartották. Tehát mégis csak a lelkük valódi arculata, a hívő lélek igazi alaphangulata az öröm. Bizonyos tehát, hogy van kapcsolat, pszichológiai ok, a hívő lélek és a boldogság között.

Pedig hát van olyan is, aki aggályoskodik, nem teszi-e a vallásosság unalmassá, egyhangúvá, elviselhetetlenné az életet. Olyan, mintha valaki kiállhatatlannak mondaná a virágokban pompázó mezőt és elviselhetetlennek az erdők és hegyek illatát. A vallásos élet volna egyhangú és örömtelen? Ők persze nem várják meg a feleletet, nem tekintik a tapasztalat tanúságait, hanem kimondják a végső axiómát, hogy a vallásos élet boldogtalan. Ennek következményeképpen ők nem épen a vallásos és erkölcsös életben keresik a maguk boldogságát. Pedig a hívő ember lelkivilága fölülmúlja örömben és napfényben a hitetlenét, épúgy mint a napfényben élő tölgyóriás megelőzi az erdő homályában, nedves korhadásban tenyésző

lomha folyondárt. Ezért ami a hívőt a hitetlentől elválasztja, ugyanaz választja el a vidámat az örömtelentől, a szenvedőt a szerencséstől, a boldogot a boldogtalantól. Rá kell nekünk is jönnünk, amint a szent Pálok, szent Ágostonok, Newmanek is eljutottak arra a meggyőződésre, milyen boldogság a hívő világszemlélet.

Az első ütközőpont a hívő és hitetlen világnézet között Isten létezése körül forog. Próbáljuk magunkat beleélni a hitetlen ember gondolatvilágába. A hitetlen ember nem ismeri a teremtő Istent. A világ keletkezésében csak természeti erőket lát. Mondják meg, ez nem ugyanolyan-e, mint a klasszikus görög-római világ természetimádása, mikor a pogányság a világban észlelhető erőket isteni hatalommal ruházhatta fel. Itt is bőségesen szerepelnek obskurus tényezők, amilyen a vakvéletlen, jó vagy rossz sors, anyagban lévő haladási törekvés, fejlődési menet az élettelentől az életig. Azonban két főkérdés előtt mégis bezárt kapuk előtt állnak : honnan és miért? Honnan vannak az ősatomok? Azt feleli rá : nem tudom. Nem tudod, te szegény hitetlen ember, elhiszem, ezt te nem is tudhatod. A te materialista felfogásod megakadályoz téged abban, hogy a mélyebb okokat megismerjed. Te csak azt hiszed, amit magad láthatsz vagy tapasztalhatsz. Te nem láthattad azt, mikor minden meglett Isten kezéből, nem hallottad, mikor elhangzott a : Legyen ! Ez meghaladja a te tapasztalásod körét, hisz te magad is csak tegnapi vagy itt a földön. Nem ismered magad sem a téged környező világot, mi van az óceánok nyolcezer méteres mélységeiben és milyen erők hatnak a sztratoszféra 50—100 kilométeres magasságaiban. Akkor ho-

gyan tudhatnád azok szülőökát: kitől van, miért van?

Milyen sötét ez a világnézet Isten nélkül és milyen vigasztalatlan ennek minden folyománya! Olvassátok el Dávid 13. zsoltárát, mit ír az ilyen istentelen boldogságáról, úgyhogy kétségbevonja, vajjon van-e egyáltalán értelem bennük. Hogyan is írja? *«Mondá az esztelen szívében: Nincs Isten! Romlottak és utálatosak lettek törekvéseikben; nincs ki jót cselekedjék, egyetlenegy sincs. Nyílt sír az ő torkuk; nyelvüket álnokul forgatják, áspisok mérge vagyon nyelvük alatt. Szájuk tele átokkal és keserűséggel, lábaik gyorsak a vérontásra. Romlás és szerencsétlenség vagyon útjaikban és a békesség útját nem ismerik; nincs az Isten félelme útjaikon».* (Zsolt. 13. 1—3.) És ha a mai korban örömtelen az élet, a forrását a hitetlenségben kell keresni.

A második ütközőpont a világ fennállása és gondviselése körül van. A hitetlen ember — önmagától értetődik — nem fogadja el a gondviselő Istent. Ő is élvezi a világ minden javait, felhasználja erőit, pénzt csinál aranyából, házat épít kővéből, ruhát készít gyapjából, gépet gyárt vasából, kenyeret süt terményeiből, de nem tudja kitalálni, nem ismeri, hogy ki ruházza őt, ki tálal neki, ki tartja őt fenn. Nagyon lealacsonyító gondolkozás ez és az állatokhoz teszi hasonlóvá a hitetlent, mert az állat nem tudja, hogy őt tulajdonképpen ki tartja, csak közvetlen gondozóját ismeri, aki őt eteti. Szégyen, hogy akad olyan eszes teremtmény, aki nem akarja megismerni, hogy az ő gondozója nem a természeti erő, az csak a közvetett ok, de a tulajdonképeni táplálója, ruházója, gondozója az Isten.

És ha nem ismeri meg a Gondviselőt, akkor a hitetlen mit várhat az élettől? Érzéki élet ez, a véletlenre és szerencsére felépülve és úgy jár végül is, mint a meg nem alapozott hídláb, amely alól a folyó sodra kimossa a talajt, a híd maga pedig a teher alatt megröppan és bedől. A mai életben nagyon sokan vannak ilyen meg nem alapozott lelkek és egymásután dőlnek az öngyilkosság karjaiba. Milyen sötét, vigasztalan élet! Mint teória, az íróasztal mellett még könnyű álmodozni a hitetlenség előnyeiről, de mint praxis, az életben egy pillanatig sem állja meg a helyét. Az istentelen Voltaire könyveiben az Istent és a tízparancsolatot számtalanszor kigúnyolta és tagadta, de mikor kastélyában lopás történt, szenvedélyesen kifakadt a tolvaj ellen és Istenre hivatkozva kártérítést követelt. Ott már kevés volt az atheista elmélet.

Isten nélkül nincs világosság a legfőbb kérdésekben sem. A hitetlenek a sötét kétségbeesés, reménytelenség életét élik. Ködös decemberi időben a nap nem törí át a sűrű fátyolt. Tél, fagy, dermedtség és halál a virágos és életet lehelő tavasz helyett. Ezen helyen ne keressenek örömet és boldogságot.

Ebbe a szomorú állapotba kergette be a hitetlenség az embert. Ebben nem fogja megtalálni a maga életét, ebben nem tud megnyugodni, mert ő inkább akarja a királyi tölgy magasbatorő útját járni, élni akarja az igazi életet.

Mennyivel szebb ezzel ellentétben a hívő lélek világszemlélete.

Isten létezésében hinni nagy pluszt jelent az embernek. Ez arra tanítja, hogy nemcsak látható világ van, hanem egy láthatatlan is, nemcsak anyag,

hanem lélek, nemcsak véges, hanem végtelen, nemcsak hiba és gyarlóság, hanem tökéletes és szent, nemcsak teremtmény, hanem a teremtetlen örök Atya. Mikor mi szigorú kritikát gyakorlunk a dolgok minősége, a tettek értéke felett, akkor van valaki, aki fölötte áll minden emberi értékelésnek, aki megközelíthetetlen magasságban van, úgyhogy a mi gyarló mértékpálcánkat nem is állíthatjuk melléje. Ő az a magasságokban, Ő az a mélységekben. Minél tovább nézzük, annál nagyobb, annál fényesebb, úgyhogy Dávid király zsoltárjával mi is felkiálthattunk: *«Uram, mi Urunk! Mely csodálatos a te neved az egész földön! Mert a te dicsőséged felmagasztaltatott az egész földön.»* (Zsolt. 8. 2.) Im a kapu felnyílt, a titok kipattant, a függöny felemelkedett és mi belátunk a színpalak mögé. Ott látjuk Őt a mindenhatóság trónusán végtelen szent elhatározásával. Teremteni akar, de nem ötletszerűen, hanem céltudatosan. Így már nem véletlen, hogy a földet emberek népesítik be, nem véletlen, hogy a nap világítja a mi égitestünket, a mi lakóhelyünket, nem véletlen, hogy a tél fagya felenged és kicsalja a rügyeket. Nem a legendáshírű Bathybius Hákelii az élet eredete. Oda lépek a kert elrejtett zugába, amelyet már nem gondol senkisé, félrekaparom a csalitot és élet támad a levélsírbolt alatt. Az ibolya kék bimbóját mutogatja fel: én is itt vagyok. Apró kis bogár mászik elő a résen s téli álmát hagyja el a gubóból kilépő tarka pillangó. Majd pedig felettem madár szárnycsattogása hallatszik. Megszólalnak a tavasz első hírnökei. Élet és zsongás. Mintha meseországban járnék, hol a jó tündér varázsvesszeje nyomán még a kövek is megelevenednek. — Kik vagytok ti, kis lények? Fel-

emeli fejét az ibolya és mondja : Engem Isten teremtett. Ki vagy te, nyolclábú, csepp szaladgáló? Engem Isten teremtett. Ki vagy te tarka, röppenő virágszirom? Engem Isten teremtett. És te, ott a fejem felett? Engem Isten teremtett. Hát ti mást nem tudtok beszélni, csak mindig ugyanazt? Ekkor az egész világ megszólal és hangja betölti a mindenséget : Minket Isten teremtett.

De lám, most veszem észre, hogy én kópiázok, ezek nem az én eredeti gondolataim, mert ezeket már 1500 évvel ezelőtt szent Ágoston is így mondotta el. Két évezrede, de nem jól mondom, sokkal régebben, mert ha kiállanak a csillagos ég hatalmas boltozata alá, ahol az Orion csodálatos csillagképe néz le ránk, ahol a Sirius sziporkázó fénye ragyog s a sarkcsillag néma szeme mutatja a hajósoknak a biztos irányt, évmilliók és fényévek tekintenek le reánk, akkor látják, hogy nem két évezrede, hanem sokkal régebben, a teremtés pillanatától zeng a hatalmas diadalének, mintegy a világ orgonáján : Ő az Úr, Ő a Teremtő, Ő az Örök, Ő a hatalmas, Ő a szent, Ő a jó !

Mondják meg, nem sokkal felemelőbb gondolat az, hogy van Isten és nem olyanok vagyunk, mint a vízen hányódó gazdátlan csónak, nem is tudjuk, kihez tartozunk, mint az az egyszerű és fölényes igazság, amely nekünk a biztos pozíciónkat jelenti a világban, hogy tudniillik Isten teremtményei vagyunk. És te, ember, mit mondasz magadról? Kinek gyermeke vagy? A természet elhanyagolt lényé? A véletlen fia? Senki gyermeke? Még hogyha ajkad hallgat is, mivel tudatlanságodban nem vagy képes szólni, még akkor is szónál hangosabban nyilatkoz-

tatja a te tested és lelked : Én is Isten teremtménye vagyok.

Mennyire felemelő gondolat az és nem pusztá képzelődés, hogy magasan állok. Nem vagyok az események viharától dobált kormány nélküli hajó. Az én életemben is határozott célok vannak. Nem én magam állítottam fel ezeket, hanem az Úr tervezte. Más irányított minket. Isten vezet és megadja azonfelül a szükséges adományokat is. Érezzük, hogy tud szeretni a gondviselés. Nemcsak a bajok százai, hanem az adományok ezrei jelentkeznek életünkben. *«Fölnyitván kezedet minden betelik jóval»*, elismerjük a Zsoltáros szavait (103. 28.).

Igaz ugyan, hogy nem egészen síma az élet útja. Mert ha az Úr Isten nagykorúnak tartja Önöket a mennyországra, akkor nagykorúnak veszi a szenvedésre és harcra is. Hajlandók talán a kedvezőtlen történések miértjét kutatni. De amint a teremtett lények valamennyiét nem ismerik, annál kevésbbé tudják azok okát és rendeltetését. Mit nekem mások gondja és feladata. Fő az, hogy a magaméval tisztában legyek. Ez a céltudatosság felemel. Lelkem egyenesen áll, mint a pálmafa, a magasba szökik. Nem vagyok egyedül. Felettem az örök nap, az Úr Isten, végtelen szépségben és nagyságban ragyog.

Összehasonlítottuk tehát a hitetlen és hívő lelki világát. Amaz árnyék és sötétség, ez pedig valóság és világosság. A hitelenség a börtönök dohos levegője, a hit maga a napsugaras élet, amely örömet és boldogságot lehel. A hitelenség egy dermedt múmia, a hit maga az örök ifjúság. A hitelenség gondolatszegény, sivár pusztá, a hit oly gazdag erő, amely a legnemesebb, a leginkább heroikus tetteket

inspirálja. Azért az Önök lelke is tegyen vallomást a hit mellett, mert mindig felteszem azt: a becsület, a romlatlan, a jó ízlésű, a nemesen gondolkodó lelkek mást nem kereshetnek, mint az igazságot és jót.

Ha tehát a lelkük már eddig is elhagyta a vallás-talanságot s a hit nélküli életet és a bűnök országából kivándoroltak, ne kívánják vissza az egyiptomi húso-sfazekakat és az ő szellemüket, alantas világukat, mert az igazi boldogság a vallásosság, hit szerint való élet útjain jár. *«Hozzátok kiáltok — mondom a Példa-beszédek után (Péld. 8. 4. 5.), és az én szóm az emberek fiaihoz. Tanuljatok okosságot!»*

Az igazi bűnbánat boldogsága.

Az igazi boldogság egyik fontos összetevője a bűnbánat. Azt is mondhattam volna, hogy a boldogság kezdete a bűnbánat. Azonban nem akarom, hogy esetleg félreértsenek és azzal vádoljanak meg, hogy ártatlanok részére kevés részt hagyok a boldogságból. De kik az ártatlanok és hol vannak a szerencsés büntelenek? Ezek nem a földről valók és Isten előtt *«önmagától senkisem ártatlan»* (Móz. I. 34. 7.). Annál-inkább kell beszélnünk a bűnösökről és a Zsoltáros nyíltan elismeri: *«Ime vétekben fogantattam és bűnök-ben fogant engem anyám»* (Zsolt. 50. 7.). Ezek részére hirdetem, hogy az igazi bűnbánat a boldogság kezdete.

Nem lesz-e ez túlzás? Mert hiszen a bűnbánat olyan mély megalázás, hogy önmagát kell vádolnia. Érzik Önök is, hogy a természetünkkel ellenkezik. De mégis meg kell történnie, mert a bűn által tulajdonképen az ember eredetei mivoltából lett kiforgatva, ez az új bűnrehajló természet csak úgy ragadt ránk,

mint a ruhára a bojtorján. Ami nem odavaló, azt el kell távolítani. A kölni dóm szentélyében gondos munkával vakarták le a vakolatot, hogy előtűnjék az eredeti freskó. A lélekről is le kell törölni, amiket a bűnök rákentek. Mikor aztán az eredeti isteni arc előtűnik, akkor lehet valaki csak boldog. *«Boldognak mondják a népet, amelyeknél ezek vannak»* (Zsolt. 143. 15.).

Nem lehet boldogság a bűnben.

Ez egy alapvető igazság, amely oly gyakran igazolódik szemeink előtt. És Jeremiás próféta nem késik a zsidó népek szemérevetni (5. 25.): *«Bűneitek vonják el tőletek a jót»*. Az ember elfordul Istentől, ellenségévé lesz és bűnökbe merül. Nem ritka eset. Még az apostolok sem tudtak menekülni tőlük, pedig az Úr Jézus közelében voltak. Mindenki ki van téve ennek, mint a betegségnek. Semmisem immunizál ellene. Sok a bűn és így boldogtalan az ember.

Lélektanilag lehetetlen, hogy az ember boldogságát feltalálja a bűnben, mert a bűn annyira lealjasítja a bűnöst, hogy önmaga elégedetlen a bűnyújtotta pillanatnyi örömeikkel. Minden és mindenki felfelé törekszik. A szegény vagyton után vágyódik, a beteg egészséget keres, az egyszerű ember át akarja lépni a társadalmi osztályok korlátait és magasabb életszintért küzd. Ugyanakkor a bűnös visszaesik mindig jobban a mélységbe, önmaga is látja ezt, érzi alantas, undok voltát, ezért szeretné elnémítani a kritika szavát. Volt olyan, aki haragudott a tükörrre, mert az megmutatta csúf voltát, elárulta neki az öregedés jeleit, a ráncokat és fehér hajszájakat. A bűnös haragszik ember-

társára, mert hibáját ismeri és szemébe mondja. Ez az állapot nem boldogság.

Nem veheti zokon senkisémet a rabtól, hogy menekülni akar. A szabadság utáni vágy természetes ösztön, nem hagy békében. És a bűn nem volna-e rabság, mégpedig az ördög rabláncán? A lélek természetes vágya, hogy abból szabadulni kíván. *«Nincs békességük az istenteleneknek, úgymond az Úr»* (Izai. 48. 22.). Menekülés jár az eszében. Ez az állapot nem lehet boldogság.

De nem áll meg a tervezésnél, mert valóban megteszi a lépéseket a szabadulás felé. Ám ha gyengesége vagy türelmetlensége vagy a körülmények miatt nem sikerül a rabság elhagyása, még akkor sem nyugszik meg és inkább a rosszat mondja jónak, inkább tagadja az Istent, a másvilágot, lelket, tagadja a bűn lehetséges voltát, csak tovább ne érezze magát rabnak. Ezért állíthatjuk oly biztosan, hogy a bűnben nincsen boldogság.

Van azonban még másik ok is, ami kizárja a bűntől a boldogságot. A bűnnel jár ugyanis egy kellemetlen, hivatlan kísérő, a lelkifurdalás. A bűn csak elkövetés előtt édes, csak a kívánság nagyítóján át nézve jó, de már maga a tett szívszorongással jár, utána pedig marad a keserű utóíz.

A furdalás örökös hullámlásban tartja a lelket. Kain elérte célját, vetélytársát eltette láb alól. Örülj neki és élvezd győzelmedet! Mit, te nem vagy boldog? Te bujdokolsz az erdőben? És te Júdás, nem kaptad-e meg a 30 ezüstpénzt? Használd és légy vele boldog! Te is elmégy és szomorkodsz? Nem így képzeltem el a boldogságot. Nézzék csak, szent Péter is sír, mikor Krisztust megtagadta, Saul

is a magányt keresi, mikor tudatára ébred, hogy Krisztust üldözte. Hányan lettek öngyilkosok bűntudatuk miatt. A sikkasztó nevét is megváltoztatta, hogy a bűn emlékétől szabaduljon, a család pedig a nyilvánosság előtt tagadott meg minden közösséget a tettel. Ez volna a boldogság, ez volna az öröm?

A bűn után nincs nyugvása a bűnösnek, pedig a boldogság meghatározása azt mondja, hogy megnyugvás az elért jóban. Miben is nyugodhatnék meg? A munkában? Munkája nem lesz jutalomra méltó. Imádságban? Az képmutatás és nem talál meghallgatásra. Szórakozásaiban? Az nagyobbítja felelősségét. Vallásban? Az szemérehányja bűneit. Istenben? Ő meg mindent tud és bírása lesz az ítéleten. Ez volna a boldogság a bűnben? *«Fut az istentelen, ha senkisémet üldözi is»* (Péld. 28. 1.).

A bűnt azonban nemcsak a természetes következmények, hanem a természetfeletti folyományok is teszik súlyos teherré, mert *«aki gonoszságot vet, szerencsétlenséget arat és az ő haragjának vesszeje által fog megemészletni»* (Péld. 22. 8.), mondja a Szentírás.

A kis bűnöknek is vannak következményei. Az Úr Isten gyakran elveszi tőlük a földi szerencsét és csapások súlya alatt nyögnek. És nagyon jól tudják, hogy a tisztítóúz elhagyatottsága, minden szenvedése, annak hosszú tartama a kis bűnök ostora gyanánt érik az embert. Még ha nem is keresztény a bűnös, akkor is tudja, hogy minden bűn büntetést von maga után. Ennek tudatában nyújthat-e a bűn boldogságot?

És a nagy bűnösök, talán mert mélyebben gázoltak a tilosba, azért többet merítették az örömből és Dafné berkeinek mámore hatja át? Ép ellen-

kezőleg. A halálos bűnökből a kárhozat szele fujdogál. A megbántott Isten lép elő és elégtételt követel. Itt aztán nem használ egyesség, bölcselkedés, sem protekció. Itt csak igazság van. «*Az Úr útja erősség az egyeneslelkűeknek, de félelem azoknak, kik gonoszt cselekesznek*» (Péld. 10. 29.). Lehet-e boldogság a bűnben?

Nem lehet, de valóban nincsen is, mert minden hiányzik a rosszcsелеkedetből, ami az embert kiélegíthetné és minden megvan benne, ami nyugtalanítsa és szerencsétlenné teheti. Mily csalás tehát azt hinni, hogy a bűn tartós örömet adhat az embernek. Ezen tévhitel szemben van a mi vigasztalásunkra az igazság.

Igazi bűnbánattal kezdődik a boldogság.

Mindnyájan tisztában vannak azzal a közönséges gazdasági megfigyeléssel, hogy nem minden talaj és minden vidék alkalmas minden veteményre. Az öröm és boldogság magvát hiába vetik a bűn talajába, az nem ver ott sohasem gyökeret. Pedig szent Pál apostol mondta : «*Örüljete az Úrban mindenkor, ismét mondom örüljete*» (Fil. 4. 4.). Valahol mégis csak meg kell lennie a neki megfelelő világnak. És erről nagymerészen azt állítottuk, hogy a bűnbánattal kezdődik. Milyen alapon bátorcodunk ilyet állítani?

A legelső sorban feljogosít ilyen kijelentésre az a megdönthetetlen és egyúttal örvendetes tudat, hogy az Úr Jézus maga hívja a bűnöst. Ez pedig sokat jelent. A bűnnel nem vész el minden. Az embert a bűn ugyan mindenéből kifosztja, de egyet nem tud semmiféle bűn kimeríteni : Isten szeretetét. «*Isten pedig* — írja sz. Pál apostol a rómaiakhoz

(5. 8—9.), — *hosszánk való szeretetét azzal ajánlja, hogy mikor még bűnösök valánk, halt meg Krisztus miérettünk*». Milyen nagy szeretet szól ki abból, hogy nem nézi bűneinket és méltatlan voltunkat, maga közeledik és nyújtja ki a békejobbot. Kétségtelen, hogy Jákob megbántotta bátyját, mégis Ésau könynyezik és tárja ki karjait testvére felé... Ennyi szeretet mindenkit megindít és meghat. Már az is öröm volna, hogy a tőlünk oly sokszor megbántott Úr Jézus egyszerűen megbocsátana tékozló gyermekeinek. Mikor azonban ő maga hív, szeretettel szólítgat, biztat és segít a bűnbánatra, az minden elképzelést felülmúl. Hiszik-e Önök, hogy ezt ember meg tudja csinálni? Azért olyan igaz, hogy a boldogság kezdete a bűnbánat, mikor maga Isten szóbaáll velünk.

Nem kevésbé vigasztaló, hogy helyettünk tulajdonképen az Úr Jézus végzi a penitenciát. Minden önfeláldozás meghatódottságot vált ki, az áldozatból sokak haszna származik. Az áldozatok termékenyítették meg a kultúrákat, vértanuk növelték a vallásokat, hősök építették fel az országokat. Milyen felfoghatatlanul magasan áll a közönséges emberi átlag gondolkozása felett akármilyen áldozat, hát még az, hogy helyettünk az áldozatot Isten Fia végezte el. Megkímélt attól, hogy mi feküdjünk oda az oltárra, mint egykor Izsák tette, mert ő sokkal teljesebb módon végezte el mi helyettünk. *«A mi bűneinket maga hordozta testében a fán, hogy a bűnöknek meghalván, az igazságnak éljünk, kinek sébével meggyógyultatok*», — olvassuk szent Péter apostoli levelében (I. 2. 24.). Páli szent Vince rabbá lett a rabok miatt. Krisztusom, te fogollyá lettél miattam,

a kereszt rabja, a szegek rabja, a töviskoszorú rabja, a Kálvária rabja! Ilyen nagy ajándékot nyerni a legnagyobb kitüntetés és boldogság.

Az Úr Jézus körül bánkodó, könnyező lelkek csoportosulnak, de ez nem a szerencsétlenség könnyei, hanem a boldogságé. Szent Klára ugyan alázatosságában nem értette, hogyan lehetnek mellette, holott ő pestises beteg. És Borgia szent Ferenc azt vélte, hogy bűneinek csak a pokol elegendő büntetés. Valamennyi szent is bőségesen ontotta a bűnbánat könnyeit, de ne gondolják azt, hogy ez a meghasonlott, az összetört lelkek szálnalmas vergődése. Sőt inkább a szerető lelkek vigasztalódása és a diadalmas lelkek első szárnycsapása, emelkedése a magasba. A bánat tehát nemcsak tisztít, hanem boldogít, nemcsak felemel, hanem üdvözít. A bűnbánatban olyan adottságok vannak, amelyek mint a lourdesi víz csodáinál, nemcsak enyhít, hanem új létalapot nyújt, tehát megadja a lehetőségét az örömnék.

Hogyan foltozza meg a letört exisztenciákat a bűnbánat szentsége, a gyónás. Nem szükséges itt a teóriák útjain végigvezetni Önöket, a példák megszámlálhatatlan sorozata nyitja meg szemünket. 1841-ben Maisiat, egyszemélyben tudós és művész, Arsba ment, de nem azért, hogy a szent plébánosnál meggyónják, hanem csupán szórakozni akart, mert a vallást mélységesen lesajnálta. Egy «modern» gondolkozású ember a multszázad derekán! De a szent lelki befolyása alól nem tudta magát kiszakítani és azért nemsokára ott térdelt ő is az arsi plébános lábainál. Ekkor titokzatos érzelem fogta el, könnyekben tört ki és a gyóntatószékből hangosan zokogva

távozott, felkiáltva : «*Óh, mily boldogság rejlik az ilyen könnyekben!*» Minő paradoxonok válnak valóra a gyónásban : a kevély ember térdel a lelkiatya előtt, a szemérmetlen a stóla megcsókolásában lemond az ő érzékiségének csókjairól, az igazságtalan maga is ítélőszék elé kerül, a hanyag a legintenzívebb tevékenységben! Mindez a hiányok gyógyítására és nem a szabad akarat leigázására szolgál. Ha igazat adnak a nagy konvetita, szent Ágoston axiomaként hangzó mondásának : «*A bűnbánat minden jó szülő-anyja*» (Sermo 11 ad fr. in eremo in fine), akkor ezen jó között okvetlenül meg kell találnunk a legfőbbet, az örömet és boldogságot is. Mikor tehát a bűnbánat kezd a lélekre átkopírozódni, a lélekben megszűnnek a folytonossági hiányok, újra szárnya nő a léleknek és eléri magát az Istent. És ez a tulajdonképeni oka, miért van öröm és boldogság a bűnbánatban. Ahol boldogság van, ott mindenütt valamilyen Istennek kell lennie, nélküle nincs boldogság. A bűnbánatban is benne van Isten, mint a napfényben a dicsősége, a harmatban, virágbimbóban a szépsége, a villámlásban a hatalma, a bűnbánó könnyeiben pedig az ő jósága és irgalma.

Tegyék tehát megfontolás tárgyává a két ellentétet, hogy a bűn nem adhatja meg még az ideiglenes boldogságot sem, a bűnbánat pedig egyedül alkalmas módja a boldogság megszerzésének. Igyekezzenek az első lépést megtenni a boldogság útján, vagyis a bűnbánat cselekedeteit szentgyónás, bánat, elégtétel, jóvátétel gyakorlásával. Ilyennél nem jó késlekedni, mert elmúlik az a forrási pont, az alkalmas idő, amely után mindig kevesebbet ér az ember lelki ereje és mindig több az akadály nehézségi tehetetlensége. És

ha látnak olyan boldog embert, aki a nehézségek és az élet keresztjei között derült arccal, szinte megdicsőülve jár, ne azt gondolják, mert az nem is a valóság, hogy ezek fegyelmezett képmutatók, akik a külszint megőrzik, de lelkük mélyén ők is olyan közönséges, magukba roskadt emberek, mint a nagy tömeg, ne is azt higgyék, hogy gőgös stoikusok, akik lenézik az egész világot, hanem tudják meg, miszerint ők a bűnbánat iskoláját sikeresen végezték el és ezért találták meg lelkük nyugalmát, egyensúlyát. És biztosíthatom mindnyájukat, hogy ugyanezt az irigylésreméltó lelkiállapotot, a földön elérhető legnagyobb boldogságot, elnyerhetik, ha a bűnbánat végzésében nem fukarkodtak. Az út olyan, amilyennek a Zsoltáros írja (125.5. 6.): *«Akik könnyhullatással vetnek, örvendezéssel aratnak. Menvén mentek és sírtak, elvetvén magvaikat, — megjövén pedig, örvendezéssel jönnek, hozván kévéiket»*. A bűnbánat könnyeit felváltja az örömosolygása.

Milyen boldogság Jézussal egyesülni.

Prohászka püspöknek van egy gyönyörűséges írása: A kenyérillatú csókról. Ő másra értette azt, mint amire én ezt a mély jelentőségű címet alkalmazom. Ő a szülők szeretetét szemléltette ezzel, amely a gyermek jövőjét, kenyerének biztosítását kívánja. Nagyszerű gondolat kitűnő kifejezése! Én azonban ez alkalommal a szentáldozásra vonatkoztatom. Érzem a lelkükön a kenyérillatú csókot, most a szentáldozáskor. Az írországi kis szent leányka, Nelly mindig megérezte, mikor ápolónői megáldoztak. Hogy miről, azt az Úr Jézus súgta meg neki.

Ez nála csodás adomány volt. Ilyen megérezést nem tulajdonítok magamnak, de mégis megérezem, mert megvannak a természetes jelei is : az áhítatos arcok, összekulcsolt kezek, magába mélyedő szemek. Ezek a jelenségek sejtetik, hogy itt rendkívüli okok játszanak közre. Az áldozók arcát nézni külön boldogság számomra, hát még milyen nagy abban résztvenni. Mikor végigjárok soraik között, mintha angyalok között volnék. Most szégyenkezzék a vallásos élet minden ellensége és némuljon el az, aki a világi örömeiket előbbre teszi. A kenyér illatú csók festi át az arcokat az öröm és boldogság színeivel.

Nem lesz-e nagyon hasznos nekünk megtudni, milyen öröm van a szentáldozásban? Három okra vezethetjük vissza ezt a boldogságot.

Az első, mert királyi lakomán vesz részt.

Az evangéliumban többször olvassuk a példabeszédet a menyegzőről, királyi lakomáról, amelyre sok vendéget hívott meg az Úr. Az Anyaszentegyház szent Gergely iratai alapján úgy magyarázza, hogy ez a vacsora az Oltáriszentségben adatik. Micsoda nagy kitüntető szerencse az ég és föld Királyával együtt lenni a lakomán, úgyhogy mi is felkiálthatunk, amint az Úr Jézus egyik hallgatója extázistól elragadtatva szólott : «*Boldog az, ki asztalhoz ülhet az Isten országában*» (Luk. 14. 15.). Mikor V. György angol király fia megnősült, a király minő lakomát adott fia esküvőjén. Hetvenkét fejedelmi személy vett részt az ünnepélyen, micsoda ragyogó kitüntetések és drága koronák sziporkáztak a pazon kivilágított termekben. A vendégek felvonulása maga egy látványosság volt. De mégis minden csak földi és mulandó volt. A szentáldozásban az ég és föld

Királya tartja lakomáját Fia tiszteletére, ahol láthatatlanul az egész mennyország résztvesz. A teljes Szentháromság a legtökéletesebb harmóniában ünnepli az Eucharisztia dicsőségét, az angyalok imádvá asszisztálnak a legfelségesebb Pontifexnek, az apostolok bírói székeiken vesznek részt a szentek megszámlálhatatlan seregétől körülvéve. *«Boldogok, kik a bárány menyegzői lakomájára meghivattak»* (Jel. 19. 9.). És a szentáldozás ugyanaz a lakoma és erre vagyunk mi hivatalosak. Micsoda kitüntetés, öröm és boldogság!

Ha lelkük átérzi és átérti a szentáldozásban lévő nagy kitüntetést, akkor van valami, ami állandóan foglalkoztatja gondolatvilágukat. Hogyan kerültem én ide? Mivel érdemeltem meg ezt a nagy kitüntetést? Felelni is szeretnének. Melyek az érdemeik? Milyen szolgálatokat tettek, hogy ilyen jutalmat nyertek? Talán győzelmes hadvezérek voltak, akik a város kapujánál várják a borostyánt? Talán mint kiváló tudósok a világ sok ismeretlen x-ét megoldották? Vagy nagy államférfiúi képességeikkel népeket ajándékoztak meg a béke és jólét áldásaival? Vagy jeles művészetükkel előbbre vitték a hangok, színek, formák tökéletesebb megnyilatkozását? Vagy bőkezű mecénásai voltak a szépnek és jónak? Vagy csak valamiben is felülhaladták az átlagot? Ilyesféle, de másnemű érdemeikről sem tudok. Kicsodák hát, vagy micsodák, hogy Isten ilyen különleges figyelmét és jóindulatát magukra vonták? Megmondom őszintén, de kérem ne vegyék zokon, mert hát a jóakarattal mondott igazságot nem szabad rossz néven venni. Az Önök lelke olyan, amelyik csak tegnap kelt fel a pestisből, a bűnből, olyan ellenségek voltak, akik

még csak tegnap rakták le a fegyvereket, amellyel eddig Isten ellen harcoltak, olyan halálraitéltek voltak, akik tegnap még az örök kárhozatra voltak szánva. Ilyeneknél pedig érdemeket, jutalomra, kitüntetésre méltó tetteket keresni nem lehet. És mégis a szentáldozásban az Úr Isten Önöket felmagasztalta és felmagasztosította. Ó, milyen igaz volt: «*Uram, nem vagyok méltó!*» (Mát. 8. 8.) Nem melegíti-e fel szívüket bizonyos eddig ismeretlen érzés, hogy az Úr Isten minden méltatlanságunk dacára sem vetett el minket, sőt kegyeibe fogadott. Jóleső boldog érzés ez.

Az előkelők körében milyen fontosnak tartják az egyenlőrangúságot és mennyire megtartják ennek szabályait. A genealógia és heraldika kimutajta nekik, kit lehet magukhoz méltónak tartani. Aki aztán az egyenrangúak határát átlépi és alacsonyabbal áll össze, az elveszti rangjának előjogait. Ellenben a királyi kegy a magasabb rangra is felemelhet. Ebben pedig kimagaslik előbbeni rangja felé. A szentáldozás miránk nézve a legnagyobb rangemelés, mert a lélek az Úr Jézus királyi családjának tagjává lesz, megjelenhetik a lelki előkelőségek között. És azok nem nézik azt, mi nem vagyunk Isten előtt «Ebenbürtig» és hogy ez a barátság milyen kiáltó «más alliance». Az Úr Jézus részéről szeretetreméltó leereszkedés és tolakodó szeretet. Ő keres minket és nem nézi bűneinket. Ennek a tudata nem közönséges hétköznapi, hanem felemelő ünnepi érzéssel tölti be lelkünket. Az ünnep pedig az az örök vasárnapnak, a mennyországunk előképe, hol megnyugszik a munka, felszárad a veríték, amikor már élvezni lehet, mikor már részt szabad kérni az Istentől nyújtott boldogságból.

Ó, te királyi lakoma, mi is vagy a mi számunkra ! A mi ajkunk is csak dadogni tud a nagy szerencsétől, mint Jeremiás próféta az Úr szavára : «*Ah, ah, ah, Uram Isten! Ime nem tudok szólni*» (Jer. 1. 6.). De tudott-e szólni a szentáldozás után szent Alajos, mikor boldog önfeledt elragadtatásba merült órák hosszát? Tudott-e beszélni szent Teréz, vagy Alacoque szent Margit, mikor mély áhítatba merülve élvezték az Úr közelségének boldogságát? Ha nekünk kellene beszélni, akkor csak egy szavunk lehet, amit mi szent Pétertől sajátítunk ki : «*Uram, jó nekünk itt lennünk*» (Mát. 17. 4.). Ez a boldogság, amely a királyi lakomából árad ki, a kenyérillatú csók.

A másik ok, amiért a szentáldozás boldogságunk forrása, mert itt a legszentebb szeretetben van részünk. Ezt a szeretetviszonyt oly találóan fejezte ki az Úr Jézus az ő tanítványai előtt : «*Már nem mondalak titeket szolgálknak, . . . hanem barátainknak mondalak titeket*» (Ján. 15. 15.). A baráti szeretet mennyire felülmúlja azt a rideg kapcsolatot, amely az úr és a szolga között fennáll. Nem a kényszerűség lenyűgöző ereje, hanem az önkéntes és szívesen végzett kölcsönös szolgálat. Ezt a barátságot biztosítja és ápolja a szentáldozás. Micsoda figyelmes, gyengéd és önzetlen barátság. Mi volt ehhez képest Naziánzi szent Gergely és szent Vazul barátsága, pedig ők maguk a legszentebb kapcsolatot igyekeztek létesíteni, mint Nazianzi szent Gergely mondta emlékbeszédében (c. 12—20.) : «*Mindkettőnknek egy feladatunk volt : az erény és a jövő remény jegyében való élet. Ebből a szempontból irányítottuk egész életünket és minden cselekedetünket, átengedve magunkat az isteni törvény vezetésének s buzdítva egymást az*

erényre». Ki tudja önzetlenségben felülmúlni az Úr Jézust!

A baráti szeretetnél van még teljesebb szeretet, a jegyesek szeretete. A szentáldozás Krisztus választott jegyesévé avat. Hallják, mit tesz az Énekek énekében a jegyes, mikor elveszett a vőlegénye? Felkelt és aggódó szeretettel járt körül a városban, míg meg nem találta szerelmesét. *«Megtaláltam, kit az én lelkem szeret»* — kiált fel a jegyes —, *«megfogtam őt és el nem bocsátom»* (Ének. 3. 4.). Hogyan dicsérik egymás szépségét és a jegyes elragadtatással mondja: *«Én az én szerelmesemé és szerelmesem az enyém, ki a liliomok között legeltet»* (Ének. 6. 2.). Megértik-e ezt a példabeszédet? A szentáldozás a jegyesek szellemi boldogságát és lelki kapcsolatát nyújtja. Ha egyszer valaki a szentáldozást öntudatosan és illő készüllettel végzi, az olyant élvez, ami az emberi szív minden igényét messze túlhaladja. *«De bírni Téged meghalad — minden gyönyört az ég alatt»* (Jézus a rád emlékezés).

Olvassák el a nagy misztikusok írásait, amit Kempis Tamás Krisztus követése (IV. könyv), Nagy szent Teréz Önéletrajza, Keresztes szent János művei tárnak fel erről a szeretetről, boldog egyesülésről. Ez nem csupán séta a virágos mezőn, hol a szem élvez, vagy csupán a hangok szimfóniája, amely kellemes jóleső varázslatban tartja a hallást, nem a kedvező hírek megérkezése, amely édes reménységben ringatja lelküket. Ez nem ilyen részlet-jó, hanem minden. Ó, mily boldog érzések! Majd fenn a magasságban, ahol lábai alatt hever megvetett semmiségben a világ minden kincse, majd a mélység örökös csendje, mikor háboríthatatlan szent békét

élvez. Mellette világok rohanhatnak el, megrendülhet a föld, ő süket és vak, csak szeretett Jézusa szavát érti. Mennyi gyengédség!

Megértik-e Mária Magdolna szeretetét? Húsvét vasárnap reggel a feltámadt Üdvözítővel találkozott. Az ő látásától elragadtatva, át akarta karolni lábait, ha az Úr meg nem állítja őt: *«Ne illess engem, mert még nem mentem fel Atyámhoz»* (Ján. 20. 17.). Most már ott ül a mennyben az Atyaistennek jobbjára felől, de felment az égbe Mária Magdolna is. Most már éghet érte a szíve, magához ölelheti a legtisztább szeretettel, amely csak az üdvözült lelkekben van meg és nála maradhat örökké. Mi az szórakozni, tudni, kitüntetve lenni, parancsolni, teremteni ehhez a szóhoz képest: szeretni!

Ez a kenyérillatú csók, Jézussal a szentáldozásban egyesülni szeretetben.

Megemlítünk még egy harmadik okot is, amely címen a szentáldozás boldogságunk forrása és ez az, hogy ez ad nekünk legnagyobb kincset.

Már maga az a tény, hogy Ő ad, pedig mi tartozunk, képes a mi lelkünket megrendíteni, amint szent Péter is álmétkodott a csodás halfogáson megrendült lélekkel: *«Menj ki tőlem, mert bűnös ember vagyok, Uram!»* (Luk. 5. 8.). A hitelező ajándékozza meg adását. Ellenkezője történik, mint amit sok példabeszéd mutatott, a tíz talentum, a tíz mina, a tíz gira minket terhel és nem követeli, hanem még ő ad. Ki kételkedhetnék, hogy az élet, az egészség, a kenyér, a hivatal, tisztelet és béke mind tőle van. Mindezek és más egyebek birtokában a földi élet normális levezetésére nyerünk képességet. De ezen kívül és felül minden eddigi adományát megszegye-

nitve és semminek véve önmagát adja, mikor önmagát felülmúlja. Az ő szent Testét és Véréát adja, amely *«minden gyönyörűséget magában foglal»* (Bölcs. 16. 20.). A föld is ad kincseket, ő tőle van az arany, ezüst, gyémánt és más ásványkincs, a föld termi a gabonát, gyümölcsöt és azért hálával is tartozunk. A szentáldozás adja a hitet, mert maga is a hit szentsége, a reménységet, mert nem hagyja lelkünket elposványosodni csupán csak a földi célokban, adja a szeretetet, mert mióta áldozom, azóta nemcsak szívemben érzem, hanem tudok is cselekedni szeretetből. Tőle származik az igazságosság, okosság, mértékletesség és lelkierősség. Tőle tanulom meg az alázatosságot, türelmet, tisztaságot, szerénységet, nagylelkűséget, szelidséget és lelki buzgalmat, tehát minden lelki kincset, amelyek Isten előtt értéket jelentenek. Ó, boldog kincsgyűjtés !

Mindent meghalad az a nagy ajándék, hogy a szentáldozás magát Istent közli velünk. Ez valóságban a pretiosa margaritha, az elrejtett kincs. Maga az Úr elrejtette a szentség színeibe, hogy a hitetlen csak a kenyeret látja. Betakarja és mint nagy kincset szokás, az Egyház szekrényébe zárja. De magának az Úr Jézusnak a parancsára mégis felnyitja a tabernákulumot és kioszsa a jámbor hívek között. Mily nagy öröm, mikor felnyílik a szentség ház kapuja és maga az Úr Jézus lép ki rajta, hogy hiveit boldogítsa. Az áldozó lelke ilyenkor leginkább ahhoz az aranyos áldozatókehelyhez hasonló. Az arany a legtisztább, legdrágább, legpuhább, legsúlyosabb nemesfém. Az Önök lelke is áldozáskor legtisztább minden bűntől, Isten előtt legdrágább, de amellet gyengéd szeretet él benne, minden cselekedete pedig

a legnagyobb súllyal nehezedik rá az érdemek mérlegére. A kenyérillatú csók örök értéke.

Az élet nehéz harcaiban az ember elfárad, kimerül. A gondok kedvetlenné, életunttá teszik és mint egy elkeseredett rabszolga húzza igáját. Milyen áldás lesz erre az emberre nézve az öröm egy szikrájának megcsillogtatása, hát még ha olyan örömforrást nyitnak meg neki, amelyik nem apad el, mint az Alpok magaslatairól, a gleccserek kristályos jegéből táplálkozó Rhône-folyó. Egy ilyen kimeríthetetlen forrást biztosított min nekünk az Úr Isten a szentáldozásban. Ránk bízta, hogy őrizzük és hasznosítsuk. Őrizzék meg lelkükben a szentáldozás nyújtotta kenyérillatú csók emlékét és gyümölcseit, mint ahogyan az emlékkönyv kedves bejegyzéseit tiszteletben tartják, mint ahogyan az előkelő rokonok és ismerősök fényképeit szeretik, mint ahogyan az emlékebe kapott virágokat gondozzák. Megérdemli! Szebbet, jobbat nem tehetnek. Szent Bernát is az ember nemesebb érzéseire hivatkozik: *«Ha Krisztus vérének egy cseppjét bízták volna rád, hogyan őriznéd a keresztes vitézek elszántságával s hogyan szállnál szembe megszenteltelenítőjével!»* Krisztus szent Testét és Véréét őrzik lelkükben s ezzel együtt saját boldogságukat, mikor igyekeznek az élet gyarlóságain felül-emelkedni. Így érhetik el azt a természetfeletti létet, amely az örökkévalóság boldogságává olvassza át a kenyérillatú csók ideiglenes örömét. Kívánom szíveimből, hogy mindnyájuknál teljesejék be ez a szent áthasonulás.

Boldogságunk Szűz Anya társaságában.

Kevés olyan mélyhatású esemény van még, amelynek emlékét oly szívesen őrizzük lelkünkben, mint valamely Mária társulatba, jelesül a Mária kongregációba való felavatásunkét. Először a hely kiválasztása maga is szerencsés, mert valamely kedves Mária szentélyben, vagy egyénileg ráknézve is kegyeletes templomban történik. Aztán a felvétel szertartásai mennyire felülmúlják más egyesületek felavatási ceremóniáit, hogy épen a szabadkőművesség beöltözési előírásait említsem, amely nagyon együgyűen utánozza az Egyház ősi történelem által megszentelt szokásait. Milyen gyönyörű ott térdelni égő gyertyával, közben meggyőződéssel letenni a hitvallást és őszinte szívvel elmondani a kongregánista ígéretet: *«A mai napon szent őrzőangyalom, boldog jegyessed, szent József és a mennyei karok egész serege előtt Úrnőmnek, Szószólómnak és Anyámnak választalak téged»*. Hogyan hangzottak ezek az öntudatos szavak a templom boltívei alatt, meg mikor befejezéskor a kongregánista himnusz lelkesített: *«Fel Mária tiszta levante csapata, — Szentek koszorús unokái!»* Ó, mily tiszta és tövis nélküli emlékezések!

Szűz Mária minden társulatának első célja, hogy a valódi katolikus életet tagjai körében meghonosítsa. Meg kell javítani az emberek véleményét a vallásos élet felől. Minek fogadnak el szentírásnak olyanok nyilatkozatát és elgondolásait, akik a vallásos életet csak távolról ismerik. Az ígéret földjét is csunyán megrágalmazták, másnak mondták, mint a valóságban volt, úgyhogy maga az Úr emelt szót

Mózes előtt: *«Meddig rágalmaz engem ez a nép? meddig nem hisztek nekem annyi csodák mellett, miket elöttük cselekedtem?»* (Móz. IV. 14. 11.). A vallásos életnek is rossz híret költötték, mégpedig azok, akik nem is ismerik. Mikor megépítették a mi vidékünkön az első vasutat a hetvenes években, az első vonatot sokan megbámulták, de akadtak olyanok is — mint az öregek mesélik, — akik el is szaladtak előle, mert félték az ismeretlentől. A vallásos élet is lehet ilyen ijesztő azok számára, akik kicsinyesek és együgyűek, úgyhogy megszaladnak előle. Pedig voltaképen a mi örömünk és boldogságunk van a vallásos életben. Erre a helyes értékelésre vezet minket a Mária társulat, mikor tagjait a vallásos életre külön is beleneveli.

Panaszkodott egyszer valaki, milyen üres az élet. Persze a lélek nem volt mély, azért sivár körülötte minden. Látta a hegyvidéket a költő és író és könyv született ebből. Más is látta már a hegyeket nem egyszer, mégis egyetlen gondolata sem támadt róla. Minden keresztény ismeri Isten Anyját, nézi, de nem lesz belőle hatóerő. Mária gyermeke — ahogyan nagyon is helyesen nevezik a Mária társulatok tagjait, — nemcsak látja Máriát, hanem meg is találja az esztétikus szemével a szépet, a tevékenységhez szokott ember szemével a hasznosítható erőt, a hívő szemével a szentet, az ember szemével a szeretetreméltó Anyát. Megtalálja és az ő ismeretét öntudatosítja. És Szűz Mária ismerete, szeretete megszünteti az élet sivárságát.

Szűz Máriát az Úr nemcsak a megváltásban való közreműködésre választotta ki, hanem ennek következményeképen példaképül is adta. Szűz Mária

a teremtett eszménykép. A modern ember hamis eszményképei mind porbahullanak Szűz Mária előtt, mint a szövetség szekrénye előtt földreomlott Dagon bálványszobra. Mennyi hamis kép, a beteg kor-szellem korcsszülöttei, amilyen a divatbáb a férfiak és nők között egyformán, a «Lebemensch» a férfiaknál és nőknél, a sportimádás, a haszonért élő materialista típus. Tiszta eszményképet, jobb példaképet keressenek, amelyből maradandóbb értékek legyenek átplántálva a mi kiélt, mindentől immár undorodó mai nemzedékünkbe. Az álvezéricsillagokkal félre és vissza a tiszta eszményekhez ! Hogyan megkönnyebbedik lelkünk az alantasságtól Szűz Mária által, így lesz örömünknek oka.

Milyen különös boldogság van abban, hogy Szűz Máriában Isten kegyelme megdicsőült. Ha az ő palástját szemlélik, az arannyal van bőségesen át-hímezve, de az nem földi ruhát jelent, mert hisz az ő szegénységével, földi vagyoni állapotával az nem is fért volna meg. Az a palást a megszentelő kegyelem, amely egészen beborítja a szent Szűzet, «malasztal teljes» (Luk. 1. 28.) lett. Milyen törekeny volna a világtól elszakaszkodott, a világ csalfaságait nem ismerő Szűz. Mivel azonban a kegyelem palástja borítja, az erőtlenségből erő, a kicsinységből nagy hatalom vált. Az Úr *«levetette a hatalmasokat a fejedelmi székből és felmagasztalta az alázatosakat»* (Luk. 1. 52.). Az egyszerű názárethi házban is Isten gyermeke. A győzelmes kegyelem eszközölte.

Az Úr kegyelme mindenki számára készen áll, így mindenkinek a kegyelem palástjában kellene lenni. Megfigyelték-e már a szerzetes, vagy papi ruhát, amely egész a földig betakar, mint Mária palástja?

Ez is a megszentelő malasztot jelenti. És a kongregáció szalagja is ugyancsak a megszentelő malasztot jelképezi és hinni szeretném, hogy mindnyájunkon a valóságnak megfelelően jelzi. Így a Szűz Anyában megdicsőült kegyelem miránk is a kitüntetés fényét árasztja. Mindnyájan megnagyobbodunk általa. Az ilyen felmagasztaltatás kétszeres öröm, amely áthatja a lelket. Szűz Mária társasága így lesz tagjai számára boldogságuk egyik jelentős oka.

Ha tovább szemléljük Szűz Anyánkat, azt látjuk, hogy Isten is megdicsőítette őt. Ezt a templomot, amelyben Isten lakik, megdicsőítette és kiváltságokkal felékesítette. Ide koncentrált az összes szépségeket, mert a kegyelem is megdicsőült általa. Itt a legszebb imádságos lélek, itt a szelidség és tisztaság, itt van az Isten akaratára hagyatkozott lélek, az engedelmesség, itt a hűséges jóság, egyszóval az egész gyönyörű virágcsokor, amely a Lorettói litániában, mint a virágos tavaszi mezőben pompázik. És ennek üde illata soha el nem fogy. Miért nem apadnak ki a folyók? Mert forrásaik a mélységekből törnek elő. A Szűz Anya lelke oly mélység, amelyben mindig találunk éltető erőt. Ezt megtalálni, tanulmányozni és felhasználni van alkalma Mária minden hű gyermekének. Amit nála látunk, az nem olyan mutatós, mint a piroskalapú mérgecgomba, hanem olyan üde és kellemes, mint a fű közé rejtőző erdei szamóca. Hallgassák meg az ő tanítását, mert ő maga hívja gyermekeit magához: *«Boldog ember, aki engem hallgat és ki ajtómnál vigyáz naponként és várakozik ajtóm felénél. Aki engem megtalál, életet talál és üdvösséget merít az Úrtól»* (Péld. 8. 34. 35.).

Itt nem kerülheti el figyelmünket egy igen

fontos körülmény és ez az, hogy mekkora segítséget nyernek Szűz Mária gyermekei.

Mikor Oroszországban a szovjethatóságok elrendelték a templomok bezárását, a nép nem akarta ezt tudomásul venni és a lezárásra, elkobzásra ítélt templomban gyülekeztek. A kegyetlen katonák erőszakkal akarták a népet a templomból eltávolítani és fegyverrel léptek fel a tömeg ellen. A nép megható ragaszkodással csoportosult az annyira szeretett Mária-kép köré és egy lépést sem mozdult, mikor a gépfegyverek rémítő kattogása kaszabolta sorait, hanem szívtépő hangon kiáltotta: Mária segíts minket! Mária légy velünk. És Mária nem segítette meg őket? Hiszen a vörösök utolsó szálíg legyilkolták őket? De megsegítette, mert kimentette őket a vörös pokolból, ahol talán nem bírták volna el azokat az embertelen kínzásokat, amellyel az Istenben hívő népet kényszerítették hite megtagadására. Mária megsegítette őket, mert az érte való küzdelemben érdemet szereztek az örök boldogságra. Mária mindig segít.

Az ő főtevékenysége a lelkek megmentésére irányul. Mindenütt meglöbögatja az ő zászlaját és megmutatja az ő hatalmát, valahányszor az ő népének, különösen társulatának tagjai, a bűn és kárhozat veszélyében forognak. Az nem történik meg, hogy nem éri őket semmi támadás és életük biztos következetességgel halad céljuk felé, mert hisz az élet vergődés a jó és rossz között. Azonban maga felett érzi majd mindenkor a Szűz Anya jóságos tekintetét és anyai pártfogását. Élete előtt ragyog, mint a hajós előtt a biztos irányt mutató sarkcsillag. Ha pedig anyai szeretetre hivatkozunk, azzal igen sokat

mondunk, mert az nem felejt sohasem és mindent megtesz. Az ő tisztelői benne találják meg legfőbb segedelmüket a bűn ellen, mert ő az az asszony, aki között Isten ellenkezést támasztott és a kígyó között. Azért tekintsenek mindig feléje és mondják el bizalommal a zsoltár szavát (30. 18.): *«Ne szégyenüljek meg, mert segítségül hittalak téged».*

A Szűz Anya nagy szeretetének és anyai pártfogásának csak egy példáját hozzuk fel. Ez a Mária kongregánisták kiváló lelki előmenetele. Ez a Mária társulat azzal dicsekedhetik, hogy nem kevesebb, mint 44 kanonizált tagja van és pedig 16 szent, 28 boldog, köztük 14 hitvalló, 20 vértanu, 3 szent szűz, 7 rendalapító. És micsoda nevek Szalézi szent Ferenc, Kanizius szent Péter, Kláver szent Péter, Lisieuxi szent Teréz, Soubirous szent Bernadetta, boldog Barbarigo György bíboros, boldog Capitano Bartolomea tanítónő, a három kassai vértanu. Most ezek után kellene felsorolni azokat a névtelen hősöket, akikről semmitsem tudunk, de akik ezen Mária társulatban nyertek olyan lelki megvilágosítást, hogy hitükben egész életükön át erősek maradtak, akik itt tanulták meg a felebaráti szeretet önzetlen gyakorlását, akiket a kongregáció nevelt a vallás ügyeiért fáradozó apostoli lelkekké, akik a szent tisztaság megőrzését a kongregációnak köszönhetik, akik általa lettek a közelet soha meg nem gyalázható nagyságaivá, amilyen hazánk nagy jótevője XI. Ince pápa, a soha le nem győzött hadvezérek, Tilly, Szavoyai Jenő herceg, a nagy költők, Tasso, Lopez de Vega, Calderon, a flamand festő Van Dyk, a nagy tudós Volta és igen sokan mások voltak.

Ezekután csakugyan el lehet mondani, hogy

Mária társaságában van valami, ami sokkal több a köznapiasnál és ez olyan kiváló magaslaton őrzi meg az ember lelkét, hogy ő maga is megnemesült általa. Mily boldog az, aki Mária társaságának tagja lehet. A lelket a sok szépség úgy betakarja, körül-fonja, mint ahogyan a repkény a kopott ház falát. Csak arra kell vigyázni, hogy ne a mellékes dolgok kössék le a figyelmét, hanem ami az egésznek a középpontja és éltető eleme. Ez pedig nem kevesebb, mint maga a Boldogságos Szűz. Legyen ő reá szegezve a mi szemünk, akkor minden, ami társulatában van, a mi javunkra fog szolgálni. Mikor tehát a mi lelkünket építjük, emeljük szentélyt Szűz Máriának is. Térjünk hozzá vissza mindig, mint zivatar elől a menedékházba futunk. Nála biztonságban és boldog békében élünk. Örömnünknek, boldogságunknak oka, Boldogságos Szűz Anya, könnyörögi érettünk !

Boldogság útja Krisztus követése.

Imakönyvemben őrizek egy szentképet. Azt ábrázolja, hogy Krisztus Urunk a keresztet hordozza a tövisekkel szegélyezett úton. Aranybetűkkel van felírva, de ha nem volna is rajta, akkor is megértenénk : *«Qui vult post me venire-, Aki utánam akar jönni, tagada meg önmagát és vegye fel keresztjét és kövessen engem»* (Luk. 9. 23.). Sokszor elnézegetem a beuroni művész gyönyörű alkotását : Krisztust a kereszttel. Sokak előtt érthetetlen, amint a kortársai sem foghatták fel a miértjét. Nem ezt vártuk Tőle, hanem a diadalmenetet az ujjongó sokaság között. Azért ezt sokan nem is tartják vonzó kép-

nek. Azonban aki az ő vérrel csikozott útját látja és mégis utánamegy, az lesz az igazi tanítvány. Úgy-e értik, hiszen ő maga mondta ezt így. Aki ebben fáradozik, az minden lépéssel közelebb jut a boldogsághoz, mert Krisztus követése, a boldogság útja.

Miben áll Krisztus követése?

Egyszerű természetrajzi igazság, hogy vannak növények, amelyeknek kétféle virágjuk van : porzós és termős virág. Krisztus követése ezt a tételt ismétli meg lelki értelemben, mert ennek is két iránya van : az önmegszentelés és mások megszentelése. A két irány egymásra utaltsága olyan fontos amiképpen a porzósvirág nélkül a termővirág sem hoz gyümölcsöt. Krisztus követőjének tehát mind a két programot meg kell valósítania. *«Cselekedjetek férfiasan és erősítsétek meg szíveteket»*, mondja a Zsoltáros (30. 25.).

Önmagunk megszentelésével kell kezdeni Krisztus követését. Mindenkinek elsősorban saját magának kell törekednie az üdvösségre, mert ezért felelünk mindenekelőtt.

Mindenkit kötelez az általános parancs. *«Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes»* (Mát. 5. 48.). De igazi jó munkát így nem lehet végezni ezek alapján, mert a figyelem és igyekezet a sok kötelesség között nagyon megoszlik. A tökéletes munka csak a specializálással érhető el. Ami különbség van a közönséges famunkás és faragóművész, az orvos és szemorvos, a festő és az oltárkép festőművésze között, ugyanaz a viszony a közönséges katolikus ember és a rendszeres lelkiületet élő hívő között, mert ő is részletmunkát végez, ami aztán mindig sikerültebb, alaposabb szokott lenni.

Milyen eredményes munka az, mikor valaki nemcsak a bűnt kerüli, hanem a bűnfészeket is felkutatja és kitisztítja, mikor nemcsak nem nézi le felebarátját, nemcsak nem kicsinyíti, hanem önmagában észreveszi a kevélységet, amely miatt fáj neki a másik szerencséje és féltékenységből szerette volna felebarátját legyőzni, megalázni. Milyen szép munka az, amikor valaki nemcsak nem él haragban, hanem észreveszi azt is, hogy felebarátjának fáj az ő tréfája, ezért figyelmes viselkedésével kimutatja különös nagybecsülését. Hogy mire képes a rendszeres, részletbe menő önnevelés, bizonyítja annak a szerzetesnek a példája, aki egészségi okokból kénytelen volt a zárdából távozni, de az addig végzett lelkiéletének nyomai még évekig megmaradtak.

Minden buzgalom és megszentelődés kezdete a hit. Higyjék el, hogy e nélkül hiábavaló minden erőlködés, légvárépítés minden buzgóság. És most az a paradoxon egész váratlanul éri Önöket, hogy a hithez nagyon sokat kell tudni. Amit nem ért és nem lát, ott fogja kisegíteni a hit. A pilóta a korallsziklák, zátonyok közt is biztosan vezeti a hajót a révbe. A tengervíz sokat elrejt, de a pilóta ép ezekre ügyel legjobban. A hit biztosan vezet Krisztus követésében. Jární és nem látni, biztos hajótöréshez vezet. A buzgalomhoz is ismeret kell, különben vakbuzgóság vagy babona lesz belőle.

Az önmegszentelés főcélja a bűntelen élet. Hordozzuk Krisztus sebeinek nyomait magunkon, nem láthatóan, hanem az önmegtágadással feszítsd meg magadat: *«A mi testünkön mindenkor velünk hordozván Jézus sanyargatását (Kor. 2. 4. 10.), «mert a test a lélek ellen kíván, a lélek pedig a test ellen» (Gal. 5. 17.),*

mint szent Pál is tanítja. Ehhez járul majd az önmegszentelés sok szükséges eszköze, melynek a szentgyónás, az imádság és az erénygyakorlatok különböző tényei.

Krisztus követésének első iránya az önmegszentelés, mely kitűnő tevékenység . . . Önmagát felküzdeni, hogy Mesterét legalább távolról követhesse, de úgy, hogy szem elől ne tévessze. Így tett szent Pál is és bár a damaszkuszi úton elhatározó lépést tett, de a harc csak ezután kezdődött meg életre-halálra. És míg egyrészt a kísértések között, a rendkívüli megpróbáltatások miatt, amik által megterhelhetett, még az életét is megúnta (Kor. 2. 1. 8.), de másrészről úgy nyilatkozott: *«Elteltem vigasztalással, fölötte bővelkedem örömmel minden szorongatásunk mellett»* (Kor. 2. 7. 4.). Mert hisz Krisztus követése nagy küzdelem, de sohasem hiányozhatik belőle a boldogság, mert hiszen ez maga is a boldogság felé vezető út.

Krisztus követésének második iránya mások megszentelésében nyilvánul. Nem nézi hideg szívvel az emberek vergődését, megértő lélekkel van mások bajai iránt. Tenni akar, mert ő is érzi, amit szent Pál, hogy *«Krisztus szeretete ösztönöz minket»* (Kor. 2. 5. 14.). Így bensőségesen összekapcsolódik Krisztus követésével a tevékeny élet, hiszen ő maga hívta apostolait erre az életre: *«Jöjjetek utánam és emberek halászaivá teszek titeket»* (Mát. 4. 19.).

Az aktív élet nem tervezés, hanem valóság, nem beszéd, hanem tettek, nem ígéret, hanem kitartó állhatatosság. Az első keresztyének aktivitása oly kiváló volt, hogy ők építették fel az Anyaszentegyházat a legszerényebb kezdetből. A lelki gyakorlaton résztvevők feladata sem csekélyebb, mert új világot

kell teremniök önmagukban és egész környezetükben. És milyen előképzettséggel lépnek oda ehhez a munkához? Összetört lelkekkel félre, azok kórházba és nem harcba valók, ahol Krisztus zászlaját kell diadalra vinni. A cél az, hogy a békét és minden értéket, ami a mi lelkünkben van, átültsük a másikba. Meg kell változtatni a családot, megkeresztelni a közéletet, helyes vágányra tolatni a tudományokat, nemesebb tárgyat nyújtani a művészeteknek. Képességeimet kamatoztatom és másokért élek. Lehetetlen ott a hitetlenség, ahol aktív katolikusoknak legalább egy maroknyi csapata intenzíven működik.

A tevékenység szelleme olyan, hogy szeretetből indul ki, áldozatkészség tartja fenn és türelem fejezi be. Ha az acélt kovához ütik, szikra pattan ki és tüzet lehet gyújtani. A szeretet az acél, a nyomor a kova. Ha ez a két elem találkozik, akkor ott hamar lángralobban a buzgalom és minden égni fog. *«Tüzet jöttem bocsájtani a földre és mit akarok, ha nem, hogy felgyulladjon?»* (Luk. 12. 49.), mondta az Úr. Így születik meg a tevékenység. Szent Pál szikrákat szórt magából és nyomában a lelkek tüzetfogtak. De alapfeltétel, hogy a másik baját átérezzük. Elemezzük magunkban a baj szimptomáit, mint az orvos. Beleképzeldjük magunkat a hitetlenek, szegények és elhagyottak helyzetébe. Szemünk előtt van a sok példa, milyen volt buzgóságban Páli szent Vince, aki az elhagyott gyermekeket vitte haza Páris utcáiról, Asszisi szent Ferenc a szegények összegyűjtésében, Valois szent Félix a rabszolgák kiszabadításában. A részvét, az együttérzés és a szeretet olyan teher, amely a lelket nyomja és indítja: tégy már valamit értünk.

A másokért való tevékenység a testi és lelki nyomort akarja enyhíteni. Védelmébe veszi a szegényeket. Az emberek elszegényedése már régóta tart és a mai nyomor csupán az eddigi folytatása. A multból átvett gyászos örökség. Ez oka sok bajnak és innét van, hogy az elégedetlenségből vallástalanság, a kedvetlenségből türelmetlenség lett. Ezt látjuk saját szemünkkel is. Sokan voltak, akik ezekről élénk színekkel írtak. Azonban nem sopánkodni kell ezen, hanem tenni. Ha az emberek régebben törődtek volna velük, nem jutottak volna erre a sorsra. Keményen róttá meg őket Gordon tábornok: *«Az ő kereszténységük szellemtelen, elernyedt és semmire sem jó. Inkább törődnek ebédjükkel, mint bármi mással»*. A sebek feltárása még nem orvoslás. A sopánkodás nem segítség. Az ilyen segítőkészség nem apostolság, az igazi krisztusi szellem ott kezdődik, hogy átadja magát, kényelmét és vagyoni erejét a különféle jótékonyági munkának, készséggel résztvenni minden tevékenységben, amely az anyagi nyomor és szenvedés enyhítését célozza. *«Boldog az a szolga — mondá az Úr —, kit mikor eljövend Ura, így cselekedve talál»* (Mát. 24. 46.).

Hasonlóképen cselekszik, mikor lelki dolgokról van szó. Vegyék védelmükbe a keresztény hitet. Gyenge nádszál nem áll meg a viharban. A hitükben gyengék az ostromot nem bírják ki egyedül. Olyanok ők, mint a gyenge bor, amelyik nyúlik, mint a méz és szinte, mint a viasz kenődik. A hitért való harc erős lelkeket kíván. Önökre vár az a feladat, hogy a hit mellé álljanak és pártjára keljenek. Hogyan van az, hogy még a vallásosnak ismert családokban is előfordul hitetlen beszéd, rossz újság, vallásbeli

tudatlanság? Irtsák ki ezt a téves szellemet okossággal, türelemmel, de kitartással és alapossággal. Nem akarjuk a lelkeket kárhozatban látni. Járjanak körül az emberek között, mint a lámpagyújtogató, akinek nyomában mindenütt fény támad. Minden lépésük legyen a világosság útja. *«Ti vagytok a világ világossága»* (Mát. 5. 14.), hallották a Szentírásból. *«Egykor ugyan sötétség valátok, de most világosság vagytok az Úrban, mint világosság fiai, úgy járjatok»* (Efez. 5. 8.). Mindenki talál magának lelkeket, akiket Istenhez tudna vezetni, mikor annyira igaz az Úr Jézus lelke mélyéből előtörő panaszszerű sóhajtság: *«Az aratás ugyan sok, de munkás kevés»* (Mát. 9. 37.). Egykor Illés prófétát a Hóreb hegység barlangjában megszólította az Úr: *«Mit művelsz itt Illés?»* Ő pedig így felelet: *«Buzgósággal buzgólkodtam a seregek Úr-Istenéért, mert elhagyták szövetségedet Izrael fiai, oltáraidat lerontották, prófétáidat megölték jegyverrel»* (Kir. 3. 19. 9—10.). A buzgóság mindig talál anyagot, ahol javítani kell, ahol építeni, vagy rontani szükséges.

Azonban sohasem szabad feledni, hogy a küzdelemben nem vagyunk egyedül, azért másokra is tekintettel kell lennünk. A közösségnek megvannak a maguk törvényei, mint a felhők járásának is, csak meg kell tartani. Összetartásnak kell lenni nemcsak a kenyereszák körül, hanem az ideális dolgokban is. A mi mozgalmunk, buzgalmunk hatalmassá így lehet. A téglánál a vakolat, az embereknél a szeretet a kötőanyag. Minden tevékenységben, amelyet felebarátainkért végzünk, a legfőbb a szeretet. *«Az a buzgalom, helyes — mondja szent Ágoston —, amelyik szeretetből és nem gyűlöletből származik»* (Sup. Ps. 118. conc. 30.). Hozzanak tehát bele minél több szeretetet.

Ilyen alapra építve joggal remélhetik a sikert. Eredményt lehet elérni mások megnyerésében. Az emberek már rég beleúntak azokba a sorozatos felültetésekbe, amelyekkel hiszékenységét gyakran kihasználták. Azért most szívesen hallgatnak arra, aki békét, szeretetet és örömet hirdet. Assisi szent Ferenc jókedvű testvéreket küldött ki a nép közé, akik dalolva járták Umbria városait és falvait és szavukra mindenki a Poverello tanítványa akart lenni. Az igazság napszámában járva hódítsák meg a szíveket Krisztusnak. Az így vetett mag nem lesz hiábavaló, *«mert gyümölcsöt hoz és némely terem százannyit, némely hatvanannyit, némely pedig harmincannyit»* (Mát. 13. 23.).

Krisztus követése a mások megszentelésében valóban apostoli munka. De az apostolok nemcsak diadalmas vezérek, akik hódítottak, de egyúttal mártírok is. Ők köves pusztaságokban, tövisek között járnak, valódi bárányok a farkasok között. Az Úr jövendölte róluk: *«Gyűlöletesek lesztek mindenkéül az én nevemért»* (Mát. 10. 22.). Hozzá még belső szomorúság is égeti őket, mert látják a bűn diadalát, az igazság megtiprását. Mialatt az Apostol az örömhírnék, az evangéliumnak volt a szószólója és másokat is rá akart vezetni az öröme: *«Örüljete az Úrban mindenkor, újra mondom, örüljete!»* (Fil. 4. 4.), — de ugyanakkor a saját lelke nagyon mély fájdalmakat szenvedett át, úgyhogy a rómaiakhoz írt levelében maga is bevallotta: *«Igazságot mondok Krisztusban, nem hazudok, hogy nagy az én szomorúságom és szívemben folytonos a fájdalom»* (Róm. 9. 1—2.). Az apostoloknak, Krisztus követőinek mártírúma ez.

Nagy a küzdelem, kemény a harc, mégis ki kell

tartani. Az idő nagyon rövid, oly kevés dolgot tudunk elvégezni. Milyen rövid az érdemszerzés ideje, pedig szent Ágostonnál azt olvasom : *«Ha érdemeket keresel, a tettek járjanak elől»* (Trac. 40 p. mer.). Azért össze kell gyűjteni minden szemet. A Duna szürke iszapos folyó, amelyben sok szenny van, mégis aranyhomokot lehet belőle gyűjteni. Az élet az egy piszkos áradat, mégis a szeretet aranyszemeit ott is meg lehet találni, sőt egyenesen onnét kell az érdemeket kitermelni. A másokért való fáradozás által az élet minden napján gyűjtögetik az aranyakat, amiket a rozsa meg nem emészt. Csak gyűjtsenek, csak gyűjtsenek, mert Krisztus követése gazdag lelőhelye minden lelki kincsnek.

Mikor azt mondtuk, hogy kétféle virágjuk van bizonyos növényeknek, akkor Krisztus követésének két irányára gondoltunk, arra a porzós virágra, amely megtermékenyíti a termővirágokat, így a belső megszentelődésünk kiáradása az emberek megszentelését is eszközözi. Ez az élet a gyümölcsöző virág élete, amely Krisztus zászlaját dicsőséggel hordozza győzelemre a világban. Ennek mérhetetlen nagyságát és boldogságát a szentek átérezték és csak addig akartak élni, míg küzdhettek az igazságért. Isten Önöket is ily nagy dolgokban való közremunkálkodásra választotta ki. Dicső feladat. Nagyobb öröm ritkán akad annál, mint mikor mással jót teszünk.

Aki téged követ Jézusom, az nem jár sötétségben! Azért úgy érezzük, hogy nekünk a te nyomaidon kell járnunk, ahol már annyi sok katolikus testvérünk haladt mielőttünk. A te eszméidért élünk, azokat próbáljuk a magunk életének tengelyévé tenni, azokért küzdünk és győzni is fogunk, mert velünk

az Úr. És a mi legnagyobb örömünk az lesz, ha legalább parányi részben segítőtársai lehetünk és munkásai Krisztus országának.

Boldogság a boldogságban.

Végigjárták a boldogság iskoláját és mialatt fokról-fokra emelkedtünk az ismeretekben, nemde ugyanazt érezték, amit az emmauszi tanítványok: *«Nemde szívünk gerjedez vala bennünk, midőn szólott az úton és megfejtette nekünk az írásokat»* (Luk. 24. 32.). Nem nézték azokat a mély alapigazságokat, amelyek máskor annyira lekötik figyelmüket, a halálról, ítéletről, a pokolról, mert valahogyan úgy érezzük, mintha ezeknek még az említése is ellenkezne a boldogság gondolatával. Pedig valójában a boldogság útján ezek is jelen vannak, de nem oly félelmetesen, mint a bűnösöknél. Kitért a méregfoga, eltűnt a fullánkja. *«Hol van halál a te győzelmed? Hol van halál a te fullánkod?»* (Kor. I. 15. 55.). A boldogság útján az igazak számára nem lesz akadály a szenvedés, hanem éppen eszköz az elnyerésére, sem a halál, mert ez éppen felnyitja az örök ajtókat, sem az ítélet, mert az megadja a jogot a végnélküli boldogságra. Egyedül a pokol lesz leküzdhetetlen ellenkezéssel a boldogság örökös akadályja és pedig azért, mert a pokolban nincs szeretet, szeretet nélkül meg nincs boldogság.

A boldogság iskolájának utolsó és végső osztálya : boldogság a boldogságban.

A rövid földi pályafutás után nyerhetjük el.

Mit is mondunk? Hogy rövid az élet? Hiszen egy 50 év 18 ezer napot, 440 ezer órát, 26 millió

percet, 1500 millió másodpercet foglal magában. Mégis nagyon rövid. Az évszázadok, évezredek hogyan elmultak, hát még inkább a napok és órák, amelyek a mi számunkra adattak. Egyszer csak igen közel érezzük magunkhoz a véget. Nagy és szinte vége látatlan egy 25 kötetes mű. Az ember átrágja magát a betűk millióin és végül az utolsó oldalt is fellapozzuk. Az ember minden órával öregszik feltartóztat hatatlanul, szemei gyengülnek, hallása eltompul, izomzata visszafejlődik, egyszer csak ő is az utolsó oldalához lapoz saját élete történetében. Közben megpróbáltatások, szenvedések, sikerek és öröm, vegyesen tarkítják életét. Átküzdik magukat a napi verejtékező csatákon. És eljön az idő, mikor mások tanulják a boldogság iskoláját. Mi pedig megérkezünk a túlvilág valóságába és megismerjük milyen a boldogság a boldogságban. *«Az éj elmúlt, a nap pedig elközelgett»* (Róm. 13. 12.).

Olykor reggel ébredés után azt kérdezzük magunktól, vajjon teljesül-e álmunk és megvalósul-e vágyunk. Ott leszünk-e azon a reggelen, amelyben az örökkévalóságra virradunk? Aki megálmodja elmélkedéseiben és saját lelke számára megrajzolta az Istent, a mennyországot, az nagyon fog csalódni és pedig boldogan csalódik, mert minden szebb, jobb és fenségesebb és tökéletesebb, mint ahogy a képzelet szabad csapongásában megformálta magának. Ha boldogság a hívő világszemlélet, az igazi bűnbánat, Krisztussal egyesülni szentáldozásban, Szűz Anya társaságában lenni, Krisztust követni, akkor mi boldogság van ott, ahol a gyarló fogalmak és megnyilvánulási módok, a lehetőségek és remélt dolgok helyét elfoglalja maga Isten, minden boldogság örök

szent forrása! Ne várják, hogy elmondjam, vagy leírjam. Átkutathatok könyvtárakat, kereshetem szent Ágoston mélyértelmű műveiben, szent Tamás páratlan logikával felépített fejtegetéseiben, Prohászka szónoki hévtől csillogó könyveiben, de amint hallgat róluk a Divus Aurelius, az isteni Aurelius is — ahogyan a hyppoi püspököt nevezték a régi századokban, — épenúgy hallgatnak az összes egyházi írók és szónokok. Hát akkor jöjjön a Szentírás, az igazság szava, olvassuk el, mit is tanít erről a boldogságról. Itt is csak negatív felelet, amelyből csak azt érthetjük meg, hogy ez életben semmit sem tudunk róla, mert *«szem nem látta, fül nem hallotta, sem az ember szívébe föl nem hatott, mit Isten azoknak készített, akik őt szeretik»* (Kor. I. 2. 9.). Tehát a Szentírás felel, de csak azzal, hogy a boldogság a boldogságban kimondhatatlan. Ezek után mit mondhatnék én? Félek, ha többet mondanék, csupán szószaporítás volna, ha pedig kevesebbet, akkor a várakozásban csalódnának. Elégedjünk meg azzal, hogy az ember kis hűségét, buzgalmát, alig számbavehető cselekedeteit is megjutalmazza az Isten, az ő adományozásai és jutalma méltó lesz hozzá, tehát isteni.

Résztesznek e boldogságban a szüzi lelkek, a tiszta nemzetség, *«mert halhatatlan annak emlékezte, mivel mind az Istennél, mind az embereknél ismeretes»* — mondja a Bölcs (4. 1.). Egész szív, amelyen nem osztozkodott a világ és bűn. El nem tört edény, amelynek nemes csengése van az érintésre. Lámpájukból az olaj nem fogyott ki, mert okosak voltak. Legyőzték a durva természetet, mert vannak abban vadságok, de bennük csak finomság volt. Dicső

sereg, de oly igazán választottak, hogy maga az Úr is külön megjelölte őket. *«Ezek kísérik a bárányt, akárhova megyen»* (Jel. 14. 4.). Menjete a ti Uratok után és *«énekeljétek az Urnak új éneket»* (Zsolt. 149. 1.).

Nem hiányoznak a bűnbánók sem, ők is részt kérnek a boldogságból. Nagy küzdelmet kellett vívniök az üdvösségért, de közben sebeket kaptak. Ott eltakarja sebeiket a vezeklő ruha, amely vérből és könnyből szövődött. Látni rajtuk az önmehtagadás és bánat jeleit. Szent Péter arcán a könnyek barázdái tűnnek elő, szent Pál pedig testét szolgaságra vetette. Szent Ignác püspök egykori pogányságának vétkeit vértanusággal mosta le. Aztán ott az a sok lélek, akiken még érezni a tisztító tűz szagát. Egykor bűnösök voltak, de nem maradtak meg a bűnben. Mily boldogok, hogy még idejében feleszméltek, rátaláltak a boldogságra vezető útra és így érték meg ők is, hogy megízlelhetik a boldogságot a boldogságban. *«Ezek azok, kik nagy szorongatásból jöttek és megmosták ruhájukat és fehérre tették a Bárány vérében»* (Jel. 7. 14.). Boldogok, mert maga az Úr tett ígéretet: *«Aki győzedelmes leend, így fehér ruhába öltöztetik és nem törölöm ki nevét az élet könyvéből»* (Jel. 3. 5.).

Köztük vannak a tevékeny lelkek, akik nemcsak magukért harcoltak, hanem felebarátaik üdvéért is. Éltek az apostolok verejtékes életét. Nem volt nyugalásuk sem éjjel, sem nappal. Idejük két feladat között oszlott meg: munka és ima. Csodáljuk bennük, hogyan tudtak annyit dolgozni, mikor oly sokat imádkoztak és hogyan tudtak annyit imádkozni, mikor oly sokat dolgoztak. Boldogok azon nagy kitüntetés miatt, hogy az általuk megmentett lelkek serege kíséri őket. Ezek hallották az ítéleten: *«Örülj*

jó és hív szolgám! mivelhogy a kevésben hű voltál, sokat bízok rád, menj be Urad örömébe» (Mát. 25. 23.).

De nem hiányozhatnak a türelmesen, megadás-sal szenvedők sem. Életük jelszava az volt : Legyen meg a te akaratom ! Tövisek között nőttek a magasba. Szervedtek és mégsem nyomta el lelküket a fájdalom. Az Úr pedig azt mondta : *«Tudom a te szorongatásodat és szegénységedet . . . Ne félj semmit azoktól, amiket szenvedni fogsz . . . Légy hű mindhalálig és neked adom az élet koronáját» (Jel. 2. 9. 10.).* A ti sirástok valóban örömré, boldogságra változott.

Igy váltakoznak, hullámoznak az üdvözültek seregei, mint egy gyönyörűséges vízió. Hogyan öntözi, ápolja, neveli a mi szomjas lelkünkben a mennyei vágyakat. Csodáljuk, hogy bár csupán gyarló emberek voltak, mégis ily magasra jutottak. Milyen élő hit, rendíthetetlen bizalom és minden nehézséget, akadályt legyőző szeretet élt bennük. De még sokkal bámulatosabb volt a kegyelem győzelmes műve, éltek ők, de már nem ők, hanem Krisztus élt bennük. Ezért zengik az égben szüntelenül : *«Nagyok és csodálatosak a te cselekedeteid, mindenható Úr Isten» (Jel. 15. 3.).*

Lehetséges volna-e, hogy ebben a boldogságban helyet kapjunk? Minden bizonnyal, mert hiszen Isten nekünk készítette : *«Én vagyok a te igen nagy jutalmad» (Móz. I. 15. 1.).* Elnyerhetjük és mindent meg kell tennünk, hogy el is nyerjük. Szembe kell szállni mindazokkal az alattomos erőkkal és alacsonyrendű kívánságokkal, amelyek mulandó javakat és elhervadó szépségeket varázsolnak mi elénk. A földi lét mostohasága, balszerencsénk, a szenvedések ismétlődése ne keserítsenek el, sőt bizonyos, józan fölé-

nyességgel, csaknem azt mondom, bölcs humorral, kedélyességgel töltsenek el, mint akik tudják, hogy e mulandó élet színpadán nem érdemes a király, nagy úr, fejedelem, gazdag ember, magas címek birtokának szerepében hivalkodni, mert egykor úgyis le kell tenni ezen álruhákat. Szent Lőrinc szerpap, Morus szent Tamás, Anglia kancellárja, még a vértanuhalál küszöbén is megőrizték ezt az irigylésreméltó lelki egyensúlyt és mindenén fölülemelkedő szent lelki vidámságot. Ne a multjukat nézegessék, az kevésbé vigasztaló. Ami maguk mögött van, az rom, az bűn, az hűtlenség Istennel szemben. A bizalom egyedül az Úr Isten végtelen jóságában és mindent legyőzni képes kegyelmében van, aki a letört ágot a földbe bujttatja és az ő kezében kihajt az is. Legyen hát új élet, amely kitartó állhatatossággal küzd a haladásért, előrejutásért, a lelkiségért. És emellett szemünk mindig egy ponton révedez, egy vágyat táplál, egy jövőben remél, hogy életünk után megtaláljuk a boldogságot a boldogságban. Ezért szívünk szüntelen imádkozza szent János apostol szavait, amellyel mi is az Úr Jézust szólítjuk: *Jöjj el, Uram Jézus!* (Jel. 22. 20.). S erre ő felel: «*Bizonyára hamar eljövök. Amen*» (Jel. 22. 20.).

NAGY KÉRDÉSEINK.

Isten.

A legtöbb embernek az életben ritkán adódik alkalma, hogy a legfontosabb kérdések felett tündöjék. Egyedül a lelkigyakorlatok ideje alkalmas arra, hogy nyugodtan, alaposan megfontolja az ember sorsát eldöntő nagy problémákat : ki is tulajdonképen az Isten, mi a világ, miért van az ember a világon, van-e bűn, büntetésre méltó-e a bűn, mi az örök élet? Minden gondolkodni tudó ember agyában felötlöttek ezek a dolgok és ne tagadjuk, minket is foglalkoztattak már. Itt van már az idő és nézzünk szembe velük.

Nyári időben az árok partjára ültem és figyeltem azt a kicsiny életet, ami ott a fürengetegben folyik le. Nézem, mit csinálnak a hangyák. Ők engem nem vesznek észre, akármilyen óriás is vagyok hozzájuk képest. Ők nem tudják, hogy minden lépésüket látom és hogy az ő sorsuk az én hatalmamban van. — Az ember is a hangyákhoz hasonlóan él. Küzd, törtet, szenved, sikert arat, nyer, vagy veszít, épít és rombol. De ő fölötte is van valaki, aki minden lépését számon tartja, aki nélkül még egy hajaszála sem hull le, és ez az Isten.

Az élet sok mindenkivel összehozza az embert. Olykor egészen ritka személyekkel találkozhatunk. Sohasem felejttem el, mikor IV. Károly királyt Reichenau mellett, a Höllentalban láttam, vagy mikor az utrechti gyorsvonat harmadik osztályában Nord

Borneo missziós püspökével beszélgettem. Mégis legmélyebb hatással volt rám, mikor Van Rossum biborosnál megjelenhettem audiencián. Lehetséges tehát ilyen notabilitások közelébe jutni, de nem csodálatos-e az, hogy ugyanakkor az Úr Istennel még nem találkoztunk. De ő nem is olyan hozzáférhető, róla csak a gondolkodó ember elméje és a kinyilatkoztatás beszélnek. Pedig mégis meg kell Vele ismerkednünk, hiszen sorsunk van hozzákötve, sőt egykor úgyis találkozunk kell vele. Azon a nagy napon aztán boldogtalanság vagy végnélküli öröm forrása lesz ránk nézve az a találkozás.

Hogy Istent helyesen megismerjük, magához Őhozzá kell folyamodnunk. Urunk és Istenünk, engedj bepillantást a te felséges életedbe, lényegedbe, megfoghatatlan titkaidba, hogy a te látásod lelkünket ellenállhatatlanul ragadja magával és életünk céljává, világító fáklyájává legyen.

A főkérdésünk tehát az lesz : Ki az Isten?

A katekizmusból pontosan megtudjuk. Az Isten önmagától való legtökéletesebb szellemi lény, mennynek és földnek legfőbb Ura. Ennek nyomán próbáljunk behatolni azokba a mélységekbe, abba a végtelenségbe, amely a mi legfőbb Urunkról a mi gyarló emberi mivoltunkban meglátható.

Önmagától való, mondtuk róla.

A mástól származó lények önmagukban hordják eredetük bélyegét. Minden egyesről megkérdezhetjük, honnét való, miből származott. A papír rongyból, vagy hulladék-fából, az üveg kavicsból, a porcellán a folyó bizonyos iszapjából lesz. No, nem mondhatjuk egyikről sem, hogy valami nagyon előkelő származással dicsekedhetik. Az élőlényeknél sincsen különben.

Igy például a növények rothadásból, az ember és az állat a tehetetlenség, gyámoltalanság állapotából lép a világba. Minden lény adósa marad alkotójának, nem olyanok vagyunk, akik önmagukat alkották, így nem független és nem szabad.

De mégis van egy lény, aki senkinek sem köszönhet semmit sem, aki senkinek sem tartozik semmivel sem, mert nem volt alkotója, nem volt szülője, akinek nincsen előzménye. Ez az Úr Isten. Ő létezésének okát önmagában bírja. *«Én vagyok az Alfa és Omega, a kezdet és vég, úgymond az Úr Isten, aki van, volt és eljövendő»* (Jel. 1. 8.).

Mit jelent Istennek ez a függetlenség és szabadság? Azt jelenti, hogy Ő azt tesz, amit akar. Teremt, alkot, létrehoz, mégpedig olyan lények sorozatát, amilyent akar. Ezeket olyan képességekkel és tulajdonságokkal ruházza fel, amilyenekkel Ő akarja. Vagy talán valaki ezt a jogát kétségbe meri vonni? Vajjon nem adhatja-e meg az egyiknek azt, amit a másiktól megtagad? Vajjon kinek tartozik ezért számadással. *«Mely megfoghatatlanok az ő ítéletei és megvizsgálhatatlanok az Ő útjai! — kiáltott fel szent Pál apostol (Róm. 11. 33—35.) —, mert ki ismerte az Úr értelmét?, vagy ki volt az Ő tanácsosa?, vagy ki adott előbb neki, hogy visszaadassék annak?»* Az Ő tetszésétől függ, hogy kinek mit ad. A sasnak megadta a kitűnő szemet, de megtagadta tőle az értelmet. Az oroszlán roppant erős, de a levegőbe nem tud felszállni. Az őz gyors, de fegyvere nincs. A növényeket gyökerüknél fogva leláncolta a földhöz, ellenben a legkisebb élőlényeket, a bacillusokat szabadjára engedte a légben. Így akarta, tehát így lett. Senkinek sem tartozik érte felelni, hogy miért, mert

felette nincsen senkisé, amit tesz, azt pedig saját tulajdonával, kezeinek alkotmányával teszi.

Miért kérded hát Istentől, hogy minek vagy a világon? Hogy mered szidalmazni a te teremtésedet, a te létezésedet? Hogyan merészeled életedet meg rövidíteni? Hiszen te mindenestől az övé vagy, mert minden, ami csak létezik, az övé. Ő így akarta, tehát így lett. Nem csodálatos-e az Úr Isten nagysága ebben az ő teljes függetlenségében, szabadságában?

De tovább megyünk Isten akaratának vizsgálásában. Ő nemcsak teremtett, hanem fenn is tartja a világot és pedig a maga módja szerint. Ebben újra nem tartozik senkinek sem felelőséggel. Az oroszlánt kiüzte a pusztába, hogy ott szerezzen magának élelmet, a sast a sziklás hegyromra telepítette, a tigrist a dzsungel sűrű bozótjába. A vizek mérhetetlen térségeiben a halak milliárdjait táplálja. Az egyiknek nehéz fáradságába kerül a megélhetés, a másik ellenben könnyen hozzájut táplálékához. Egyszer az egyiknek kedvez jó idővel és szárazsággal, ami ugyanakkor mások halálát, pusztulását okozza, máskor ellenben a vizek áradásai elveszik ugyan egyesek létét és életét, de ugyanazok pusztulásuk által másoknak válnak eledelül.

A teremtmények rangsorában helyet foglal az ember is. Ez az élet érdekel minket leginkább. Látod-e, hogyan váltakoznak az éjjel és a nappal, az évszakok hogyan követik egymást? Hát épúgy változik az egyes embereknek és az egész emberiségnek a sorsa is. Egyeseket fölemel, másokat pedig letaszít a mélységbe. Az egyiknek kedvez a szerencse, a másik ellenben a legnagyobb nélkülözésekkel küzd. És joga van-e az embernek kérdőre vonni

Istent? Miért gyötörsz engem? Miért szenvedek? Miért vagyok szegény? Miért nem adtad meg nekem a testi szépséget és épséget? Miért nem adtál nekem lelki tehetségeket? Miért? Ó, mondd meg nekem, Uram, Istenem, miért?

És Isten hallgat. Nem ad feleletet. Nem mentegeti tettét, nem ad róla magyarázatot, mert ő nem tartozik senkinek sem semmivel sem, mert Ő független, mert Ő nem kapott mástól semmit sem, mert Ő létét önmagában bírja. Hiszen Ő Isten!

Isten lényegének másik összetevője: legtökéletesebb szellemi lény. Erről mit tudunk mondani?

Ha nézted valamikor a Szentháromság szobrot, vagy képet, ott láttad rajta azt a hatalmas öreget, aki az Atya Istent akarta jelenteni. Hát Isten öreg-e? Nem öreg, neki nincs kora, mert a korosság a tökéletlenség épügy, mint a test a lélekkel szemben. Istennek nincs teste, mert a test is tökéletlenség, mert a helyhez van kötve és a természet törvényeinek van alávetve. Isten szellemi lény.

De a szellemi lények között is van fokozat, hiszen az angyalok is lelkek, az embernek is van lelke. Az Úr Isten azonban a legtökéletesebb szellemi lény. Benne nincs semmi hiány, semmi hiba, semmi fogyatkozás. Ezért minden alkotásának örök mintaképe önmaga tökéletessége. Benne minden jó, szépség, hatalom, szentség vég és határ nélkül van meg, úgyhogy Mózes elragadtatás hangján, mintegy túláradozva kiáltott fel: *«Ki hasonló hozzád, Uram, az erősek között? Ki hasonló hozzád s oly dicső a szentségben, oly rettenetes és dicsérendő, oly csodatevő?»* (Móz. II. 15. 11.) Ez a lelkesedés átragad a mi lelkünkre is, valahányszor a mi Urunkra, Istenünkre gondolunk. Ezt akarta

szent Ágoston is kifejezni (Soliloq. 12.): *«Isten nagysága és tökéletessége végtelen, mindenható az ő ereje, felülmúlhatatlan az ő jósága, bírálaton felül az ő bölcsessége, csodálatos az ő tanácsa, igazságosak az ő ítéletei, titokteljesek az ő gondolatai, igazak az ő szavai, szentek az ő tettei és kimeríthetetlen az ő irgalmassága. Végtelenül hosszútűrő az Isten a bűnösökhöz, mód nélkül kegyes a bűnbánókhoz. Öröktől fogva örökké ugyanaz ő, halhatatlan, változhatatlan. Semmi bánat meg nem szomorítja, semmi öröm boldogabbá nem teheti».* Az Úr Isten ilyen hosszas leírása nagyon találó, de ki nem meríti, amit még el lehetne róla mondani. Hamarább kifogynak szótárunkból a dicsérő jelzők, mint Isten tökéletességének felsorolása.

Isten örökkévaló. A Zsoltáros oly gyönyörűen fejezi ki: *«Mielőtt a hegyek lettek, vagy a föld alkottatott és a világ, öröktől fogva és örökké vagy te, Isten!»* (Zsolt. 89. 2.) Nincsen neki kezdete és nem lesz sohasem vége. Nem fogyatkozik meg, nem lesz gyengébb, haloványabb, kisebb. A Nap ereje, hője fogy, a Föld erőkészlete is kevesbedik, de te, Uram Istenem, változatlan maradsz. A növekedés, haladás is tökéletlenség, mert hiánypótlás. Isten nem fejlődik, Ő változhatatlan. *«Nem tudod-e, vagy nem hallottad-e? Örökkévaló Isten az Úr, ki a föld határait teremtette, nem fogyatkozik és nem fárad el és bölcsessége átvizsgálhatatlan»*, olvassuk Izaiás könyvében (40. 28.).

Ám Isten nemcsak az időben örökkévaló, hanem a térben is, amit közönségesen úgy mondunk, hogy Isten mindenütt jelen van. Van a teremtmények között is olyan, amelyet mindenhol megtalálunk. Hiszen te is érzed, hogy a Földön körülvesz valani. És ott, túl a felhőkön, túl a sztratoszférán, hová még

sohasem emelkedett fel senkisé, ott is tart az anyagi világ apró parányaival. És az Úr Isten mindenén kívül is mindenütt ott van. *«Azt véled-e, hogy én csak a közelben vagyok Isten? úgymond az Úr, és nem vagyok-e Isten a távolban is? Elrejtethetik-e az ember bármi titkos helyeken, hogy én ne lássam őt?, úgymond az Úr. Vajjon az eget és a földet nem én töltöm-e be?, úgymond az Úr»* (Jer. 23. 23—24.).

Örökkévaló, mindenütt jelen lévő, változhatatlan az Úr. Csodálkozás fogja el lelkemet, élni az örökkévalóságban, utazni a végtelenségben s ebben soha el nem fáradni, ki nem merülni, meg nem gyöngülni. Ó, mily végtelen boldogság, megfoghatatlan nagyság!

Isten mindentudó. Az eddigiek után mintha nem is mondanék semmi újat, hiszen a többi már annyira természetes, annyira magától érthető.

«A tudományok Istene az Úr és előtte tárvák a gondolatok», veszem a Szentírásból ezt az idézetet (Kir. I. 2. 3.). Századunk emberének leginkább imponál a tudás. Lenyűgöző némely kiváltságos ember bámulatos tudása. A zongora-virtuóz épen 25 percig játszott kívülről egy hatalmas hangversenydarabot kotta nélkül, agyában a sok ezer hangjegy bámulatos pontosan és biztos rendben volt elraktározva. Az egyik egyetemi tanár a számokkal és képletekkel csak úgy dobálódzott, mintha könyvből olvasta volna. Van olyan ember, aki a neveket jegyzi meg, másik meg az események sorozatából tud biztosan következtetni. Egy-egy szikrája az emberi talentumnak. Mindez azonban oly messze áll Isten tudásától, hogy a legbölcsebb emberi gondolat még abc-s könyve sem lehetne az isteni bölcsesség mellett.

Isten tudása a jelen, múlt és jövő eseményeit magába foglalja. Belát a lélek világába, a legtitkosabb gondolatok előtte világosak, mintha szoborba volnának öntve. Csodálatos és félelmetes, hogy Isten mindent tud. Hogyan tudnál valamit is eltagadni előtte az ítélet napján. — Végtelen bölcsességében mindent a legjobban rendez el, hogy célját elérje. Ezért imádd az isteni bölcsességet szent Pál szavaival: *«Az egyedül bölcs Istennek . . . tisztelet és dicsőség mindörökön örökké»* (Róm. 16. 27.). Mily boldogító tudás, hogy ő nem tévedhet, hogy benne az örök igazság van. Mily boldog vagy te is, mert tudod, hogy az igazságot kinél kell keresned.

Mindenható az Isten, mindent megtehet. Ez nem kevesebbet jelent, mint azt, hogy mindenre van ereje, hatalma, eszköze. És ez a hatalom mindenre kiterjed. Látsz embereket, akik vallásosan élnek, ők maguk is elismerik maguk felett Isten hatalmát. Látsz másokat, akik a legvadabb elkeseredéssel üldöznek mindent, ami valláshoz, Istenhez tartozik, le akarják rázni magukról az igát, mint a töretlen csikó. És ezek is az Úr kormánypálcája alá tartoznak. *«Az Úr igéje által erősítettek az egek és szája lélegzete által azok minden ereje . . . Félje az Urat az egész föld, sőt remegjen tőle az egész világ minden lakója, mert ő szólt és lettek, ő parancsolt és létrejöttek»*, mondja róla a Zsoltáros (32. 6—9.). Isten mindenkor hatalma teljében van. A csillagok mérhetetlen világának teremtése és fenntartása nem merítette ki hatalmát, sőt még csak kevéssé jelzi, mit tud megtenni. — Mi vagy hozzá képest, ó, ember! És ez a Mindenható megteszi, hogy veled, apró teremtményeinek egyikével foglalkozik, gondoskodik rólad is, holott az ő hatal-

mának tudata örökös megnyugvást és folytonos külső és belső békét létesít számára. Milyen nagy kitüntetés, hogy az Úr Isten számon tart téged is.

Végtelenül jó és szent az Isten. Már a Királyok könyve írja róla (I. 6. 20.): «*Ki állhat meg e szent Úr Isten színe előtt?*» Hiszen ő mindig csak a jót akarja, a rosszat pedig útálja. Nem tekinthet hamisságra, álnokságra. Iszonyodik minden bűntől és örök betűkkel írta be a teremtett világba az ő törvényeit. A világ eseményei, az angyalok és emberek bukásának története tesznek erről örök tanuságot.

Ime a mi gyenge képességeinkkel, a mi hebegő nyelvünkkel ezt tudjuk rólad, Urunk Istenünk, mondani. Úgy teszek, miként Jeremiás próféta, mikor prófétává tette őt az Úr: «*Ah, ah, ah, Uram Isten! íme nem tudok szólni, mert én gyermek vagyok*» (Jer. 1. 6.). Az emberi nyelv csak olyan keveset tud belőle kifejezni. A valóság pedig olyan, amilyenről a legmerészebb elme szárnyalása sem tud megfelelő, de még kielégítő képet sem nyújtani.

Ez tehát az Isten. Ő a végtelen és örök, az erő és hatalom, aki önmagában bírja okát és magyarázatát létének, hatalmának és boldogságának. Mily mérhetetlen vágyak élnek az emberben, ha az ő Urára, Istenére gondol. Látod magad felett az ég-boltozatot, vagy az éjszaka fenséges csendjében mikép sziporkáznak a csillagoknak a földre tévedt sugarai. Istenről beszél nekem az ég és föld, úgyhogy lelkemet csak egyetlen méltó gondolat foglalkozttathatja: Szent az Isten, szent és halhatatlan az Isten!

De a lelkem nem elégszik meg ezzel. Látni a legszebbet, a legboldogabbat, legjobbat és nem kívánni, az teljesen lehetetlen volna. Nem tudom ma-

gamtól megtagadni azt a törekvést, hogy ne vágyódjam megismerni Istent, a legfőbb gyönyörűséget, legigazabb boldogságot. Minden erővel azon kell lennünk, hogy Isten közelébe jussunk. Lelkünket magával ragadja és vonzza a szépség, a jóság, a bölcsesség, a nagyság, ami mind ebből a szóból árad : Isten. — Feléd száll lelkem, hozzád vágyódom, veled kívánok maradni, hogy majd e mulandó földi lét után részesévé legyek a te meg nem szűnő boldogságodnak.

Világ.

Lelkemben templomot építek és ott oltárra emelem az Istent, az Urat. Imádva borulok le előtte és áldom azt a világosságot, hogy Őt felismertem. De mindez csupán gondolat, minden csak szellemi és semmi érzékelhetőt nem találok benne, bár a legbiztosabb valóság, a legnagyobb szükségszerűség. Mi emberek azonban úgy vagyunk alkotva, hogy nem tudunk teljesen belenyugodni, hogy valami létezzék és mégse lássunk belőle semmit sem. Valami kézzelfogható, érzékelhető, megtapasztalható nyomát keressük a nem található, nem érzékelhető Úr Istennek.

Ekkor találok valamit. Szemben áll velem valami, ami sokkalta régibb az én életemnél, létezésemnél, amiben számtalan szépségek vannak, ami örömeket ígér, amiben az anyag mennyiség, az energiák változatlanok, amit az emberi szem és képzelet végtelennek lát. Mennyire hasonlónak mutatja magát ahhoz, amit mi magáról Istenről mondtunk, azzal a különbséggel, hogy itt minden érzékelhető. Ez a gondolat megdöbbentő, vagy talán olyan örvendetes, amilyen egy ismeretlen világ felfedezése. Olyan félelmetes,

mint mikor a majom-hasonlóságból először fogamzott meg az a gondolat, hogy vajjon az ember nem a majomtól származott-e. Épen így visszatörpan az ember az első pillanatban és kérdi, vajjon ez, amit látunk, az a nagy minden, amibe mi is beletartozunk, nem ugyanaz-e, akit keresünk, az Isten? Ez az érzékelhető dolgok összessége, amit világnak nevezünk, nem azonos-e azzal, akit mi Istennek nevezünk? Épen azért azt is kérdezzük, vajjon nekünk a viláért kell-e élnünk?

A világ azonban csak megtéveszt és azért mennél inkább vizsgáljuk, annál világosabban rájövünk, — nem azonos az önmagától való lényvel, a világ csak teremtmény, nem azonos a legtökéletesebb lényvel, mert nem végtelen és nem is a legjobb, nem azonos a legfőbb Úrral, hanem csak szolgál, aminek megvan a maga rendeltetése, amire szolgál. A világ tehát nem Isten, nem végső cél.

A világ nem önmagától való. Hát akkor honnét való és hogyan keletkezett? Ezt nem lehet úgy eldönteni, hogy tanukat idézünk és azok majd elmondják, hogyan támadt a semmiből, mert tanuskodásra gondolni egyszerűen képtelenség. Azonban mégis maradtak emlékei a mi világunk keletkezésének legrégebbi korszakából. Mikor a kertünkben ástunk, akkor a földből egy-egy rozsdáette római pénz bukkant elő. Máskor pedig falomladék, különös méretű téglák jöttek napvilágra. Ebből könnyű volt kitalálni, hogy a római kultúra egyik eltemetett városa felett járunk. De nemcsak itt vannak romok, hanem az a porhanyó föld, amely a borona alól kikerül, az is egy rom, mégpedig a föld régi korából származik, sziklákból porladt szét valamikor. Ha az

alatta levő rétegeket kutatjuk, ott lesz a jégkorszak állat- és növényéletének maradványa, még régibb a kőszénkorszak, még régibb a krétaréteg, az ősi tengeri állatok, csigák maradványaival. Végre az őspalánál megszűnik minden nyoma az életnek. Honnét lett az élet? — De menjünk még tovább a Teremtő nyomain. Az egész világ anyaga is honnan van? Minden, ami a világon van, minden mástól van, másból ered, létezésének oka másban van, azért maga a világ sem bírja önmagában létezésének okát. Ha a mozdony minden legkisebb alkatrésze valamelyik iparos kezemunkája, akkor maga az egész mozdony is iparosmunka.

A világ tehát egy mű, hatalmas szerkezet, amely nem önmagától, nem is a véletlenből keletkezett, hanem amelyet olyasvalaki alkotott, aki hatalmasabb, nagyobb a világnál, bölcsebb minden értelemnél. Az emberek szerettek volna más magyarázatot adni a világról, annak keletkezéséről, de minden okoskodás megfeneklik, minden találgatás kimerül, minden elmélet megbukik, csak egy áll évezredek hitetlenségének viharában és ez az, amit a Szentírás a kezdő soraiban mond: *«Kezdetben teremté Isten az eget és földet»* (Mózes I. 1. 1.).

Na, büszke ember, nagyra voltál a te világgoddal? Azt gondoltad, hogy ez örök, hogy e fölött már nincsen semmi hatalom. Pedig hát akit te úrnak gondoltál, az is csak ép oly teremtmény, akárcsak te magad is. Neked a világ nem legfőbb urad, hanem csak szolgatársad.

A világ nem végtelen. Igaz, hogy a világban rettentő nagy méretek és számok uralkodnak a földi viszonyokhoz képest, úgyhogy a mi égitestünk az

égen sziporkázó csillagok mellett egy jelentéktelen porszem. A felettünk ragyogó Nap tömege 1,200.000-szer nagyobb Földünkénél és 148 millió kilométer távolságban van tőlünk s az óránként 80 kilométeres sebességgel robogó gyorsvanat 160 év alatt érne csak oda. De az egész naprendszer is a világ nagyságaihoz képest elenyésző, hiszen az állócsillagok hihetetlen messzeségből küldik felénk fényüket és mégis megláthatók. A legközelebbi állócsillagra ugyanaz a gyorsvanat csak 4 millió év alatt érkeznek meg. Micsoda nagyságok! Mekkora távolságok? Pedig ez még nem minden. Az összes látható csillagok, a tejút sűrű csillagképeivel együtt mintegy 42 millió égitestből állnak s ezek együtt csak olyan csillagfelhőt jelentenek a nagy mindenségben, amilyent már eddig is mintegy ötezret tudtak lefényképezni, amelyek egyenként is sok millió csillagból állanak, de amely csoportok közül is a legközelebbi oly távol van tőlünk, hogy a fény sugar 15 ezer év alatt jut el hozzánk, pedig az óránként nem 100 kilométert, hanem másodpercenként 300 ezer kilométert halad. Az ember képzelete kifárad, ha át akarja gondolni a világ nagyságát.

Ezek a hatalmas méretek szinte nyomasztóan hatnak ránk. Lehet-e csodálni, hogy akadtak emberek, akik a világot végtelennek gondolták. Pedig a világ is csak véges, akárcsak minden teremtett dolog. A végtelen valami olyan nagy, amelyhez semmit hozzáadni már nem lehet, tehát növelni sem lehet. Márpedig a világ anyagkészlete lehetne több, nagyobb. Elképzelhetném a földgömböt úgy is, hogy 1 millió tonnával nagyobb a súlya és ha volna erőm hozzá, meg is tenném, csak azért, hogy azoknak bebizonyít-

sam a világ véges voltát, akik végtelennek szeretnék kikiáltani a világot, hogy ne kelljen megismerniök az egyedül végtelent, Istent. Ezért méltán kérdezte Salaman király a templom felszentelésénél, hogyan fogadhatják be azok a kőből épült falak Izrael Urát, Istenét, akit az ég és az egek egei be nem fogadhatnak (Kir. III. 3. 8. 27.). Valóban a világ nemcsak nem végtelen, hanem sokkal kisebb Istenhez képest, mint mi vagyunk a mitőlünk oly nagynak nézett világgal szemben.

A világ nem a legjobb, már ezért sem lehet azonos Istennel, aki a legfőbb jó. Rántsuk le a leplet erről a csalásról is, ha a világ oly vakmerő volna, hogy Isten helyét merészelné bitorolni. A világban temérdek szépséget, célszerűséget látunk, azonban nyiltan megmondom és ezzel nem sértem meg a Teremtőt, a világ lehetne szebb, jobb, még tökéletesebb, még fensége-sebb, még tanulságosabb. Erre azt mondom: De mégis, már az mégsem volna szép, az Úr Isten műveit bírálgatni és ócsárolni, hisz az Úr Isten mindent szépen, jól és tökéletesen alkotott. Teljesen igazat adok neked is, mert csakugyan nagy vakmerőség kellene ahhoz, hogy valaki a Teremtőt bírálgatni vagy ócsárolni merészelné. Az is igaz, hogy amit az Úr Isten alkotott, az mind szép, jó és tökéletes. De nem a legszebb, legjobb, legtökéle-tesebb. Tudott volna még kiválóbbat is teremteni, megvolt az ereje is hozzá, mert mindenható, meg-volt a mintája is hozzá, saját tökéletességeiből merít-hetett volna. Hagyott azonban olyan hiányokat is, amelyek kiegészítésre szorulnak.

Csak néhány példát mutatok be, hogy észre-vegyük belőlük az elmélkedés magvát, azt tudni-

illik, hogy a világ nem a legtökéletesebb, ezért nem azonos Istennel. A világban az energiák végesek és folyton fogynak. A Nap hőszugárzása kevesebb lesz, a Föld belső tüze hűl, a kőszén fogy, a hegyek lekopnak, a vizek medre feltöltődik, megszűnnek a helyzeti energiák, lassúbb lesz az égitestek mozgása. Az erők fogynak, mint ahogyan a villanylámpa akkumulátorja kimerül és csak kevésbé regenerálódik. Az energia fogyása miatt egykor a világnak meg kell halnia. Hát ez volna a végtelen tökéletes? Vegyük az egyesek pusztulását, halálát. Miért vész el az egyik élet? Azért, hogy másokat tápláljon és életbentartson. Egyik pusztulása a másik életfeltétele. Hát ez volna a végtelen tökéletesség? Aztán a világ nemcsak hasznos építőerőkkel dicsekedhet, hanem vannak káros és veszedelmes tényezők is, mint a mérgek, villámcsapások, viharok. Mennyi katasztrófa, kár érte már ilyenek miatt a világot. Hát ez volna az a végtelen tökéletesség? De vannak az embertől származó rosszak, sőt gonoszságok is, milyenek a gyilkosság, háború, hűtlenség. Ez is erősen az emberi természet hajlandóságában rejlik, amelyet a bűn még növelt. Hát az ember sem az a csodálatos lény. Ép ezért kérdezhetjük, hogy hát ez volna-e az a végtelen tökéletesség?

Ez csak néhány kiragadott példa, láthatod, mennyire téved az, aki a világot oly végtelen tökéletesnek gondolta és fel merte magasztalni egész az istenség hozzáférhetetlen trónusáig. Egymásután leránthatjuk a leplet azokról a sorozatos tévedésekről, mintha a világ örökkévaló, végtelen, a lehető legjobb volna. Ezekután úgy áll előttünk a világ, mint a többi gyarló teremtmény. Ép ezért nagy részvétellel

vagyok azok iránt, akik a világban látják a legfőbb életcéljukat. Ti világ fiai, olyanok vagytok, mint a pogányok, a ti elméteket époly sötétség takarja, mint a bálványimádó pigmeusok agyát, akik Kongó hozzáférhetetlen vadonjaiban tévelyegnek, a ti életek az egy igaz Isten előtt ép annyira értéktelen, mint az esztelen állatoké, amelyeknek nincs értelmük.

Hátra van azonban még egy kérdés, ami minket érdekel és ez az, hogyhát a világ tulajdonképpen miért van, mi ennek a rendeltetése.

A világot azért teremtette Isten, hogy hirdesse az ő hatalmát és dicsőségét. Ezért olvashatjuk a zsoltárokból (18. 2.): *«Az egek beszélnek az Isten dicsőségét és az ő kezei alkotmányát hirdeti az ég-boltozat»*. Hirdetik az ő hatalmának nagyságát azok a nagy tömegek az anyagnak, amely Istenhez ugyan csekélység, de velünk összehasonlítva, mégis óriások. Hirdetik az ő bölcsességét a világban lévő csodálatos törvények, amelyek ugyan az isteni bölcsességnek még csak nyomába sem léphetnek, de mégis minden teremtett értelmet túlhaladnak. Ha az életet tekinted a bennük megnyilvánuló erővel, valóban csodálkoznod kell. Micsoda nagyszerű kérdéseket rejt magában a csillagok világa: miből állnak és van-e élet bennük. Nézd a magad fáját, az emberi nemzedéket is. Benne a haladás vágya és csakugyan a fejlődés több évezredes története, az emberi kultúrának emlékei, a mai állapota, azt a Teremtőt dicsérik, aki ilyen képességeket oltott az emberi természetbe. A világ tehát azért van, hogy nyilvánuljon benne Isten hatalma, nagysága, jósága és dicsősége.

Azonban itt áll előtted a Föld és minden kincse és erre oly büszkén rámondod: Ez a mi világunk. Csakugyan mi a földdel a legközelebbi kapcsolatba kerültünk, testünk a föld anyaga, táplálékunk a föld gyümölcse, ruhánkat a föld termi, életünk, küzdelmünk színtere a föld. És egyúttal öröksége is. Az első emberek lakóhelye a Paradicsom volt, elegendő arra, hogy az emberiség bölcsőjét hordja magában. De az Úr nagyobbakat akart. Az emberi nemnek nem volt elég a Paradicsom kert, mert az Úr arra rendelte a Földet, hogy szolgáljon nekünk. *«Növekedjetek és sokasodjatok — mondá Isten az őszülőknek — és töltsétek be a földet és hajtsátok azt birodalmatok alá és uralkodjatok a tengerek halain és az égi madarakon és minden állatokon, melyek mozognak a földön»* (Móz. I. 1. 28.). Mindeneket nekünk adott az Úr Isten. Tied ó ember a föld, hogy élj belőle, tied a víz, hogy használjad, tied a tűz, hogy munkába fogjad, tied az arany, ezüst és drágakő, hogy téged gazdagítson, tied a föld minden növénye és állata, hogy téged szolgáljon.

Elindult az ostoba keresni az Istent és a világba botlott bele, végül is annak rabja lett. A szolga lett urává gazdája felett.

Ezt a szégyent nem szabad eltúrnöd, hiszen téged tett az Úr a világ királyává, gazdájává. Rázd le magadról a világot, ha foglyul ejtett. A királynak alattvalója fölé kell emelkednie. Emelkedj fel testteddel és lelkeddel, a vezető te légy, a parancsoló te légy és ne keresd az örömet, boldogságodat, végső célodat a világban annak gyarló teremtményeiben. És emlékezzél meg hálás szívvel arról a végtelenül szerető Istenről, aki téged mindezekkel megaján-

dékozott. Őt magát nem láthatod mostani életedben, de keze munkáját itt tapasztalhatod a te földi és örök javadra.

Ember.

Érlelődjenek meggyőződéssé bennünk a vallási alapfogalmak, mindenekelőtt az, hogy a világ nem állhat Isten helyébe. Nem foglalhatja sohasem el Isten helyét. Absalom nem tudott Dávid lenni, hiába próbálta atyját detronizálni. Csak teremtmény a világ, célja pedig az, hogy Isten hatalmát hirdesse, részben pedig az, hogy az embernek szolgálatára legyen. Szó van tehát az emberről is, mégpedig olyan formában, hogy ő különleges jogokat élvez. Ki az a lény, akit az Úr Isten szinte maga mellé vett a trónra, hogy uralkodjék? Kicsoda az az ember, hogy tulajdonképpen ilyen nagy kivétel történik miatta? Mi az ember tulajdonképeni helye a teremtmények rangsorában, mi célja van életének, mily kötelességek terhelik?

Kicsoda az ember?

Egyszerű és világos kérdés. A felelet azonban nem olyan könnyű. Nemrégén az egyik szaklap új könyvet hirdetett, amelynek címe: Az ember. Ez a mű 800 oldalon át foglalkozik az emberrel, ismerteti a test szerkezetét, tulajdonságait, életét. Terjedelmes volta ellenére is hiányos, mert nem az egész embert, csak az ember testi mivoltát tárgyalja. A lelki élete pedig megérdemel szintén legalább ugyanoly vaskos művet. Ha tehát alaposan akarjuk ismerni, ki az ember, akkor a lelki arcképét is meg kell készíteni.

Mindenekelőtt úgy, ahogyan a szemünk előtt

van, az ember a természet gyermeke. Ebből az következik, hogy test szerint az ember alá van rendelve a természet törvényeinek. Ebben a tekintetben az Úr Isten nem csinált veled kivételt és felőled nem parancsolt az Úr Isten az angyaloknak, hogy hordozzanak téged karjaikban, hogy kőbe ne üssed lábadat. Ha a természet törvényei jelentkeznek, akkor azok szükségszerű következményei állnak elő. Csupán a csodás beavatkozás változtathat rajta. Nem szabad istenkísértő módon az ember természetén felüli dolgokra vállalkozni, egészségét, életét veszedelemnek kitenni, mert hiszen az ember a természet gyermeke.

Még a testi formája is azt mutatja, hogy az állatvilág egyedei és az ember között bizonyos külső hasonlóság van. A felületes szemlélő ezek alapján hamar kimondja az ítéletet, hogy az ember is ugyanabba a családba tartozik, mint az állatok. Pedig a tudósok úgy állapították meg, hogy az ember nem kevesebb mint 317 pontban tér el a hozzá testi külső alkatra legközelebbálló állatoktól. Volt idő, mikor a hitelenség tomboló lelkesedéssel fogadta a majommal való rokonság hírének és azt akarta kimutatni ebből, hogy az ember csupán csak egy fejlett állatfaj. Micsoda megszegyenítés volt ez a korszaka az emberiségnek, mert lefokozták az embert az állatvilág osztályaiba azon a címen, hogy az ember csupán a természet gyermeke. Éltek is eléggé ezen találmány gyümölcseivel, a természet törvényeit akarták követni, a valóságban azonban ép ellenére tettek és állati módon éltek. Hová viszi az embert a vakság? Pedig az a testi hasonlatosság nem jelent többet, hogy az Úr Isten az embert a többi élő-

lények természetével ruházta fel. Még arra nem volt eset, hogy valamely állat emberré változott volna, mint az Ezeregyéjszaka meséiben.

De mindez a kérdés csak másodrendű, mert a testre vonatkozik csupán. Az ember azonban egyúttal Isten gyermeke is és ennél a pontnál elvesz minden alap az összehasonlításra a többi látható lényekkel szemben.

Az ember Isten gyermekének mondhatja magát lelke miatt. Ezért nemcsak a természet törvényeit kell megtartania, hanem Istenét is. A lélek olyan felsőbbiséget biztosít az embernek, hogy azt semmi állat soha át nem lépheti. Nézd Testvérem, tebenned is van valami láthatatlan, ami szellem, mint Isten, mennyivel magasabban állsz tehát az állatoknál. Nézd azt, hogy gondolkodni tudsz, eszméid vannak, okok után tudsz kutatni, láthatatlan világgal is képes vagy elmédben foglalkozni, mindezt hasonlóan, mint Isten, mennyivel felette állasz minden testi erőnél és ügyességnél. Az akarat képességei felemelnek téged a szenvedély és ösztönös élet ködös világából az öntevékenyséig lények magasabb osztályába és ha akárminő akadály is merül fel, saját tetszésedet, akaratodat nyíltan követheted, akárcsak Isten. Mennyivel több vagy te, mint bármely földi élőlény, melyek nem irányíthatják sajátmagukat. Lám, az Úr Isten nem volt féltékeny rád és szinte saját természetét adta neked, mert hiszen te nemcsak a természet gyermeke, hanem egyúttal Isten gyermeke is vagy.

Az Úr Isten még többet akart. Még azzal sem elégedett meg, hogy mindent megadott, ami hozzátartozik az ember természetéhez, hanem olyan rang-

emelésben részesítette, amely az uralkodóház tagjává avatta. Megadta neki a megszentelő malasztot, isteni életre hívta és a mennyei boldogságra rendelte őket. Így teljesedik rajtad szent Ágoston mondása: «*Istenekké tette, akik emberek voltak, emberré lett, aki Isten volt*» (Serm. 9 de temp. al. 192. n. 1.). Most aztán meg lehetsz elégedve a Teremtővel. Nem elégedett meg, hogy magasabb rendbe vett be, hanem saját gyermekévé tett, olyanná, aki ő előtte különös becsben áll. «*Ez az én szerelmes fiam, akiben nekem kedvem telik*» (Mát. 3. 17.).

Ezzel már tudod is, ki az ember, tudniillik egy rendkívüli jelenség, mert míg a teste után ítélve a földi lények közé tartozik, ha pedig a lelkét nézed, akkor inkább a mennyország lakói közé számít. Boldog vagy ember, hogy ily magasra helyeztél téged az Isten!

Igy nagyjában megfeleltünk arra a kérdésre, hogy mi az ember. Azt mondom, hogy csupán úgy nagyjában, mert az ember állandó tanulmány tárgyát képezheti anélkül, hogy valamikor is kimeríteni, vagy csak megérteni is lehetne.

De van ennél még nagyobb kérdőjel is, amivel még többen foglalkoztak és még kevesebb sikerrel tudtak megfelelni és adjunk igazat Dubois Raymond-nak, hogy a hitetlenség álláspontján mást nem is lehet válaszolni: «*Ignoramus et ignorabimus, semmitsem tudunk és nem is fogunk tudni semmitsem*». Ez a kérdés pedig az: Mi a célja az embernek? Próbáljunk azonban felelni erre a kinyilatkoztatás alapján.

Kétségtelen, hogy az ember Isten teremtménye, tőle függ, tehát neki kell célt kijelölni az emberek

számára. Hiszen Ő tette azt a felséges kijelentést : *«Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra, ki uralkodjék a tenger halain és az égi madarakon és vadakon és az egész földön és minden csúszómászó állaton, mely mozog a földön»* (Móz. 1. 26.).

Nem vagy tehát magad ura, ó ember, nem a tied a tested, nem te alkottad azt, nem a tied a lelked, nem te alkottad azt. Nem vagy független lény, mert mindent Istentől kaptál, neki kell szót-fogadnod. Ha tehát testedet vagy lelkedet nem arra használod fel, amire a Teremtőd rendelte, vétkezel ellene, megrablod őt, más jószágában okoztál kárt. Szigorú kötelességed, hogy Isten parancsához, rendelkezéseihez alkalmazkodjál. Nem az a célja tehát az embernek, hogy itt a földi életben bizonyos helyet betöltsön, vagy előnyöket, sikereket elérjen, vagy akár mások javára szolgáljon, vagy az egész emberiséget nagy kultúrkinccsekkel gazdagítsa. Egy termékeny regényíróról azt mondták a halotti beszédben, hogy nem élt hiába, mert egy könyvtárra való szebbnél-szebb mű maradt utána. Hát szép a tevékeny élet, de nem cél, hanem csak egy út az igazi cél elérésére. Mi az ember rendeltetése?

Isten teremtette, talán neki volt rá szüksége? Ó dehogy! Jaj de gyarló volna az Úr Isten, ha a szegény emberre szorult volna. Mit tud az ember Istennek adni? Talán valamiben segítheti? Ugyan miben? Munkájának, életének, testének, lelkének semmi hasznát nem látja. A teste a föld különböző elemeit asszimilálja és végül maga is beleolvad a földbe. Lelke azt a néhány gondolatelemet variálja, amelyet észrevesz. És ezzel kész! Az Úr Isten világkormányzó és gondozó hivatalában az ember

részére nincs állás. Olyan az ember, mint a talált gyermek. Ruházat, lakás, élelmezés, nevelés dolgában másra szorul anélkül, hogy ő bármit is tudna nyújtani megmentőjének. Az ember célja tehát az sem lehet, hogy Istennek nélkülözhetetlen szolgálatot tegyen.

Mi tehát az ember célja? Tartozik az ember az Úr Isten rendelkezésére állni testével és lelkével, minden tehetségével, minden idejével, összes javaival együtt. Tartsd meg az ő parancsolatait, állj az ő szolgálatába. Az az ember rendeltetése, hogy Isten szolgálatába álljon, mégpedig ingyen, minden jutalom és díjazás nélkül. Ha aztán az Úr Isten ezt a szolgálatot még külön megjutalmazza, az egyedül az ő nagylelkűségét mutatja, de azzal nem tartozik nekünk. Azt mondotta az Úr Jézus: *«Senkisem jöhet énhozzám, ha csak az Atya, ki engem küldött, nem vonzza őt»* (Ján. 6. 44.). Az Úr Jézus pedig erre a szolgálatra hívott meg, amelyre ugyan neki nincsen szüksége, de mégis végeredményben Isten dicsőségére szolgál. Az ember rendeltetése tehát, hogy Istennek szolgáljon és így megdicsőítse Urát, Teremtőjét.

Azonban hogyan volna Ő a végtelenül jó, a végtelenül szeretetreméltó Isten, ha ugyanakkor nem gondolt volna a mi javunkra. Vajjon az édesanya megfeledezhetik-e gyermekeiről, vagy az Úr Isten nem akarna-e jót az ő teremtményeinek? Az ő végtelen bőkezűsége a szolgálatot összekapcsolta az ember boldogságával és egyenesen arra kötelezte az embert, hogy az ő örök üdvösségét munkálja. Gondold meg az Úr Isten jóságát, hogy először szolgálatába fogadott, aztán a te örök boldogságodat határozta el.

Megelégedhetett volna azzal, hogy valami természetes örömet és boldogságot nyert volna Istentől, amilyent a földi élet legboldogabbjai a gyermekek élveznek zavartalanul. Ő azonban többre hívott. Nagyobb dologra születünk. Mert mint szent János apostol mondja: *«Most Isten fiai vagyunk, de még nincs kijelentve, milyenek leszünk. Tudjuk azonban, hogy mikor ő meg fog jelenni, hasonlók leszünk hozzája, mert látni fogjuk Őt, amint vagyon»* (Ján. I. 3. 2.). Micsoda felséges cél Isten gyermekévé lenni, a mennyország örökösévé lenni, meghalad minden várakozást és képzeletet. És ha az ember akármilyen jelentéktelen kis pont is a világban, de ez a természetfeletti cél felemeli minden teremtmény fölé és megér minden áldozatot.

Maga az Úr Isten igen nagyfontosságú dolognak tartotta az ember üdvösségét, mutatja, mennyit tett értünk az Úr Isten. Miért gondoskodik rólad az Úr Isten olyan atyai szeretettel? Miért küldötte el szent Fiát a te megváltásodért? Miért jött el a Szentlélek a te megszentelésedre? Miért rendelte az angyalokat a te őrzésedre? Miért adott oly drága mennyei Anyát a boldogságos Szűz Máriában? Miért helyezett téged az Egyház védőkarjaiba? Miért mutatják be a szentmisét naponta a világ minden oltárán és pedig éretted? Miért kereszteltek meg már kisgyermekkorodban? Miért bérált meg a püspök téged? Miért kell gyónni és áldozni és a többi szentségeket is felvenni? Miért? Azért, mert az Úr Isten nagyon szíven viseli a te üdvösségedet, vagyis, hogy a célodat elérhessed.

Amire tehát a hitetlen és kételkedő ember nem tud megfelelni, azt a kérdést mi könnyen meg-

értjük, mert maga az Úr tanított meg bennünket, mint a Zsoltáros szólt: *«És mondtam, Istenek vagytok és a Fölséges fiai mindnyájan»* (Zsolt. 81. 6.).

Ebből aztán önként következik az a két fontos kötelességed: Dicsőítsd meg Istent és üdvözítsd lelkedet.

Istent megdicsőíteni, ezt teszi minden teremtmény, ezt kell neked is végezned. Ezt úgy éred el, hogy szolgálatába állítod minden tehetségedet, minden javaidat, minden erődet. Érte teszel mindent minden időben, minden helyzetben, minden állásban. Ha testi ügyességed van, fordítsd Isten dicsőségére és vallásod javára, mert Istentől nyerted. Ha eszed termékenysége nagy dolgokra képesít, állítsd akkor Isten dicsőségére, mert ő adta az értelmet neked. Ha annyi sok időd van és nem kell a mindennapi kenyér után futkosnod, akkor idődet ne töltsd hiábavalósággal, hanem add idődet Istennek, fáradozz érte. Kinek javai vannak, adjon vallásos célra, ne legyen hálátlan Isten áldására. Így gondolatod, szavad, cselekedeted és minden, amid van, maradjon Istené.

Üdvözítsd lelkedet. Neked lesz hasznos. Ha nem is úgy képzeled el, mintha a vízben fuldokolónak kellene a mentőkötelet odadobni, ha nem is arra gondolsz, mintha az égő házból kellene valamit kivinni, vagy romok alól kiásni vagy fogságból kiszabadítani, hanem mégis az a valóság, mentésről van szó, meg kell menteni a lelkedet a te Urad Istened számára és a mennyország részére. Te látod hasznát, te élvezed gyümölcsét. Ha bármit tész is itt a földön, annak áldásaiban, javaiban inkább mások részesülnek, mint aki diófát ültet, inkább

mások szedik gyümölcsét, mert az ember földi életének tartalmát túlhaladja. Azonban magadnak is használsz, ha üdvözítéd lelkedet, ennek gyümölcse a túlvilágon a te számodra érik meg. Mentsd meg lelkedet, mert csak egy van, mert Isten akarja, mert ez az ember örök rendeltetése. Ezért születél, ezért éltél, ez az egyedüli szükséges, ez az egyetlen érdemes, ez az egyedüli boldogító, ez a feltétlen bizonyos, ezt nem pótolja semmi, aki ezt elveszti, az mindent elvesztett.

Megy az úton egy vándorló. Tétován tekintget idestova, benézeget a házak udvarára, az ajtónál gondolkodik, bemenjen-e, vagy nem. A másik ember meg az útkereszteződéseknél áll tanácstalanul, nem tudja, merre forduljon. Ez a mintája az életet cél nélkül lemorzsoló robot-embernek. De megy az úton más ember is. Vállán szerszámai, kemény léptekkel halad, tudja honnét jött és hová kell mennie. Nem késlekedik, mert haza akar menni, az otthon lesz útjának végső pontja. Ilyennek kell neked lenni, Testvér. Haladsz, hogy célhoz érhj, amely Isten gyermekeit várja az örök boldogság kapujában. Előre a cél felé!

A bűn.

Az ellentétes erők találkozása romlást, pusztulást okoz. A pozitív és negatív villamosság ellentétes erők. Ha aztán megközelíthetik egymást, akkor félelmes villámlás és hatalmas mennydörgés rázkódtatja meg a levegőt, emberélet és vagyon lesz az áldozata. Hasonlóképen a fagy és virágzás, puska-por és tűz nem tartoznak össze, ezért de sok kárt és szomorúságot okoznak, mikor egymással találkoznak.

Igy van valamiképen az erkölcsi világban is. Az ellentétes érdekek viszályt, küzdelmet, pereskedést, háborút eredményeznek. Mikor a szomszéd birtokosok már azon vitatkoznak, kié a határárok, az már megbontja az addigi jóviszonyt. Ellentétes érdeket képviselnek a bányatulajdonosok és munkásai, mert amíg az igazgatóság kevés munkabérrel, olcsón akar termelni, addig a munkásság magasabb munkabéreket, jobb megélhetést akar magának biztosítani. Hány forradalmi megmozdulás okává lett ez az érdekellentét. Mikor pedig népek és nemzetek között merülnek fel ellenkező érdekek, felvetik a kérdést, ki legyen az úr a Földközi-tengeren, hogyan osszák meg a népek egymás között a világ nyersanyagkészletét, akkor milliók vesztére kirobban a háború.

Van azonban a természetfeletti világrendben is két ellentétes sarokpont: Isten és a világ. A harmadik tényező az ember, akinek bőrre megy az egész harc. Hacsak harc van, még az nem volna baj, mert hiszen ez az élet. Ha már aztán az ember a két sarokpont közül a rosszat választja, az már végzetesen komoly eset, beáll a forradalom, pusztulás, háború és nyomorúság. Ez a bűn.

Mennyire benne van az emberben a bűn fogalma! A pogányoknál gyakran lehet találni két istenséget: az egyik a jó szellem, aki mindig a jót pártolja, a másik a rossz szellem, aki az embereket a rosszra csábítja. Megvolt az istene a hűségnek, a házaseletnek, a vitézségnek, de külön istene volt a hazugságnak, csalásnak, házasságtörésnek is. Ez ugyan önmagában nagy ellentmondás és sajnálatos eltévelyedése az embernek, azonban ugyanakkor hatalmas bizonyítékkal szolgál arra, hogy az ember mindig

különbséget tett a jó és rossz között. Csak akkor kezdett tompulni ez az erkölcsi érzék az antik rómaiakban, mikor a bűnök sokasága teljesen úrrá lett rajtuk. Ekkor aztán önmaga igazolására azt találta ki, hogy tulajdonképen nincs is bűn, hanem a rossz is csak a természet normális folyománya. Ez igen kedves dogmája a mai embernek is, mert szerinte nincsen bűn, nem is lehetséges, hiszen Isten sincs, ezért nem lehet az ő törvényét sem megszegni.

Egyiknek sincs igaza. Nincs igaza annak, aki a rossz istenekben hisz, mert ha rossz valami, azt már önmagában is kizárja Isten fogalma. Nincs igaza annak, aki a bűnt természetesenek mondja, mert az ember természetéhez nem tartozik hozzá a bűn. Nincs igaza annak sem, aki azért nem fogadja el a bűn létezését, mert szerinte nincs Isten. Ellenkezőleg, mert van Isten, azért van bűn. Mivel tehát van Isten és mi az ő tulajdonai és szolgái vagyunk, azért nekünk kötelességünk engedelmeskedni. Valahányszor tehát az ember tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten parancsolatának, mindannyiszor bűnt követ el.

A bűnt kétféleképen lehet tekinteni: mit jelent a bűn Isten irányában és mit jelent az emberre nézve.

Istennel szemben a bűn mindenekelőtt nagy jogsérelem. Ha valamelyik jogásztól kérdezzük meg, hogy mi a jogsérelem, az azt feleli, hogy az valaki javára fennálló jogszabálynak eltiprása, megsemmisítése. Jogsérelem az, mikor valaki földjét a szomszédja elszántja. Érthető, hogy a károsult erélyesen tiltakozik ellene. Jogsérelem, ha valakinek jószágát a másik elveszi. Jogsérelem, ha a kölcsönadott, a használatra átengedett javakat valaki eltulajdonítja.

Aki bűnt követ el, az Isten ellen vitt vége

hasonló jogséreelmet. Minden, ami van, az Isten tulajdonát képezi. A bűnös ezt a jogviszonyt tagadja és szinte azt mondja : «Te Isten, én már nem vagyok többé a tied. Te nem vagy már az én gazdám. Te Isten, a világ és annak javai már nem a te tulajdonod, hanem az enyém. Afelett te már nem rendelkezhetsz, hanem csak én. Te Isten, a világ ezentúl nem fogja a te dicsőségedet hirdetni, hanem az enyémet.» Az ilyen értelmű beszéd és cselekedet végtelen igazságtalanság és jogsérelem a mindenk Ura és Teremtője ellenében. Nagyon is érthető, hogy az Úr Isten minden bűn ellen, mint jogsérelem ellenében erőlesen tiltakozik. Csak olvasd át figyelmesen a tizparancsolat szövegét, minden egyes pontja súlyos fenyegetés a jog bitorlójával szemben. Hogyan merészeled, te bűnös ember, az Úr szent jogait bűneiddel csorbítani ! Ki vagy te Istenhez képest?

Istennel szemben a bűn mindig súlyos becsületsértés.

A becsületsértés valaki jóhírnevében, közbecsülésében más részéről esett sérelem. Az emberek között nagy szó a becsület. Milyen féltő gonddal ápolják és védik. A becsületet maguk a polgári törvények is oltalomban részesítik. Ha bántalom esik rajta, késelem nélkül elégtételt vesznek maguknak. A monda szerint Zach Felicián magára a királyra támadt, családja becsületének megsértése miatt. Hányszor igyekeztek a becsületet véres párbajjal lemosni. Voltak, akik nem tudták túlélni becsületük elvesztését és a halálba próbáltak menekülni a szégyen elől. Hát a becsület valami nagy kincs lehet.

De nemcsak az embernek van becsülete, van Istennek is és mindenkitől meg is kívánja, hogy

tiszteljék őt, megbecsüljék őt. Ezért írta a bölcs Sirák a Szentírásban (2. 6.): *«Tartsd meg az ő félelmét és öregedjél meg benne»*. Ezen a legszentebb becsületen ejt csorbát a bűn, meggyalázza Istent személyében, lekicsinyíti tulajdonságaiban. Ne legyen Isten kényes az ő becsületére? Vele lehessen olyan aljas és megszégyenítő módon bánni, amit még a börtönre megérett haramia is kikérne magának? Pedig hát Isten sem engedi meg az ő becsületének megsértését és rettenetes szigorú elégtételt követel a sértőtől. Márpedig minden bűnnel becsületében bántod meg Istent, mintha Ő nem volna mindentudó, mindenható, végtelenül bölcs és jó.

A bűn tehát nem valami jelentéktelen csekélység, mivel az Istennel szemben nagy jogsérelem és súlyos becsületsértés. Ez maga elegendő ok volna, hogy kerüljed. Azonban nagyon jó azt is látni, hogy mit jelent a bűn sajátmagaddal szemben. Csak *«a bolond csúfolódik a bűnnel»* — mondja a Példabeszédek könyve (14. 9.).

A bűn az emberre nézve egy nagy szerencsétlenség, épen azért annak nyomában is pusztulás és romok maradnak. Jeruzsálem városát Titus római hadvezér serege elfoglalta és nyomában kő-kövön nem maradt. A templom elhamvadt, a város falait lerombolták, lakóit széjjelszórták. Nem kegyelmeztek senkinek és semminek. Milyen kíméletet várhatsz olyan ellenség részéről, amilyen a gonosz lélek? Vajjon mi marad meg lelkedben az ő győzelmes bevonulása után? Milyen kegyetlen bosszút áll mindazon, ami lelkedben Istenre emlékeztet. Ezek közül most főképen két dolgot tekintsünk: az egyik a megszentelő kegyelem elvesztése, a másik a lélek

nyugalmának elvesztése. Mindkettő nagyon alkalmas arra, hogy a bűnös felismervén helyzetét, magába szálljon.

Mit is jelent a megszentelő malaszt elvesztése? Részletezzük a tárgyat.

A megszentelő malasztal együtt elvesz az ártatlanság. Erről az ártatlanságról szólott a Bölcsesség könyve oly lelkesedéssel (4. 1.): *«Ó, mely szép a tiszta nemzetség fényességében! mert halhatatlan annak emlékezete, mivel mind az Istennél, mind az emberek-nél emlékezetes»*. Miért beszélt az Úr Isten olyan közvetlen barátsággal az első emberpárral a Paradicsomban? Miért szerette az Úr Jézus annyira a gyermekeket? Mert ez volt az a szép tiszta nemzedék, kiknek lelkében még nem volt semmiféle bűnös cselekedet. De csak költözzék be a lélekbe a bűn, mindjárt utálatossá lett Isten előtt. Amíg tisztségét viselte, nem is vette észre, milyen nagy kitüntetésben volt része, azt gondolta, hogy mindig úgy kell lenni. A jó módban született francia főnemes úrfi is az ő magas rangjának előnyeit tartotta természetesnek. Mikor aztán a forradalom megfosztotta kiváltságaitól, akkor eszmélt fel előbbeni helyzetének szerencséjére. Nagy dolog az ártatlanságot elveszíteni és sajnos, az ember csak a bűnös állapotban veszi észre, milyen boldogság Isten kegyelmében élni.

A megszentelő malasztal együtt elvesz Isten barátsága és Isten gyűlöletét vonja magára. Különösen azok között szokott engesztelhetetlen gyűlöletté fokozódni a harag, akik azelőtt nagyon szerették egymást. Ezért olyan nehéz kibékíteni elvált házastársakat. Ha valaki bűnt követ el, arra is a legelviselhetlenebb gyűlölet nehezedik. *«Megesküdött*

az Úr Isten az ő lelkére, úgymond a seregek Ura, Istene: Utálom én Jákob kevélységét és házait gyűlölöm és a várost kézbeadom lakóival együtt» (Ámosz. 6. 8.). Mennyire érezte ezt a változást Kain és gonoszságát csak ekkor mérlegelte. Milyen kétségbeesve menekült Júdás a városból és nem tudott belenyugodni, hogy Jézus barátságát elvesztette. Vagy Saul királyt említsem, aki Isten szeretetében részesült, utóbb azonban a szeretet gyűlöletté változott bűnei miatt.

A megszentelő malasztal együtt megszűnik a mennyországhoz való jog. Egy óvodásgyermek ment haza és a kerítés ajtaján zörgetett, hogy engedjék be. De úgylátszik, senki sem volt otthon, így a kisgyermek kinnrekedt. Micsoda sirást tett, hogyan zörgetett, rugdalta az ajtót kétségbeesetten, miközben folyton azt kiabálta: Eresszenek be! Mikor lelked az igazi atyai ház kapujába megérkezik, mi is lesz, ha zárva találsz? Mitévő lész a mennyország elzárt kapujánál? Zörgetni fogsz és nem nyitnak meg neked, keresni fogsz, de nem találsz, kérni fogsz és semmisem adatik neked. Micsoda kemény visszautasítás ez a bűnös számára. Most csak belátod, hogy a bűn végtelen rossz sajátmagaddal szemben is, mivel miatta elveszted Isten előtt kedvessé tevő megszentelő malasztot. Miért vétkeznél továbbra is? Miért rohannál szándékosan veszedbe?

A másik megfontolni való dolog, hogy a bűn következtében a lélek elveszti nyugalmát. A lelkiismeret furdalásait a bűnös el nem kerülheti. Már a rossz cselekedet előtt elkezd háborogni és folytatja nyugtalanító sugallatait cselekedet közben, de leginkább akkor furdal, mikor a bűn már megtörtént. Félelmetes fúriaként üldöz éjjel és nappal. A szerencsétlen

Margit hallgatott Faust csábító szavára és mélyen a bűnökbe merült. Mikor azonban bűnei nagyságának súlyát belátta, a rémképek megzavarták eszét. Megölte anyját, vízbefojtotta gyermekét és hóhérkézre került. De sokkal nagyobb győtrelem volt lelkiismeretének lázadozása, amely azt kiáltotta fülébe: *«Ó, mily más valál Margit! — amidőn még — ártatlanság tele — az oltárhoz jövel. — Elkopott imakönyvből — imákat rebegtél, — félig gyermekjátékokat, — félig Istent, szivedben. — Margit! — Hol a fejed? — Szivedben mi bűntudat? — Anyádnak elkéért imádkozol? -- Kit hosszú, hosszú kárhozatra el — te altattál? — Küszöbödön ki — vére az? —»* *«Jaj! jaj! Csak szabadulhatnék a gondolatoktól, — amelyek bennem össze vissza — dulonganak!»* — (Goethe : Faust. ford. Komáromy.).

Csak gondolkozz a keresztény ember lelkével, akkor észreveszed, hogyan fogyatkozik meg a bűnösben a hit. A bűnös emberek lassanként a hitetlenségbe eveznek. Míg megtérésükre gondolnak, addig még csendesen pislog a hit mécse, de mihelyt a megtérés kezd reménytelenné válni, akkor a hit is végleg elalszik. Így fejeződik be a bűn megátalkodottságban. Számtalan példa van arra, hogyan támadtak a legvadabb egyházüldözők, akik kérkedtek a hitetlenségükkel. Amint vannak olyanok, akik a szégyen elől öngyilkossá lesznek, épúgy a bűnös a hitetlenségbe próbál menekülni, hogy a felelősség súlyos terhétől szabaduljon.

Mivé is lettél a bűn által? A bűn fészkévé, amelyben megpihenhet minden gonosz terv és tett. Az ilyen lélekben sohasem szűnik meg a háborgás. Rázuhan Isten átka. Minden átokká lesz benne és általa, amely végül a szerencsétlen bűnöst a kár-

hozatba taszítja. *«Kiki a maga bűneiben haljon meg»*, mondja az Irás (Kir. IV. 14. 6.). Mert mit jelent bűnt bűnre halmozni, mikor egyért sem tudsz eleget tenni? Az embernek egyetlen teremtménye van, a bűn, de ez képes örökre szerencsétlenné tenni. Így jobb lett volna nem is születni. Mert mi is vár arra, aki gyermekkorától fogva bűnökben nevelkedett, nagy korában bűnökben élt, és öreg koráig bűnökben megcsontosodott? Az ilyen lélekben kifejlődött az ellentétes erő, a negatív sarkpont, a tagadás, engedetlenség szelleme, amelynek találkoznia kell az örök pozitív igazsággal, sarkponttal. És ha ellentétes erők találkoznak, akkor ott pusztulás és romlás lesz. Az erősebb fog győzni. Vajjon Istennek ki állhat ellent?

Szállj tehát magadba! Lelkedből irtsd ki az ellentétes erőt, hanem inkább kellő bűnbánat után az Úr Isten akaratával együtt haladj. Győzd le a kevélységet, mint egy Assisi szent Ferenc, irtsd ki magadból a harag indulatát, mint egy Szalézi szent Ferenc, higgy oly erősen, mint egy Aquinói szent Tamás, fékezd a testi vágyakat, mint egy Gonzaga szent Alajos, tevékenykedj fáradhatatlanul, mint egy Don Bosco szent János, légy végül oly állhatatos, mint egy Toursi szent Márton. Ez az életprogram a valódi keresztény számára és ennek megvalósítása minden hívő ember kötelessége. Ezt ajánlotta Dávid király is ezzel a néhány markánszóval (Zsolt. 36. 27.): *«Távozzál a gonosztól és cselekedjél jót és megmaradsz örökkön örökké»*. Bár mindenki megértené azt, hogy a bűn mennyire ellenkezik az ember jól felfogott érdekeivel, akkor végre megkevesbednék az a nagy csapás, ami ebben a szóban van : bűn.

A büntetés.

Ha valaki az igazságot megsérti, akkor a rendet helyre kell állítani. Akinek a kárára történt a sérelem, elégtételt kívánhat a maga számára. Itt a földi életben úgy látszik, mintha Isten nem tudna magának az elégtételt szerezni, vagy pedig elnézne minden sértegetést. Az ő végtelenül szent és igazságos volta azonban megköveteli, hogy aki bűnt követ el, az bűnhődjék. «*A mindenható Úr bosszút áll rajtuk, ítélet napján meglátogatja őket*» (Jud. 16. 20.). Igaz, hogy már itt a földön is gyakran bünteti őket. Olyan kézzelfogható példák vannak rá, hogyan nehezedik rájuk az Úr sujtó karja. Az egyik nem akarta testvére árván maradt gyermekét befogadni, az Úr elvette az övét. A másik, bár nem szorult volna rá a máséra, mégis felebarátját kisebb-nagyobb dolgokban meglopta : Isten elvette az ő javait is, tönkrement teljesen. A másik mindig elégedetlen volt termésével, mindig zúgolódtott Isten ellen : de nem is szűnt meg gazdaságában a baj sohasem. Ismét másik törvényes hitvesét megvetve, mással kezdett bűnös viszonyt : Isten igen nagy anyagi és erkölcsi csapásokkal büntette. De ki ne tudna számos esetet arra, miképen sujtotta Isten már itt a földön is a bűnös embereket.

Mindez azonban nyilvánvalóvá teszi és hathatósan bizonyítja, hogy az Úr Isten tud magának elégtételt szerezni minden bűnért. Mégis olykor talán azt látod, hogy a bűnös emberek elkerülik a megérdemelt büntetést és itt jól megy a dolguk. Ezt én is elismerem, ezt magunk is így tapasztaltuk. De nem kerüli el a reá váró szomorú sorsot, mert Isten tud is, akar is elégtételt szerezni magának minden bűnért, minden

sértésért, mint az Irás mondja (Jerem. 25. 14.): *«Megfizetek nekik az ő cselekedeteik szerint és kezeik munkája szerint»*. A büntetés helye a pokol.

Most próbáld elképzelni azt a helyet, ahol az Úr Isten örök láncokba verve tartja fogva az elkárhozott lelkeket. Emberi ész nehezen tudná elgondolni, hogy milyen a pokol, ha a kinyilatkoztatás nem jönne a segítségünkre. A Szentírás számos helyén említi, hogy a pokol a külső sötétség helye, hol jajgatás és fogak csikorgatása van, ott ég az örök tűz, amelyben a kárhozottak férge meg nem hal, ahol a lángokban gyötörődnek. Alig hangzott el az ítélet, a bűnös lélek legott megérkezik a büntetés helyére, hogy beteljesedjék rajta mindaz, ami Isten ellenségeire vár a másvilágon.

A legelső az, hogy a kárhozott lélek tudatára jön vesztéséének. Amíg éltél e világban, hitelenséged és kételkedésed miatt nem tudtad, mi vár rád bűneid miatt. De vajjon mentheted-e magadat tudatlanságoddal, hiszen szentbeszédeket nem hallgattál, a keresztény tanításokat messze elkerülted, a vallásos olvasmányokat megvetted? Magad vagy oka, hogy sötétségben bolyongtál, míg másoknak lelkébe az igazság fénye ragyogott. Eddig nagyon elbizakodott és öntelt voltál, mikor azt hitted magadról, hogyha mindenki is bejuthat a kárhozat helyére, veled ez meg nem történhetik. Ugyan miért nem? Jobb voltál talán másoknál? Talán kitartóbb voltál imádban? Talán türelmesebben viselted el kereszteted? Talán bőkezűbb voltál másoknál a szegények irányában? Tulajdonképpen egyiket sem mondhatod magadról és mégis olyan biztonságban érezted magadat. Elvakultságodban lehetetlennek tartottad, hogy a pokolba juss.

Most azonban a másvilágon beteljesedik rajtad a Zsoltáros szava (111. 10.): «*A gonosz látni fog*». Igen, látni fogja azt, mit vesztett el, hogyan tűnik el előle az üdvözülés lehetősége és mialatt mások üdvözültek, azalatt ő a pokolba temettetett, mint a példabeszéd dűsgazdagja. Látni fogja, miért kárhozott el olyan bűnök miatt, amelyeket igazán csekély fáradsággal, meg egy kis jóakarattal elkerülhetett volna. Amint a mennyszág ára is csekély lett volna, épígy a kárhozat oka is kevésen múlik. Ő is elmondhatja, amit az egykori felületes gyónók szoktak mondani: Nem gyilkoltam, nem raboltam, nem gyujtogattam. Hát akkor miért kárhoztál el? Elárultad talán a te Krisztusodat? — Azt sem tettem. — Megtagadtad talán hitedet? Kiléptél az Anyaszentegyházból? — Azt sem tettem. — Talán borzalmas erköcstelenségben éltél? — Azt sem tettem. — Hát akkor mit tettél, mert Isten semmi miatt nem büntet ilyen rettenetesen? — Ha már meg kell mondanom, akkor bevallom, csekélységek miatt jutottam erre a borzasztó sorsra, amiket én, én tartottam olyan csekélységeknek. Vasánapokon nem jártam el szentmisére, pedig olyan könnyen elmehettem volna. Imádságomat egészen elhanyagoltam, pedig családkban a többiek ugyanakkor elvégezték. Böjtölést megvettem a Szentírás szavainak elcsavarásával, hogy nem az fertözteti meg az embert, ami a szájon bemeegy, hanem ami kijön. Ugyanakkor pedig az orvos által rendelt étrendet pontosan teljesítettem. A húsvéti szentáldozást elhanyagoltam, mert azt mondtam, hogy én embernek nem gyónok, csak Istennek. Még utolsó betegségemben is azt hajtogattam, majd én megmondom, mikor gyónok, még ráérek, nem vagyok olyan beteg, még

nem akarok meghalni. — Ó, boldogtalan testvéreim! Ti ilyen csekély dolgok miatt kárhoztok el, ti ezek miatt lesztek örökre szerencsétlenek? Én kételkedem azok józan eszében, akik ilyen minden nap, mindenütt előforduló csekélységeknek mondott bűnök miatt áldozzák fel az örökös javakat. De egyúttal félek és remegek, hogy én is egyes dolgokat csak kicsinynek tartok, holott épen ez képes lesz a kárhozatba dönteni. Sőt ebből értem meg, miért mondta az Úr Jézus oly gyakran: *«Sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak»* (Mát. 22. 14.). És mindenben az a legszomorúbb, hogy ezekre az igazságokra csak ott a kárhozat helyén jönnek rá, mert ott *«a gonosz látni fog»*. Rájön az ő veszteségének tudatára, de már későn.

Folytatódik a kárhozott szenvedése a világ elvesztése miatt. Isten a világot arra teremtette, hogy az embernek szolgáljon és üdvösségét előmozdítsa. Mi lesz azonban akkor, ha a dühöngő vad elszakítja láncait, vagy feltöri ketrece zárját? Nekivadulva rohan és szörnyű haragjában bosszút áll kínczóján. És mit tesz akkor, ha a világ szelleme egyszer hatalmat nyer feletted, mikor nem fékezi őt Isten keze? A pokolban a kigondolható legborzalmasabb alakban látja a gonosz lelkeket, akik nem szűnnek meg őt testi és lelki kínokkal gyötörni. Hányszor hangzik el bűne, amelyek emlegetésével az ördög gúnyolja őt. Hányszor vetíti lelki szemei elé a helyet, ahol a bűnt elkövette, azt a pénzt, amely miatt vétkezett, bűntársát, kivel egyetértett a rosszban, azt a földi javat, azon áhítozott tisztséget, amelyek miatt elhagyta Isten parancsainak útját és végül is elkárhozott. Milyen rettenetes a gonosz lélek karmai között lenni.

Egy afrikai missziós atya elbeszélte, hogy egy alkalommal teljesen fegyvertelenül találkozott az oroszlánal. Minő perceket állott ki, míg az oroszlán végigszaglásztta őt ! Vagy mit érezhetett az az askari katona a börtönben, mikor teste köré a puffogó vipera csavarodott, úgyhogy alig tudták megszabadítani a veszedelmes kígyótól. Kiszolgáltatva lenni egy vadállatnak, az önmagában is félelmetes. Hát még milyen rettenetes az ördögnek teljesen kiszolgáltatva lenni, mikor az dühét, gyűlöletét, elkeseredését nem fékezi és alig várja, hogy szabadon tombolhasson. Vagy milyen megalázó, milyen szégyenletes, egyúttal mennyire veszedelmes az ellenség kezébe jutni. Mit tettek a filiszteusok az elfogott Sámsonnal? Talán megkímélték őt és úgy bántak vele, mint egy nép bírójával és vezérével? Sőt épen ezért akarták szenvedéseit nagyobbítani, gyalázatát fokozni. Ezért *«azonnal kivájják szemeit és a Gázába vivék, láncokkal megkötözvén és tömlőbe zárván, őrlétének vele»* (Bír. 16. 21.). Ha pedig Saul király esetére gondolsz, megrendül lelked, mikor az ellenségtől legyőzve, inkább kardjába dőlve kívánt meghalni, mintsem az ellenség kezébe kerüljön elevenen. De van-e nagyobb ellenségünk, mint a sátán, van-e, ki jobban vágyódnék megalázásunkra? Ha a régi rómaiak közmondása panaszolta, hogy jaj a legyőzötteknek, akkor százszor és ezerszer igaz az, jaj azoknak, akiket az ördög a bűn által legyőzött és kárhozatba rántott. Inkább kívánj akármit, szenvedj el bármily bajt és csapást, tégy meg minden legsúlyosabb parancsot is, csak elkerülhessed a leggyalázatosabb bánásmódot, amelyben az ördög részesíti a kárhozottakat.

A kárhozott szenvedését fokozza az a tűz, amely-

ről a kinyilatkoztatás azt tanítja, hogy *«ki nem alszik»* (Márk. 9. 43.). A tűz a testi szenvedések között a legnagyobb. Ha egy féreg kerül a tűzbe, hogyan vonaglik, hogyan kínlódik benne. Micsoda rémes fájdalmat állnak ki azok, akik valamely szerencsétlenség folytán tűzhalált szenvednek. Mikor a Graf Zeppelin-léghajó felrobbant, csak rövid pár másodpercig tartott, míg a gáz égett sok száz fok hőmérsékleten, de ez az idő borzalmas szenvedéseknek volt a tanuja. És akik égési sebek árán, de mégis megszabadultak a tűzhaláltól, egész életükre el nem felejtik azokat a szenvedéseket. Mivel ily nagy fájdalommal jár a tűz, azért az egyházüldözők a szent vértanukat ítelték kegyetlenül máglyára. Ez a földi tűz.

De mit szólunk ahhoz a tűzhöz, amelyet az Úr Isten az ő haragjában gyújtott meg, amely nemcsak a testet, hanem a lelket is égési fájdalommal tölti el, amelyről Izaiás próféta mondja (50. 11.): *«Az én kezemből lett ez rajtatok, fájdalomban fogtok fetrengeni»*. A tűz az a bilincs, amely a pokolhoz láncolja a kárhozottat. Nézd, hogyan tépi, zúzza, ráncigálja magát, mint dühös eb a láncot, hogyan gyötrődik tehetetlenségében, hogyan szeretne szabadulni, azért fájdalmasan vergődik szüntelenül. Milyen szánalmas gyötrődést látsz ott a pokol tüzeiben. De nem jól mondom, azt földi ember nem élné túl, ha csak egy pillantást is vetne oda. Mi is lenne velem, ha Isten ítélete folytán én is részesévé lennék a túlvilági szenvedésnek. Ó, jaj nekem, hogy erről a földi élet múlandó örömei között annyira meg tudtam feledkezni!

A büntetés legnagyobb fokát azonban mégsem ez az érzéki büntetés képezi. Irgalmas Isten! Hát van még több ennél? Mi vár akkor még a szegény el-

ítéltekre? — Igenis van még ennél sokkal több is, ez pedig az, hogy a kárhozott örökre meg van fosztva Istentől.

Sok esztendei fogság után hazatért szülőfalujába a katona. Házuk ajtaján zörget és vár. Mikor elment, édesapja és édesanyja éledgéltek ott békében. Most egy teljesen idegen ember jön ki a házból, akit ő sohasem látott. Milyen fájdalom járja át a katona lelkét, mikor megtudja, hogy már nincsenek meg, akik őt szerették, a házhoz pedig semmi joga nincsen. Alig várta pedig, hogy hazaérjen, hogy szüleit meglássa és most megtudta, hogy hiába sietett.

Az embernek természeténél fogva az ő Teremtője felé kell tartania. Keresi a jót, boldogságot, örömet és ezt egyedül a legfőbb jóban, Istenben lehet feltalálni. De a kárhozott elől fut minden boldogság és öröm, elvesztette Istent, be nem mehet az atyai házba. A legnagyobb szépség és gyönyörűség eltűnt előle, elvesztette az Istent. Mennyit bánkódunk, ha csak valami értéktárgyat veszítettünk el. És ha valaki szeretteink közül halt meg, úgy érezzük, hogy pótolhatatlan veszteség ért minket. Mit érzesz majd akkor, mikor a végtelen jó és szeretetreméltó Istent kell elvesztened? Elzárva lenni attól, akit mégis csak tiszteltünk, akinek jóságát mégis csak elismertük. Ebbe nem lehet sehogysem belenyugodni. Ebbe a végtelen nagy kárvallásba bele lehet örülni. *«Az Isten országa számára elveszve lenni — mondja szent Ágoston (Ench. c. 112.) —, száműzve lenni Isten városából, nem izlelhetni Isten édességének mérhetetlen bőségét, melyet ő azoknak készített, kik őt félik s melyet azoknak ad, kik őbenne remélnek, ez oly borzasztó és nagy büntetés, hogy az előttünk ismeretes kínok között egy sem hasonlítható*

össze azzal.» Hogy nem az enyém Rockefeller vagyona, Mussolini hírneve, szent Tamás észtehetsége, abba könnyen belenyugszom. De hogy Krisztus ne legyen az én örök szerelmem és lelkem kincse, azzal a gondolattal nem vagyok kibékülve.

Amiért a kárhozott Istent elvesztette, vele együtt elveszít minden jót. Világosság után vágyódott és sötétségbe jutott mégis. A szeretetet kereste és mégis gyűlöletet kap. Mikor Ovidius, ókori költőt, száműzték Rómából, a gyönyörűség városából, az előkelő ismerősök palotáiból és el kellett mennie a Fekete-tenger melletti vidéki városkába, irgalomért könyörgött és keserű panasszal telt leveleket küldött a császárhoz és kegyelemért esedezett. Szomorú sors — ámde sokkal keservesebb az, mikor valakit Isten fenséges színe elől száműznek — örökre. Ti sajnáljátok azt a szerencsétlen házaspárt, amelyik kis tanyát örökölt, de a lelketlen uzsorások megfosztották őket örökségüktől. Nincs azonban szánalmasabb a kárhozottnál, mert a legnagyobb örökségtől fosztotta meg őt a bűn. Eltűnik előle a világosság, szépség, szeretet, béke, vidámság és marad helyette a kietlen lelki sötétség és gyötrellem. Ezen van szomorkodni való. Te egész földkerekség és egész világ, sirasd meg a szerencsétlen bűnöst. De van-e elegendő könny az egész világon, amellyel el lehetne siratni ezt a legnagyobb szerencsétlenséget?

Minden bajban van azonban valami enyhülés, amely a vigasztalásból származik. Te kárhozott, neked nem lesz vigasztalásod. Nem jön álom a szemeidre, hogy enyhítsen, nem jönnek jóbarátok, akik veled érezzenek, nem száll feléd egyetlen reménysugár sem, hogy abba belekapaszkozhatnál. «*Ama napokon az*

emberek keresik a halált, de nem találják meg, kívánnak meghalni és elfut előlük a halál» — mondja a Titkos jelenések könyve (9. 6.). Megkezdődik számodra az örökkévalóság. Ha a pokolban óra volna az idő jelzésére, annak mutatója egyformán állna és mindig ugyanazt mutatná. Nem is lehet semmi remény sem, hogy olyan idő lesz, mikor te a pokolban már nem lész. Ez az örökkévalóság szenvedés lesz mindvégig.

Lássuk be, kedves Testvérek, hogy Istent nem lehet büntetlenül sértegetni. Ebből letagadni, ezt megmásítani, ezt enyhíteni nem lehet. Ne csaljátok magatokat, ne járjatok egy gonosz képzelődés varázslatában, amely az igazságot eltakarja, de annál keservebb a valóságra ébredés. Hanem sokkal hasznosabb lesz, hogy ezt a végzetes és helyrehozhatatlan szerencsétlenséget igyekeztek eltávolítani fejetek felől. Ezért még most kell szakítani mindazzal, ami bűnre vitt. Állítsuk helyre a megsértett isteni igazságot, nyujtsunk elégtételt az annyira megsértett isteni felségnek, hogy egykor az örök borzalmak helyén ne kelljen bánkódnunk elhibázott életünk miatt. Isten oltalmazzon minket jó elhatározásunkban.

Vezér.

Az eddig megtett életútunk mocsárba vezetett, ahol szenny van, ahol pusztulás és romlás várt ránk, amelynek vége szégyen és kárhozat. De ez a szenny mégis ellenkezik minden jóérzéssel, úgyhogy az ember természetellenesnek érzi már a bűn állapotát, annál inkább az utána következő isteni büntetést. Ne veszítsd el magadat a mocsárban. — 1914-ben megindult a hatalmas orosz támadás Poroszország felé.

Azonban a mazuri tavaknál nem ismerték fel helyzetük veszedelmes voltát, visszafordulni resteltek, nem akartak visszatérni és a hadsereg elveszett a mocsarakban. — Ha a lélek belejutott a bűn ingoványos talajába, akkor csak hősieles elszántság mentheti meg. Ettől függ minden. Addig nem lesz javulás, míg el nem ismeri: eltévedtem — és el nem határozza — most pedig visszatérek.

Ekkor a visszatérés útján találkozik Krisztus Urunkkal, aki maga ajánlkozik, hogy útmutató, vezér lesz. Fogadd el őt vezérednek, mert amint Ő mondotta: *«aki engem követ, nem jár sötétségben»* (Ján. 8. 12.). Most tehát az lesz a legfontosabb, hogy megismerjük a mi bölcs vezérünket, hogy aztán nyugodtan rábízuk sorsunkat. Legjobban ismerték Őt a szentek és pedig egyrészt látomásokból, elragadtatásokból, másrészt elmélkedésekből. Mi azonban a mi vezérünk szemlélésében nem igényelhetünk rendkívüli utakat, így teljes erővel azon kell lennünk, hogy elmélkedésünkben rajzolódják meg előttünk az ő vonzó, imádásra méltó kedves képe.

Igy elsősorban megismerjük az Úr Jézust az ő életéből.

Előttünk van az ő szent gyermeksege. Sok szent gyermekkorát ismerjük. Mindenegyikben látunk végtelenül bájos és ragyogóan tiszta gyermekéveket, megfigyelhetjük a szentség útján való első lépéseket, gyermeki szívből fakadó, de mégis korukhoz képest komoly és erős elhatározásukat. Hogyan ragyogta át Lizieuxi szent Terézke életének hajnalát a derűs vidámság, de épen így az első jámborság. Hogyan kellett kiskorában megismerkednie a szenvedések keresztjével Bosco szent Jánosnak, a szegénység és

bátyja üldözése következtében. Hogyan bontakozott ki boldog P. Eymard Péter Juliánban az eucharisztikus lélek. Valamennyi nagy gyönyörűségünkre szolgál. Azonban a tökéletesség és minden tekintetben való példaadás csak a gyermek Jézusnál található. Igazi vezetőszellem, aki előtt a szent szülők is hódolnak, aki a tanítók oktatója s a bölcsék mestere lett. Hódolj meg előtte, ha bármilyen előkelő származású vagy, mert nála nem leszel előbbrevaló. Csak ő rá figyelj, még ha a legmagasabb iskola végzésében a legkiválóbban jeleskedtél is, mert ő tanulás és iskola nélkül is mindentudó. Gyermek Jézus, csodállak Téged és elismerem nagyságodat. Légy tehát vezérem!

Nyilvános élete szintűgy igazi példaképet, leginkább vonzó vezetőeszméket ad nekünk. Judeának, Galileának boldog népe, ti voltatok tanui ennek a csodálatos isteni életnek. Keresztény hívek boldog serege, ti ismeritek ezt az életet a gyönyörűséges evangéliumi történetekből. Megismertétek, mennyire szerette apostolait, őket tette az örök élet titkainak őrzőjévé, jutalmul pedig buzgóságukért százszorosan fizet vissza. Nektek is szól az ígélet. Nem kell-e mindent elkövetned, hogy bűneidből megszabadulj és Krisztust kövesd, hogy te is elnyerjed a százszoros jutalmat. — Az Úr Jézust ott látod a betegek és nyomorgók között, a siketnéma, vak, az inaszakadt, a bélpoklos meg minden egyéb bajban sínylődő neki köszönheti gyógyulását. Szegény bűnös Testvérem, kihez is mehetnél, ha nem őhozá, nála van minden enyhülés, minden gyógyulás. Jöjj az Úr Jézushoz! Ha pedig azt keresed, hogyan bánt a megtérni akaró, eltévedt lelkekkel, akkor figyelj meg, mire oktatta a szamariai asszonyt, a házasságtörő nőt, hogyan bánt Mária Magdolnával,

a Krisztus-tagadó szent Péter apostollal, a vámos Zakeussal. Hogyan fog veled bánni? Benn hagy-e a mocsárban? Örül talán veszteden? Vagy bosszút akar állni rajtad? Egyiket sem teszi, hanem jobban örül egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon. Hogyan tudott Ő imádkozni? A lelkekért való munkát imádsággal fejezte be és *«elbocsátván a sereget, felméne a hegyre egyedül imádkozni»* (Máté 14. 23.). Azok az imádságban eltöltött éjszakák milyen nagyszerű alkalmak arra, hogy tanuljunk tőle. Tanuljuk meg azt, hogy a mocsárból való kivezető út csak az imádság által történhetik. Abban a pillanatban, mikor a bűnbeesésed után először tudod elmondani a Miatyánkot, máris meg vagy mentve. Az imádságnak csodálatos és természetfeletti ereje van. Ha valakit igaznak tartanak és nem imádkozik, én nem hiszek az ő igaz voltában és jóban való állhatatosságában. Ha ellenben valamely bűnös kitart az imádságban, akkor előbb vagy utóbb mégis elnyeri a megtérés kegyelmét és fel tud emelkedni bűneiből. Az imádkozó Üdvözítőnk vezetése mellett biztosan haladhatunk az üdvösség felé.

Az Úr Jézus élete azonban nem merül ki ebben a néhány pontban, amelyeket jóformán csak megemlégettünk, hanem örökös tárgya lehet prédikációinknak, elmélkedéseinknek, megfontolásainknak, tanulmányainknak.

Sokkal mélyebb hatást tudnak azonban kelteni az ő tanításai. Mert míg az Úr Jézus élete olyan magaslatokon jár, ahová őt halandó ember nem követheti, gyakran olyan isteni, hogy alig értjük meg, még az apostolok is értelmetlenül állottak ezzel a tökéletességgel szemben, ugyanakkor szavait mégis mindig

az emberekhez intézte, a mi okulásunkra szólott, minket akart általuk vezetni az örök életre. Mi szent Péterrel nem is keresünk mást, mert tudjuk, hogy *«az örök élet ígéi nálad vannak»* (Ján. 6. 69.).

A bűnös szívesen hallgatja ezeket a szavakat. Milyen kedvesen hívogató, amit feléd intéz : *«Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok és én megenyhítelek titeket»* (Mát. 11. 28.). A bűn tette rád a terhet, ugyan ki is tudna más megnyugtani, enyhülést nyújtani, mint maga az Isten Fia. Hozzád szól, rajtad akar segíteni, neked akar könnyebbséget. Hallgasd meg a hívó szót, közeledj a téged oly meleg szívvel hívó Jézusodhoz, fordulj el a bűnös szokásoktól, akkor majd megenyhít téged.

Vagy ki ne értené meg azt, amit a tanítványoknak mondott : *«Elmenvén pedig tanuljátok meg: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot, mert nem jöttem hívni az igazakat, hanem a bűnösöket»* (Mát. 9. 13.). Megismered ebből, hogy Isten mennyire becsüli az irgalmasságot. Ő maga is azt gyakorolja leginkább, mert hiszen a Zsoltár is azt mondja (144. 9.) : *«Könyörületessége minden művei felett»*. Megismered azt is, hogy veled, szegény bűnös, senki nem törődik, senki sem vesz semmibe sem, egyedül az Úr Isten, akit pedig oly gyakran és olyan nagyon megbántottál. Milyen nagyszerű tanítás ez, hogy az Úr nem akar elveszíteni, hanem sokkal inkább megjavítani és üdvözíteni.

Az Úr Jézus tanítása megjelöli az utat is, megmutatja a módot is, hogyan lehet az üdvösséget a legkönnyebben elnyerni : *«Bizony mondom nektek, ha meg nem tértek és nem lesztek, mint a kisdedek, nem mentek be mennyeknek országába»* (Mát. 18. 3.). Meg-

térni teljes szívetekből, miután pedig megtisztultatok előbbi bűneitektől, kövessétek a kisededeket ártatlanságban, egyszerűségben, alázatosságban, őszinte hitben. Nem volna sokkal könnyebb, ha ezt a tanácsot megtartanánk? Mert eddigi életednek mi volt a megromtója? Mindig az, hogy nagyravágyás vezette cselekedeteidet, a test rendetlen kívánságait megtűrted és hallgattál a kevélység sugallataira. Így süllyedt a világ a bűnbe és vele együtt te magad is a világ fiává lettél, amitől pedig az Úr Jézus olyan szigorú fenyegetésekkel akart visszatartani. Ellenetek hány-szor kellene felidézni az ártatlan kisededet : jöjjetek gyermekek, szégyenítsétek meg a kevély, elégedetlen és hitetlen embert, mert nem lesz az övék a mennyeknek országa. Válasszátok azért az Úr útját és élni fogtok.

Folytassuk még tovább ennek a tanításnak idézetését, amelyek a bűnösökbe annyi bizalmat, békét és jó elhatározást tudnak önteni. Hogyan óvott a rossz példától, hogyan figyelmeztetett az ördög számtalan cselekvéseire, hogyan akart bevezetni az imádságos életbe, hogyan intett az állhatatosságra. Hogy ezen mérhetetlen lelki kincstár el ne vesszen számodra, gyakran olvasgasd az Úr Jézus tanításait, az evangéliumokat, gyakran hallgasd azok magyarázatait a szentbeszédekben.

Azonban néhány dolgot ki kell emelnünk, amelyekre az Úr Jézus is különleges hangsúlyt tett, mert azt akarta, hogy a bűnös ember is megszívlelje.

Ilyen az, mikor magát lelki orvosnak mondta. Talán tagadni próbálsz, hogy nem az Úr Jézus az irgalmas szamaritánus, aki a sebeket gyógyítgatja? Talán megfeledekezel, hogy miről prédikált a názáreti

zsinagógában, mikor Izaiás prófétát idézte : «Az Úr lelke énrajtam, azért kent fel engem és elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, meggyógyítani a töredelmes szívűeket». És ezeket a szavakat magára vonatkoztatta : «*Ma teljesedett be ez írás előttemek*» (Luk. 4. 18. és 21.). Van orvos, Ő a lelki orvos ! Örvendj, ó beteg-lelkű, sebekben sínylődő ember, mert nála biztos gyógyulást nyerhetsz. Mi volt ezekhez képest a belpoklos Námán gyógyulása, a szunami asszony gyermekének feltámadása, mikor itt az Úr Jézus által lelki betegek gyógyulnak és halott lelkek támadnak fel. Minő parancsok voltak : Láss, hallj, járj. Csoda kísérte őket. Mennyivel nagyobb volt : A te bűneid megbocsátatnak, — a te hited meggyógyított, — igen sok megbocsájtatik neki, mert igen szeretett. Amit nem tudott megtenni Illés és Elizeus, azt megtette Isten Fiának szava. Beteggyógyítás, föltámadás ez a lelkek világréndjében. Szól az Úr és a sötétség szellemei meghátrálnak, parancsol és a pokol hatalma megszűnik. Jézus tehát az a lelki orvos, akire mostani lelkiállapotodban szükség van.

Ilyen különlegesen hangsúlyozott evangélium, hogy Jézus a szerető atya. Ezt a példabeszédet a tékozló fiúról mondotta, akinek minden elvetemültségét, minden gonoszságát megbocsátotta az atya, mert sajnálta fiát. Kell-e nagyon magyarázni ennek jelentését, hiszen már akkor megismertük az Úr Jézusban a szerető atyai szívet, mikor első gyónásunkra készültünk és azóta is valahányszor a bűn lesujtott minket, mindannyiszor ebben a példabeszédben megsejtett irgalom, megbocsátás gondolatába kapaszkodtunk. A szív megérzi a másik szívet. Valami olyan titkos erő a szeretet, amely nem lát, mégis

megérez. Mint a legkisebb földrengést, leggyengébb megmozdulást is megérzi a szeizmográf tűje, épígy a szeretet is reagál minden szeretethullámra. Mi képes leginkább megfogni az emberi szívet? A szeretet. Ezért joggal kérdezhetette szent Ágoston: *«Ó ti szegények, hová mentek, hisz ő a boldogság, amit ti kerestek»*. Ha már a bűn által tékozló gyermekké lettetek, legyetek azokká a visszatérés útján is, mikor a szerető Atyátoknál, az Úr Jézusnál kerestek oltalmat. Higytétek el róla a Szentírás szavait (Bölcs. 8. 16.): *«Nincs keserűség az ő társaságában, sem unalom a vele lakásban»*. Keressétek őt és akkor megtaláltátok az életet.

Most pedig feleljetek arra a kérdésre, hogy kit akartok vezéreknek választani. Tapasztaltátok eddigi bűneitekből, hogy a világ és annak fejedelme elvette tiszta látástokat és belecsalt a mocsárba. Elmékedéseitekből pedig annyi szeretetreméltó vonásokkal bontakozott ki az Úr Jézus, a legmegbízhatóbb vezér képe. Miután pedig *«senkisem szolgálhat két Úrnak»* (Mát. 6. 24.), azért kell elhatároznod, hogy az egyikhez csatlakozol. És ha okosan, megfontoltan akarsz cselekedni, akkor csak Krisztusra eshetik tekinteted.

Ha volt valaha ember, kinek sorsa, állásfoglalása különös figyelmet érdemelne, akkor ezek közé tartozik leginkább szent Ágoston hippói püspök, egyházdoktor. Szinte tanulókorától kezdve, mikor még pogány volt, a legnagyobb küzdelmet folytatta az igazság megismeréséért. Néha már azon a ponton állott, hogy meghódol Krisztusnak, de újabb akadályok miatt ismét eltávolodott. Egyszer a helytelen tudásvágy nyomta el benne a tiszta látást, máskor a bűnös élet zárta el a kegyelem szavát. Vergődött tehetetlenségében és elégedetlen volt bűnös életével. Ekkor már

elérte legszebb férfikorát, a 33. életévét és még mindig nem tudott választani. Végül számos példa láttára kimondta az elhatározó szót: *«Ha ezek vagy amazok megtehették, miért nem te is, Ágoston?»* Erre az akadályokat egymásután legyőzte, bűneit keservesen megsiratta és jelentkezett szent Ambrus püspöknél, hogy a keresztséget felvegye. Későbbi élete aztán gyönyörűen igazolta, hogy választása komoly és elhatározó volt, mert attól kezdve tudása a kinyilatkoztatáson megerősödve, folyton tökéletesebb lett, élete pedig állandó emelkedés volt a szentség magaslatára. Lám, mit tesz egy jó választás és erős elhatározás.

A lelkigyakorlat legfontosabb pontja a jelen pillanat, mikor meg kell történnie a választásnak, vajjon Krisztust vallod-e vezérednek. Most már nagyon jól tudod, kicsoda Krisztus. Mi nehezíti meg elhatározásodat? Talán az, hogy egyes hittételekben nehézségeid vannak? Menj Krisztushoz, az ő tanítása biztos és két ezred viharát kiállotta. Talán a bűn csábítása túlságos erős volt neked? Nézz Krisztusra, aki meggyőzte az egész világot. És ha Ágoston, meg barátaid és ismerőseid közül oly sokan megtehették, miért nem te is, Testvérem? Az élet küzdelem mindenképen, de mennyivel könnyebben viseled el, ha Krisztussal mégy harcba. Csatlakozz tehát Krisztushoz, vedd magadra az ő parancsait, mert amint mondta ő maga: *«Az én igám gyönyörűségcs és az én terhem könnyű»* (Mát. 11. 30.). Ha kimondtad az elhatározó szót, hogy Krisztust követed, akkor Ő is megteszi az ő csalhatatlan kijelentését: *«Ma lett üdvössége e háznak»* (Luk. 19. 9.).

Kereszt.

Gyakran tapasztalhatjuk, hogy a nagy elhatározások is sokszor eredménytelenek a próbák hiánya miatt. A gyakorlati élet pedig olyan nagy fontosságot tulajdonít a lelkiismeretes próbáknak. Mikor új hidat készítenek, elengedhetetlen a terhelési próba, mielőtt a forgalomnak átadják. Az alpesi veszélyes hegyiutaknál pedig megvizsgálja a hatóság az út kezdeténél a gépkocsit és megtartják a fékpróbát. Hamár így a mindennapi élet is elismeri a próbák szükséges voltát, ne vegyétek aggályosnak, kicsinyességnek, vagy felesleges dolognak, mikor a lelki élet is megfelelő próbákat kíván. Mert mi is tulajdonképpen az Anyaszentegyház gyakorlata? Mikor fontos dolgokban az ember állhatatosságáról akar meggyőződni, akkor a szerzeteseknél elrendeli a próbaévet, a házasulandóknál a jegyességet, hogy azalatt elhatározásuk erőségéről bizonyosságot adjanak.

A lelki gyakorlat is fontos dolog, azért itt nemcsak jó feltételeket kell megérlelni, hanem egyúttal részt kell venni a próbatételen, hogy meglásd, mennyire tudod megfékezni magadban a rosszat, mennyit bírsz elviselni és ugyan meddig tart az erősfogadásod. Mindezeknek legmegbízhatóbb próbája a kereszt.

Lélekben éljük át nagypéntek misztériumát. Áll már a kereszt. A Kálváriahegyet koronázza. Kíváncsiak tömege hullámszik a kereszt körül és ünnepi ruhában várják a húsvét beálltát, ami este 6 órakor történik majd meg. A tömegeből kiválik a fájdalmas szent Szűz, vele látom szent János apostolt és a jámbor asszonyokat. Mialatt a katonák sorsot vetnek az Úr Jézus köntösére és a nép csúfolódó, káromkodó sza-

vakat szór a kereszt felé, megállok én is a keresztnél és szemlélődöm. Ekkor hallom az én drága Uram, Jézusom hét szavát, amely az én hét próbám lesz, az én jó elhatározásaim mellett.

«*Atyám! bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek*» (Luk. 23. 34.).

Mennyit szenvedett az Üdvözítő testileg, mikor megostorozták, tövissel koronázták, mikor a kínos keresztutat elvégezte, legvégül pedig a keresztre feszítés okozott kimondhatatlan fájdalemeket. Hozzájárult a lelki gyötrelém is, mely miatt vérével verejtékezett. Most pedig azt hallom, hogy még meghalni se engednek nyugodtan. Nálad még a halál óráját sem tisztelik, sőt igyekeznek azt minél kínosabbá tenni. Hogyan gúnyolnak és káromolnak Téged. Csodálatos türelem, hogy nem sujtod le őket. De a legcsodálatosabb, hogy szenvedéseid között másra gondolsz, magadról megfeledkezel és bántalmazóidért imádkozol. Szegény bűnös, Isten Fia, teérted is imádkozik. Van már valaki, aki melléd áll, pártfogásába vesz. Mit gondolsz, a mennyei Atya, bezárja a fülét, mikor az Ő szent Fia a kereszten függve kéri érted? Nem fogad-e vissza szívesen kegyelmébe?

Az első próba lesz, hogy a szenvedések közepette én is meg tudjak feledkezni magamról. Nagy dolog az, mikor valaki le tudja győzni az önzés sugallta vágyakat. És ha valamely szenvedés, vagy veszedelem környékezik, akkor se gondolj magadra, hogyan mentsd meg a bőrödöt, hanem magad érdekét nem tekintve, másokért tégy. Épúgy, mint «*az ember Fia nem jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon*» (Mát. 20. 28.). Mily nagyszerű példa, mikor szent Márton a téli hidegben köpenyét kettévágja és a didergő kol-

dusnak adja. Vagy ki ne hajtaná meg elismeréssel zászlóját az előtt a menhelyi lelkész előtt, aki az árvízveszedelemben a gyermekek megmentése közben életét vesztette, meg az előtt a másik lelkész előtt, aki a Titanic elsüllyedésénél a mentőcsónakban nem fogadott el helyet, hanem a többi utasnak ajánlotta fel. És ha ránk zúdulnak a keresztek, akkor is ki-tartunk, ha mások megaláztak minket, akkor sem állunk bosszút. Nem okozzuk a bajokért sem az Istent, sem az előljáróinkat, sem embertársainkat, hanem megadással fogadjuk, mint Dávid király a detronizálást és Szemei gyalázkodását és mondta: *«Hagyjatok békét neki, had átkozzon, mert az Úr parancsolta neki, hogy Dávidot átkozza»* (Kir. II. 16. 10.). A szenvedés és kereszt összerázza, megtöri a lelkeket és ha ekkor Isten akaratában megnyugodtál, akkor kiállottad az első próbát.

«Bizonny mondom neked, ma velem leszel a Paradicsomban» (Luk. 23. 43.).

Amint a második szavát hallom, a lelkem nagy bizalommal telik meg. Mert mit tett a jobb lator? Megmentette Krisztust? Megvédte talán őt? Megszüntette-e fájdalmait? Ezt sem tette. Mit tett ez a szerencsés ember? Talán megvigasztalta az Úr Jézust? Vagy önmagát áldozta fel érte? Ezt sem tette. Hát akkor mégis mit tett olyasmit, amiért ilyen nagy jutalmat kapott? Semmi egyebet nem tett, minthogy egy csekély jóindulatot mutatott az ártatlanul szenvedő Jézus iránt. Halljátok, Testvéreim, az Úr Jézus milyen kegyes volt egyetlen jó cselekedetért is! Milyen jutalmat várhattok ti, akik naponta buzgón imádkoztok, résztvesztek a vasárnapi szentmisében, szentáldozásban, az Isten Fiának Testével

szentelitek magatokat, a világ romlottságától távol tartjátok magatokat, akik szenvedések között is türelmes lélekkel szolgáljátok az Istent! Látjátok, hogyan teljesíti az Úr Jézus az ígérését.

És ez a második próba, hit a megvetett Krisztusban, az üldözött Egyházban. *«És minél inkább káromolják szent titkaidat, mi annál erősebben hiszünk bennük, ó Jézus isteni Szíve. Minél inkább törekszik a hitellenség, hogy halhatatlan reményeinket elrabolja tőlünk, mi annál inkább remélünk benned, ó Jézus Szíve, emberek egyellen reménye. Minél inkább támadja istenségedet a hitellenség, mi annál inkább imádunk Téged, ó Jézus isteni Szíve. Minél hevesebben zúdul a pokol hatalma Anyaszentegyházad ellen, mi annál inkább ragaszkodunk hozzá, ó Jézus hűséges Szíve»* (Jézus Szívének engeszteléséből.).

«Asszony! Ime a te Fiad... Ime a te Anyád» (Ján. 19. 26. és 27.).

A keresztút egyik legjobban megrendítő drámai jelenete van szemünk előtt. Ebből megismered, hogy Krisztus Urunk valami különös szerepet akart adni a boldogságos Szűz Anyának. Mert amíg az egyik szavával megvigasztalja édesanyját, hogy nem marad árván, mikor nincsen is vele az Ő szent Fia, másik szavával pedig bemutatja Anyját az Egyháznak. Az Anyaszentegyház ettől fogva mint egy drága örökséget őrizte évszázadokon át a Mária-tiszteletet. Mialatt a legtöbb eretnekség igyekezett minél hamarabb kiirtani hívei lelkéből a szent Szűz tiszteletét, azalatt nálunk ez a kultusz egyre hatalmasabb lánggal égett. A katolikus Egyház jogosan dicsekedhetik azzal, hogy nálunk tisztelik leginkább Isten Anyját. Már pedig Szűz Mária tisztelete az egyházi tudósok

állítására szerint biztos jele az örök üdvösségre való előre rendelésnek, mint szent Bernát mondja : (Orat. ad. S. V. Mariam) «*Sohasem lehetett hallani, hogy az, ki a te oltalmadat kereste, segítséged kérte s közbenjárásodért folyamodott, magára hagyta volna*». Azt pedig tudjuk, hogy az Egyház Szűz Máriára alkalmazza a Példabeszédek könyvének szavait (8. 35.) : «*Aki engem megtalál, életet talál és üdvösséget merit az Úrtól*». Ép azért, aki Szűz Máriát buzgón tiszteli, az biztos lehet az üdvözülése felől.

A harmadik próba tehát, hogyan buzgólkodsz Mária tiszteletében. Nem olyan szégyelni való ájtatoskodás ez, amelyre talán ostoba ember azt mondaná, hogy vénasszonynak való. Mikor olyan nagy emberek, mint Eszterházy Pál nádor, vagy Batthyány László herceg, olyan kiváló hadvezérek, mint Tilly és Savoyai Jenő herceg, olyan nagy tudósok, mint Pasteur vagy Marconi, olyan kiváló művészek, mint Gluck Kristóf és Cesar Franc, meg mindenféle nagyságok tettek bizonyosságot Mária-tiszteletükről, akkor magad is kiüntetésnek tarthatod, hogy te is közöttük lehetsz. Hogyan állsz te a Mária-tisztelettel? Hogyan imádkozod el a szentolvasót? Ha ebben a tekintetben megállod helyedet, akkor ez a próba is sikerült neked.

«*Én Istenem, miért hagytál el engem*» (Mát. 27. 46.), volt az Úr Jézus negyedik szava.

A szenvedések erőt vettek az Úr Jézuson. A keresztre szegezett kezek és lábak mozdulatlanok voltak, de ez csak növelte azt a sajnó fájdalmat, melyet a sebek okoztak. De ezzel együtt járt a testi erők hanyatlása. Ez az állapot már maga a haldoklás. Ebben az állapotban a lelki szenvedés is hozzájárult a testi kínokhoz. Mennyire hiányzott a vigasztalás

szava. Ha az angyal újból eljött volna, mennyire megvigasztalta volna őt a mennyei üzenet. Szenvedő testvéreink a felebaráti szeretet által hányszor megkönnyebbülnek. Nem felejttem el, milyen hatással volt a sebesült katonára, ha fellebbvalója pár bátorító szót intézett hozzája. Még a haldokló arcán is megnyugvás fénye ragyogott, feledte saját baját a résztvevő szóra. Isten azonban megtagadta szent Fiától ezt a megkönnyebbülést, látod, hogyan üríti ki fenéig a keserűség kelyhét. Vigasztalás nélkül szenved és a Zsoltáros szava teljesedik be rajta (68. 21.): *«És vártam, aki szánakozzék és nem volt és ki megvigasztaljon és nem találtam».*

Ez a jelenet a negyedik próbát érleli meg benned, hogy te egész lelkeddel elfordulj a világtól és teljes szívvel Isten felé fordulj. A bűnös ember panaszszava ugyan teljesen ellenkező az Úr Jézus szavaitól, mert a legtöbben azt veszik zokon, hogy a világ és annak örömei elhagyták őket. Szomorkodtok, hogy nem élvezhetitek a földi életet eléggé, hiányzik a szórakozás, hiányoznak az emberek, az izgalmak, nem tudtok már örülni az érzékszongító dolgoknak. Elhagyott a világ. Pedig az lehet az egyetlen igazi nemes törekvése egy léleknek, hogy Istent bírassa mindig. Fordulj tehát el a világtól és az legyen minden törekvésed, hogy mindig Istené lehess.

«Szomjazom» (Ján. 19. 28.).

Az Úr Jézus már minden tagjában szenvedett, mikor a kereszten szomjazott. Szenvedett ott, ahol az ostorcsapások érték, ahol botokkal fejbeverték, szenvedett, ahol a kereszt a vállait nyomta, ahol kezeit és lábait keresztülfúrták a szegek. A test összetörése után a nyelv bűneiért is eleget akart

tenni. Mivel tudta volna ezt tökéletesebben kifejezni, mint épen a szomjúhozás által. Minő epedő kívánság! Bár azok szomjúhoznának már egyszer, akikért ő szomjazott.

Ötödik próba ez lesz: vágyódni Jézus szeretete után, szomjúhozni Isten igazságait. A világban olyan mélyen rejtőzködik az igazság, hogy úgy kell fáradással kibányászni, akárcsak az aranyat. A felszínen por és kavics szokott lenni. Az életben is legtöbbszörre a felületen a hiábavaló problémák, a léha dolgok szoktak mozogni. Ezek gyakran ugyan érdekesek, szórakoztatók, de csak nagyon ritkán értékesek. Ébreszd fel magadban a szomjúságot, hogy mindig többet tudj, mindig többet láss, mindig mélyebben behatolj az Úr Jézus isteni Szívébe. Érdekeljen az ő ügye, örülj az ő győzelmének és magad is szüntelen azon fáradj, hogy az ő országa a te lelkedben és minden ember szívében diadalra jusson. *«Boldogok, akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot, mert ők megelégtetnek»* (Mát. 5. 6.).

«Beteljesedett» (Ján. 19. 30.).

Egyetlen szó mindössze, mégis milyen sokat jelent. Mindent megtett érettünk és mindent úgy, ahogy azt megjövendölték. Azt a feladatot vette magára Isten Fia, hogy minket tanítson az örök élet igazságaira. Megtette ezt három és féleven keresztül, bőségesen megfelelt ennek a kötelességnek, az evangélium a tanuja, tehát elmondhatta, hogy beteljesedett. De a másik és egyúttal a legfontosabb feladat az volt, hogy végrehajtsa a megváltást, az emberiségnek meghozza a békét és bocsánatot. A keresztút bármely állomásán látott szenvedés is elégtendő lett volna a megváltásra, de isteni

nagylelkűségében nem fukarkodott a kegyelemszerzés eszközeiben, ezért adta át magát a kinzóknak. Elvégezte a megváltást, ezért másodszor is elmondhatta: beteljesedett, megtörtént.

Hatodik próba a lelkigyakorlatok gyümölcseinek megőrzésére, hogy te is teljesítsed hűségesen minden kötelességedet az Úr Isten iránt. Mekkora hanyagságok fordulnak elő az Úr Isten törvényeivel szemben. Hogyan el tudunk feledkezni arról, mivel tartozunk Isten tiszteletét tekintve. Kötelességünk a vasárnapi szentmishallgatás, hogy az Úr Jézus kereszthalálát és a mi megváltásunkat abban ünnepeljük. Kötelességünk a szentgyónás és szentáldozás elvégzése, hogy a bűnbánatban megtisztulva, egy üdőbb, tisztább mennyei levegőbe emelkedjünk. Kötelességünk az imádság, böjtölés, mint a keresztény élet fontos segítségei. Kötelességünk, hogy az Egyház fenntartásához szükséges anyagi segítséghez mi is hozzájáruljunk, mert aki megteszi ezt, az Isten ügyét viszi előbbre. Minden kötelességünket, amelyek minket terhelnek, pontosan és kitartóan végezve mi is elégedetten mondhatjuk el szent Pál apostol szavait: *«Jó harcot harcoltam, a futást elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltétem nekem az igazság koronája»* (Timot. II. 4. 7—8.).

«Atyám! a te kezeidbe ajánlom lelkemet» (Luk. 23. 46.).

A kereszt utolsó tanítása. A földi élete másoké volt, de az utolsó szó a mennyei Atyáé. Ezzel a szóval az ajkán halt meg. A legfenségesebb élet befejezését a legnagyobb szerűbb akkord zárta be. Az *«Atyától jöttem ki e világra, ismét elhagyom e világot és az Atyához megyek»* (Ján. 16. 28.), jövendölte magáról.

Menj, ó Jézusunk, menj abba a dicsőségbe, amely mindig a tied volt, amely a tied lesz, menj a mennyei Atyával egyenlő dicsőségbe, foglalj el a te örök trónodat.

A hetedik és egyúttal utolsó próba lesz számodra a halál próbája. A te utad nem olyan bizonyos, hanem küzdéssel és veszélyekkel tele. A földi élet minden napja valami váratlant és előre ki nem számított fordulatot rejt magában. Hogy milyen formában áll eléd a kísértő, sohasem tudod. Sohasem lehetsz biztonságban. Azért mondta oly találóan szent Bernát (Vitis Mist. 14.): *«Dicsérd a hajós szerencséjét, de csak ha már a révbe ért»*. Tehát kint a nyílt vizeken még folytonos éberségre van szükség. Legyetek tehát mindig készen. Lelkiismeretedet hozd rendbe, ha pedig úgyis rend van, akkor őrizd meg állandóan. Aki egész életét a halál gondolatában tölti el, az jó végre számíthat. Ez az utolsó sikeres próba fogja koronázni az egész élet buzgóságát és állhatatos kitartását. Ajánld tehát lelkedet már most a te mennyei Atyádnak. Az övé légy életben és halálban.

Ezekre tanít meg a kereszt. Tanulj tőle. A keresztben függ a te tanítómestered. Sokszor, nagyon sokszor nézd meg Őt. Ha gyengének érzed magad, a kísértést pedig túlerősnek, akkor fordulj a kereszt-hez, a kereszt a legnagyobb teherpróbát is kiállja, a legnagyobb biztonságot szolgáltatja, a legbiztosabb útmutatód lesz. Ez a kereszt pedig arra oktat téged, hogy a szenvedésekben is Isten akarátában megnyugodjál, hogy Krisztusba vetett hited megingathatatlan legyen, Szűz Mária anyai pártfogásába helyezd magad, így a világtól elfordulva Isten felé irányítsd tekintetedet, kíváncsozz Isten igazságai

íránt, miközben kötelességeidet rendületlen hűséggel teljesítsd mindhalálig.

Ez lesz tehát ezentúl a te életed, új élet, jobb és szebb élet. Most ugyan szemeidben úgy tűnik fel, mint egy hatalmas kereszt lábaid előtt, amely reád vár. De ne hagyd a földön, hajolj le, nyúlj hozzá a kereszthez, tedd fel vállaidra és viseld azt, mert hiszen Ő maga mondta: *«Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát és vegye fel keresztjét mindennap és kövessen engem»* (Luk. 9. 23.). Minden nap vegyétek fel és kövessétek az örök élet útjain.

Örök élet.

A Tauern-hegyvidék egyik zugában van egy elrejtett völgy, amely első látásra mindenkinek feledhetetlen. Magas hegyoldalak között zuhan le a patak vize szikláról-sziklára, a fenyves nagyszerű illata, a fák zöldje, a sziklák zordonsága, a patak tiszta vize, a festőies tájszépség, szinte megbűvölik a lelket. Sem ember, sem a XX. század tolakodó kultúrája nem zavar, béke, csend, szépség és emberfeletti fenség terjeszkedik szét a tájon. Olyan kicsinynek érzi magát az ember a természet hatalmas alkotásai között. Azt mondják, még nagyobbyszerű minden más földi érzésnél az Óceán végeláthatatlan vizein lebegni egyedül, hol az ember alatt a 6—8 ezer méter mélységű víz, felette az ég sátra borul minden korlátozás nélkül. Úgy gondolom, hogy ezekkel az érzésekkel lehet talán, ha megközelíteni sohasem, de legalább elképzelni, hogy milyen lesz az, mikor a földi élet korlátjainak leomlása után megnyílik az örök élet. Az ember szeme elmerül a végtelenben,

füle az isteni béke magasztos csendjét élvezi, arcát valami elbájoló illat simogatja, testének nem fárasztó a mozgás és maga is beleolvad egész lényével az elérhetetlenbe, végtelenbe. Olyan jó nagynak lenni. Most ő maga is túlnőtte a földi kereteket és az örök életben maga is megistenül. *«Megrészegülnek a te házad bőségétől — mondja Dávid király az örök élet lakóiról (Zsolt. 35. 9.) — és gyönyörűséged patakjából itatod őket.»*

A földi életben nincsen zavartalan öröm és teljes boldogság. Volt egy előkelő állású és jómódban, tiszteletben élő úr. Sokan irigyelték őt, de őrajta nem lehetett észrevenni, hogy szerencsését túlságosan nagyra becsülné és élvezné. Egyszer egyik fiatal rokona is elragadtatással nyilatkozott magasba ívelő pályája felett. Ő azonban egykedvűen és lemondóan legyintett: *«Hidd el fiam, nincs teljes boldogság a földön»*. Nagyon is igaza volt ennek az úrnak, csakugyan az a valóság, hogy nincs teljes boldogság itt a földön, mert mi magunk is nagyon törékenyek vagyunk. A legszebb órákra is ráveti árnyékát a félelem. Azért a földi élet és szerencse csak olyan, mint a virágos, harmattól csillogó mező, amelyre rávetődik az égen úszó sötét felhők árnyéka. Mintha egyszerre gyászlepel borítaná. Így csepegtet a mulandó élet poharába keserű cseppeket a halál gondolata és *«nincs itt maradandó városunk, hanem a jövődöt keressük»*, mondhatjuk szent Pál apostollal (Zsid. 13. 14.). Ez a gondolat le tudja győzni a világ minden csábítását, mert a világ legnagyobb ellensége a halál.

Emeljük tehát fel tekintetünket a földről és elmélkedjünk az örök életről.

A legelső és a legbizonyosabb igazság az, hogy Isten nem hagy minket itt a földön. Az anyagiasság gondolkodású és a rövidlátó ember egy borzasztó tragédiát lát ebben és ha kénytelen Isten kezét látni, akkor nagyon kemény elbánást sejt és lát benne. Pedig én azt szeretném, ha ebben is mindnyájan a jó Isten szerető gondoskodását látnátok. Ő szeretetből akarja megrövidíteni a száműzetés éveit itt a siralom völgyében, ahol a szenvedések olyan érzékenyen vágnak, sujtanak, szurdalnak, gyötörnek minket. A rab is mindennap számíthatja, meddig tart még gyötrelme és mikor nyeri vissza szabadságát. Mikor pedig közel áll a szabaduláshoz, óráról-órára növekszik öröme, hogy újra napvilágra kerül. Az Úr Isten szeretetét ismerheted hát meg abból, hogy nem hagy itt a szenvedések helyén. Milyen szerető gondoskodás, mekkora figyelem!

De van más oka is, hogy az Úr Isten jóságát megismerjük, amiért nem hagy minket a földön. Ameddig mi a földön élünk, állandóan kísértések között, bűnveszélyben és üdvösségünk miatt való aggodalomban vagyunk. Kísértésben vagyunk jóbarátaink között, kísértésben vagyunk az ellenségeknél. Kísértés és bűnveszély az ifjúság, de nem szűnik meg az öregkor gyengülő testi és szellemi erői között sem. Kísértés a gazdagság, kísértés a szegénység, veszélyes a magány, veszélyes a társaság. Nem hágy békén a köznapokon, de nem hiányzik az ünnepeken sem. Így bolyongunk a sötétségben. Amíg élünk, nem vagyunk egy pillanatra sem biztonságban üdvösségünk felől. Ha fiatal korunkban oly jámborak voltunk, mint szent Alajos, azért öregkorban még olyan hitetlenek lehetünk, mint az

istentelen Voltaire. Hát nem irgalmas elhatározás volt az Úr Istentől, hogy nem hagy minket sokáig a földön. A leggyengébb lelkeket nem engedte sokáig a föld porában járni, hogy megkímélje őket a világ romlottságától és maga az Úr mondja Ozeás prófétánál (Oz. 11. 3.): *«És én mintegy dajkája, karjaimon hordoztam őket»*. Nemde, éppen a szeretet nyilvánul meg abban, hogy megment az ellenség kezétől? El tehát a szenvedés és kísértés helyéről, el a tökéletlenség és bizonytalanság országából.

Az is igaz ugyan, hogy az Úr Isten a halált büntetésnek szánta. Hiszen legrégebbi hittani tanulmányainkból, a kis bibliából emlékezünk az Úr Isten szavára: *«Amely napon arról eszel, halállal halsz meg»* (Gen. 2. 17.). Nem lehet tagadni, hogy büntetés, amelyet nagyon megérdemeltünk. Azonban az Úr Isten még ezt is elviselhetővé akarta tenni. Ezért az igazak halálát megdicsőítette, úgyhogy elbámulunk ezen: *«Hol van halál a te győzelmed? Hol van halál a te fullánkod?»* (Kor. I. 15. 55.). Vagy talán nem csodálkozol-e azon a kitörő öröm szavain, ahogyan Assisi szent Ferenc közeli halálának hírére fogadta és a 142. zsoltárt énekelte: *«A te nevedéért életet adsz nekem, Uram! igazságod szerint kiviszed lelkemet a szorongatásból»* (142. 11.). Vagy nem úgy halt-e meg Prohászka püspök, mint a hős a harcmezőn, az igazságért harcolva. Ha ezeket nézed, nem az jut-e eszedbe, nem nehéz az igazakra nézve a válás.

Az Úr Isten jóságos szeretetétől indítva úgy intézkedett, hogy nem hagy minket itt a földön. Ezért nem tart sokáig a próbaidő. Nem kell sokáig szenvedned, de nem is lesz sok idő elfáradnod.

Fel tehát arra a rövid ideig tartó munkára. Kezdd el és ne késlekedjél.

A másik igazság az, hogy az örök életre virradunk fel. A festett színfalak eltűnnek és az igazi dolgok feltűnnek. Megkezdődik az örök élet.

Életnek mondtam. Nem tehetetlenség, nem kényszer, hanem tevékenység és önakarat. Az örök élet nem passzív befogadása csupán mások munkájának, Isten dicső tetteinek, hanem eleven, az Úr műveinek részese. Nem a kalitkába zárt rab madár sorsa, hanem az önakarat megnyilatkozása, amelyet Isten sugalmazott. Szent Bonaventura gyönyörűen fejezte ki rövid mondataiban (Tit. 10. Diaetae, c. 4. p. 121.): *«Az örök életben egészség betegség nélkül, ifjúság megöregedés nélkül, jóllakás undor nélkül, szabadság korlát nélkül, szépség szeplő nélkül, megismerés tudatlanság nélkül, dicsőség kisebbités nélkül és boldogság vég nélkül van»*. Élet folyik ott, de úgy, hogy Isten rendkívüli, felfoghatatlan adományai vesznek körül. És ezek oly nagyok, oly fenségesek, oly számtalanok, hogy felülmúlnak minden értelmet és a lélek minden képzelését. Itt a földi életben is önkénytelenül az életet tartjuk a legnagyobb kincsnek, pedig ez csak olyan halvány előképe, mint az ószövetségi Melchizedek áldozata az újszövetség legfenségesebb és legszentebb áldozatát úgy megsejteni engedte.

Örök életnek mondjuk. Legvigasztalóbb, hogy örökké tart. Aki egyszer oda belépett, az már többé el nem veszítheti. Enélkül nem is lenne teljes a boldogság. A Csendes-Óceán közepén van Hawai-szigete, ahol soha sincsen téli zimankós, fagyos idő, az ég mindig mosolygósan derült, örökös tavasz uralkodik a virágdíszbe öltözött madárdalos szigeten.

Örök tavasz országa, csak te vagy nekem mennyország. Nálad nincs semmi zavaró és mulandó... Isten maga végtelen, Ő mindig újabb és újabb szépségeket tud nyújtani. Az ő forrásai kiapadhatatlanok. A Szentlélek Isten mondja: *«Nálam van a gazdagság és dicsőség»* (Péld. 8. 18.). Ennek bőséges kincseiből én is részesedni kívánok.

A harmadik fontos igazság, hogy az örök életben az üdvözültek végtelen boldogságot nyernek.

Mit is mondunk mi tulajdonképpen boldogságnak? Miben áll a boldogság? A boldogság nem más, mint a legfőbb jót bírni. Már itt a földön is örömmel tölt el, ha részletekben kapunk javakat. Mennyivel teljesebb az öröm, mikor az üdvözültekre egyszerre szakad rá a legfőbb jó és Istent bírhatják. Megismerni Istent, már az is boldogság, nem úgy mint a tudós csillagász, távcsövével belenéz az égtestek világába és valamit megsejt belőle. Ők Istent színről-szinre látják. Ez a látás olyan élvezet, hogy a világ legkápráztatóbb parádéját, legérdekesebb mutatványát, a legfelségesebb, legmeghatóbb, legemlékezetesebb eseményét nem is szabad említeni vele együtt. Ez az a csodálatos isteni látványosság, amelyről *«írva vagyon, hogy szem nem látta, fül nem hallotta, sem az ember szívébe föl nem hatott, mit Isten azoknak készített, kik őt szeretik»* (Kor. I. 2. 9.). Ott találja a legfőbb szépséget, a Szentháromságot, aki előtt csak leborulni és imádni lehet, az a szemlélet annyira magával ragadja a lelket. Tapasztalhatunk ilyen elragadtatást már földi viszonylatokban is, mikor például Drezdában, a világhírű Zwingerben a Sixtini Maddona termébe lépünk, egyszerre elcsendesül a látogatók beszéde és áhítatos hangulat

vesz erőt minden látogatón Rafael nagyszerű festménye előtt, mintha nem is múzeumban, hanem templomban volna az ember. Hát a mennyország szentjei milyen elragadtatásba ejtik az üdvözülteket és bizonyára szent Péter szavait számtalanszor elismételgetik : *«Uram, jó nekünk itt lenni»* (Mát. 17. 4.).

A boldogság áterjed a lélekre, úgyhogy az is megdicsőül. Visszaemlékeznek a földi élet küzdelmes éveire és Istennek hálát adnak, hogy alkalmat adott nekik sok erény gyakorlására. Hogyan dicsőülnek meg ott a lelki szegények és övék lett az Isten országa. Tündökölnek a szelídek, kik az angyalok társai, a szomorkodók, kik a bűnbánat könnyeit hullatták, kik Isten igazságai után vágyakoztak, akik irgalmasok embertársaikkal szemben, akik tisztaszívűek, békességeseek, türelmesek. Ezért az övék a mennyeknek országa és annak minden dicsősége. Hogyan fognak az erények mind ragyogni : a vértanuk hősiessége, a hitvallók buzgósága, a szűzek tisztasága, az egyházi tudósok hite, a szent özvegyek türelme, a gyermekek ártatlansága, az egyszerű hívők alázatossága, mind *«tündökölni fognak, mint az égboltozat fénye»*, amint Dániel próféta jövendölte róluk (Dán. 12. 3.).

Ez az örök élet, amelyet az Úr Isten készített azoknak, akik őt szeretik. Nem olyan ez, mint valami elérhetetlen kincs. Itt a földi életben nem lehet mindenki gazdag, előkelő, vagy tudományokban jártas. De a mennyország dicsőségét mindenki megszerezheti magának. Nem is kerül olyan erőfeszítésbe, amely az ember erejét felülmúlja. Nem is kell érte oly nagy áldozatot hozni, hogy az értelemnek esztelenné, a szívnek kősziklává, az akaratnak

rabszolgává kellene változnia. Nem kell ide más, csak szeretet, az pedig képes legyőzni minden akadályt. Szeressétek azért egy kissé jobban a jó Istent. A szeretet mindent el tud viselni, de kell is, mert szent Pál szavait használva *«nem méltók a jelen idej szenvedések a jövő dicsőségre»* (Róm. 8. 18.). Ápoljátok lelketekben állandóan az örök élet után való vágyat, akármily hosszúnak tűnik fel a földi élet megpróbáltatásainak ideje. Kolumbus is sokáig utazott a végeláthatatlan tengeren, végül mégis célhoz ért, megtalálta az új hazát. Don Bosco szent Jánosnak is talán hosszúnak tűnt fel az élet, mikor annyira vágyódott Isten után, mégis igyekezett legyőzni az öregkor gyengeségeit, hogy utolsó pillanatig szolgálhasson Istennek. Kitartás az utolsó percig, nem kell sokáig várni, az Úr majd eljön értetek is, hogy az örök életbe átvigyen.

A lelkigyakorlat ezzel az utolsó elmélkedéssel befejezést nyert. Az élet gondjai között küzdő embert el akarta vezetni az örök élet alapvető igazságaihoz, amelyeknek fényében a földi életetek igazi jelentését megismertétek, ezek nyomán feltámadt bennetek a vágy Istennek szolgálni, a vágyat pedig kövessék a tettek, amelyek érdemet szereznek. Az érdemeket pedig követi a jutalom, amelyet az Úr Isten ígért minden Őt szerető léleknek.

ISTEN VEZETÉSE ALATT.

Miért végezzünk lelkigyakorlatot.

A szegény bűnös ember minden legcsekélyebb segítséget is szívesen fogad, minden legkisebb vigasztalás nagy megkönnyebbedésére szolgál. A kiéhezett állat is olyan hálásan tud nézni gazdájára a legkevesebb táplálásnál is. Nézd a beteget, a súlyos láz állapotában hogyan enyhíti minden csepp víz. Összetörve, lerongyolódva, szegényen állunk előtted Istenem, bűnös lelkiismeretünk láza kegyetlenül éget. Ki segít rajtunk? Ki enyhíti lelkünk aggodalmát?

Ekkor mellénk áll az Egyház és kezébe veszi a mi lelkünk sorsát, mikor lelkigyakorlat végzésre alkalmat ad nekünk. Az isteni Gondviselés az Egyházat egy férfiúval ajándékozta meg, aki megtanított minket arra, hogyan segíthetünk a szegény bűnösön. Ez a férfiú Loyolai szent Ignác volt. A hozzáfordulóknak gyakran mondta, tartsatok lelkigyakorlatokat. És aki az ő vezetése mellett azt elvégezte, lelkében megújulva, meggyógyulva, lelki erejében megerősödve, a jóban állhatatosságot nyerve, egyszerűen lelkileg megifjodva hagyta el a lelkigyakorlatokat.

Hasonló lelkigyakorlat vár most tirátok is. Már ez önmagában is nagy lelki élmény. Rövid napok alatt átélni lelkünk multját, jelenét és jövőjét. Ez saját lelkünk filmje. A moziszinész is megnézi saját filmjét, észreveszi, hogy jól játszotta-e szerepét.

A lelkigyakorlatban ti is látjátok és pedig rendkívüli megvilágításban, hogy mi volt helyes eddigi életetekben. Mily nagy értéke lesz ennek az önismeretnek! Ezenkívül számos különféle ájtatosság van a lelkigyakorlatba bekapcsolva. A résztvevő egy percig sem ér rá unatkozni, mással foglalkozni, ha a lelki vezető utasításait pontosan követi. Elméleti és szóbeli imák váltakoznak. Néhányat fel is sorolunk közülük. Ilyenek a szentolvasó, keresztút, szentséglátogatás, közös reggeli és esti ima, lelki olvasmányok. Továbbá ilyenkor alkalom van részesülni a szentségekben, mégpedig oly jó, zavartalan előkészülettel, mint soha az életben, az élet leginkább megható pillanataiban sem, sőt még a halál óráján sem. Mindezek nagyon is érdemessé teszik, hogy részt vegyünk lelkigyakorlatokon.

Minden munka, így a lelkigyakorlat is, csak akkor lesz igazán eredményes, ha azt öntudatosan, céltudatosan végezték. Még a mindennapi élet is céltudatosságot kíván. Így például nem lehet csak úgy ötletszerűen vagdalni a faágakat, hanem azt is szem előtt kell tartania a gyümölcskertésznek, mire neveli a fát. Ha valamiről tudjuk, hogy miért tesszük, akkor minden figyelmünket oda fordíthatjuk. Ez a céltudatosság tesz fáradhatatlanná itt a lelkigyakorlatban is és nem enged az utolsó elmélkedésig, a Te Deum-ig elszórakozni és pihenni. Kérlek hát mindnyájatokat, hogy mindezeket szívelejtétek jól meg és a lelkigyakorlat egész ideje alatt ezek szerint cselekedjétek, megemlékezvén a Szentírás buzdításairól: *«Siettesd az időt és emlékezzél meg a célról»* (Sirák. 36. 10.).

Lelkünknek most főképen három kívánsága van,

tehát három célt kívánunk megvalósítani e lelki-gyakorlattal: magányba vonulni, bűneinktől megtisztulni és új életet kezdeni.

Magányba vonulni az első.

Az élet nagy küzdelem. Látjuk az eseményeket zajlani. Harcolnak a megélhetésért. Találsz olyanokat, akik szerencsések, de talán nagyon is méltatlanok rá. Másokat ellenben minden baj megér, pedig ők úgy gondolják, hogy erre semmi okot nem szolgáltatottak. Néha a remények, vágyak ragadják el az embert és telhetetlenségében azt mondja: még ezt is, még azt is el akarom érni. Látsz olyanokat, akik félelemben és aggodásban élnek és gyakran kérdik: jaj, mit hoz a jövő. Hiába mondta az Úr Jézus (Luk. 21. 34.): *«Vigyázzatok magatokra, nehogy elnehezedjék szívetek... az élet gondjai által»*. Az ő lelkük mégis el van nehezülve. Olyanok, mint a megriasztott vad, amelyik nem tudja, hová meneküljön a fegyver elől. Mindenfelől veszedelem leselkedik rájuk. Mikor a folyó megárad, a hullámok közé esett faág hol az egyik, hol a másik partba ütődik, egyszer a hullám tetején, máskor a víz alatt van. Mikor ütközik, mindig törik, mindig kisebb lesz. Nagyon is érzitek azt, hogy az események sodrának mennyire ki van szolgáltatva az ember. Erre figyelmeztette szent Pál apostol a zsidókat (10. 32.): *«Emlékezzetek vissza a régi napokra, melyekben... a viszontagságok nagy harcában szenvedtetek»*. Minket nem is kell nagyon emlékeztetni, mert eleget szenvedtünk benne. Nagyon jól tudjuk, hogy folytonos harc és az ember mindig csak zúzódik benne.

Fáradt emberek vagyunk mi és nem sokáig bírjuk a széditő iramot. Testünk, lelkünk idő előtt

összeroppan. Megfigyelhetjük, hogy a mai vezetőemberek korán megvénülnek és meghalnak. Idegesek, nem tudják mit tesznek, az események elragadják őket, végül is kitör belőlük az elkeseredés. Egy alkalommal Dachstein déli falára készült felmászni három turista. Hosszú fáradság után már majdnem elérték a csúcst, csak még az utolsó sziklafalon kellett volna feljutniok. Azonban a kiemerítő úttól az egyikük idegei felmondták a szolgálatot és nem akart tovább menni. «Nem bánom — mondta — akármilyen is történik, én egy lépést sem tudok tenni.» Ez a mai élet küzdelmeiben agyonhajszolt embernek is a sorsa. Összeroppan és nem tud tovább menni.

Mondjátok emberek, miért keserítitek egymást? Miért hajszoljátok egymást a halálba? Miért vizitek magatokat is a pusztulásba? Megéri-e az élet ezt a nagy áldozatot? Ezenfelül még egy nagy tévedésben vagytok. Azt hiszitek, hogy ez a harc a ti igaz javatokat szolgálja. Hogyan munkálná ez a ti érdeketeket, mikor ebben a küzdelemben nincsen szó sem a lelkedről, sem Istenről, sem üdvösségedről, sem a túlvilágról?

Dehát lehet itt valamit tenni? Igenis, ezen már tudunk segíteni. Van erre nézve egy jó tanács, Kempis Tamástól tanultuk: Hagyd el ezt a megvadult világot, amely annyiszor megkínzott. Vonulj a magányba, «*zárd magadra ajtódát s hívd magadhoz szerelmes Jézusodat*» (Kriszt. köv. I. 20. 8.). Tégy úgy, mint a városiak, mikor a meleg beálltával tömegesen utaznak a vidékre nyaralni. Nem annyira a forróságtól menekülnek, mint inkább érzik a szükségét, hogy idegeiket kipihentessék. Ugyanezt a célt szol-

gálja a lelkigyakorlat is, a magány is. Jöjj tehát a magányba te fáradt, szenvedő ember, a magány megpihentet téged.

Hagyd el egyidőre a mindennapi környezetet, melyben bünt követtél el. A kenyérkereső mindennapi munkát cseréld fel lelkivel. Hagyd el szórakozásaidat és kedves elfoglaltságodat is. Minden világi dologtól szakítsd el magadat. Mikor szent Péter apostolnak a börtönben megjelent az Úr angyala (Apost. cs. 12. 7.) és az ő segítségével az utolsó lánc leesett róla, midőn bezárult mögötte a börtön ajtaja, csak akkor volt igazán szabad. Nem tévedünk, ha a világot mondjuk rabságnak, ahol a társadalmi konvenciók szolgásgára kárhóztatnak. Rázzuk le magunkról a világ rabláncait és legyünk végre egészen szabadok. Jöjj tehát a magányba te bűn rabláncait viselő ember, a magány felszabadít téged.

A mindennapi lelki küzdelemben, mi tagadás, sokan sebet kapnak. Az egyiket érzékenyen megbántják és az elkészeríti, a másikat anyagi kár éri és ezért elégedetlen, ismét másik látja az emberek kétszínűségét és ezért megundorodik az élettől és életúnttá lesz, van, aki munkája sikertelenségét látja, emiatt elkedvetlenedik, belefárad a harcba, aki pedig rosszat tett, bűnbe keveredett, azt bántja a lelkiismeret. Az élet ezerféle baja van rávetítve lelketekre. Jöjj tehát a magányba, te csalódott, bűnös ember, a magány meggyógyít téged.

Ez a magány nem elhagyatottság, itt nem lesz teljesen egyedül. Csak a világtól, csak az emberektől szakít el. Azok sokat vétettek ellenünk, vagy mi ellenük. Nem is jó rágondolni. Mi tehát egyidőre szakítunk velük. Ha messze útra indul valaki, hogyan

kell mindenkitől elválni. Mi a legnagyobb útra indulunk, a másvilágra, oda egy sem követhet. De ő helyettük a magány olyan barátsággal ajándékoz meg minket, hogy minden eddigi ismeretségünket felülmúlja úgy előkelőség, mint hasznosság, önzetlenség, állhatatosság tekintetében. Szakítsunk az emberekkel, hogy kapcsolatot nyerjünk magával Istennel. Akiről a földi gondok között oly könnyen megfeledkezel, az áll előtted és maga az Úr szól lelkedhez. A magányban az ő hangja erősebb, jobban meghallod, mélyebben a szívedbe hatol. Jöjj tehát a magányba, Istenről megfeledkezett ember, a magány Istenhez vezet téged.

Ezzel a szent magánnyal ajándékoz meg téged a lelkigyakorlat. Barátkozz meg vele, meg is szereted majd őt, ha szívesen maradsz benne.

Bűnből megtisztulni, a második célja a lelkigyakorlatnak.

Ez a célkitűzés talán némelyekben az ellenkezés gondolatát váltja ki és azért azt mondják magukban: Hiszen lehet máskor is gyónni, lehet máskor is bűneinktől megtisztulni, ehhez nem kell lelkigyakorlat. Elegendő az, hogy odatérdeljek a gyóntatószékbe és elmondjam: *Atyám vétkeztem az ég ellen . . .* Nem is tagadom, hogy máskor ne lehetne bűnbánatot tartani és a bűnökből kitisztulni. Lehet tehát máskor is, sőt kell máskor is bűnbánatot tartani. Inkább az volna a hiba, ha valaki a megjavulást a lelkigyakorlatig halogatná, az volna a baj, ha épen csak a lelkigyakorlatban volna hajlandó őszinte gyónást végezni. Azonban ti nektek is el kell ismernetek, hogy a lélek legtöbbször nincs olyan megilletődött hangulatban, olyan megtörődött állapotban és ép-

ezért nem is látja a bűn gonoszságát annyira, mint mikor az isteni kegyelem a lelkigyakorlatokban felnyitja szemeit. Épenilyen joggal azt is kérdezhetné valaki, aki a gazdálkodáshoz nem ért, hogy miért épen januárban, vagy februárban szállítják haza az erdőből a tűzifát. Végeredményben bármikor lehetne az erdőről fát fuvarozni, de az út, az időjárás és más gazdasági teendők hiánya miatt mégis ez a legalkalmasabb idő a szállításra. Hogy a bűnbánatnak is megvan a maga ideje, ez is természetes. Szent Pál apostol a korinthusi híveknek ugyanezt magyarázta és idézte Izaiás próféta jóvendölését (49. 8.): *«Kellemes időben meghallgatlak téged és az üdvösség napján megsegítelek téged. Ime most van a kellemes idő, ime most az üdvösség napja»* (Kor. II. 6. 2.). A lelki gyakorlatok kegyelemmel tele napjai legerősebben ragadják magukkal a lelket az Isten felé és ennek hatására kész minden áldozatra, még a legmélyebb bűnbánatra is, csak Istent többé el ne veszítse. Ez már magában elegendő ok arra, hogy valaki lelki gyakorlatot végezzen.

Megemlítek még egy fontos okot, miért kell a lelkigyakorlatban megtisztulással foglalkozni. Kimondom egész nyíltan, hogy igazi bűnbánatot a köznap életben ritkán lehet végezni, mert nem képes elegendő mélyen lelkébe tekinteni. Felületes lelki ismeretvizsgálat, felületes bánat, elsietett, vagy hiányos gyónás nem eredményez igazi megtérést. Olykor szükséged van, hogy tökéletesebb lelki tükröt tégy magad elé, necsak a Kiskatekizmus, vagy a gyermekimakovnyv gyermekekre szabott bűnlajstromát ismerjed, hanem olyant, amelynek pontjai ki-elégítik a nagyokat és kimerítik a legfőbb bűnök

és gyakori hibák minden formáit. Ebből megismered, hogy nemcsak azt a kárt kell megtéríteni, mikor valaki elveszi másnak jószágát, hanem ha más becsületétől foszt meg rágalmozó beszéde által. Nemcsak az veszti el a tisztaság erényét, ha durva szemérmertlenséget követ el, hanem ha túlságos mérsélen viselkedik másneműek társaságában. Nemcsak az vét a hit ellen, aki nyíltan megtagadja, hanem aki másoktól való félelemből nem meri vallását buzgón gyakorolni. Így sok mindent másképp látsz és másképen értesz, mint eddig, ennek az lesz a következménye, hogy most már olyan bűnöktől is akarsz szabadulni, amelyeket eddig csak úgy homályosan ismertél, amelyeket tán megnevezni sem tudtál, amelyeket talán még nem is tartottál bűnnek, csak rossz természetnek, ezekről csak olyan zavaros fogalmad volt, mindössze azt érezted, valami mégsincsen rendben és emiatt nem tudtál haladni.

A lelkigyakorlatban tehát nagyon szükséges, hogy azt is programmba vegyük, miszerint önmagunkat helyesebben megismerjük, igazi érvényes gyónást végezzünk és ezzel a lelki élet legnagyobb akadályait elhárítsuk.

Új lelki életet kezdeni, ez lesz tehát a lelkigyakorlat harmadik célja.

Egyik fontos megállapítása a lelkigyakorlatoknak, minő sikeres volt az eddigi lelki életünk. És ki az, aki teljesen megnyugtató feleletet tud erre adni? Gyakrabban arra jövünk rá, hogy nem kielégítő a mi lelkünk állapota. «*Vajjon elegendő-e*», kérdi egy jeles egyházi író (Gibell. Angl.: Sup. Cant. ser. 2.) — és meg is felel rá: «*elegendő talán egy megfizetett munkásnak, de nem elég olyannak, aki szeretetből végzi*». Ha

tehát jól utána gondolsz, észreveszed, hogy a lelki életet még el sem kezdted, vagy ha elkezdted, nem vagy benne elég kitartó. Mikor valaki katona lesz, ott egészen újból megtanítják járni. Ez a menés nem az a hanyag bandukolás lesz, hanem már kemény férfilépések. A lelki életben is meg kell kezdeni rendszeresen járni tanulni, sőt új utakra kell lépned, amelyen több eredményt lehet remélni.

Nem könnyű új dolgot kezdeni, ezzel tisztában kell lenned. A megszokottat elhagyni, a szokatlant megszokni. Hogy példát lássunk a köznapi tapasztalásból, egyet említünk. Nyugat-Európában az autók az út jobboldalán mennek és nem úgy, mint nálunk, a baloldalon. Már most a külföldön utazó magyar gépkocsivezetőnek nehéz megszokni azt, hogy épen ellenkező oldalon hajtson, mint ahogyan itthon kellene. És ezért könnyen előfordul, hogy emiatt az autó nekimegy a szembejövő kocsinak, mert a váratlan találkozásnál az itthoni szabály szerint akarta elkerülni . . . A léleknek is nehéz más szokásokat felvennie. De azt sem szabad elfelejteni, hogy az új úton nemcsak a magad igyekezete véd, hanem Isten kegyelme is. Hányan nyertek lelkigyakorlatokban különös isteni megvilágosítást? Egy pillanatra szinte különös mennyei bölcsességgel ruházza fel, hogy az igazi életet megkedvelje. Hányan nyertek kedvet bensőbb lelki életre? Kitűnik az a lelkigyakorlatokról szóló nyilatkozatokból. Milyen szép feljegyzéseket olvastam a lelkigyakorlatok résztvevőitől, a legtöbben életük legboldogabb napjainak nevezték. De ez nagyon is érthető, mert ahol oly közel van Isten, ott az ember csak boldog lehet. *«Boldog a nép, melynek az Úr az ő Istene»*, — énekelté Dávid király a zsoltár-

ban (143. 15.). Hiszem, hogy a lelkigyakorlat végén ti is legboldogabb napjaitok közé számláljátok ezeket. Hányan nyertek ilyen alkalmakkor magasabb hivatást papi, vagy szerzetesi életre. És mindenki, aki teljes odaadással vesz részt e kegyelmi időben, egészen másképp látja még a földi teendőit is.

A lelkigyakorlat a lélek minden megmozdulásával számol, alkalmat ad bárminemű előhaladásra az erény lépcsőin. Nem történnek itt szemmel látható csodák, de igenis, a lélekben a Szentlélek rendkívüli dolgokat művel. Ha tehát új lelki életet akarsz kezdeni, kezdj hozzá buzgó lelkigyakorlathoz.

Miután pedig már megállapítottuk, hogy három célt akarunk elérni, akkor csak az van hátra, hogy a jó végzési módot is megtanuljátok.

Legelsőnek azt kívánom, hogy a napirendet pontosan tartsátok meg. Ez már magában is önmegtagadás és léleknevelő. Tartsátok meg a hallgatást itt az épületben, utcán, sőt még odahaza is tartózkodjatok a felesleges beszélgetéstől. E csend nélkül époly világiasak, szórakozottak lesztek, mint máskor és nem értitek meg lelketekben az Úr szavát. Szükséges az is, hogy buzgón imádkozzatok, hiszen Isten kegyelmét csak így tudjátok kiesdeni. Idő is van rá, mert ez voltaképen úgyis az imádság ideje. Nagyon ajánlatos a lelkigyakorlatokról feljegyzéseket, lelki naplót is készíteni magatoknak. Nem az elmékedések tartalmát kell leírni, hanem azt, milyen gondolatokat, elhatározásokat és érzéseket támasztottak bennetek az elmékedések. Foglalkozzatok ezen idő alatt saját lelketekkel és másokat ne zavarjatok buzgalmukban.

Igy akar az Anyaszentegyház a bűnben sýnylődő emberek segítségére sietni. Fogadjátok el a ti

megmentésekre nyújtott kezét. Szent Ágoston megtérését ez a szózat mozdította elő : «*Tolle et lege. Vedd és olvasd!*» Én meg azt mondom nektek a lelki-gyakorlat elején : Kezdd el és folytasd ! . . .

Álmok világa és a valóság.

Az újságokban valamikor elég gyakran olvastunk olyan történeteket, hogy Európából a szegény ember kivándorolt Amerikába, ott hamarosan nagy vagyont szerzett és mint dúsgazdag tőkepenzes tért vissza hazájába. De sok embernek megdobbant a szíve ilyen csábító lehetőségre, persze sokan szerettek volna hamarosan meggazdagodni. Volt valaki, aki a sok mesét készpénznek vette. Vagyonkája maradékan kiutazott arra az ígéret földjére és nekifogott a vagyonszerzéshez. De bezzeg egészen másképen volt odakint, mint előre elképzelte és mikor rengeteg viszontagság és szenvedés után, évek mulva visszatért, époly szegény volt, vagy még szegényebb, mint mikor kiment. A valóság egészen más volt, mint ahogyan álmolta.

A földi életről is ilyen hamis álmai, hiábavaló reményei vannak az emberek jórészenek. Nekivágnak az életnek, hozzálátnak a szerencsájük megalapozásához, vérmes reményt táplálnak a földi életről. Évek mulva aztán sok szenvedés és csalódás után jönnek rá, hogy a földi létről szép álmokat szöttek, amelyek azonban a valóságban nem váltak igazra. Álmok világa és valóság között nagy különbség van.

Szemléljük azt, milyennek látják sokan ezt a földi életet.

Az ő szemükben a földi élet a boldogság elnyeré-

sének helye. Legjobban jellemzi ezt a gondolkodást az a pár szó, amelyet egyik tornász indulóban énekelnek : «*Itt a pálya, itt a bér*». Ezt akarják megvalósítani.

Hogy itt a földön van a versenypálya, ezt tudjuk, ezt szent Pál apostol is magyarázta a korinthusi híveknek (Kor. I. 9. 24.). Hogyan versenyeznek egymással az emberek, hogyan könyökölnek, tülekednek a legkisebb előnyért. Ugyanaz a jelenet, ami a háború utáni időkben naponta lejátszódott a külföldi követések előtt, mikor az útlevel láttatása oly nehéz volt. Micsoda tömegek várakoztak a hivatal ajtaja előtt, hogyan tolakodtak, az egyiknek ruháját szakították le, másoknak kalapját, kezításkáját taposták össze a felismerhetetlenségig, csupán azért az aláírásért, amely nekik a külföldre való beutazást engedélyezi. Hányszor ismétlődik meg ez a harc!

Itt a pálya, hogy gazdag lehessen. Jó sorsba kerülni, sokak előtt a legfőbb vágy. Még ha más-különben meg volna a megélhetése, de többet akar szerezni, többet élvezni. Hány ezren viszik oda pénzüket sorsjegyekre, nyerni akarnak és élvezni a pénz előnyeit. Szolgálni ment valaki, de nem volt megelégedve azzal a nehéz életsorssal. Vonzotta őt a fény és jólét. Olyan életet kezdett, hol nem a munkája után kapta meg bérét. Valaki figyelmeztette szüleit leányuk eltévelyedésére. Szülei azt felelték : Miért ne tegye, hadd éljen, máshol úgysem volt soha jó dolga. Másik még utolsó garasával, élete végső fellobbanásával is az élvezetet hajszolta. Manzoni gyönyörű korrajzában írta le a milánói pestisjárványt Borromei szent Károly idejében. Amikor a halál tízezrével aratott a nép között, sokan a korcsmákba tódultak és

utoljára még ki akarták mulatni magukat. Ők is azt vallották, itt a pálya, itt a bér. Figyeld meg, mit mond az epikureus: élj és élvezz! Mit mond az atheista szociáldemokrata: itt a földön a mennyország! Velük együtt oly sokan vallják a gyakorlatban ezeket az elveket, hogy már abban az országban vagyunk, ahol a végcél, tehát nemcsak a pálya, hanem a bér.

Ha elgondolkoztok az élet felett, a földi lét úgy vonul el lelki szemetek előtt, mint mikor a városban a villamos ablakán kitekintesz és a fényesen kivilágított kirakatok suhannak el egymás után. Az egyikben ékszerek sziporkáznak a villanyfényben, másokban drága szövetek és ruhák, másokban bútorokból, képekből valóságos műtárlat, másokban kiváló kényelmi cikkek, másokban ínycsiklandozó kívánatos ételek integetnek. A föld összes élvezetei kínálják magukat, de árt követelnek mindenért. Az egyiknek az az ára, hogy törvényes házastársát kell miatta elhagynia. Egy másik élvezet vagy földi előny, az összes idődet magának követeli. Van olyan is, amely mint a vérszopó vámpír, az életerőt szívja el, életét, egészségét nem tartja nagy árnak. Elröppennek szemed előtt a csábító álmoképek és te talán épen ezeknek élsz-halsz. Hajszolod őket, mint gyermekkorodban a tarka pillangót, amely messze elcsalt hazulról és végül mégis elillant előled. A földi élet minden javával menekül előled, mert ez csak az álomvilág.

Azért közben olyanra is akadsz, aki a maga körül lévő világgal meg van elégedve és az a törekvése, hogy mindent megtarthasson magának és gyümölcseit megőrizze, élvezze. Ép ezért legfontosabb kötelességének tartja az egészség gondozását, épen így az ifjúságá-

nak, fiatalságának megőrzését. Hiszen ezért strandolnak, ezért napfürdőznek, ezért végeznek szobatornát. Ha van nekik emellett az ő úgynevezett higiénikus életükből erkölcsi káruk, azt nem sokba veszik. Ha leégeti bőrét a nap és vele együtt feketére perzseli lelkét a strand mentalitása, azt nem veszi fel. És ha sokallják a mai fiatalság túlságos sportszeretetét, értsük meg, hogy nem csupán a versenyzési kedv hevíti őket, hanem az egészség ápolása, az élet meghosszabbítása. Hát a sportoló nők miért kínozzák magukat fárasztó testgyakorlatokkal, ezalatt a család és a társadalom körében rájuk váró kötelességek nem jutnak eszükbe? Úgy érzik, nekik első kötelességük megtartani e világ javait minél tovább. Ők azt vallják és így tesznek: itt a pálya, itt a bér. Nem ejtett-e gondolkodóba minket, mi az oka a mesterséges szépségápolás ily szédületes elterjedésének? Ez nem más, mint egy álomkép és sóhaj a tűnő ifjúság után. Az a könnyelmű viselkedés nem az ő meglett éveikhez illik. De maradjon meg legalább a látszat, hiszen ez a jelszó: élni, mert egyszer élünk. Érzik ők is a Szentírás igazságát: *«Nincs senki, aki mindenkor éljen»* (Préd. 9. 4.). De ebből ők azt következtetik, tehát éljünk.

Leginkább pedig az az érdekes, hogy a világ fiai az ő álomviláguk kötelességeit tartják egyedül és kizárólag fontosnak. A földi viszonylatokból származó kötelességek elsőrendűek az ő szemükben, mintha Krisztus Urunk sohasem mondta volna: *«Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri»* (Márk. 8. 36.). Nem érznek semmiféle kötelezettséget sem Isten, sem vallás, sem lelkük iránt. Ha mégis valamely kapcsolatot fenntartanak az Egyházzal, ha némely vallá-

szos dologban résztvesznek, nem meggyőződésből teszik, hanem időleges haszonért, tehát ezt is csak a jelenért. Mint mikor a könyvügnök a katolikus köszöntéssel, «Dicsértessék»-kel lép be imakönyveit eladni, ez a köszöntés nekik nem meggyőződésük, csak üzletből teszik. Még a vallásuk sem vallás, már a hitük sem keresztény.

Ezzel szemünk elé állítottuk az álmok világát. Aki a földi életet ilyenformán képzei el, az álmok világában él és képzelődik, mert csak a látható anyagi világot hiszi el, a másik nem látható világot nem akarja tudomásul venni. Ez a Don Quijotte módszere, aki a rég letűnt lovagvilág álmokképeiben élt, sárkányokkal akart harcolni. Aki az életet így álmodja át, az megcsalja önmagát és ez a tévedés elveszti őt. Keljete fel tehát, ébredjete, ne álmodjátok tovább az életet: *«Itt az óra az álomból felkelnünk»* (Róm. 13. 11.), hanem éljete a valóságok életét.

Milyen az élet valóságban?

Mindnyájan látjuk és tudjuk, hogy a való életben szintén megvannak a küzdelmek, öröm és szomorúság, siker és sikertelenség váltakoznak, mint a Szentírás is tanítja (Jób. 7. 1.): *«Háborúság az ember élete a földön: és mint a béresek napjai»*. Semmi sem mutatja ezt inkább, mint az istenfélő Jób története. A megelégedett, békés élet hogyan változott át keserű megpróbáltatások és szenvedések sorozatává és végül hogyan derül fel az Isten szeretetének napja. De ilyenforma mindenkinek a sorsa több-kevesebb változatban, talán több a sírás nálad, mint felebarátaidnál. Egyszer rádmosolyog a szerencse, máskor elfordul tőled. Valaki jó állásba került, közben azonban gyermekei betegedtek meg és sok költségbe került a gyó-

gyíttatás. Erre jó vásárt csinált, ugyanakkor valami más nem sikerült. Míg a családja visszanyerte egészségét, azalatt több kellemetlenség érte őt. Így emel fel a való élet, máskor meg így tesz le.

A küzdelmeket tehát mindnyájan látják és tapasztalják. Azonban a lényeges különbség abban áll, hogy a valóságban egészen más értelmük van az eseményeknek, mint abban az álomvilágban gondolják. Mert nem a földi szerencse és boldogság miatt élünk. Ezt az egyetlen és egyedül bölcs értelmezését az életnek, ezt kell mindenkinek megtanulnia. Nagyon fontos a helyes értelmezés. Van az idegen nyelvekben hangzásra épolyan szó, mint a magyarban, mégis egészen mást jelent. Vagy mint a titkos jelentésű írások, egészen másról szólnak, mint a benne lévő szavakból gondolnánk. A háború kitörésekor mondták, hogy bizonyos német hajózási vállalat ezt a jelmondatot táviratozta meg szikratávíron: Blanka beteg, látogasd meg, ami a megbeszélés szerint azt jelentette: kitört a háború, azonnal semleges kikötőbe. Az életben található örömek sokaknak célt jelentenek, de ezek csak a szószerinti értelmet nézik, a valódi jelentését nem értik. Hogy valaki az élet könyvét helyesen olvassa, ahhoz hit kell, mely megmagyarázza: ki az ember, ki az Isten, mi az élet, mi a világ, mi a szenvedés, mi az öröm. A hit megoldja a rejtett kérdéseket, felvilágosít az ember életének valódi értelméről, megmutatja a helyes életcél. Ezért szent Pál a Filippi-beli tömlöctartónak is ezt ajánlotta: «*Hígyj az Úr Jézusban és üdvözülni fogsz te és házad*» (Apost. csel. 16. 31.). A hit hozza meg a valódi magyarázatot és ezért szerezd meg a hitet.

Kérdezd meg az álomvilág lakóit, mit tudnak ők

a nagy kérdésekről. Közöttük még a legbölcsebb is azt mondja, hogy talán így, vagy amúgy lehet, még őszintébb a feleletük, mikor azt mondják : nem tudjuk. Ezzel szemben a hit által felvilágosított ember biztosan felel, egyszerű kijelentő mondatokkal, amint az igazság is egyszerű és rövid : az ember Isten teremtménye, Isten a világ Ura, az embernek Istent kell szolgálnia, a világ is Isten teremtménye, a teremtményeknek nem szabad az embert Istentől elszakítaniok. Ezen igazságok befejezése két dolgot foglal magában : aki megtartja Isten parancsolatait, az elnyeri az örök boldogság jutalmát, aki nem engedelmeskedik, az a kárhozat helyén bűnhődik örökre. Megérted ebből, hogy az ember azért él, hogy Istennek éljen. Megborzadsz annak elgondolásától, hogy mekkora tévedésben vannak a világiak, hitetlen és bűnös emberek. Erre a bölcsességre tanít meg a hit.

A gondolkodó ember legnagyobb kincse a hit, mert az ember végességének hiányait egyedül a hit képes kiegészíteni. Kielégíti az észet, mert a hitben nincs semmi olyan, ami miatt ellenkezésbe kerülhetne a józan gondolkodás elveivel, megnyugszik benne igazságérzetünk, mert a földi élet látszólagos igazságtalanságait tökéletesen megoldja.

Van a hitnek egy gyakorlati következménye, ez voltaképen egy életbölcse ségi elv és ez az, hogy Isten ezt rendelte rólunk, Isten akaratát kell teljesítenünk. Ezért élünk. Mindened tőle van, mindennel neki tartozol. Mikor Baal 450 prófétáját Illés próféta összegyűjtötte a Karmel hegyén, így szólt hozzájuk : *«Meddig sántikáltok kétjélé? Ha az Úr az Isten, kövessétek őt, ha pedig Baal, kövessétek azt»* (Kir. III. 18. 21.). Ugyanezt kívánja az Úr Isten tőletek is. Ha az Úr az

Isten, mit sántikáltok ti is kétfelé, mintha mi is csak az álomvilág tűnő álomképeit ismernénk és nem a teljes igazságot. Ne kápráztassák el szemeteket a világ javai, az a csillogó kirakat. Tűnjék el örökre szemetek elől az az álom országa, amit a hitetlenek képzelnek el és jöjjön el a valóság országa, a legnagyobb valósággal, magával a mi Urunkkal, Istenünkkel együtt.

A meghasonlott lélek.

Az emberek közmondásokba szokták összesűriteni bölcsességüket. Csakhogy az a baj, hogy gyakran olyankor is alkalmazzák, amikor azt nem volna szabad használni. Így aztán, ahelyett, hogy bölcsességet jelentene, a legveszedelmesebb hamis elvek kifejezői lesznek. Egy ilyen rossz értelemben vett közmondásról kell ma a leplet lerántani.

Sokszor halljuk, hogy tévedni emberi dolog. Pedig ez nem egészen van így. A tévedés bűnös dolog, mert Isten akaratával ellenkezik. A tévedés veszedelmes dolog, mert kárhozatba dönti az embert. Ezért mondja a Példabeszédek könyve (14. 22.): *«Tévelyegnek, akik gonoszt cselekesznek»*. Csak annyiban igaz ez a mondás, amennyiben ezáltal elismerjük, hogy mindnyájan bűnösök vagyunk. Ellenben nem szabad a közönséges emberi gyarlóságok közé sorolni, mint amilyen a mi halandó voltunk, a mi tudatlanságunk, mert aki szándékosan eltér az igazságtól, az veszedelmet hoz magára és ennek büntetéseken romlásba dönti magát. A bűnt nem lehet egyszerűen csak tévedésnek minősíteni. A bűnös ember nem meg-tévedt ember, hanem egy szerencsétlen, meghasonlott lélek.

A meg hasonlítás már ott kezdődik, mikor a bűnös teljesen megérti, mit tett. Erre csak három közismert példát hozok fel. Ádám a bűn után elrejtőzött és félt Istentől. Tudatára ébredt, mit tett. Próbált menekülni Isten keze elől. Az első ember meg hasonlott. Kain szeme a testvérgyilkosság után nyílt fel. Érezte rettenetes bűnének súlyát és nem talált menetséget maga számára, kétségbeesett. És Júdás is meg hasonlott lélek volt. Az Üdvözítő halálos ítélete után magába roskadt teljesen, leírhatatlan lelki harc után a halálban próbált menekvést keresni. Mindhárman megértették helyzetüket és ez maga elegendő volt arra, hogy lelkük megháborodjék. A nemrég lefolyt trockijista bűnperben, Moszkvában a vádlottak az utolsó pillanatig remélték, hogy megkegyelmeznek nekik. Legfeljebb kisebb büntetésre számítottak. Hiszen ők is olyan telivér kommunisták voltak, mint bíráik. Az ítélet azonban mind a 15-re halált szabott. Most látták, milyen veszedelmes játékot folytattak lázadásukkal. Ez a rettenetes csalódás az egyik elítéltnék elvette eszét, megőrült. A csalódás meg hasonlást, lelki összeomlást okozott.

Mi is történik tulajdonképpen, ha a bűnös rájön tettének gonoszására? Megkezdődik egy lelki folyamat, amelynek vége a teljes bomlás. Olyan, mint akiben a vér megromlik. Megindul a felbomlási folyamat a vérben, míg aztán az egész testre áterjed és feltartóztatás nélkül ragadja a halálba. Magad is érezted, mily zavart vagy, mikor valami nagyobb rosszat tettél. *«Nincs békességük az istenteleneknek, úgymond az Úr»* (Izai. 48. 22.). Ó, bár sohase ismernéd meg, mit tesz az Úr Istent bántani.

De van folytatása a meg hasonlításnak, ez ideges

kapkodásban nyilvánul meg. A bűnös örökké nyugtalan. Rajta ül lelkén a sötét gond. Már pedig a gondok és aggodalmak nehéz terhet raknak a lélekre. Azért olyan határozatlan a bűnös. Aztán micsoda gond? Nincs nagyobb aggodalma senkinek sem annál, amelyet a bűn rak az emberre. Budapesten egyik vállalatnál nagyobb összeget sikkasztottak. A vizsgálat semmi nyomot nem talált, hogy csak valakire is gyanakodni lehetett volna. Csupán az tűnt fel, hogy a pénztáros nagyon idegesen viselkedett. Ezen a ponton kezdték el a nyomozást és valóban a pénztárost találták bűnösnek. A kapkodás és a büntudat nyugtalanossága elárulta. Lám, mennyire elveszti önuralmát és helyes ítéletét. Amit máskor nem tett volna meg, bűnös állapotában a meggondolatlanságok sorozatát követi el. Olyanná lesz lelki értelemben, mint a részeg ember. Elveszti testi egyensúly-érzékét és tántorog, nincs önuralom benne, könnyen megdühödik, erkölcsi érzéke megtompul és minden rosszra képes. Kérdezhetem tőled is, miért vagy indulatos és igazságtalan, miért vagy a jóra oly kedvetlen. Hát azért, mert a bűn megingatott és megrendített. Mikor a fának főgyökereit már átvágták, akkor már készen van a kidöntésre. A halálos bűnnel elvágtd az éltető főgyökeret és kész a lelked a kárhozatra. Ez az a nyugtalanító gondolat, amely a meghasonlást fokozza.

Betetőzése a teljes bomlás és örület.

Nem is tudom elképzelni, hogy valaki józan ésszel olyant tegyen, mint amit a bűnös tesz. Az ember természete szerint a maga javát keresi. Mindent valamely haszon reményében tesz. Mit tesz ugyanakkor a bűnös? Szántszándékkal saját java

ellen cselekszik. Erre csak azt tudom mondani, hogy itt a lélek kezd megbomlani. Mit szólnál ahhoz, hogyha valaki ezüstpénzdarabot, egy 5 pengőst, az utcán gombozó gyermek gombjával cseréli fel, később meg a gombot adja oda értéktelen kavicsért? Rossz csere volt és amellettt örült gondolat. De mondjad, nem így tesz a bűnös is? Az értékes helyett az értéktelent választja. Tudja azt, hogy ocsmány beszédeivel másokat megbotránkoztat, emiatt Isten szigorú büntetését vonja magára — és mégis megteszi. Tudja azt, hogy bűnös barátkozásaival elveszti saját jóhírnevét, paráználkodása miatt pedig aláassa egészségét és életét megrövidíti — és mégis megteszi. Tudja azt, hogy semmi haszna nincsen mások megérágalmazásából és ha bocsánatot akar nyerni, meg kell alázkodnia — és mégis megteszi. Tudja azt, hogy a lopott jószágot meg nem tarthatja és ha nem akarja kárhozatba dönteni magát, a kárt meg kell térítenie — és mégis megteszi. Megteszi és megtesz minden rosszat, mert lelkében már megbomlott a rend, meghasonlott önmagával, örültté lett, készakarva dolgozik a maga kárán, még talán virágzó életnek örvend, de lelkét már elveszítette, örök halálba döntötte magát.

Szerencsétlen vakság, megátalkodott gonoszság! Nem hallottad talán sohasem a szerencsétlen Saul király szomorú példáját? Isten parancsait megvetette, azért az Úr is elfordult tőle. Érezte, hogy mióta elhagyta Istent, hogyan közelít feléje a vég. Már ott van színe előtt az ő utóda, akit sehogy sem tud eltenni útjából, nyakán az ellenség, hogy őt legyőzze, de ő mégsem okul, mégsem javul. Maga idézte elő pusztulását és szinte siettette azt megátalkodottságával.

Volna talán menekvés a számára, de elvakultságában megvetette azt. Úgy tesz a bűnös, mint a járvány idején az esztelen, nem oltatta be magát a betegség ellen, elvetette magától a gyógyulás útját. Nyitott szemmel rohan a romlásba, tudva és akarva megy a kárhozatba. Szerencsétlen megbomlott lélek.

Van ennek az állapotnak még egy utolsó állomása, a szerencsétlen befejezés.

Minél tovább megy a bűn útján, annál távolabb kerül az igazságtól, a valóságos élettől, a helyes életcél-től. Ausztrália történetében eltörölhetetlen emléke van az ír származású Burke felfedezőnek. Ő volt az első, aki Ausztráliát először átutazta és elérte az Indiai óceánt. Visszamenet azonban minél inkább eltávozott reá várakozó barátaitól, annál inkább elveszett a reménye, hogy valamikor is meg tud szabadulni a lakatlan sivatagból. Így kóválygott a pusztaságban öt hónapig, társai egymásután elhaltak és maga Burke is teljesen elhagyatva végezte be életét tengernyi szenvedés után. Az ő tragédiája is az volt, hogy elhagyta az addigi lakott tájat, ismeretlen vidékre indult. A bűnös ember is azt teszi, hogy eltávolodik az igazságtól és mindig messzebb jut Istentől, míg végre mindenkitől elhagyva, elvész.

Azt mondtam, hogy mindenkitől elhagyatva. De nem jól mondtam, nincs mindenkitől elhagyatva. A legnagyobb ellenség, az ördög nem hagyja el. Vele marad és igyekszik megtartani a rossz úton és mindenképen megnehezíti a visszatérést. Ő elég okos ahhoz, hogy a mi gyengeségünket kikutassa, elég ravasz ahhoz, hogy a bűnös cselekedet rossz oldalát eltakarja, elég ügyes ahhoz, hogy minden körülményt ellenünk használjon.

Igy aztán a bűnös menthetetlenül rohan vesztébe. *«Az ő léptei ösvényei összebonyolódtak, hiába járnak és elvesznek»*, mondja róluk a Szentírás (Jób. 6. 18.). Aki tudna rajta segíteni, annak nem hisz, aki meg vesztére tör, az tartja hatalmában. Hallottam egy máskülönben tanult emberről, hogy azt az oktalanságot elkövette, hogy anyagi ügyeinek intézését egy kétes jellemű ügyvédre bízta. Mindenki nagy könnyelműségnek tartotta. Te bűnös lélek, még nagyobb esztelenséget követsz el, mert legnagyobb kincsedet, lelkedet, a leggonoszabb és legmegbízhatatlanabb gondnok kezére bízad. Ha aztán valami baj ér, magadat okold.

Ez a mondás tehát : tévedni emberi dolog, ezzel menteni saját hibáját, ezzel igazolni tetteit, ez maga a legnagyobb tévedés, ez tulajdonképpen bűn és veszedelmes dolog. A bűnös lelkében felbomlott a rend, meghasonlott önmagával és vakságában szándékosan megy romlásba. Még idejében, mikor még nem hatalmasadott el rajtad a baj, kezdj hozzá a rend helyreállításához. De leginkább minden baj orvosához, a keresztre feszített Úr Jézushoz könyörögj, hogy álljon melléd, kegyelme világánál vedd észre a bűn gonoszságát és őszinte bűnbánatot tartva, megszabadulj a legnagyobb veszedelemtől.

A bűnös ember kálváriája a földön.

A böjti időben a papi imában, a Breviáriumban, naponta sor kerül Izaiás próféta szavaira (58. 1.) : *«Clama ne cesses. Kiáltts, meg ne szűnj, mint a harsona emeld fel szódat és hirdesd népemnek az ő vétkeit és Jákob házának az ő bűneit»*. Ezt a köteleiséget

teljesítjük mi papok, mikor a bűnöket ostorozzuk. Az egész papi élet nem más, mint szüntelen harc a bűnök ellen. Hirdetjük a bűnbánatot, miként azt Keresztelő szent János tette.

Azonban micsoda a mi hangunk azoknál a süket füleknél, amelyek nem akarnak tudni Istenről, parancsolatokról, megtérésről. Ezért maga az Úr Isten fog hozzá a hirdetéshez és a bűnös megsanyargatásával akar minket a jó útra vezetni. Ha egyszer az Úr Isten azt határozta, hogy lesujt rá, a bűnös nem kerülheti el sorsát sem a földön, sem a másvilágon. Isten nem hagyhatja büntetés nélkül a bűnt, mert Ő igazságos. Aki bűnös, az bűnhődjék. Isten szent és sérthetetlen, azért büntetlenül senkisé sem sértegetheti Őt.

Isten tehát nem hagy egy bűnt sem büntetés nélkül. A kinyilatkoztatás története ezt nyíltan bizonyítja. Kiről lehetne inkább elmondani, hogy Isten képére és hasonlatosságára lett teremtve, mint épen Ádámról? Mégis mikor bűnt követett el, keservesen kellett bűnhődnie. És vajjon Noé bűnös kortársai elkerülhették-e a büntetést, amiért az Úr végtelen türelmében 120 esztendeig várt? Milyen borzalmas katasztrófa formájában érte utól Isten keze Sodoma és Gomorra városát gyalázatos fajtalanságuk miatt. Dávid király kedves volt az Úr előtt és mégis mikor bűnt követett el, neki is meg kellett izlelnie, amit Jeremiás próféta mondott (2. 19.): *«mily rossz és keserű, hogy elhagytad a te Uradat Istenedet».*

Abban bíztál talán, hogy Isten csak a nagy bűnösöket sujtja? Nemcsak a nagy bűn ellenkezik az ő akaratával, hanem még a kicsiny is megsérti Őt. És ha írva vagyon, *«hogyminden hivalkodó igéről,*

melyet szólnak az emberek, számot adnak az ítélet napján» (Máté 12. 36.), akkor, ó bűnös, mit csinálsz, mikor eddigi életedben bűnöket elkövetni soha meg nem szüntél. Így már mostanáig sokszorosan megérdemelted, hogy Isten a kárhozatra taszítson.

Hogy aztán az Úr Isten miképen gyakorolja a bűnös felett az igazságszolgáltatást, arra a Bölcs felel meg (11. 17.): *«Amiben valaki vétkezett, ugyanabban bűnhődik»*. Micsoda nagyszerű módon nyilvánul meg ebben az Úr Isten igazságossága és bölcsesége. Nem ugyan szószerinti emberi formájában, mint a középkor törvényei azt előírták: Szemet szemért, fogat fogért. Hanem a büntetés olyan, hogy a bűnösnek eszébe jusson gonoszsága és elismerje bűneit. Ép ezért már itt a földön megkezdődik a bűnös kálváriája, bűnhődése.

Sorra vesszük a büntetéseket.

Első Isten kegyelmének a megvonása. Ha hitükben járatlan, vagy teljesen hitetlen hallgatóságnak beszélnek, attól kellene félnem, hogy szemembe nevetnek erre és lekicsinylően mondanák: ha ez az egész, akkor ezt a büntetést könnyen ki lehet bírni. De akinek csak halvány fogalma van a kegyelemről szóló tanításról, az a legsúlyosabb földi büntetést ebben látja, melynek végzetesek a következményei. Mert mit tanít az Anyaszentegyház a kegyelemről? Azt tanítja, hogy a kegyelem az üdvösségre feltétlenül szükséges és nélküle semmi üdvös dolgot nem gondolhatunk, kezdetünk és végezetünk. Szent Pál apostol szavai elég világosak: *«Nem mintha elegendők volnának valamit gondolni magunktól, mint magunktól, hanem mi elégséges voltunk Istentől vagyon»* (Kor. II. 3. 5.). Eső nélkül nincs fű, nap nélkül nincs vilá-

gosság, világosság nélkül nem lát szemünk, épen így Isten kegyelme nélkül nem él lelkünk természetfeletti módon, nem járhat az üdvösség útján. Mindenkinek szüksége van, a jóknak, hogy jók maradhassanak, de méginkább a bűnösöknek, hogy rettentő helyzetükből megszabaduljanak. Most beláthatod, milyen nagy büntetés, ha az Úr Isten valakitől megvonja kegyelmét.

Ha az ember visszaél a kegyelemmel, az Úr Isten visszavonja azt. Erre alkalmazható Jeremiás szava (3. 3.): *«Azért tartattak vissza az esőcseppek és nem lett kései eső»*. Elmarad a kegyelem életet adó esője. Hogyan tehet önmagától valami jót, mikor még a kegyelemmel együtt sem tudott haladni. Imádsága olyan, mint az üres felhő, a nép a szárazság idején hiába nézi és várja, belőle nem lesz áldás. Jócselekedté nem érlelődik nála semmi kezdés. Szárazságban a fa is elhullatja gyümölcseit, mielőtt beérnének. Valóban rettentő dolog kegyelem nélkül élni. Most elvetettségedben gondolkozhat az, hová jutottál és mi is történik veled, ha meg nem térsz teljes szívedből.

Az Úr Isten büntet a földön a lelkiismeret-furdalással is.

A lelkiismeret jóbarátja az embernek, ameddig Isten parancsait megtartja. De kegyetlen fúria lesz belőle, mihelyt bűnös életre adta magát. Maga az Úr küldi büntetésképen, így saját magunk által ítélt minket. Mi magunk vagyunk a vádlók, de a vádlottak is, sőt még az ítélet végrehajtói is, mert a lelkiismeret kínoz mindaddig, amíg meg nem javulunk, vagy vétkeinkben el nem pusztulunk. Marcan-goló féreg, amely mindig mélyebbre eszi be magát.

Hányszor elmondtad már a bűnbánati ének szemléletes szavait :

*«Vétkeim lelkeket, mint a kígyók marják,
Szüntelen mellemet ássák és furdalják.
Hová fussak színedtől, fegyveres kezedtől ?
Utánam fegyverid futnak s hegyes tőrid».*

Ezt panaszolja Jób is (15. 21.): *«Rettegés zúgása van mindenkor füleiben».* Hozzájárul a folytonos önvád : Te magad vagy oka szerencsétlenségednek. Ó, csak el tudná némitani. Azonban beszél az éjjel és nappal. És ő kénytelen meghallgatni. Ki szabadít meg téged ettől a szenvedéstől ! Ó, lelkiismeret szava, ha te nem volnál !

Nem marad el azonban a testi büntetés sem.

A test is érzi már itt a földön, mikor az Úr keze ránehezül. Mennyi beteg ember van a világon. A kórházak, szanatóriumok tele vannak. Hányan sínylődnek odahaza a legkülönbélebb betegségekben. Az ember meghűlésnek, járványnak tulajdonítja baját és minden bizalmát az orvosokba helyezi. Ha állapotáról beszélnek vele, ő maga úgy ítéli meg magát, mintha Isten csupán próbára akarná tenni őt. Pedig nem próba az, Testvér, az Úr látogatott meg téged, büntetni akar, mert vétkeztél ellene. Ha nem akarsz hinni az én szavamnak, higgy a kinyilatkoztatásnak, Isten szavának. Ez elbeszéli Áza, Juda király történetét (Krón. II. 16.). Izrael királya ellen harcolt, de inkább a szír királyban, mint az Úrban bízott, azért az Úr betegséggel sújtotta. Hasonló sors érte unokáját, Jóram királyt (Krón. II. 21.), mivel bálványimádásra vitte Jeruzsálem lakóit. Ezért Illés próféta azt izente neki : *«Ime az Úr megver téged nagy csapás-*

sal, a te népeddel és fiaiddal, feleségeiddel és minden vagyonoddal együtt, te pedig megbetegszel gyomrod igen gonosz nyavalyájával, míg béled kimegy lassan-lassan naponkint. És mindez beteljesedett rajta, hosszas betegségében elsorvadt, úgyhogy belét kiadá, *«a betegségtől és élettől egyszerre vála meg».* Jobb lesz neked is, ha idejekorán felismered testi bajaidban büntetésedet és Isten irgalmának jóságánál keress menedéket.

Még egy érzékeny büntetés éri a bűnöst: a különféle földi csapások.

Nem akarom állítani, hogy minden földi csapás a bűn büntetése, azonban az Úr kezében számtalanszor volt mégis a bűnök ostora. Hány esetet tudunk arra, hogy a bűnöst elhagyja a földi szerencse, vagyónában, javaiban érzékeny kár éri, számtalan bajokkal kell megküzdenie. Büntet az anyagi javak megvonásával, vállalkozások sikertelenségével, nehéz megélhetési gondokkal, háborúkkal, fájdalmas gyász esetekkel. Minden földi szenvedésnek megvan a maga magasabbrendű hivatása, amelyek között egyik legfontosabb, hogy bűneink miatt büntessenek minket és helyes belátásra jussunk. *«Vélkeztünk, istentelenül cselekedtünk — mondja Baruk próféta (2. 12.) — gonoszul viseltük magunkat, Urunk Istenünk, minden igazságod ellen».* — Vajjon elfelejtettük Jákob fiainak történetét? Hogyan törték öcsük élete ellen, hogyan akarták eltenni láb alól. De bűnüket nyomon követte a szerencsétlenségek sorozata, a több évig tartó ínség, megaláztatásuk, Benjamin ártatlan elhurcolása. Ők maguk is elismerték, hogy Isten bűneikért büntette őket: *«Mi méltán szenvedjük ezeket, mert vélkeztünk a mi öcsénk ellen»* (Móz. I. 42. 21.). Vagy pedig elmondjam Nabukodonozor babiloni király

büntetését, midőn Isten kevélysége miatt megalázta és a barmok és vadállatok sorába száműzte (Dán. 4. 30.).

Kevélyisége miatt az ember megint csak arra gondol, hogy meg nem érdemelte a csapásokat. Pedig ezek nem próbák, hanem büntetésből szállnak rá. Ha okos ember vagy, ezekből meg kell értened, hogy itt az idő a megtérésre.

Azonban, ha a bűnös minden földi csapástól, büntetéstől meg is menekült, egy büntetés bizonyosan utóleri már a földön és pedig büntetés a halál által. És ez minden büntetés között a legérzékenyebb. A bűn által jött, és egyenesen annak büntetése.

Azt mondod erre : Az nagyon természetes, hogy az ember meghaljon és jól tudjuk, hogy senki örökké nem élhet a földön. Erre azt felelem, hogy természetes, de épen a bűn büntetése miatt, mert az Úr mondta : *«Amely nap arról eszel, halállal halsz meg»* (Móz. I. 2. 17.). A halál az természete a halandó embernek, de a mód az nem, mert egészen más a bűnös halála, mint az igazaké. Az igazak is meghalnak, de békeességben, hogy beteljesedjék rajtok az Írás : *«Ne félj a halál ítéletétől. Emlékezzél meg azokról, mik előtted voltak és mik rád jövendők»* (Sir. 41. 5.). Boldogan emlékezhetik meg azokról, mert előtte a jócselekedetek sorozata, utána pedig örök élet koronája. Ez megédesíti számára még a halál keserveit is, amelyek pedig az eredeti bűn miatt minden embert egyformán utólernek. Hogyan megnyugosznak a halálban a jámbor lelkek és hogyan ujjongtak a szentek. Halljad csak, mit mond szent Alajos a halálos ágyán, hogyan ismételteti a 121. zsoltárt (1.) : *«Vigadok, mikor azt mondják nekem :*

az Úr házába megyünk». Mily boldog az igazak halála.

Ám a gonoszoknak ebben az örömben nincs részük. Őket nagy félelemmel tölti el a végső óra. *«Ó halál! — mondja a Szentírás (Sir. 41. 1. 2.) — mely keserves a te emlékezeted azon embernek, ki békességben él javaival, a nyugalomban élő férjünek, kinek útjai mindenben szerencsések és aki jóízűen ehetik.»* Mert mindaz hiányzik náluk, ami az igazaknak megadja a lelki békét és örömet, de megmarad minden, ami az igazaknál nincsen, a bűn és az ezzel járó büntetés. Hogyne volna keserves neki a halál, mikor megfosztja mindattól, amiért élt, amiben bízott, aminek eddig örülni tudott.

Ott vannak a világ javai. Minél közelebb a halálhoz, annál kevesebbet ér számára, minden pillanattal többet veszít az értékéből, devalválódik a semmire. A ruha, amelyet már nem vehetsz fel magadra, már nemsokára másé lesz, mások fogják azt hordani, pedig mennyit büszkélkedtél e hiúságokban. A pénzt, amelyet már nem költhetsz el, rövidesen más használja fel, azt is elveszítéd örökre. Tisztségedet, hivatalaidat mások foglalják el. Már az edelt sem mondhatod magadénak, mert meg nem ízlelheted, az élvezetek pedig nem szórakoztatnak el, rádnézve meghaltak. Ami édes volt azelőtt, keserűséggé változik szájában. *«Kenyere belül gyomrában áspisok epéjévé változik»* — olvassuk Jób könyvében (20. 14.). Ilyen nagy szenvedés a halál a bűnösre nézve a világ javai elvesztése miatt.

Elhagyják embertársai is. Igaz, hogy a szentek is elszakadtak felebarátaiktól, de ők már földi életüket is függetlenítették tőlük, halálukban pedig mint

szent Ágoston püspök is, épen a magányt keresték, hogy zavartalanul készülhessenek a nagy útra. És te bűnös, hogyan válsz el tőlük? Ott lesznek szüleid, testvéreid, gyermekeid, barátaid. Ezeket szeretted és nem mondhatod el: *«Istenem, ki voltál mindenem»*, mert minden csak a társaság volt neked. Most mégis oly csodálatos, ezek többé nem a szórakoztató pajtások. Mindig jobban idegenek lesznek előtted, akár milyen benső kapcsolatban voltál velük, míg végre nem ismered meg már őket, ismeretlen lesz a hang, idegen az arcvonás, mintha ma látnád először őket. Nélkülük nem tudtál élni, most nélkülük kell meghalnod.

Elhagyja őt a reménység is. Tűnik már az álomvilág, a festett kép, a boldog élet. Hosszú élet, téged kívántalak, most búcsúzom tőled, nem érhettem meg az emberi kor végső határát. Ó, fiatal-ság, szépség, egészség! De nagy gyönyörűséget találtam bennetek, mégis mennyire megcsaltatok engem, elhagyttatok és soha vissza nem tértek. Összetört remények, eltűnt álmképek, Isten veletek! Fájdalom könnyei áztatják arcodat és senki meg nem vigasztalhat, kesereghetsz Jób szavaival (19. 10.): *«Mint a kiszakított fának, elvette reményemet»*.

Hütlén lesz hozzád tested is, pedig ehhez fűzött a legtöbb szál. Bizonyos tekintetben halhatatlan volna a test is, mert a lélekkel együtt alkotják az embert. Ezért a test görcsösen küzd a feloszlás ellen, de megakadályozni nem tudja a szomorú véget. Hallásod eltompul, látásod zavaros, az érzékek elhalnak, izmok elernyednek, csak emlékezőképességed éber és szüntelen kiáltja a hamvazás szavait: *Por vagy és porrá leszel. Igen, rövid idő múlva porrá leszel!*

Keserű lesz a bűnösre a halál büntetése, mert mindenképp kifosztja. Hát mi marad meg neki mégis, amit a halál sem vehet el tőle? Épen semmi. Azaz mégis valami, aminek azonban nem nagyon örül, ezek az ő bűnei. Megdöbbentő igazság. Megértheted, hogy *«a bűnösök halála a leggonoszabb»* (Zsolt. 33. 22.). Merészeled-e azt állítani, hogy ez csupán egy természetes rossz, amelyet elkerülni nem lehet és nem egyúttal az Isten szigorú büntetése? Bizony ebben Isten keze működik, amely már itt a földön utóléri a bűnöst, ha előbb nem, a halálban egész bizonyosan.

Meglátogatta a plébános az egyik hívét, kinek nagy leánya súlyos betegen feküdt. A leány nagyon megijedt, mikor lelkipásztorát megpillantotta és hevesen tiltakozott: Én még nem akarok meggyónni, még nem akarok meghalni. A plébános csillapította őt: Most nem is azért jöttem, hogy meggyóntassam, de ha gyóntatni jövök, akkor majd buzgón elvégzi azt is ugyebár? A leány erre rá is állott, de mikor a plébános megint elment hozzájuk, megint csak azt mondta: Nem akarok meghalni. Harmadszor is elment a plébános s a leány megint csak halogatni akarta gyónását, de a lelkiatya felvilágosította állapotáról és csak ekkor adta meg magát. Ma már ő is a sír tulajdona és bizonyára por és hamu. Ha vétkezett, ő is végigjárta a földi életben a bűnös ember kálváriáját, míg végül a halálban egészen az Isten karjai közé jutott. Bár meg tudná az ember engesztelni a megbántott Istent, mielőtt rázúdulna a büntetések kálváriája.

A bűnös ember iránt való részvét sugallja az Egyháznak Izaiás szavait: *«Kiáltts, meg ne szünj»*. Ezért kiáltok és nem szünöm meg hirdetni az én

népem bűneit, hogy végre belássa, milyen nagy rosszat követett el Isten ellen, milyen káros lesz saját magának már itt a földi életben is. Isten ostora végigsuhint ugyan a bűnösön, de egyenesen Isten jóságából történik így, hogy végre eszére térjen, belássa hibáját és megtérjen. *«Élek én, úgymond az Úr Isten, nem akarom az istentelen halálát, hanem, hogy megtérjen az istentelen az ő útjáról és éljen.»* (Ezek. 33. 11.).

A bűnös ember kálváriája a másvilágon.

Öngyilkos lett egy fiatalember. A rendőrség kutatta az okokat, mi vitte rá a szerencsétlen, jobb sorsra érdemes embert végzetes tetteire. Ekkor kiderült, hogy valamikor jó állása volt, de valami hibát követett el és emiatt állását veszítette. Megkezdődött erre a megélhetésért való nehéz küzdelem. Mindenfelé elment, minden elgondolható helyen kopogtatott, hogy állást szerezzen magának, de sikertelenül. Mindenütt előbbeni hibája állott útjában és sorra elutasították, visszaadták kérvényeit. Minden hiába volt. Végre belefáradt reménytelen próbálgatásába és kétségbeesésében összeroppant lelki ereje. A bűnös embernek hasonló kálváriát kell végigjárnia, bűne mindig feltűnik, bármibe kezdjen is az életben. De nem ám csak ezen a világon kíséri el, hanem még tragikusabb módon, a másvilágon. Egy nemrég megjelent könyv címe : *A síron túl*. A mi elmélkedésünk címe is ugyanez lehet, mert elkísérjük a bűnöst a síron túl és szemléljük, milyen sors vár ott rá.

Az Úr Isten már a földi életben is érezte vele

büntető kezét, de itt mégis mindig volt valami vigasztalása és valahogyan enyhülést nyert. Barátai, szórakozásai, munkája és bizonyos földi sikerei — ha így lehet mondani — feledtették vele a számadást és megnyugtatták őt. De ez nem az igazi béke, ez a viharelőtti csend. Az élet multával azonban mindentől és mindenkitől elszakítva, miben kereshet vigasztalást, kinél talál oltalmat? A halál testévé, a kárhozat fiává lettél és megkezdődik kálváriád a másvilágon.

Megjelenik tehát az örök Bíró előtt.

A Bíró tudja az igazat, mert ő mindentudó. Ő látta minden tettetted, hallotta minden szavadat, ismerte minden gondolatodat. Hogyan fognak ő előtte egy pillanat alatt feltárulni a legtitkosabb dolgok is. A lélek mélységei előadják szennyüket, amiket örökre el akartál temetni. Olyanformán történik, mint a városok utcáin a nyári zivatarban, mikor a csatornák szennye előtör és ott hömpölyög végig a kövezeten a piszkos áradat. Akkor tűnik ki, mi volt ott lent a mélyben. Szintúgy lesz majd a Bíró előtt az ítéleten. Nemde azt mondja Dániel próféta jövendölése is (2. 22.): *«Ő nyilatkoztatja ki a mély és elrejtett dolgokat és tudja a sötétségben történtekeket és a világosság ő vele vagyon»*. Itt tagadni nem lehet. Emberek előtt a földi életben megtetted, talán még gyónásban is. Az embereket be tudod csapni, de Istent nem. Itt nem lehet könyörögni sem. Régen elmúlt az irgalomnak és könyörületnek ideje. Ez a *«napja Isten haragjának»*. Itt nem lehet megvesztegetni. A korrupst, megromlott világban a megvesztegetés sok bezárt ajtót felnyit, sok lehetetlennek látszó kívánság teljesedhetik. De mit csinálsz

itt pénzzel, protekcióval, vagy hízelgéssel? Még a könnyek sem indítják könyörületre az igaz Bíró . . . Szerencsétlen bűnös! Te nem kérdezted magadtól Jób mondását (31. 14.): *«Mit cselekedném, mikor fölkel az ítéletre az Isten? És ha számrakér, mit felelek neki?»* Nem gondolkoztál ezen, nem is tudsz rá felelni. Elnémulsz előtte a nagy félelemtől, mint ahogyan a bérnálás alkalmával egy helyen a szónok benne maradt az üdvözlő beszédben és ijedtében a jól betanult szónoklatnak egy szava sem jutott eszébe. Szörnyű kálvária ott némán állni a Bíró előtt, mikor örök sorsáról fog dönteni.

Hallani fogja azután a Bírótól az igazság szavát. Ezt a hangot nem ismerte itt a földön. Az emberek sohasem voltak hozzá őszinték. A társadalmi formák és udvariasság gyakran elrejtették előle az igazat. Szülei is elfogultak voltak vele szemben. Még lelkiatyja sem mondhatott meg neki mindent, mert hisz az igazat ő sem tudta róla, csak annyit tudott, amit tőle a gyónásban hallott. Most azonban meghallja az igazságot leplezetlenül. Isten megmondja, mit értek cselekedetei. Az egykori babiloni király, Boldizsár is csak akkor tudta meg az igazat, mikor Isten oly rendkívüli módon kijelentette neki. És *«akkor a király orcája elváltozék és gondolatai úgy megrettentették őt, hogy veséinek erei ellankadának és térdei egymáshoz verődtek»* (Dán. 5. 6.). Milyen kegyetlenül szigorú volt az, hogy ő már megmértetett és könnyűnek találtatott. Mi lesz veled, ha majd Isten mérlegére kerülsz?

Ettől a szótól félt mindig és ez végzetes is reá nézve. Mert mit jelent az: *Távozz tőlem?* Ez annyi, hogy nem akar róla tudni. A földi életben nem

akartál rólam tudni, mondja majd az Úr, nem akartál hallani parancsaimról. Nem kellett neked az igaz hit és számtalanszor elárultad hitedet, mikor vallásod ellen beszéltél, a vallásellenes újságokat, könyveket olvastad. Nem az Úrba helyezted reményedet és jobban bíztál az emberekben, a vak véletlenben és babonás dolgokban. Úgy-e nem akartál rólam tudni? Bűnös életed mutatja, hogy nem szerettél engem, mert az az igazi szeretét, ha parancsaimat megtartjátok. Úgy-e nem akartál rólam tudni, mert nem szóltál hozzám az imádság hangján, hanem annál gyakrabban káromkodással és átkozódással. Úgy-e nem akartál rólam tudni, mert az én napomon, vasárnapon is kerülted házamat, a templomot, de annál nagyobb örömmel felkerested a mulatozó pajtásaidat és velük együtt részegeskedtél és tobzódtál. Úgy-e nem akartál rólam tudni, pedig tudtad, mennyire üldözöm a tisztátalanságot, lopást, csalást, hazug beszédet és mégis ezeket naponta elkövetted. Nem akartál rólam tudni, nem vallottál meg az emberek előtt, azért én sem akarok rólad tudni, nem foglak téged megvallani mennyei Atyám előtt mint tanítványomat és hívemet. Távozz tőlem!

Ez az igazság szava, hogy *«a mindenható Úr bosszút áll rajtuk, ítéletnapján meglátogatja őket»*, így olvassuk ezt a kinyilatkoztatásokban (Judit. 16. 20.). Ettől a szótól megháborodik az ő lelke és ő is elmondhatja Saul fiának, Jonathánnak panaszkodását: *«Egy kevéssé mézet ízleltem, miatta meg kell halnom»* (Kir. 1. 14. 43.). Belátja a Bíró jelenlétében esztelen életét és eleget átkozza, de annak nem itt volna az ideje. Ó, mily szomorú ez a kálváriajárás ott a másvilágon.

A végzetes ítélet elhangzása után még nagyobb szenvedés vár rá bűnei igazságos ítélete következtében. Ez pedig akkor éri, mikor elhalad a mennyország kapuja előtt.

A mennyország kapujában a szegény bűnös megdöbbenő látvány.

Megáll a kapu előtt. *«Ime a kapu előtt állok és zörgetek»* (Jel. 3. 20.). Láta azt a jelenetet már képen, mikor az Úr Jézus kopogtat a kapun, az emberek szívének zárt ajtaján, de akkor az ő szívük zárva maradt. Most ugyanezt teszi ő a mennyország kapujánál.

A mennyország kapuja előtt állni, sok gondolatot ad neki. Ime, ez mégis valóság. Mily balgák voltak a föld bűnös lakói, akik csak egy rövid ideig akartak boldogok lenni, egy röpke földi élet tartárára. De vele együtt oly sokan vannak, akik csak a földi életben hisznek, a túlvilágot pedig lemosolyogják. Ott a mennyország kapuja előtt, ott kénytelen vagy elismerni, hogy van túlvilági élet is és pedig boldog élet, amely ott folyik a kapun túl. Mi is van ott túl a kapukon? Isten dicsőségének országa, a lelkek gravitációs központja, ahová ösztön szerint özönlenének a lelkek. Lakói a földön nem mindig a legirigyeltebbek voltak, mert gyakran megvetették és kinevették őket, ők voltak azok a boldogok, akik sírtak, akik üldözést szenvedtek az igazságért, azok a tisztaszívűek, békességesek, szelídek, lelki szegények és irgalmasok, akik éheztek és szomjaztak az igazságot. Kik vannak túl a kapun? Azok is csak emberek voltak, mint te, érezték ők is a kísértések támadásait, mint te. Vannak ott rokonaid és ismerőseid közül többen. Nem a véletlen

tette őket boldogokká, mint mikor valakinek a sorsjegyét kihúzzák és a főnyeremény az övé lesz. Ők mindnyájan érdemeket szereztek, jogot a boldogsághoz. Mi van ott túl a kapun? A mennyei öröm, amely magától az Úr Istentől árad ki vég és határ nélkül. *«Akkor az igazak fényleni fognak, mint a nap, az ő Atyjok országában»* (Mát. 13. 43.), tanította róluk az Isten Fia.

Mialatt pedig ők örvendenek és vigadnak, addig te ott a kapu előtt állsz és zörgetsz. De hiábavaló a te reménykedésed, az a kapu sohasem nyílik fel előtted, abba az országba te sohasem léphetsz be, abban az örömben és boldogságban neked sohasem lesz részed, mert te Isten ellensége voltál. Csak zörget, mert talán megnyitják neki. Igen, megnyílik a kapu, jön a jegyes és kérdi tőle: *Kit keressz?* Azt feleled: *Uram, Uram, nyisd meg nekünk, ő pedig azt mondja: «Bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket»* (Mát. 25. 12.). Becsapódik előtte a kapu örökre. Tehát szerencsétlen, úgy jártál, mint a balga szűzek. Mihez kezdesz már most? Nem azt érzed te is, mint az a dúsgazdag, mikor a szegény Lázárt kívánta látni?

A mennyország kapuja előtt áll, vár és vár. Zörget a kapun, de nem nyitják meg neki, mert ő sem nyitotta ki szívét, mikor Krisztus zörgetett szíve kapuján. Szegény bűnös most leborul a kapu elé és keservesen sír. Kétségbeesésében meghalna ezerszer is, ha lehetne, de őt más sors várja, amelytől nem menekülhet már meg. Úgy, csak sírjál szerencsétlen lélek, te már mindent elvesztettél.

Ilyen borzasztó a bűnös kálváriája a másvilágon. A bűnös utolsó állomása a pokol kapuja előtt.

Közeleg az örök házához a bűnös. Ha valaki hazafelé megy, öröm tölti be lelkét, hiszen olyan nehéz élni távol a hazától. A honvágy emésztő bánat, amely már sokakat megölt. De nincsen ám honvágya a bűnösnek és öröm helyett borzalom érzése tölti el, minél inkább közeledik örök házához, a pokolhoz.

Megérkezik a kapuhoz. És mi van ott a kapu mögött? Ott égnek az örök lángok, amelyek nem világítanak, de kínoznak, nem melegítenek, de égetnek. Ez az a hely, ahol a külső sötétség uralkodik, ahonnét sírás és fogak csikorgatása hallatszik mindörökké. A tűz nem alszik ki soha és férgük, lelkük meg nem hal. A kárhozottak lángruhában járnak és keseregnek szüntelen. Az elkárhozottak undok kara szüntelen a kétségbeesés rémes dalát intonálja : Igazságos az Isten és semmi sem marad bosszúlatlan. Hangos szóval kiáltoznak, de szavuk elvész a tűz félelmetes morajlásába és nincsen senkisé, aki meghallaná panaszukat. *«Ime én rájuk veszedelmeket hozok — mondja az Úr Jeremiás prófétánál (11. 11.) —, melyekből ki nem mehetnek és kiáltani fognak énhozzám, de nem hallgatom meg őket.»* Ott a kapu mögött nincsen semmi vigasztalás és enyhülés. Senki sem törli le könnyeit, nem gyógyítja sebeit, senki nem szól hozzá egy jó szót sem. Ó, te sötét kapu, milyen pokoli titkokat rejtasz magadban !

Erre a helyre kell belépned, bűnös ember. Egy pillanat még és feltárulnak előtted kapui, hogy aztán örökre becsukódjanak. Onnan nincs visszatérés. Még elképzelni is nehéz. Két szó jellemzi legjobban : soha, mindig. Soha nem látni Istent, mindig szenvedni. Egy hívő a lelkiatyjának azt mondta : Kedves

plébános uram, azt az egyet nem tudom a mennyei Atyáról feltételezni, hogy ő az embereket örökre büntesse. A plébános azt felelte: Azt magának nem kell feltételeznie, mert az Krisztus Urunktól tanított legvilágosabb igazság, az egyik leggyakoribb kinyilatkoztatás. Bizony, nehéz elképzelni, ha nem Isten mondta volna. De mégis így kell lennie, mert Istent nem lehet bántalmazni büntetlenül. Tehát mégis csak örök.

Megérkeztél a kapuhoz, a kapu feltárul és befogad a kárhozat helye, honnét nincs visszatérés. Ily nyomorúságban végződik a bűnös kálváriája. Most két kérdésre felelj meg, te szegény bűnös: először mondd meg, tudtad-e azt, hogy mi vár rád a túlvilágon, milyen keserves kálváriát kell végigjárnod, amiért megbántottad a te Uradat, Istenedet? Másodsor, te magad hogyan ítéled meg, megérte-e a földi élet pillanatnyi örömeiért a mennyország boldogságát eldobni és szándékosan a pokol örök kínjaiba rohanni? Ha aztán arra a meggyőződésre jutsz, hogy esztelenség a halálos bűn, amely a kárhozatba dönt, akkor ne mulassz egy percet sem, kezdj új életet, tisztulj meg bűneidtől és ezentúl teljes igyekezettel szolgálj Istennek, hogy ezáltal üdvözülj, vagyis bejuss a mennyországba.

A bűnös belátja tévedését és új életet kezd.

A bűnös maga az oka annak, ha a pokol kapujáig jut. Ameddig azonban még a földi életben jár, még van módja arra, hogy a fenyegető veszedelemből megszabaduljon. Remény tehát mindig van rá, de ez egymagában nem elég, mert neki magának is törekedni kell arra, hogy bűneitől megtisztuljon.

Kérditek azonban, hogy ez miképen történik. Erre én elmondom azt a történetet, amelyet Portó Maurizio-i szent Leonárd szokott elprédikálni híres missziói alkalmával. Hóval fedett tájékon haladt egy lovas bátran előre. A dombokról épen a lapos vidékre ért és egy nagy síkságon készült keresztülvágni, hogy hamarabb céljához érjen. Egyszercsak valaki utána kiáltott : Vissza Uram, vissza ! A lovas körültekintett, de mivel senkit sem látott, már tovább akarta folytatni útját, mikor újból kiáltottak utána : Vissza uram, vissza ! A lovas a láthatatlan kiabálót kérdezte : aztán miért vissza? Erre a bozótból két ember bujt elő és mondták : Azért vissza, mert az a havas síkság nem mezőség, hanem egy mély tó jege, amely még nem olyan vastag, hogy megbírjon téged. Azért, ha vissza nem fordulsz, egész bizonyosan bent pusztulsz. A lovas megköszönte a jóakarató tanácsot és meg is fogadta, így aztán sikerült elkerülni a veszedelmet.

Ennek a lovasnak sorsához lehet hasonlítani a bűnös helyzetét is. Csaknem vakon vágtat neki a kárhozatnak, amikor a lelkigyakorlat által maga az Úr Isten kiáltja feléje : vissza fiam, vissza ! Nem öröm, nem boldogság, nem helyes az az út, amelyen eddig haladtál, hanem maga a pusztulás. Isten tehát megtette a figyelmeztetést, most tőled függ, úgy tész-e, mint a lovas, belátod-e tévedésedet, elfordulsz-e a bűn útvjáról, megtérsz-e és megfogadod-e, hogy ezután jobban vigyázol. Egész jövőd függ elhatározásodtól, az életet, vagy halált kell magadnak eldöntened.

Hogy a visszafordulás, megtérés lelki folyamatát lépésről-lépésre végigjárhassátok, álljon a szemetek

előtt, ami szent Márk evangéliumában (5. 22.— 42.) olvasható. Arról van szó, hogy Jairus elhívta az Úr Jézust, hogy nagybeteg leányát gyógyítsa meg, mire azonban az Úr odaért, a leány meghalt és a nép már a temetésre készülődött. Az Úr mégis azt mondotta: *«A leányzó nem halt meg, hanem aluszik»*. Mikor az Úr a halotthoz lépett, szólította őt: *«Leányzó, kelj fel.»* A leány felkelt, járt és evett. Rövid történet, de annál tanulságosabb, ha a lelkiekre vonatkoztatjuk. Ismerjünk fel benne azt, miképen juthatunk el mi is a lelki feltámadáshoz. Három dolgot tegyünk elmélkedésünk tárgyává.

Az első az Úr Jézus szava a néphez: *«A leányzó nem halt meg, hanem aluszik»*.

Ezen szavaknak kétféle hatása volt. Egyesek kinevették Őt, mások ellenben azt látták, hogy még a halál dacára is lehet abban bízni, hogy a leány mégis élni fog.

Milyen világosan példázza ez, hogy meg lehet térni. Isten nem zárja el az utat a megtérés elől. Bátran neki kell fogni a dolognak, akkor a lélek újra él. A bűnös nem igen mer remélni, sok minden visszatartja őt. Így elsősorban a büntudat, mert rajta nagyon is igazolódnak a Zsoltáros szavai (39. 13.): *«Magsokasódtak a gonoszságaim, a fejem hajszálai fölött»*. Nagyon kívánatos, hogy észre-vegye bűneit, de nem jó, ha bűnei miatt kislelkűvé válik. Aggályosan kérded, hogyan bocsát meg nekem Isten, mikor annyira megbántottam. Hogyan? Hát úgy, ha megvan a szándékom a megtérésre, Isten mindenkor ad elegendő malasztot hozzá. A bűneid tudata ne tegyenek tehát kislelkűvé. Másokat a szégyen tart vissza a megtéréstől. Az a gondolat

kínozza, hogyan tudom magamat annyira megalázni. Erre azt kell felelnem, hogy nagy gyengeség ilyen külsőségektől függővé tenni az örök üdvösséget. És ha most félsz a szegyénytől, hogyan bírod majd elviselni, mikor az utolsó ítéleten minden ember előtt ki lesz hirdetve minden titkod? A szégyenérzést ilyenkor vissza kell tartani. Győzd le az akadályokat. Ettől függ tehát a megtérésed, akarsz-e megjavulni?

A megtérés azzal kezdődik, hogy a bűnös lássa be hibáit. Nem szépíti, nem mentegeti. Szeme előtt tartja mindenkor: *«Elismerem gonoszságomat és bűnöm mindig ellenem van»*. (Zsolt. 50.). Mennyire helytelenül tesz az, aki vonakodik ilyen megalázkodástól és helyette öntelten azt hangoztatja: Nincs bűnöm. A kevélység okozza ezt a nehézséget. Pedig a Szentírás azt mondja: *«Az igaz elsőnek vádolja magát»* (Péld. 18. 17.). A szentek ezért nagy bűnösöknek tartották magukat, ellenben a nyomorult bűnös, aki Istent számtalanszor megkáromolja, katolikus vallási kötelességeit évekig elhanyagolja, az meg azt meri mondani, hogy nincs bűne? Küzd le tehát a belső elfogultságot, rakd félre a bűnös világ mentegetőző szólamait és ne oltsd ki lelkedből az Isten felé irányuló vágyakozásodat.

A megtérést leghatásosabban imádsággal lehet előkészíteni, kérni a megtérés kegyelmét. Az imádság itt különösen sokat segít. Isten meg is várja, hogy kérjük segítségét és bocsánatát, hiszen a zsoltárban (68. 33.) olvassuk: *«Keressétek az Istent és élni fog lelketek»*. A legkiválóbb szentbeszéd, a legszívrehatóbb oktatás semmit sem ér, ha egyúttal nem kérjük Isten malasztját. Hiába ígérsz javulást, nem tudod meg-

tartani, ha nem imádkozol. A bibliai vámos is azért nyerte meg a megigazolást, mert alázatosan imádkozott: «*Uram, légy irgalmas nekem*» (Luk. 18. 12.). Bizonyosan merem állítani, hogy meg tud térni, aki jól imádkozik.

Az Úr Jézus nyilatkozata Jairus leányáról, hogy nem halt meg, csak alszik, te reád vonatkozik bűnös ember és azt jelenti, hogy a halálos hűnök halálszerű álmából felkelthet téged Istenszava, megtérhetsz, ha akarsz.

Ha tovább belemerülünk Jairus történetének taglalásába, meg kell állanunk annál az eseménynél, mikor az Úr Jézus szólítja a halott leányt. Ugyanaz a jóság árad ki belőle, mikor a bűnöst is szólíthatja. Beleszól az életébe, melléje áll, hogy üdvözülhessen.

Megadja tehát a kegyelmet. A kegyelem mindig Isten izenete. «*Nem akarja a bűnös halálát, hanem, hogy megtérjen és éljen*» (Ezék. 18. 23.). Irgalmassága akkora, hogy mindenkinek helyet készít a mennyországban, csak el kell foglalnia. Nincsen neki öröme a büntetésben, hanem inkább az irgalomban és kegyelmezésben. Még Ő kínálja kegyelmeit, ezzel megkönnyíti a megtérés útját, visszatartja az Ő igazságának sujtó kezét és várja a halott lélek mozdulását. Meg akarsz erről bizonyosodni? Volna-e annyi szent a mennyei dicsőségben azok közül, kik korábbi éveikben bűnös életet folytattak? Szent volna-e Péter apostol, miután háromszor megtagadta Krisztust; szent volna-e Pál apostol, aki Səul név alatt oly szívósan üldözte az Egyházat; szent volna-e Ágoston, holott ifjúságában súlyosan vétkezett; szent volna-e Kortonai Margit és annyi mások, ha Isten megtagadta volna tőlük kegyelmét? Az Úr Isten tehát neked is megadja malasztját.

De az Úr Isten irgalmának van más bizonyosága is, ez Krisztus Urunk szenvedése és halála. Olyan rendkívül sokat szenvedett és azért nem akarhatta, hogy hiábavaló legyen az Ő szent vére hullása. Az anya nem feledkezik meg gyermekéről, kit fájdalmak között szül a világra. Hogyan feledkezhetnék meg Isten fia a szegény bűnösről, mikor annyi tengernyi szenvedés között újra szülte őket az örök életre a keresztfán. És nem szükséges az orvos az egészségeseknek, hanem a betegeknek (Mát. 9. 12.). Ő az, aki eljött Izrael elveszett juhait keresni. Mindez bátorítani fog és biztosít arról, hogy nem utasít vissza, ha bűnbánó lélekkel járulsz hozzá, hiszen érted halt meg a keresztfán.

Van aztán az Ő irgalmának egy állandó megnyilatkozása, ez maga a bűnbánat szentsége. Alapította-e volna a bűnbánat szentségét, ha egyúttal nem akart volna megbocsátani? Ő már látta előre, mennyire szüksége lesz erre, a bűnben sýnylódó emberi nemzedéknek. Miért adott volna papjainak oly tágkörű felhatalmazást, a gyóntatásnál, ha Ő maga elzárta volna szívét a bűnbánó előtt? Korlátlan hatalmat jelent az, hogy minden bűnt megbocsáthatnak s feloldozhatnak. Ne kételkedj tehát Isten irgalmában.

Az Úr Jézus nemcsak Jairus leányával akart jót tenni, az evangélista nemcsak ezt az eseményt akarta megörökíteni, hanem sokkal inkább akarta, hogy minden bűnös támadjon fel, így ez a történet példája legyen minden idők bűnös emberének, hogy bízson abban, aki a halált is lègyözte, mert az a lelki halálból is meg tudja menteni.

Jairus leánya meghallotta az Úr szavát és felkelt. Megtörtént a nagy csoda.

Nem veszed-e észre a leány figyelemre méltó viselkedését, miszerint a parancs teljesítését nem halogatta. Itt az alkalom felkelni a halálból, ezért nem vár és ugyan mire várna? A kegyelem órája hamar elmúlik, az Úr pedig távozik.

Mire való a megtérés halogatása? A bűn súlyos teher, nem bírod azt sokáig cipelni. Örülnöd kell, ha minél előbb levetheted magadról. A zsákoló munkás alig várja, hogy lerakhassa terhét, az nem húzza-halasztja sokáig a megkönnyebbülés pillanatát. Mi magunk is úgy vagyunk, hogy szívesen kívánunk szabadulni a földi bajoktól és ebben igazán nem késlekedünk. Valakinek sok adóssága volt. A temérdek gond és zaklatás nagyon megviselték idegeit és emiatt állandóan beteges és ingerlékeny volt. Azonban mennyire megváltozott, mihelyt nyomasztó gondjaitól szabadult. Újra életvidám, egészséges, kedves emberré lett. Mekkora nehéz teher a bűn, milyen nagy adóság a véték. Mennyit kell miatta szenvedned. Akkor hát mire vársz? Miért halogatod a megtérést? Nem eléggé súlyos az a kereszt, amelyet a bűn rak reád? Ne késlekedj!

Ne bizzál abban, hogy máskor majd jobb alkalom lesz s ezért egy későbbi lelkigyakorlatra akarod elhalasztani elhatározó lépésedet. Igen könnyen megtörténhetik, hogy ez lesz számodra utolsó, amint egészen bizonyos, hogy olyanok is vannak közöttetek, akik többé már nem vehetnek részt lelkigyakorlaton. Mi lesz akkor a megtéréssel? Az égő házból minél előbb menekülni akarunk, nem várjuk meg míg a tető ránk szakad. Az örökkévalóság küszöbén állunk, ne halogassuk tehát az őszinte bűnbánatot.

Amint Jairus leányának történetét olvassuk,

bizonyosan feltűnt nekünk, hogy az evangélium olyan csekélységet is leírt, hogy a leány a feltámadás után felkelt, járt és evett. Végezte azokat a cselekedeteket, amelyeket Krisztus Urunk parancsolt neki. Ezek látszatra jelentéktelenek, azonban mégis az élet megnyilvánulásai. A fekvés, mozdulatlanság és merevség a halál, az élet mozgás és tevékenység.

A megtérőnek nem szabad magára vennie a halál jeleit, hanem azonnal meg kell kezdenie azt a lelki munkát, amely biztosítja az életbenmaradását. Ezek pedig a kegyelemeszközök, köztük főképen a mindennapi imádság, a vasárnapi szentmise hallgatás és a hatásos eszközök között is a leghatásosabb a gyakori szentáldozás. Végy részt minden vallásos mozgalomban, minden hitbuzgalmi gyakorlatban, a felebaráti szeretet ápolásában, mindenben tevékenykedj, csak valahogy meg ne állj, vissza ne térj az előbbi mozdulatlanságba. Tanulj a hegyi vezetőktől. Egyszer a hegymászókat a vihar meglepte az Alpokban s arra kényszerültek, hogy egy helyben várják meg a vihar csillapodását. A dermesztő hidegben nemsokára mutatkozni kezdtek az utasokon a megfagyás jelei. Erre a vezető erélyesen rászólt utasaira, hogy énekeljenek, tréfáljanak, beszélgessenek, táncoljanak, tornásszanak, csak meg ne álljanak, mert a mozdulatlanság maga a megfagyás, a biztos halál. Erre kell figyelni a megtérőknek is. Aki meg akarja menteni lelkét, annak nem szabad tétlenségben maradnia, hanem küzdenie, harcolnia, tevékenykednie, dolgoznia kell, csak megállni, tétlenkedni nem szabad. A mozdulatlanság maga a halál.

Fel tehát, keresd meg a megbántott Istent, esedezz bocsánatért, nyujts elégtételt Istennek és

használj fel minden segítséget, hogy többé ne vétkezzél! *«Térjetek hozzám. úgymond a Seregek Ura és hozzátok térek»* (Zak. 1. 3.). Légy oly okos, mint szent Leonard lovagja, kövesd példáját, fordulj vissza a veszélyes útról és ezután élj Isten akarata szerint.

A keskeny úton.

Akármilyen szigorú a tél, egyszer mégis csak jön a trónkövetelő tavasz, hogy átvegye az uralmat és beleüljön örökébe. A tél harcol a tavasszal, egyik felül akar kerekedni, az egyiknek győznie kell.

A bűn állapota hasonló a télhez. A megtérő lélek hozza meg a tavasz illatát és követeli a maga jogát. A lélekben feltámad a harc, de nincs kétség, hogy melyik győz. *«Senki két úrnak nem szolgálhat»*, mondta maga az Üdvözítő (Mát. 6. 24.). A keresztény lélek nem állhat a világ fiai közé, nem üvölthet együtt a farkasokkal, mert szent János apostol szerint *«tudjuk, hogy mi az Istentől vagyunk és az egész világ gonoszban fetreng»* (Ján. I. 5. 19.). A világban annyi minden van, ami a keresztény élettel ellenkezik, hogy itt nem lehet megegyezni, hanem csak a két úr közül egyiket választani.

Mindenkinek fel van adva a kérdés, melyikhez csatlakozik. Az apostolok is elérkeztek a válasz útra, mikor az Úr meghívta őket. És hogyan választottak az apostolok? Mindegyiknek volt valamije, amihez ragaszkodott. Az egyiknek családja, a másiknak jövedelmező állása a vámosoknál, másiknak csak hálója és hajócskája. Mikor azonban az Úr Jézus szólította őket, ők is odaérték a válaszütra, tehát határozni kellett. A választás impozáns volt, mert

szent Lukács evangéliuma szerint (5. 11.) *«mindenüket elhagyván, követték Őt»*. Ez a választás pedig az a keskeny út, amely az égbe vezet. Az apostolok példáján fellelkesülve, két dolgot tegyünk meg, hagyjunk el mindent, ami a bűnhöz fűz és kövessük Krisztust.

Hagyjunk el mindent, ami a bűnhöz fűz. Az apostolok is ezzel kezdték el, de nem bánták meg, mert ezután már semmi sem akadályozta őket hivatásuk gyakorlásában. Ha ti is akartok csatlakozni Krisztus tanítványaihoz, az első teendő ugyan az, hogy elhagyjátok a rosszat, megútáljátok a bűnt és megtisztuljatok belőlük. Ez azonban részben a jó gyónás feladata, de kiterjed azon felül a jövőre is, vagyis a bűnalkalmak lelkiismeretes elkerülésére.

Mit nevezünk tulajdonképpen bűnalkalomnak?

A bűnre vezető alkalom, másképpen bűnveszély, hasonló az ember testi életére nézve káros körülményekhez, amelyek miatt könnyen származik valamilyéle baj, vagy kár. Így, ha valaki higannyal csávázza a gabonáját, arzénnel permetezi a gyümölcsfáját, kiteszi magát a mérgezés veszélyének. Vagy ha valaki örvénylő vízben fürdik, mindig attól lehet tartani, hogy a kavargó víz elsodorja. Az a mérég, az az örvény még nem jelenti a halált, mert sokaknak nem ártott, de mégis mindenki elveszhet miatta, ha valamilyéle nem eléggé óvatos. A bűnre vezető alkalom sem bűn még, ez még nem a lelki halál, de nagyon könnyen azzá lesz, ha elhanyagoljuk a kellő gondos-ságot. De kedves Testvérek, épen itt a baj. Mert ugyan ki tud állandóan vigyázni, ki az, aki minden eshetőségre készen áll. Ha pedig egyszer valaki hibáz, akkor a többit elvégzi a bűnalkalom az ő

romlására. Mily nyomorult férgek vagyunk, hogy minden megárt nekünk. Elmégy multságba és a tánc meg a zene, mindjárt felkorbácsolja érzéseidet. Ha meg színházba, moziba jársz, az erkölcsi botlásokról, házasságtörésekről szóló darabok megingatják a te egyházas, vallásos felfogásodat. Annak az iszákos embernek csak elég arra menni, ahol az ő megszokott korcsmája van és nem tud ellene állni a kívánságának. A vallástalan újságok is hogyan nevelik vallástalanná, a hitközömbös lap pedig hitével nem törődővé az olvasók tömegét. A bűnre vezető alkalom, tehát azt eredményezi, hogy sokan el sem követték volna, ha a bűnalkalom nem csábítja őket.

De nemcsak reád nézve áll fenn a bűnös alkalomak vonzó hatása, hanem még a legjobb, legbölcsebb, legerősebb emberekre nézve is. Ki volt szentebb, mint Ádám, aki Isten kegyelmét és barátságát élvezte és mégis egy kígyó szavára, az asszony csábítására, a bűnalkalom folytán vétkezett? Ki volt bölcsebb, mint Salamon és mégis ostoba rabszolganők szavára a Bölcsesség könyvének írója, az esztelen bálványimádást pártolta? Az alkalom őt is legyőzte. Ki volt erősebb, mint Dávid, ki Isten természetfeletti erejével bírt, de a találgák, mint a bűnalkalomak, ő neki is megártottak?

Ha tehát azt kérdezed, hogy mi is voltaképpen a bűnre vezető alkalom, azt kell felelnem, az a sötétség órája, amely miatt a legtöbb ember elhagyta a becsület és erény útját, amely sokakat hitetlenségbe vitt, amely miatt a legtöbben elkárhoznak. Mert mint a Szentírás egyik nagyon ismert közmondása figyelmeztet: *«Aki a veszedelmet szereti, elvész abban»*. (Sir. 3. 27.). Az alkalom ugyanis

az a csábítás, amelynek nem tud ellenállani. Pedig milyen kár. Mikor az operálás után a beteg meglátta az ételt és italt, mohón kapott utána, pedig tudta, hogy nem szabad neki sem ennie, sem innia. Mikor aztán valaki a közelébe kalácsot tett, egy vigyázatlan pillanatban evett belőle. Az alkalom csábította rá és bele is pusztult. De nem így van a természetfeletti világrendben is? Ebből aztán megértheted, hogy a bűnre vezető alkalom, éppolyan fontos, akárcsak a bűn.

Ha már annyira jutottál, hogy a bűnből szabadulni kívánsz, akkor határozd el azt is — és ez okvetlenül szükséges is, — hogy az alkalmakat kerülöd. Szükséges azonban néhány szempontra külön is rámutatni, miért kell kerülni a bűnre vezető alkalmakat.

Az okosság azt tanácsolja, hogy őrizzük meg azt, amit sok fáradsággal szereztünk meg. Az a kereskedő, aki sok ügyeskedés után valami haszonra tett szert, nem akarja kockáztatni nyereségét. Mikor pedig a katonák nagy küzdelem árán jó állásba, kedvező helyzetbe jutottak, akkor mindent elkövetnek, hogy megtartsák állásaikat. Gondold meg azt, milyen sok lelki küzdelem után érkeztél el ahhoz, hogy a bűnnel szakíts. Nagy esztelenség volna eddigi fáradságod, törekvésed, bűnbánatod gyümölcseit veszélyeztetni, a bűnalkalmak felkeresése miatt. Fel akartál emelkedni Istenhez, az első lépést meg is tetted, de úgy jártál, mint a példabeszéd esztelen embere, aki tornyot akart építeni, de nem tudta befejezni. Ezért aztán kicsúfolták őt: *«Ez az ember építeni kezdett és el nem végezhette»* (Luk. 14. 30.).

Csak a vakmerőség sugallja azt, hogy lebecsüljed

a veszélyeket. Hiába mondd azt, nekem nem árt a kísértés, nem félek a találkozástól, már elég erős vagyok. Ugyan mire alapítod bizalmadat? Magadban bízol? Túlbecsülöd képességeidet és úgy teszel, mint az egyszerű ember a távcsővel. Mikor az egyik végén nézett be az üvegbe, mindent kicsinynek látott, mikor megfordította, akkor minden megnövekedett. Ha az akadályokat, bűnalkalmakat nézed, azokat kicsinyeknek látod, mikor pedig saját erődet veszed számításba, akkor azok nagyon megsokszorozódnak szemedben. Nem mondhatod azt szent Jeromosról, hogy ő nagyon elmerült volna a világi életbe. Még mikor a világban élt, már akkor az imádság és önmegettagadás volt a fegyvere a bűn ellen. Később Betlehem pusztáiba vonult vissza és ott még szigorúbb vezeklő életet folytatott. Egyszer az eretnek Vigilantius megkérdezte, hogy miért gyötri magát a pusztában, miért temeti el magát a sivatag homokjába. Szent Jeromos nyíltan megmondta neki: *«mert félek»*. *«Ugyan mitől félsz? — kérdezte Vigilantius. Halljátok csak, mit felelt ez a szentéletű vezeklő: «Tudod-e, mitől félek? Attól a sok veszélytől, amelyek között te élsz. Félek a kevélységre, bírvágyra, tisztátalanságra vezető alkalmaktól. Én megvallom gyarlóságomat. Nincs bátorságom ilyen hatalmas ellenfelekkel mérkőzni»*. Ennek a nagy szentnek óvatossága gondolkodóba ejthet minket. Nem szabad tehát senkinek sem elbiznia magát. Aki azt gondolja magáról, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék.

Nem volna azonban helyes, ha csupán azt tudjuk, hogy veszedelem fenyeget valahonnan, hanem azzal is tisztába kell jönnünk, hogyan védekez-

hetünk ellene. Hogyan tudod magadat megoltalmazni a bűnalkalmak közepette? Szükséges, hogy a lelki-gyakorlatban erre a fontos dologra nézve felvilágosítást kapjál.

Erre nézve pedig minden egyházi írónak, minden lelkiatyának, valamennyi szentnek az az egybehangzó véleménye van, hogy a bűnalkalmakat kerülni kell és előlük menekülni a legbiztosabb. Talán sérti büszkeségedet, hogy az ellenség elől meg kell futnod? Azonban vannak esetek, mikor nem harcban, hanem a futásban van a győzelem. Ez áll a bűnalkalmakra is. Nem mondom, hiszen lehetne a kísértéssel is felvenni a harcot és le lehetne győzni. De sokkal biztosabb magát az alkalmat elkerülni. Ha valaki a városi utcák forgatagában a kocsiuúton megy, nagy körültekintéssel és ügyességgel el tudná kerülni a bajt, de mennyivel könnyebb és egyszerűbb az, ha nem a kocsiuúton, hanem a gyalogjárón halad. Az egyiptomi József erényes maradhatott volna Putifárné csábításai között is, de mennyivel biztosabb volt azáltal, hogy menekült előle. Bizonyos, hogy szent Alajos tudott volna okosan harcolni a bírvágy, hatalomvágy ellen, ha a hercegi koronát választja, de ő mégis úgy érezte magát biztosabbnak a nagyravágyás ellen, ha kerüli az alkalmat és lemond minden javairól. Nincsen tehát számodra sem okosabb menekvés a bűn ellen, mint az, hogy elkerüld az alkalmakat.

De mondjad, nem ugyanazt teszi-e az Anyaszentegyház, amelynek legtöbb tapasztalata van a lelki dolgokban és a legbiztosabb módon akarja híveit az üdvösségre vezetni. Nem azért tiltja-e a hitetlen könyvek és újságok olvasását? Nem azért

tartja-e vissza híveit a másvallásúak istentiszteletétől? Nem azért mondatja-e el a gyónásban: és a bűnre vezető alkalmakat elkerülöm? Sőt az Anyaszentegyház olyan szigorú ebben a tekintetben, hogy nem engedi meg papjainak azon gyónók feloldozását, akik nem tesznek komoly ígéretet az alkalmak elkerülésére.

Ha tehát Krisztust választottad, miként az apostolok, akkor szakítanod kell a bűnnel, miként az apostolok és szakítanod kell mindennel, ami a bűnre vezet. Meg kell tennetek, amit szent Pál a kolossziaknak (3. 9—10.) ajánlott: *«Vetkőzzetek ki az óemberből az ő cselekedeteivel és öltözzetek amaz újba, ki megújíttatik annak ismeretére és képmása szerint, ki őt teremtette».*

A másik lépés pedig, követni Krisztust.

Az apostolok az Úr Jézushoz csatlakoztak és mindent megnyertek nála. Júdás ugyan később megbánta, hogy az Üdvözítő mellé állt és inkább a papi fejedelmek és írástudók zsoldjába lépett. Ekkor keserűen tapasztalta, mi a különbség Istent szolgálni, vagy a bűn fiait. Az Úr Jézus ugyan semmi világi előnyöket nem ígért tanítványainak, szegények, lenézettek voltak tovább is, de olyan lelki kincsekben részesültek, hogy még a pénzsóvár Júdás is mérhetetlenül jobbnak tartotta vele lenni, mint a földön bármit megnyerni. Ezért vitte vissza a vérdíjat és szeretett volna visszajutni mégegyszer az Ő kegyeibe. De nagyobb volt kétségbeesése, mint a reménye. Ez okozta tragédiáját.

Aki Krisztust követi, megtalálja nála az igazi békét. Ezt óhajtja, sóvárogja az agyonzaklatott emberi szív. Hányan keresték ezt az áldott békét

a legszebb eszmékben, a legmegkapóbb művészi harmóniakban, a tudományok diszkrét világában. És mégis csak akkor érték el, mikor Krisztust megtalálták. *«Békességet hagyok nektek, az én békességemet hagyom nektek; nem mint a világ adja, adom én nektek»*, — mondta Krisztus a béke fejedelme (Ján. 14. 27.). Kövesd őt, elnyered békességét.

Akik Őt keresik, miért találják oly hamar meg a békét? Könnyű a felelet rá, mert nekik egy kívánságuk van: Istennek tetszeni. Az ő akaratát teljesíteni nem olyan nehéz, ellenben milyen súlyos a világ igája. Ha a világnak adod át magadat akkor a világ javai sohasem lesznek elegendők, mindig többet kívánsz, szórakozásaid mindig szélsőségesebbek, de amellet tövisei mindig számosabbak. Mennyivel szerencsésebbek Krisztus tanítványai. Nem érezted-e még az imádság erejét, a szentáldozás édeségét, a hitigazságok biztonságát, a felebaráti szeretet gyakorlásának áldásait? Van valami boldog, megnyugtató érzés Krisztus követésében. Ő hívott meg mindenkit: *«Vegyétek rátok az én igámat és tanultok tőlem, mert szelid vagyok és alázatos szívű; és nyugodalmat találtok lelketeknek, mert az én igám gyönyörűség és az én terhem könnyű»* (Máté. 11. 29—30.). Csak azoknak nehéz a vallás, akik azt nem teljes lélekkel karolják fel. Még csaknem gyermek volt Lisieuxi szent Teréz, a vallásos élet gyakorlásában azonban oly könnyed, mint egy veterán. Lehet-e Krisztus követését nehéznek mondani, mikor egyszerű tanulatlan lelkek, sőt gyermekek is képesek megtenni?

Nem felejtjük azonban el, hogy ez egyúttal a keskeny út. A keskeny útról pedig nem szabad le-

térni sem jobbra, sem balra, különben romlásba taszítja magát az ember. Ez az okos előrelátás teszi kötelességévé az önmegtagadást, önmérsékletet. A nyolc boldogság ennek a nyolc szabálya, amelyeket követni kell. A lelki szegénységben Krisztust követitek, mikor a világ javait megvetitek, mikor azok használatában mértékletesek vagytok, mikor legyőzitek a vagyonszállást, a pénzvágyat, akkor, ó Testvérek, Krisztus követői vagytok és boldogok vagytok, tiétek lesz a mennyek országa. Mikor legyőzitek a harag, bosszúállás indulatait szelídséggel, mikor a civakodás, ellenkezés gondolatát lelketekben átváltoztatjátok szeretetre, akkor, ó Testvérek, Krisztust követitek és boldogok vagytok, mert meghódítottátok az ellenkezők szívét. A szomorúság könnyekre fakaszt titeket, nem is lehet másképpen a siralom völgyében. Az istenfélelem pedig a bűnökre emlékeztet és megsiratjátok vétkeiteket. Ekkor, óh Testvérek, Krisztus útján mentek és boldogok vagytok, mert megvigasztal titeket az Úr. Mint a szarvas a hús forrásvíz után, úgy vágyódik lelketek az isteni igazságok megismerése után. Máskor meg elnyomattatok idején éhezitek és szomjúhózzátok, hogy az Úr Isten szolgáltasson nektek igazat, akkor, ó Testvérek, Krisztus nyomait keresitek és boldogok vagytok, mert kielégítenek titeket. Érzitek, hogy minden ember felebarátotok, azért nem feledkeztek meg róluk testi és lelki elesettségükben. Midőn tehát kenyeret nyújtasz az éhezőnek, vagy az örök igazságokkal tápláljátok lelküket, akkor, ó Testvérek, Krisztus szavai szerint tesztek és boldogok vagytok, mert ti is irgalmasságot nyertek. A bűnben rejlő gonoszságot már akkor beláttátok, mikor megtérésre

határozótok el magatokat. Nem tűritek meg szívetekben a bűnt, sőt még az arra vezető alkalmakat is tiltott dolognak tartjátok. Mikor tehát gondot fordítottok lelketek tisztántartására, akkor, ó Testvéreim, ti a bűnnélküli Krisztust követitek és boldogok vagytok, mert meglátjátok az Istent. A legtöbb bajnak és kellemetlenségnek oka, hogy vannak rendbontók, akik nem szeretik a békességet, hanem a viszálykodásokat. És ha te mégis csak a békét pártolod, elviselve ellenségeid minden cselvetését, akkor, ó Testvérem, boldog vagy, mert Krisztust követed és Isten Fiának hívnak téged. És mert a Mestert üldözték, azért titeket is üldözni fognak. Az igaz hitért sokat kell eltűrnötök. És amikor érzitek a gonoszság diadalát és az Egyház szenvedését, akkor, ó üldözött keresztény Testvérek, ti Krisztus követői vagytok és boldogok, mert tietek lesz a mennyek országa.

Krisztus követése tehát nem nehéz, de mégis ez a keskeny út. Vigyázzatok, hogy el ne tévesszétek. Vannak olyanok, akik elkezdték a vallásos életet nagyobb buzgalomtól ösztönözve, de utóbb abba hagyták. Ezek nem igazi tanítványok. Vannak olyanok, akik sohasem kezdték el a keresztény életet és persze semmit sem tudnak előrehaladni. Ezek sem igazi tanítványok. Vannak olyanok is, akik egyes dolgokban valóban sokat tesznek, más dolgokat ellenben egészen figyelmen kívül hagynak és elhanyagolnak. Ezek sem igazi tanítványok. Vannak végül olyanok, akik nem tesznek ugyan semmi nagyot és rendkívülit, de amit végeznek, mindent Isten kedvéért tesznek. Ezek az igazi tanítványok, ezek a valódi keresztények. A mi szent vallásunk tökéletességét abból nagyon jól

láthatjuk, hogy minden életpályán, minden hivatásban, minden állapotban meg lehet Krisztus követését valósítani. Szent István jó édesapa és bölcs király volt, ebben követte Krisztust. Martinné, szent Terézke édesanyja, jó családanya volt, ebben járt Krisztus útján. Salvio Domonkos jó diák volt, szent Márton buzgó püspök, az a sok névtelen buzgó hívő is, mind a maguk életkörülményei között igyekeztek Krisztus Urunkat követni. Mert az igazi keresztény élet az, amelyről Szalézi szent Ferenc mondta: *«Mi nem tudunk nagy dolgokat művelni, azért végezzük a kicsiny dolgokat, de nagy szeretettel».*

Próbálatok tehát valóra váltani a kettős programot, tudniillik a bűn és bűnalkalmak elkerülését, aztán Krisztus kitartó követését, akkor lelketekből a rideg tél elvonult és az új élet gyönyörűségei tavaszi kibontakozása következik.

Az önuralomról.

A lelkigyakorlatokban nemcsak az örök igazságok mindenkit megrázó súlyos kérdései merülnek fel, hanem a mindennapi élet apró kis jelenségeit is kiragadjuk és azok tanulságos oldalait megvilágítjuk, hogy azok is jövőendő újjáépített lelki tevékenységünk hasznos tényezőjévé váljanak. Ezeket a beszédeket leginkább konferenciáknak, megbeszéléseknek szokták nevezni a lelkigyakorlatok vezetői. Ilyen gyakorlati tárgyat választunk ki mi is és néhány gondolatot és megfigyelést mondunk el az önuralomról.

Mindjárt azon kezdjük el, hogy milyen nagy titok az, mi lakik az emberben. Mi csak a külsőt látjuk, azt, hogy valaki rendesen van-e felöltözködve,

jól áll-e neki a ruha, vagy izléstelenül dobálta magára az egyes darabokat. De aztán tulajdonképen kitakar az a ruha, az egy mélységes rejtély. Ahány ember, annyiféle természet. Néha olyan, mint a kis fazék, amely rögtön felforr és kicsordul. Ebből azt következtetjük, hogy ez az ember még nem képes indulatai fölött uralkodni. Másik ellenben, ha egy szót szólnak hozzá, ami nincs ínyére, rögtön a megsértődöttet adja és a társalgástól visszahúzódik, mint mikor a csigához hozzányulunk és az visszabújik házába. Ez kevély természet, a bírálatot nem tűri. Egy más alkalommal, bizonyos tárgynál szokatlanul élénk lesz, mint mikor a lovakat visszafordítják és hazafele indítják. Ez pedig olyan dolgot hallott, ami őt különösen érdeklí. Így aztán, akármennyire állig begombolkozott, mégis ezen jelenségek a szív rejtett titkait napvilágra hozzák, meglátjuk azt, hogy harag, sértődöttség, öröm vagy bánat van-e abban a lélekben. A belső akar megnyilvánulni.

Nem volna helyes, ha valaki minden indulatot és érzelmet ki akarna irtani az emberből, hogy érzéketlen legyen, mint egy darab fa, mint aki testvére temetésén olyan közönyösen jött-ment, akárcsak egy teljesen ismeretlenről lett volna szó. Nem ezt akarjuk, hiszen emberek vagyunk, akiknek szíve eleven és nem hideg márványkő. Még azzal sem dicsekedhetik mindenki, hogy olyan angol hidegvérrel néz minden eseményt, mint az egyszeri angol Lord, aki egy francia utassal egy vasúti szakaszban ült és mindketten erősen szivaroztak, de egy szót sem szóltak egymáshoz. Egyszer csak a francia idegesen szólt újtársához : De Uram, ön észre sem veszi, hogy szivarja parazsa mindjárt kiegészíti kabátját. Az angol nagy

hidegvérrel azt felelte : Ugyan, miért csap ilyen nagy lármát, én láttam, hogy az ön szivarja már egy fél-órája perzseli az ön ruháját és mégsem szóltam. Ez a túlzott hidegvér, amely felebarátjáról sem akar tudomást venni, inkább káros, mint hasznos, inkább közelebb áll a szívtelenséghez, mint az önuralom erényéhez.

Pedig az önuralom megszerzésére minden törekvő léleknek szüksége van. Ha csupán emberi szempontból nézzük a dolgot, akkor sem szabad az önuralomról megfeledkezni. Az emberi társadalom nem tűri a féktelen természetet. Kiállhatatlan és kibírhatatlan lesz. Még inkább szükségünk van az önuralomra, lelki szempontokból, hogy mindig kellő megfontolással cselekedjünk. Az olyan embert, aki tud uralkodni önmagán, a kísértések nem dobálják ide-oda, mint a hullámok az üres üveget.

Néhány gyakran előforduló esetet fűzünk egybe és pedig azért, hogy mélyen lelkünkbe vessük és adott alkalmakkor meg ne feledkezzünk magunkról.

Elsősorban kellemetlen benyomást tesz minden emberre a harag és bosszúállás érvényesítése felebarátjával szemben. Ne tagadjuk, mindenkinek van Achilles sarka, amire érzékeny, csak meg kell találni a kényes pontot. És ha akár készakarva, akár véletlenül az a bizonyos kérdés előkerül, akkor hamar előnt a méreg, úgy csapkodsz, lármázol, mint egy megvadult bika, káromkodsz, mint a legutolsó vásári hajcsár. Igen nagy azon különféle bűnök száma, amelyeket haragban követnek el a dühöngő emberek. Pedig ha úgy filmre valaki felvinné és megörökítené dühös kitörésedet, magad csodálkoznál azon a sok meggondolatlan cselekedeten és elvetemült beszéden,

amelyek tőled származnak. Pedig egykor az Úr Isten és te előtted is az ítéleten a leghívebben lejátszódik minden beszéded és cselekedeted. Ilyen fékezhetetlen emberek nemcsak maguk vétkeznek, hanem sokakat botránkoztatnak, akik tanui a haragos kitörésnek. Nagyobb önuralmat és több józanságot várunk el egy keresztény embertől, mintsem ilyen méltatlan tettekre ragadtassa el magát.

Nem különb ennél a rossz kedv, kellemetlen hangulatunk éreztetése másokkal. Valami bántja őt, emiatt nem tör ugyan ki, de annál inkább kimutatja nemtetszését mindenkivel szemben, akár hibás az az ő megbántásában, akár nem. Azt mondják róla : Na, ma megint ballábbal kelt fel. Bizony, az nagy keserűség a környezetnek, mert semmit sem lehet a kedvére tenni és sokat szenvednek miatta. Ha az illető előljáró, az meg rosszabb. Az Isten legyen irgalmas annak a szegény alárendeltnek, akinek vele van dolga. Micsoda fegyelmezetlenség és szeretetlenség nyilvánul meg minden szavában. Győzd le a kellemetlenségek utórezgéseit, uralkodj érzelmeiden, ne légy igazságtalan másokkal rossz napjaidban.

Ezeknek társa a könnyelmű élcéldés mások rovására. Van olyan, aki megérti a tréfát és még ha csípős is, nem akarja megérezni annak az élet, sőt tud olyan helyzetet teremteni, hogy mások sem veszik észre a megbántást. De minden olyan nevetségessé válás nem múlik el ám nyomtalanul. Ha valaki bozótban jár, valami tövis csak ragad hozzá, valami csekély sebet ejt rajta. Azokból az apró tűszúrások emlékeiből áll elő az ellenszenv összefogó rossz érzete. Ne használj ki minden lehetőséget felebarátod ellen. Uralkodj érzelmeiden.

A panaszkodás is némelyeknek csaknem második természetévé válik. Úgy tesz, mintha ő volna a világon a legszerencsétlenebb, sorsüldözött ember. Nem fogy sohasem ki a kesergésből, most ez a baj, máskor meg amaz. Nincs meglegedve a jó idővel, mert nagyon süt a nap, nem tetszik az eső sem, mert az meg nagyon vizes. Lelkének bizonyos sötét vonása tűnik elő, mert vagy a fősvénység miatt elégedetlenkedik, hogy valahogyan eszébe ne jusson másnak kérni tőle valamit, vagy annyira kislelkű, hogy az Úr Isten jóságos gondoskodásában nem mer bízni. Pedig ha magán uralkodnék, nem volna oly nehéz a valódi megpróbáltatások elviselése sem. Légy türelmesebb.

A kíváncsiság egy tipikus példája az önuralom hiányának. Azt gondolják, hogy nekik mindent kell látniok, mindent hallaniok, mindent tudniok, mindenben részt venniök. Pedig azt nem kívánja sem az Egyház, sem a haza. Minden dolgot képes elhanyagolni, csak kielégíthesse kíváncsiságát. Hogyan kérdezősködik mások belső családi dolgai felől, pedig magyarán megmondva, neki az egészhez semmi köze sincsen. Hányan kerültek haragba vele, mert a nagy kíváncsiság nem áll meg abban, hogy ő mindent tudjon, hanem ő époly buzgalommal azon is dolgozik, hogy mindenki is megtudjon mindent. De a kíváncsiság sok minden olyasmivel is megismerteti, amit pedig az emberi szégyenérzet és lelki finomság elszokott takarni. Később eleget bánja kíváncsiságát: Bár ne lettem volna annyira kíváncsi, most nem háborgatnának annyira a kísértések. Erről mondta egy tapasztalt lelkiatya ezt a szólásmódot: Kíváncsiság bűnnek fele, rossznak még a nézése is ront. Több önuralmat kérek a kíváncsiság ellenében.

A vágyakat sem szabad magukra hagyni. Nincs annál veszedelmesebb, mint mikor valakit elragad a kívánság, mégpedig olyan dolgok után, amire volta-képen semmi szüksége nincs. Van olyan, aki egész nap eszik, ha kell, ha nem ; mikor valami étel keze-ügyébe akad, csak csipeget belőle. Épen így az itallal is. Ez viszi a nőket a ruházatra való oktan pazarlásra is, a férfiakat a mértéktelenségre és erkölcstelen életre, a gyermekeket az ételben, ruhában való válogatásra. Végeredményben sok család belső életét, békéjét megrontja a meg nem fékezett kívánság. A vasúti állomáson panaszkodott egy a borozgatótól nekibúsult apa : Az volt a legnagyobb gazember, aki az asszonyok parádés ruházatát kitalálta, ez tesz tönkre minket. Kedves atyámfia — szerettem volna neki mondani — a te feleséged ugyanilyen jogon elmondhatja, hogy az volt a legnagyobb gazember, aki a korcsmát, kártyázást és más hasonlókat kitalált ; ez tesz tönkre minket. Pedig egyiknek sincs igaza. Nem ezek rontják meg a mai nemzedéket, hanem a meg nem fékezett kívánság. Nagyobb erőt és önuralmat gyakoroljatok kívánságaitok tekintetében, akkor mindezek a bajok maguktól eltűnnek.

A modern élet igyekszik minél kényelmesebbé tenni az életet, minden irányban biztosítani akarja magát az étellel járó kellemetlenségek ellen. Szinte vattába akarja burkolni az embert, mint ahogyan a finom, törékeny tárgyakat csomagolják a postai szállításhoz. Akárhonnét érje az embert az intés, sorscsapás, ne fájjon neki. Óvja magát még a szellőtől is, elzárkózik az emberektől, egészségét aggályosan ápolja, testét minden erőltetéstől kíméli. Valami létjogosultsága van ugyan az okos előrelátásnak és

erőkímélésnek. Azonban az ilyen józan mérsékletnek, csak abban az esetben van helye, ha azt akarja megvalósítani, hogy annál sikeresebben meg tudjon felelni földi és örök rendeltetésének. Hogy azonban valaki kivonja magát a komoly munkából, a kényelmetlenséget kerülje, emiatt elhanyagolja Isten iránt való fontos kötelességeit, csak valahogy megszokott napi beosztásán ne kelljen változtatnia, ez már nagy hiba és bűnös mulasztás. Hányan vannak, akik ilyenfajta jóra való restségben szenvednek és emiatt nem élnek vallásos életet, nem vesznek részt a kötelező vallásgyakorlatokban, távol tartják magukat minden vallásos mozgalomtól. Az ilyen a vastagon párnázott karosszékekből, a nap jó részét átheverő puhányok, nem fognak símán átgördülni a mennyei boldogságba, az az egy bizonyos. Azt hiszem, hogy nekik komoly nehézségeik lesznek a másvilágra való áttelepedéskor. Ellenben mennyire más életfelfogást árult el az a gazdag, előkelő úr, aki az emberek megcsodálására nem számítva, minden reggel hatkor hűségesen eljárt az ő megszokott templomába, elvégezte ott az ő ájtatosságait, pedig hát az ő teste is kívánta a kényelmet és a kíméletet. Szabjál te is határt a kényelem szeretetének és tagadd meg magadtól olyankor, mikor fontos okok, felebarátaid java azt kívánja. Uralkodj magadon és ne csak önmagadat tekintsd.

És nem volna teljes ez a kis gyűjtemény, ha szóvá nem tennők az öndicséretben megnyilvánuló fegyelmetlenséget. Mintha csak az evangéliumból olvasnám a farizeus imádságát, amelyben bejelenti a nagy nyilvánosságnak az ő érdemeit. A dicséretvágyó, hiú ember két dologra törekszik, dicsekedni

és dicséretet nyerni. A kevélység ősi bűne már a kisgyermeknél próbálkozik, mikor mutogatja a másiknak az ő holmiját : Nekem van, neked nincs. De nagyoknál sem hiányzik, hogy miért, miért se, elég az hozzá, vannak akik meg nem állhatják, hogy magukat fel ne magasztalnák, valódi és nem létező kiválóságuk és elsőségük miatt. Pedig ezekre mondta az Úr Jézus : *«Bizony mondom nektek, elvették jutalmukat»* (Mát. 6. 2.). Nem sokkal értékesebb-e az, mikor más mond véleményt rólunk, mert hiszen senki sem lehet bíró a maga ügyében? Hogy valaki ezt a csunya szokást elhagyja, ide is csupán az kell, ami minden rendetlen önszeretet megnevelésére : több önuralom.

Ha már az önuralomban látjuk sok lelki félszegség gyógyszerét, akkor nem szabad megfeledkeznünk az ebből származó egyéb haszonról sem. Az önuralom kitartóvá tesz a munkában. Nagy célt erős akarattal lehet elérni. A munka, a kötelesség elvégzése mindenkire nézve a legnagyobb feladat. Látunk olyan embereket, akik sohasem tudnak bevégezni semmiféle munkát. Nem a testi erejük, nem a szellemi képességeik hiányosak, hanem az önuralom. Márpedig a nehézségeken, akadályokon csakis az akarat visz keresztül. Az önuralom a kísértésekben erőt ad. Nem szabad csak a kegyelemre áthárítani a szívvedelmet. A kegyelem megteszi a maga kötelességét, mert a kellő lelki világosságot és az akarat támogatását elvégzi. De neked magadnak kell a többi megtenned. A jól nevelt lélek az önuralom által olyan biztonságra tesz szert, hogy nem néhány gyöngye pillanat vagy meggondolatlanúság dönti el a sorsát. Végül az önuralom lesz az a csodabalsam,

amely a szenvedésekben a fájdalmakat enyhíti, a balsorsot türelemmel viseli. Nagy szerencsétlenség ért egyszer valakit. Vigasztalni akartam őt, de nagy csodálkozással tapasztaltam, milyen nagy lelkinyugalommal viselte a bajokat. Ki is fejeztem előtte csodálkozásomat, mire ő ezt a kijelentést tette: «Minél intelligensebb valaki, annál inkább kell tudnia megadással viselni a sorscsapásokat». Ő tehát már a műveltségnek tulajdonít ilyen nagy erőt, annál inkább bámulatosabb eredményeket látunk az olyan önuralomnál, amely a hitből táplálkozik.

De ki tudna minden áldást megnevezni, ami az önuralomból magunkra és az emberi társadalomra származik. Az ember szellemi erejénél fogva igájába hajtotta a természet élő és élettelen lényeit. De hátra van, hogy önmagát is tudja bölcsen kormányozni. Ha az ember külsőleg talán titokzatos lény, de szavai és cselekedetei mégis a szív mélyéről fakadnak és egész bizonyos az, hogy aki nem tud uralkodni magán, az nem nagy lélek. Ellenben, ahol a külső megnyilvánulás tiszteletreméltó, ahol a beszéd megfontolt, a tettek becsületesek, ott nemes, vallásos, igazi krisztusi lélek lakik.

A tövissel koronázott Szentséges Szív szeretete.

A kis gyermeknek kedves szórakozása a homokban játszani. Előveszi kis edénykékjét és méregeti a homokot. Azt könnyű megmérni. De ki tudja megmérni a tenger fövenyét? Nincs annak mértéke, amint nem mérhetjük le a tenger vizét, az ég csillagait. Az emberi ragaszkodásnak, a földi szeretetnek számos szép példáját ismerjük. Ennek meg van

a maga határa, ahol megszűnik az emberi szeretet. Végtelen és felülmulhatatlan csak egy van, ez az Úr Jézus szeretete irántunk.

Van az egyik templomnak egy művészi Krisztus Király szobra. A szobrász úgy gondolta, hogy minden jellemző vonást odavés a fába, ott a kereszt, a nádszál, korbács, a szegek, a töviskorona és a tűzben égő Szentséges Szív. Valahányszor ezt a szobrot nézem, azt gondolom, hogy ez tulajdonképpen az Úr Jézus végtelen szeretetét próbálta ábrázolni, mert minden rajta található jelkép a szeretetet jelenti. Szeretet a kereszt, mert miattunk fogadta el; szeretet a nádszál, mert miattunk alázza meg magát; szeretet a korbács, mert miattunk ontotta véréét; szeretet a szeg, mert miattunk lett tehetetlenné; szeretet a töviskorona, mert miattunk vetette meg a világ hiúságait; szeretet a Szív is, mert az meg értünk gyullad lángra.

Ennek a szeretetnek kell megilletni a ti szíveteket is, hogy már ne kényszerből, hanem szeretetből kövessétek Krisztust, a szeretet ősforrását.

Az Úr Jézus szenvedése a legnagyobb szeretet bizonyítéka, mert *«nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mintha valaki az ő életét adja barátaiért»* (Ján. 15. 13.). Márpedig ő életét adta övéiért. Az ő szenvedésének minden állomása, minden körülménye örökös prédikálása az isteni szeretetnek és kimeríthetetlen forrása a szeretet felett elmélkedő embernek.

Szeretett mindvégig. *«Kiüresítette önmagát, szolgálai alakot vevén föl . . . Megalázta magát, engedelmes lévén mindhalálig és pedig a keresztnek haláláig»* (Filip. 2. 7—8.), mondotta szent Pál apostol. Már a mennyen: Atyáról azt mondjuk: *«Úgy szerette Isten e világot»*¹

*hogy az ő egyszülött Fiát adá» (Ján. 3. 16.). De ugyan-
 ezt elmondhatjuk az Úr Jézusról is. Az a szeretet
 készítette földre szállani, azt a szenvedéssel teli életet
 magára venni, de nem szünt meg szeretni mindvégig,
 Életének épen a legutolsó szakasza a legnagyobb
 bizonyítéka meg nem szünő szeretetének. Megnyi-
 totta Szívét a lándzsa és úgy találta, hogy még van
 benne néhány csepp vér. Mihelyt a hegyes acél el-
 hagyta a Szent Szívet, kiömlött a maradék utolsó
 csepp is, amely már a kezek és lábak seibein nem
 távozhatott el. És így kiüresítette önmagát. A kapu
 pedig nyitva-tárva, a bűnbánó lelket mindig várva.
 Az évszázadok, évezredek semmiféle gonoszsága nem
 volt képes őt visszariasztani, sőt épen ez biztatta őt
 erre az isteni önfeláldozásra.*

A Szentséges Szív mindvégig tartó szeretete meg-
 kívánja, hogy te se fukarkodj vele szemben. Az embe-
 rek gyakran mulékony kedvteléseket emberi hűséggel
 viszonznak. Mindig tartó szeretetnek egy viszonzása
 van, örökké szeretni. Ezt a szeretetet megismerte
 szent Pál apostol és ebben az elragadtatásban írta
 meg a korinthusiakhoz a szeretet himnuszát (Kor.
 I. 13.), amilyen emberi nyelven még nem hangzott el.
 Ő maga is azt választotta élete vezető gondolatának,
 hiszen ő maga mondta, hogy a szeretet *«mindent el-
 visel, mindent elhisz, mindent remél, mindent el-
 szenved»*. Ezzel indult el apostoli körútjára, mialatt
*«igensok fádadozásban, többrendű fogságban, módfeletti
 verésekben, gyakori halálveszélyben volt»*. A ko-
 rinthusiakhoz intézett második levél őrizte meg szá-
 munkra a szeretetből táplálkozó hősiességét, hogy
 a zsidók ötször megbotoztatták, aztán háromszor
 megvesszőzték, egyszer megkövezték, háromszor hajó-

törést szenvedett, egyszer egy teljes 24 órán át hányódott a tengeren mint hajótörött, utazott tengeren, szárazon, veszedelemben a tolvajok, a zsidók, a pogányok, a városok, a puszták, a hamis keresztények miatt. Fáradozott *nyomorúságban, virrasztásban, éhségben, szomjúságban, böjtölésben, hidegben, mezítelenségben*» (Kor. II. 11. 23. 38.). Végre Néro börtönéből a Porta Ostiensisen át a városból kihurcolták és a város falain kívül befejeződött a szeretet ezen nagy-szerű élete. Krisztus mindvégig szeretett, szent Pál is mindvégig szívébe zárta Krisztust. Te is örök szeretettel és hűséggel bizonyítsd be, hogy nem vagy méltatlan Krisztushoz.

Az Úr Jézus szeretetének másik bizonyítéka, hogy igen sokat szenvedett értünk. A fájdalmas szentolvasó öt tizede, a keresztút 14 állomása, csak a legismertebb és leginkább feltűnő eseményeket zárja magába. Az Olajfák hegyét véres könnyével, verejtékével áztatta. Mennyire szeretett minket, hogy ezt tette. Pilátus katonái kegyetlenül megkínozták és megostorozták. Mennyire szeretett minket, hogy ezt magára vette. Homlokára a töviskoronát szoritották rá. Mennyire szeretett minket, hogy ezt is megengedte. Aztán Pilátus halálra ítélte Őt. Erre vállára vette a nehéz keresztet és vitte föl a Kálvária hegyére. Hogyan roskadozott, hogyan bágyadozott. Milyen lelki fájdalmat okozott neki a szent Szűzzel való találkozás, a jámbor asszonyok látása, a nép vérszomjas kiáltása, a papi fejedelmek és írástudók gyűléte. Mennyire szeretett minket, hogy ezt a borzalmas keresztutat el tudta végezni. A Kálvária hegye a tanu rá, mennyit szenvedett, mikor a keresztre szegezték, mikor három óráig függött a kereszten, míg végre

délután három óraker meghalt. Ó, mondjátok, értsetek, el ne felejtsetek, mennyire szeretett minket, hogy erre ítélte önmagát. Ő róla jövendölte a zsol-táros (21. 7.): «*Én pedig féreg vagyok és nem ember*». Valóban az vagy, azzá tett téged a szeretet, hogy meggyőzzön minden embert arról a végtelen szeretetről és hogy mindenkit magához vonzzon.

Szeretetének további bizonyossága : hogyan szenvedett. Mert többféleképen lehet ám szenvedni. Van olyan ember, aki a szenvedésekben a fogát csikor-gatja, elégedetlen, türelmetlen, átkozódik. Van olyan is, aki a bajokat már csak elviseli, ha utólérték őt. A régi rómaiak mint életbölcsséget tanították ezt a közmondást : «Viseld el, amit el nem kerülhetsz». Van végül olyan, aki maga óhajtja, kívánja a szenvedést, mert alázatosságában magát erre tartja csak érdemesnek. Ez a szentek szenvedése. Végül van egy különleges kategória. És ez Isten fiának szenvedése, aki mások helyett önként vette magára a meg nem érdemelt isteni méltóságával épen ellenkező szenvedéseket. Ez az örök szeretet szenvedése. Még a leginkább türelmesen szenvedő szentek elől is a jövendő szenvedéseket elrejtette a nem tudás. De mikor a te Üdvözítőd járta a Kálváriás utat, Ő mindent előre látott, mindent a legrészletesebben előre tudott, mindent a tökéletes ismeret miatt szinte előre érzett. Ez a mód, ahogyan szenvedett, annak az utánozhatatlan szeretetnek a jele, amelyet ember nem követhet, de ha akarja — ha nem, ezt tudomásul kell vennie. Meg kell látnia, hogy a Szentséges Szív szeretete kötelezi őt is.

Igen, meg kell látnod, mekkora ajándékot kaptál tőle. Mekkora nagy tartozás terhel e szeretet miatt.

Mikor tudod leszolgálni, mivel tudod letörleszteni? Ennek csak egy mértéke van, higyj a szeretetben és tedd a szeretet cselekedeteit. Ennek csak egy lehetősége van, tégy Jézus szeretete miatt mindenkor.

Nekünk tehát teljes szívünkben kell szeretnünk a tövissel koronázott Szent Szívet.

Van talán, aki elég felületesen azt gondolja, hogy az Úr Jézus iránt való szeretet, csak azok kötelessége, akik szerzetesi, vagy papi hivatásban élnek és ezenfelül néhány rendkívüli léleknek, de a közönséges kereszténynek erre nincs szüksége. Pedig szent Pál apostol a szeretetről szóló szavait nem az ilyen különleges egyházi hivatásban élő személyekhez intézte, hanem az egyszerű, közönséges korinthusi hívekhez. Nekik mondta : *«Kövessétek a szeretetet»* (Kor. I. 14. 1.). A szeretet tehát mindenkit egyformán kötelez. Micsoda hálátlanság és szégyen volna, ha te megtagadnád tőle szeretetedet. Szent Ferenc imádkozott így : *«Meghalok a te szereteted iránt való szeretet miatt, hiszen te is meghaltál az én szeretetelem szeretetétől»*. De kevés ember érti meg a szeretetet.

Ne gondoljátok, hogy ez a szeretet csupán egy érzelem, vagy valami szenvedélyes kitörés. Ez az egész élet összes cselekedeteinek oka és forrása akar lenni. Már azáltal, hogy egyedüliségre törekszik, ezzel számúzi a lélekből a bűnöket, elfordul mindentől, ami ellenkezik a Szentséges Szív szeretetével, szembeáll minden akadállyal és nehézséggel, ami útjába áll, mindent feláldoz, csak övé lehessen a legfőbb jó, az isteni szeretet. A gazda tudja miért káros az esős esztendő a mélyen fekvő rétekre nézve. A víz kiöli a hasznos füveket a rétről és marad a sás egyedül. És mi történik a szárazabb időszakban? A sás nem

tud eléggé táplálkozni és elsatnyul, ellenben a jó füvek elszaporodnak és elfoglalják a sás helyét. Így a földi és mennyei szeretet is szinte mérlegre vannak helyezve és ha az isteni szeretet emelkedik, akkor a földiek szeretete, a bűnökhöz való ragaszkodás kivész. Mikor nagy szent Teréz a lelki élet kezdetén a rokonai iránt túlságos vonzalmat érzett, ami a hivatásával ellenkezett, sehogysem tudott a lelki életben előrehaladni. Mihelyt azonban szakított a külső dolgokkal és átadta magát az isteni szeretetnek, mindjárt dicséretet nyert az Úrtól: Terézia, te most egészen az enyém vagy és én egészen a tied. Ez a szeretet tehát nem száraz ág, amely a tűzön ég ugyan, de élet nincs benne, nem tud növekedni. Ez az élet a tevékenységé, tetterőé, amely először eltakarítja a romokat, de aztán szakadatlanul fáradozik, hogy Isten országát a lélekben felépítse, úgyhogy elmondhatja szent Pál szavait: *«Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él én bennem»* (Gal. 2. 20.).

A szeretet programjában van egy pont, amely nélkül nem is lehet elképzelni az Úr Istenhez való ragaszkodást és ez nem egyéb, minthogy a halálos bűnöket mindenképen kerüljétek. Erre kell összpontosítani minden figyelmet. Ha most a lelkigyakorlatok ideje alatt meg is tisztultatok belőlük, vagy ha oly szerencsések volnátok, hogy eddig még nem izleltétek volna meg ezt a tiltott gyümölcsöt, azért ne gondoljátok, hogy egyszer s mindenkorra végeztetek velük. Az nagy tévedés volna, mert a gonoszság még sokszor fog próbálkozni mindenféle formában. Nem akarja sehogysem elismerni, hogy te már nem vagy a régi, nem akar abba belenyugodni, hogy te új életet kezdj. A két irányt nem lehet összehozni. És amint a halálos

bűn kiöli a szeretetet, épúgy az Úr Szentséges Szívéhez vonzódnak a szeretet kiöli a lélekből a bűnt. Ezért növeld állandóan a szeretetet. Ha imádkozol, mondd: Érted végzem el, ó, drága Szent Szív. Ha szenvedéseidben türelmet parancsolsz magadra, mondd: Irántad való szeretetből, Jézus szent Szíve. Akiben ég a valódi szeretet, az egész életére belőle élhet és róla elmélkedhetik. Assisi szent Ferenc egykor az egész éjszakát térdreborulva, imádságban töltötte, mialatt ezekről a szavakról elmélkedett: *Én Istenem, én mindenem. Mit lehet ezekről annyi sokat imádkozni? A szeretetnek nem kell sok szó, hanem odaadó szív. A szó hamar kifogyhat, de a szeretetnek sohasem szabad elmúlnia. Ha a lélek rászánta magát, hogy Istent szeretni fogja, akkor az legyen ám igazi szeretet. Annak akkor Isten a minden, ami kívül van, minden semmi előtte. Milyen bánatos panasza volt szent Ágostonnak: «Szeretet, amelyet csak később szerettem».*

Azonban az Úr Isten a szeretet útját nem mindig kövecsezi ki, hogy kényelmes legyen. Sőt, talán épen azokat látogatja meg legjobban, akiket leginkább szeret. Egyszer Alacoque szent Margitot megkérte sógornője, hogy az Úr Istentől kérje számára azt a kegyelmet, hogy biztosan üdvözljön. A szent egy pillanatra elgondolkodott, de aztán azt felelte: Jól van, megteszem, de ennek nagy ára lesz. Rövid idő múlva a sógornője túrhetetlen heves fejfájást kapott. Kérte tehát Margitot, hogy segítsen rajta. De ő azt felelte, hogy már késő, mert ez tulajdonképpen azért van, mert az Úr meghallgatta az ő előző kérését, mikor az ő üdvösségéért imádkozott. Lám, ha az Úr Isten valakit az örök üdvösségre választ ki, azt nem kíméli.

Az igazi szeretet nem a puha és kényelmes életet akarja biztosítani szeretteinek, hanem a szenvedések és megpróbáltatások tüzén át vezet a boldogságra. Szent Alajos milyen ártatlan ifjú volt, inkább földre szállott angyalhoz hasonlított, mint az összülők bűnös gyermekeinek egyikéhez. Mégis mennyit szenvedett testileg és lelkileg egyaránt. Hasonlóképen mindazok, akik az Úr Isten előtt különös kegyben álltak, tehát az ő szeretetét élvezték, azoknak kellett életükben keresztet hordozniok. Az értelmetlen és földies gondolkodású ember ilyenkor panaszkodni szokott: Mennyire elhagyott engem az Úr Isten, pedig mennyire megtartottam mindig a vallásomat. Én pedig ilyenkor azt mondanám neked: Hiszen ép azért látogatott meg téged, mert buzgóságod miatt erősnek tart ezek elviselésére és különös szeretetét érezteti veled, mikor már a földön megtisztít minden bűntetéstől.

Fordulj tehát teljes szívvel és lélekkel a szeretet forrásához, az Úr Jézus Szentséges Szívéhez és tanulj meg tőle a legfőbb igazságot, érte élni, dolgozni, fáradni, szenvedni, érte halni, mint Ő is mindent értünk tett. Ezen az úton bátorítson az a nagy jutalom, ami a győzteseket várja a túlvilágon, az örök szeretet tengere és élessze magában szünet nélkül a legszentebb vágy: *Ó, Jézusom édes Szíve, add, hogy Téged mindig jobban szeresselek!*

Az Oltáriszentség a mi kincsünk.

Lelkigyakorlataink folyamán több igen fontos tárgyról volt szó. Már önmagában az is nagy dolog, hogy volt alkalom ezeket nyíltan elébetek tární. Rá-

mutattunk a lelki veszedelmek fenyegető zátonyaira. Hátra van még egy igen jelentős dolognak át gondolása és pedig valami segédeszköz megismerése, amelyre támaszkodva biztosan haladhatunk az üdvösség útján és a veszedelmeket elkerülve, eljussunk célunkhoz, Isten országába.

A jogtudomány részletesen tárgyalja a vagyonszerzés igazságos módjait és ennek több fajtáját állapítja meg. Ilyenek : az öröklés, adományozás, gyűjtés vagy találás. A lelki kincsek megszerzésének is több eszköze van, amelyeket valamennyit felsorolni és ismertetni kissé hosszadalmas volna. De mindjárt kiválaszthatjuk közülük a legkiválóbbat és leghasznosabbat, a legméltóságosabb Oltáriszentséget és azt állítsuk be lelki életünkbe. Ez egy diadalmas eszme, amely minden ellenkezést le tud győzni, minden erőkifejtésre képesít és minden körülmények között is állhatatosan kitart.

Az Üdvözítő tanított meg minket az elrejtett kincs példabeszédére (Mát. 13. 44.), *«Hasonló menyeknek országa a szántóföldön elrejtett kincshez, melyet ha megtalált az ember, elrejtí s azon való örömeiben elmegyén és eladja minden vagyonát és megveszi azt a szántóföldet»*. Ez a példabeszéd az Oltáriszentségben vált valóra, mert ez az a nagyszerű, elrejtett kincs, amely megérdemli azt, hogy érette mindent feláldozzunk.

Az Úr Isten az ószövetségben is adott ilyesféle kincset a választott népnek, ez a frigszekrény volt. Ezt az Úr parancsára Mózes készíttette drága fából, arannyal dúsan kiverve és drágaságokkal ékesítve. Így már magában is nagy anyagi és művészi értéket képviselt. De az Úr tömérdek győzelemmel, áldással

gazdagította érte népét. A történet elbeszéli, hogy mikor a leviták vállán a frigyszekrényt a Jordánhoz vitték, annak vize kettévált, mint a Vörös-tenger. Mikor meg a zsidók Jerikót ostromolták és a frigyszekrényt körülhordozták, előtte összeomlottak a vár falai. Egykor a filiszteusok hatalmába került és ők Dagon templomába vitték. Másnapra Dagon bálványoszobrát a frigyszekrény előtt összetörve, porba-hullva találták, a város pogány lakóit pedig számtalan csapás érte. A pogányság büntetője lett tehát (Kir. I. 5.), ellenben a jámborok áldást nyertek tőle, mint a levita Obededom, kinek egész házat és mindenét megáldotta az Úr a szekrény miatt (Kir. II. 6. 12.). És kérded, mi volt tulajdonképen ez a szekrény, hogy ilyen rendkívüli jelek kísérték. Hát semmivel sem volt több, mint egy jeles ereklye, amelyet a zsidó nép különös vallásos tiszteletben részesített.

Az Úr Isten az újszövetséget még nagyobb kinccsel áldotta meg. Ez nem egy vallásos jelkép vagy emlék. A külső anyagi érték és művészi becs ennél teljesen hiányzik, mégis olyan magasan felette áll minden megszentelt kegyeszer, még az Úr Istentől kitüntetett minden tárgy felett is, hogy még az ezekkel való összehasonlítás is megbecstelenítés számba megy. Ez a minden felett való nagy kincs : az Oltáriszentség. Ez az újszövetség tiszteletének közép-pontja és joggal, mert Isten van benne jelen, mert Krisztus Urunk valóságos szent Teste. Lehetne-e kételkedni abban, hogy az Oltáriszentség talán nem volna eléggé hatásos? Nem ér talán még annyit sem, mint a frigyszekrény? Azonban tekintsd azoknak a lelki győzelmeknek és áldásoknak hosszú soro-

zatát, amelyck mind az Oltáriszentség által, gyakori szentáldozás által történtek, akkor igazán meggyőződéssé lesz benned, hogy mekkora nagy kincsünk van az Oltáriszentségben.

Következik ez abból a tényből, hogy benne Krisztus, a te vezéred van jelen, aki győzelemre vezet. A vezér szeme előtt még a gyáva is erőssé lesz, a kislelkű és habozó is bizakodóvá és állhatatossá változik. Ha szívedben van Jézus, meg tudnád-e tenni azt a júdási árulást, hogy ugyanakkor őt elhagynád? Az ő jelenléte kizár minden bűnt. Nagy Sándor macedon királyról írja szent Ambrus, hogy egy alkalommal, áldozat bemutatásánál az apród kezében a fáklya leégett, de a szolga mégsem dobta el kezéből, pedig már a kezét is égette. A király jelenlétében nagyszerű önfegyelmzésnek adta jelét. Ha egy pogány erre képes a királya iránt való tiszteletből, akkor egy keresztény az Úr Jézus jelenléte miatt mire nem képes? Mit meg nem tenne, csak azért, mert az Oltáriszentségben az Úr látja őt. Milyen nagy kincs az, mely a bűntől így visszatart.

Az Oltáriszentség az áldások sorozata és igazán a szeretet köteléke, vinculum caritatis. Ez a szövetség felbonthatatlan, mert nem emberi erő és hűség köt össze Istennel, hanem Isten kegyelme. A háború utolsó évében IV. Károly király országai számára új, közös címet készített, amelynek felirata: Indivisibiliter et inseparabiliter, feloszthatatlanul és elválaszthatatlanul. És mégis, nem tudta megakadályozni, hogy országai ne legyenek felosztva, népei pedig szétválasztva. Aki azonban az Oltáriszentséggel lép kapcsolatba a szent áldozás által, az csakugyan a legerősebb szövetséget csinálta meg, mert

amit Isten összekötött, azt ember, vagy angyal, vagy valami más teremtmény soha el nem választhatja. Maga szent Pál apostol tette fel a kérdést: «*Ki szakíthat el minket Krisztus szeretetétől? háborúság-e? szorongatás-e? éhség-e? mezitelenység-e? veszedelem-e? üldözés-e? fegyver-e?*» (Róm. 8. 35.). Arról van tehát szó, hogy azt a szövetséget meg tudja-e valami semmisíteni? Erre maga az Apostol meg is felel: «*Semmi teremtmény el nem szakíthat minket az Isten szeretetétől, amely a mi Urunk Jézus Krisztusban van*» (Róm. 8. 39.). Ebből láthatod, milyen nagy kincs az Oltáriszentség, amely Istennel kapcsol szövetségbe minket.

Az Oltáriszentség által igazi baráti viszonyba lépünk Krisztussal, vera fraternitas, valódi testvériség. Nem zavarja meg semmiféle egyenetlenség. A régi rómaiknál a barátság példaképe volt Castor és Pollux, akik a pogány hitrege szerint egész életükön át a legmeghittebb szeretetben éltek és még a halál sem tudta barátságukat megszüntetni, ezért, mint az ikercsillagzat, az égen is egymás mellett kaptak helyet. Szép hűség ez, de mégis csak emberi. Mennivel több nekünk az Úr Jézus az Oltáriszentségben. Orvos, aki lelkedet legjobban tudja gyógyítani. Vigasztaló, aki a szomorúságot legjobban tudja megszüntetni lelki örömmel. Védő, aki a gonoszság cselvetéseiben nem hagy elveszni. Tanácsadó, aki legnehezebb problémáidat legbölcsebben oldja meg. Erősítő, aki a lankadókba reményt és tetterre kész erőt ad. Mindenkinek mindene. Az örömei nála el nem múlnak, azért, sem a szenvedés, sem a megpróbáltatás, sem a halál el nem veheti tőle ezt a boldogságot. A latin közmondás tanulságosan oktat: Míg szerencsés vagy, nagy lesz barátaid száma. Hányszor

látjuk, hogy a nagy urakat a hízelgők raja hogyan zsongja körül, de legyen csak valami baj, olyan hamar elpárolognak a szerencsétől elhagyott barátjuk mellől, amint a nap meleg sugarai nyom nélkül eltüntetik a fűszálak harmatcseppjeit. Még nemrég az angol világbirodalom trónján ült Edward, de alig hagyta el magas méltóságát, egyik alattvalója nem átallotta volt királyát megrágalmazni. Az emberi barátság ilyen mulandó.

Az Úr Jézussal a szentáldozásban kötött barátság nincs kitéve ilyen változandóságnak. Ezért nincsen nagyobb öröm, mint együtt lenni vele. A szentek olyan belső viszonyban éltek vele. Tudnál-e te is olyan benső barátságban lenni az Úr Jézussal, mint szent Paula? A gyermek Jézus iránt való ragaszkodása oly nagy volt, hogy miatta még az előtte annyira kedves fiait is el tudta hagyni és a Szentföldön élt, egyedül ennek a szent gondolatnak. Valóban nem tudsz elképzelni magasztosabb, tartósabb, hasznosabb és kedvesebb kapcsolatot, mint amilyen az Úr Jézus és közötted létesül a szentáldozásban. Ó, milyen nagy kincs az Oltáriszentség, hogy általa ilyen igaz barátság — vera fraternitas — létesül.

Az Oltáriszentség mindenképen a legnagyobb kincsünk. Ha arra gondolunk, hogy szent Testével és Vérével mindig köztünk van, akkor is a legdrágább nekünk. Ha azt nézzük, hogyan adja eledelül szent Testét és Véréét a szentáldozásban, akkor is a legkedvesebb. Ha pedig azt tekintjük, miképpen áldozza fel magát érettünk minden szentmisében, akkor is a legértékesebb. Minden tehetségünkkel legyünk azon, hogy a bibliai példabeszéd okos emberéhez hason-

lítsunk. Megtaláltad a legnagyobb kincset a világon, az Oltáriszentséget, ne sajnálj érte semmi fáradtságot, hogy magadnak megnyerjed, belőle élj, vele élj, érte élj. Ez lesz a legbiztosabb eszköze annak, hogy a bűnös életre többé vissza nem térsz, akár milyen sok idő teljék el a lelkigyakorlatok után.

A lelkigyakorlat végén egy kérdés tolakodik még elő, amely az apostolokat is foglalkoztatta és amelyet szent Péter elő is mert adni az Úr Jézusnak : *«Ime mi mindent elhagytunk és Téged követtünk; mi lesz tehát velünk? Jézus pedig mondá nekik : Bizony mondom nektek, mindaz, ki elhagyja házáát . . . az én nevéért, százannyit nyer és az örök életet fogja bírni»* (Máté 19. 27—29.). Mi történik velünk? kérditek, ha mi a katolikus vallásos életre rászánjuk magunkat és egész életünket erre a szent célra áldozzuk, mi alatt annyian a világ örömeivel töltkeznek. Mi lesz velünk? Az Úr Jézus felelete titeket is illet és biztosak lehettek, hogy a vallásos élet gyakorlása által az Úr Isten már itt a földön megadja azt a biztonságot és belső békét, ami a mostani életnek egyetlen valódi öröme és boldogsága. A földi élet után pedig az örök életben megmutatja az Úr, mit készített Ő a szerető lelkeknek.

Befejezésül idézzük szent Pál apostol búcsúzó szavait a tesszalónikai hívekhez (Tessz. I. 5. 14—23.) : *«Kérünk titeket atyámjait, . . . mindenkor jóval legyetek egymáshoz és mindenkihez. Mindenkor örvendjete. Szüntelen imádkozzatok. Mindenben hálát adjatok, mert ez az Isten akarata Krisztus Jézusban mindnyájatok iránt. A lelket el ne oltsátok. A jövődöléseket meg ne vessétek. Mindent megpróbáljatok, ami jó, azt tartsátok. Mindentől, ami rossznak látszik, óvakodjatok.*

A békesség Istene pedig maga szenteljen meg titeket mindenképen, hogy a ti egész elmétek, lelketek és testetek jeddhetetlen maradjon a mi Urunk Jézus Krisztus eljövételére.» Ez az atyai intelem járja át lelketeket és igyekezzetek ezen szavakat, valamint e napok intelmét hűségesen megtartani. El ne felejtsetek, nem elég a jót csak elkezdni, hanem azt folytatni és befejezni is kell. A Szentírás elbeszéli, hogy mikor Putifár felesége szemet vetett Józsefre és nap-nap után a bűnre unszolta, ő állhatatosan ellene állott, mert megveté a bűnt (Gen. 39. 10.). Lelkedben mindig maradjon meg a bűn utálata, akkor az Úr téged sem hagy el. Fáradtság, unottság ne legyen szolgálatodban. Tégy úgy, mint a zsidó nép tett, mikor a fogság után felépítették ismét Jeruzsálemet. A kislelkűek ugyan azt mondogatták: *«Mit mivelnek az erőltlen zsidók? . . . Vajjon készíthetnek-e köveket a porhalomból?»* (Esdr. II. 4. 2.). A nép mégsem csüggedett, mert *«a nép szíve fel volt indítva a dolgozásra»* (6.). Fel is épültek a falak.

De nincs idő sem a késlekedésre, sem a csüggedésre lelkünk újjáépítésénél sem. Ennek az építő lelki munkának jelentős állomása volt ez a lelki magabaszállás ideje. Itt az a szegény összetört bűnös lélek átváltozott Krisztus bajnokává és kész lesz mindig arra, hogy Jézusért éljen, érte haljon, élvehalva övé legyen.

MINDENT LELKÜNKÉRT.

A lélek értéke.

A legtöbb embert az élet gondjai annyira igénybe vesznek, hogy még arra is alig marad ideje, hogy legfontosabb ügyeit rendesen elintézzze. Nem azért mondom ezt, mert ezzel igazolva látnám a ma emberének vallástalanságát, vagy hitközönyösségét. Mi ugyanis változatlanul az evangéliumi alapon állunk, amely azt mondja : *«Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát: és ezek mind hozzáadtnak nektek»* (Mát. 6. 33.). Neki is legelső kötelessége volna Istennek szolgálni teljes szívéből, teljes lelkéből és teljes elméjéből (Mát. 22. 37.) és ez alól a parancs alól nem dispenzál semmiféle más kötelesség. Elismerem ugyan, hogy a mostani időkben a megélhetés gondjai súlyos teherként nehezednek az ember vállaira. De ez régen is megvolt, bár más formában. Hiszen úgy négyezer év távlatából hangzik felénk a szenvedő Jób panaszkodása : *«Küzdelem az ember élete a földön és az ő napjai, mint a béres napjai»* (Jób. 7. 1.). Az élet mindig nehéz volt. Abban áll az alapvető hiba, ha a mennyieikről megfeledkezünk. Nagyon elhibázza az, aki minden energiáját csak a földi szerencse gondozásának szenteli, mert úgy tesz, mint az evangélium esztelen embere. Dolgozik, fáradozik, gyűjt, vagyonra tesz szert és ezzel megelégszik, ebben megnyugszik : *«Lelkem, van sok jószágod, sok esztendőre eltéve, nyugodjál, egyél, igyál, vígan lakozzál. Isten pedig mondá neki : Esztelen,*

az éjjel számon kéri tőled lelkedet, amiket tehát szereztél, kié lesznek» (Luk. 12. 19. 20.).

Most tehát eddigi választásunkat akarjuk helyre pótolni és azért legfontosabb kötelességünknek ismerjük el, hogy tudatára ébredjünk, kik vagyunk mi és mit kíván tőlünk az Úr Isten. Meg kell értenünk, a világ összes javainál többet ér a mi halhatatlan lelkünk. Azért mindennél nagyobbra kell becsülnünk lelkünket és ennek gondozását, javát, örök üdvösségét okos emberhez méltóan soha el nem hanyagoljuk.

Megdöbrentő, hogy milyen hamisan értékeli sok ember. Az anyagi kultúra haladását túlbecsüli, mellett mindezek megalkotóját az ember szellemi mivoltát, lelkét észre sem veszik. Gőgjük *«eltévelyíti őket, mint a részegeket»* — miként Jób mondta (12. 25.). Mert a XX. század embere szeret dicsekedni főképen a technika terén elért eredményekkel. Bizonyos mértékig ebben igazat kell adnunk. Nem teszünk úgy, mint a jó Don Quijotte lovag, aki nem akarta észrevenni az idők változását. Igenis, a találmányokra mindnyájan büszkék vagyunk. A vallás nem lát a haladásban vetélytársat, sőt épen ez a lélek és szellemiség és gondolkodás magasabbrendűségét igazolja. A haladást el lehet ismerni, de annak egyeduralmát, kizárólagos voltát, a lélek mellőzését nem.

Ők azt mondják : milyen hatalmas hajókat építünk, amelyen egész város népét át lehet telepíteni más világrészekbe. Mennyi szén, élelem, árucikk van benne felhalmozva, egy egész város megélne belőle sokáig. És milyen gyorsan megy ! Ahol valamikor Kolumbus 72 napig hajózott ezer veszedelem között, ott ma egy-egy hajóóriás a legteljesebb biztonságban

siklik át az Óceánon 4—5 nap alatt. Ez szép, de én inkább csodálom azt a lelket, azt az elmét, amelyik megtervezte, amelyik útján irányítja. Mert enélkül csak tehetetlen tömeg, csak ócska vas.

Ha nem elég — mondják ők —, akkor hivatkozunk a többi közlekedési eszközre, a 120 km-es tempójú gyorsvonatra, a repülőgép csodájára, aztán arra, hogyan dolgoznak a gépek az ember helyett. Singer nevű amerikai a gépet varrásra állította be, honfitársa, Remington meg írógépet szerkesztett, a másik egyszerű dróton más világrészbe tudott beszélni, ismét másik már drót nélkül is megtette ugyanazt. Mennyi sokféle gépezet, amelyek az iparkiállításokon, árumintavásárokon felénk tárulnak. Elismerem ezek kiválóságait, de én inkább ezek mögött az ember lelki tehetségeit látom felmagasztosulva, mert nem az acélban, kerekében, motorban vannak a képességek, hanem a tervező asztalnál számító, a kormánykereket tartó emberben. Nem maga a mechanizmus, sőt az emberben is nem maga az anyagból álló, az agy, hanem a lélek.

Az ember lelkének kiválóságát semmi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy vezető lélek nélkül minden alkotás összeomlik. A gépkocsi vezetőjét szívszélhűdés érte, a kocsi pedig a léleknélküli sofőrrel együtt az árokba zuhant. S a legcsodálatosabb szerkezet, az ember teste is tehetetlen hullává lesz, ha a lélek eltávozik belőle. A lélek tesz értékessé mindent, hiába van keze, szive, agya, gépe, minden megáll, mint fel nem húzott óra. Ha pedig ez így van, akkor kérdezhetjük a Szentírás szavával (Sir. 10. 9.): *«Mit kevélykedik a por és hamu?»*

Mindez a becsülés azonban nagyon emberies. Sok-

kal nagyobb értéke van oly nyilatkozatnak, amelyet a lélek alkotója, az Úr Isten tesz. Mit tart Ő felőle? Az Úr azt mondta Jeremiás prófétánál: *«Én örök szeretettel szerellek téged, — azért vontalak magamhoz, könyörülvén»* (Jer. 31. 3.). Mit szeretett az Úr Isten? Az ember testét, a test szépségét, ügyességét? Ez csak olyan, *«amely ma vagyon és holnap a kemencébe vettetik»* (Mát. 6. 30.), erre nem pazarolja az ő örök szeretetét. Hanem a lelkével annál többet gondol, mert hisz ezt is örök élettel ruházta fel. Ennek üdvéért küldte el az ő szent Fiát a földre, ezért szenvedett az Úr Jézus, mikor vérrel verítékkezett, megostorozták, tövissel megkoronázták, ezért vette vállára a nehéz keresztet és halt meg ott kimondhatatlan lelki és testi gyötrellem között. De még azután is az ember lelkére gondolt, mikor az Oltáriszentség újabb kálváriáját magára vette és szünet nélkül megújítja a keresztdozatát a szentmisében. Emiatt alapított Egyházat, létesítette a szentségeket és kegyelmével állandóan támogatja a bűn és gonoszság elleni harcban. Ezért az Úr Isten joggal elmondhatta Ezekiel prófétánál: *«Nem hiába cselekedtem mindazt, amit rajta cselekedtem»* (Ezek. 14. 23.).

Az Úr Isten ilyen nagyra becsülte az ember lelkét. Azért nekünk is át kell vennünk az Úr Isten mértékét. Milyen kicsinyes és gyarló az az emberi gondolkodás, mikor valaki csak a külsőségeket tekinti. Nem jelent Isten előtt semmi pluszt a szép arc, formás termet, nagy erő. A francia ujságok írták, hogy meghalt a «legszebb párisi nő». Vajjon ma is az, mikor már a sírban van? P. Donders Péter missziós atya Curaco szigetén a belpoklos-telepen működött és maga is megkapta ezt a rettenetes betegséget, arca annyira

eltorzult, hogy borzalom volt ránézni. Vajjon volt-e haszna Isten ítélőszéke előtt a párisi nőnek testi szépségéből, különösen, ha visszaélt vele? És a hős hit-térítő szégyenkezett-e ott fekélyei miatt, amelyeket a felebaráti szeretet miatt kapott? Az Úr csak a lélek szépségét veszi tekintetbe. *«Miért becsülöd le a te lelkedet — kiált fel szent Bernát — és miért helyezed előbbre testedet? Nagy visszaélés az, ha az úrnőt szolgálatra kényszeríted, a szolgáló pedig parancsol»* (In Med. c. 3. c. 4.).

Megvannak a léleknek is a maga szépségei, mégpedig természetes és természetfeletti szépségek, de ennek felfogásához is szükséges az a bizonyos lelki finomság, meglátás. Hiába repkednek körülöttünk a rádióhullámok, ha nincs készülék azok megérzésére. A nap is ragyog, de a szegény vakoknak számára mégis örök sötétség van. A legtöbb emberben hiányzik a lelki szépség megismerésének képessége, mert a bűn megvakítja őket, hogy *«látván ne lássanak és hallván ne értsenek»* (Luk. 8. 10.). És tulajdonképen mi adja meg a lelki szépségek iránti fogékonyságot? Az, hogy a mi lelkünknek magának is van része bennük. Beteljesedik a közmondás: Hasonló hasonlónak örvend. Isten mélységes titkai vannak elrejtve a lélekben. *«Ki megy föl az Úr hegyére — kérdi a Zsoltáros —, vagy ki fog állani az ő szent hegyén? Az ártatlan kezű és a tiszta szívű»* (Zsolt. 23. 24.). Tehát a lelki ember.

Az ember lelkének természetes szépségei: az értelem, a szabadakarat és halhatatlanság. Ezek olyan szépségek, amelyek magasabbra helyezik minden más teremtménynél, mert ez Isten szépségének hasonmása. Isten maga akarta az embert saját magához hasonlóvá tenni. Önmagáról vette a mintát, mikor

mondta : «*Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlóságunkra*» (Móz. I. 1. 26.). Azért nem szabad eltagadnunk lelkünk természete szerint való szépségét.

Mi az értelem? Az Úr Istenben a mindentudás, bennünk a megismerés. A gondolatok, lelki meglátások fészke, melyből felröppen a magasba, hogy a napfényben fürödjön, majd leszáll a mélybe, hogy a gyarló földi valóságok felé fordítsa tekintetét. Mialatt odalent a természet törvényei uralkodnak, életek termelődnek, hogy humusszá, vagy mások számára hasznos táplálékká legyenek, azalatt az ember lelke odafenn a magasban az értelmes lényeknek kijáró kiváltságokat élvezi. Értelme elveti az alpárias szellemi táplálékokat és az igazsággal, legméltóbban pedig az örök igazsággal, magával az Úrral töltekezik. Méltó himnusza a zsoltár szava (118. 34.): «*Adj értelmet nekem és vizsgálni fogom törvényedet és megőrzöm azt teljes szívemből*». Istennel, az ő törvényével foglalkozik, független tértől és helytől s időtől. Pillanatok alatt átfog multat, jelent és jövőt, meglátja a láthatatlant, megsejti a lehetőségeket, belenéz a végtelenbe. Ó értelem, te csodás szépség, amelynek nincs hasonmása itt a földön.

És mi a szabad akarat? Az Úr Istenben a mindenható, bennünk az elhatározás, teremtő erő. Olyan világot alakíthatunk ki magunkban, amilyent akarunk. Ha nincs is belül napsugár, szeretet, öröm, de az akarat mégis megteremtheti a békét, legyőzheti az ellenállást, megszelidíthet rakoncátlankodó természetet, megvetheti a világ nyújtotta élvezeteket és földi előnyöket. Az Úr Isten mindenhatóságának erejével hozott létre mindent, az ember az ő szabad akaratával alakíthat ki lelki világot bensejében. Olyan

nagyszerű képesség az akarat, hogy e tekintetben szinte az Úr Isten vonul vissza, hogy tért engedjen nekünk. Ő ugyan kijelentette, hogy mit kíván az embertől, egyébként azonban teljesen ránk bízta, hogy mit teszünk, akaratunknak szabadságot biztosított.

És mit termelt ki az ember lelkének ez az isteni jegye?

Mikor a tömeg a «profanum vulgus» életeménye csupán a materiális igények kielégítése, akkor akad a hiúnak kikiáltott női nemből egy fejedelmi sarj, aki legyőzi az anyagiak vágyát, nem vesz magának sem díszes ruhákat, hanem jár egyszerűen, nem vásárol birtokot, vagy palotát, hanem ő maga is rangján mélyen aluliak részére készült hajlékba vonult vissza, lemondott a vendégségek szórakozásairól, helyette Isten társaságát kereste, akkor szent Erzsébetben egyúttal felmagasztosulva látunk egy gyönyörű lelki képességet, az ember akaratát. Hát a toledói Alcazar ezer hősének legendás küzdelme nem azt bizonyítja-e, hogy az akarat nem ismer akadályt? Ha útja elől az Úr Isten is félreállott, akkor nem oly hihetetlen, hogy valami földi dolog sikeresen ellenszegüljön. Ez a kitartó hűség is egyik szépsége az akaratnak. Az egyszerű kis mezei virág, a falusi leány városba került, a szükség hajtotta szolgálatba. Mikor visszaérkezett ezer bűnalkalom és romlottóság közül, így nyilatkozott: *«Lelkiatyám, én úgy jöttem meg, mint ahogy elmentem»*. A nagyváros mocsarában a nád, békarokka és tövis versenyeztek, hogy a kis mezei virágot besározzák, a napsugarat elvegyék előle, körülhálózzák, befonják, de nem sikerült. Az akarat szépsége az ilyen állhatatos szívvédelem. És valahogyan

meg ne feledkezzünk a kereszthordozókról, a töviskoronás, kálváriás szenvedő testvéreinkről, akiket az élet borzasztó lelki és testi ostorcsapásaival avatott fel Krisztus követőivé, türelemmel viselve szenvedéseiket. Ez olyan lelki arckép, amelynek méltó felirata csak az lehet: a vértelen mártírok dicsősége.

De ki volna képes az akarat minden szépségét felsorolni. Erről csak annyit mondhatunk, amit Sába királynéja Salamon királyról: *«Meghaladtad a hírt cselekedeteiddel»* (Krón. II. 9. 6.). A szabad akaratban annyi isteni szépség jut kifejezésre, hogy az a várakozást messze felülmúlja. Ha szépnek tartjuk a természet pompáját, a művészet kifejező voltát, de mindez semmisen a bűnbánó könnyeihez, a haldokló Isten akaratának elfogadását jelentő alig hallható sóhajtásához, a tiszta lélek szemérmes elpirulásához képest. *«Minden erény a lélek virága — mondja szent Bonaventura (Ser 4. inf. oct. nat.) — virág az alázatosság, virág a türelem, liliom virága a tisztaság.»* Hozzátehetjük, mégpedig az akarat virága.

Van azonban az értelem és szabad akaraton kívül a léleknek még egy veleszületett jelessége, ez a halhatatlanság. A halál egy nagy szégyen, mert legtöbbször az embernél kisebb organizmusoktól kell a legyőzetést elviselni. A halhatatlanság egy nagy kitüntetés, általa kiemelkedünk a pusztulásra ítélt, élettelenységben végződő lények osztályából. Minket is letarol ugyan a halál, mint az őszi köd a zöld lombot sárgára színezi, a szél pedig a földre rázza s marad a pusztta kóró. Nem olyan ez a halhatatlanság, hogy eszméimben, emlékezetben, vagy atomjaimban valahogyan fennmaradok, hanem lelkem minden képességeiben, öntudatában, tevékenységében soha

meg nem szűnik. Nem újra teremődik, újra szervezkedik, mint a lerombolt régi kastély köveiből apró zsellérházak épülnek. A mi lelkünk a maga oszthatatlanságában, a maga teljességében, értelmével és szabad akaratával ugyanaz az Én marad, aki ma vagyok.

Az ember lelke tehát Isten nagyszerű képmása, azért minden más érték előtt versenytárs nélkül áll már a maga természeténél fogva. Hát még mit ér akkor, ha a természetfeletti magaslatra jut, Isten megszentelő malasztja, a választottak titkos tau betűje csillog rajta. Hogy az Úr Isten mikép vélekedik róla, azt már tudjuk. De az az életbevágóan fontos, hogy a mi értékelésünk megegyezik-e az Úr Istenével. Aki lelkének értékét alább becsüli, az amolyan rossz műkedvelő, de nem vérbeli művész, mert a valódi szépségek az ő lelkét mozdulatlanul hagyják.

Adjunk az Úrnak hálát, mint amily ujjongó örömmel tudott hálálkodni a Zsoltáros (95. 2—3.): *«Énekeljétek az Úrnak és áldjátok az ő nevét . . . Hirdessétek a nemzetek között dicsőségét, minden nép között az ő csodáit»*. Ennél nagyobbat velünk nem tehetett, mikor halhatatlan lelket öntött belénk, mert ez az alapja a mi üdvösségünknek.

Épen ezért az a legbölcsebb, aki megbecsüli lelkét, úgy él, hogy megmentse, üdvözítse, mert a Bölcs szerint *«a lélek üdvössége az igazság szentségében jobb minden aranynál és ezüstnél»* (Sirák. 30. 15.). A mi bölcsességünket pedig csak az igazolja, ha az összes földi kötelezettségeinket úgy végezzük, hogy örök üdvösségünket ne veszélyeztessük. Erre oktatótt szent Pál apostol is: *«Vigyázzatok, tehát, atyám-*

fiai, hogy óvatosan éljetez, nem úgy mint esztelenek. Azért ne legyetek okatlanok, hanem értsétek meg, mi az Isten akarata» (Efez. 5. 15. 17.).

Aki nem becsüli lelkét.

Az ember elvárná azt, hogy az értelmes ember okosan cselekszik. Ami tehát előbbre való, azt előbbre helyezi, ami értékesebb, azt többre becsüli. Ebben az értelemben mondja a Szentírás : *«Az okosok tudománya könnyű»* (Péld. 14. 6.). Könnyű, mert annyira magától értetődik az, hogy a fontosabbat tegye és az értékesebbet válassza. De halljuk csak az ember megfoghatatlan könnyelműségét, vagy talán bűnös gonoszságát. Ennek ellenére mégis oly gyakran azt teszi, ami neki kárt okoz, az igazi értékest, a drága kincset elvesztegeti. Ezért szinte megbotránkozik szent Bernát : *«Ó ember! Micsoda dolog, hogy mindenben okos vagy és saját magadat illetően esztelen?»* (Serm. de Miser. hum. 102.).

Ennek a kérdésnek megvilágítására álljon előtünk a közismert történet, vagy példabeszéd. Néger gyermek a porban diónagyságú gyémánttal játszott. Hogyan került a drágaság a kezébe? Bizonyára a porból vette fel játszani anélkül, hogy annak értékét ismerte volna. Tudta is ő azt, hogy azért a darab köért Londonban vagy Amsterdamban egész utcásor palotát vehetne, ő maga a legdivatosabb ruhákba öltözhetnék, drága autón járhatna, a nyarat Spitzbergákon, a telet Madeirán tölthetné. Azonban ő számára az csak egy közönséges kavics, akár a többi kezében van a szerencséjének, boldogulásának kulcsa. Még csak nem is kell érte fáradnia, mint ahogy a gyé-

mántások izzadnak a forró afrikai nap alatt. Úgy találta a homokban s most ő az egyedüli és kizárólagos birtokosa a világ legnagyobb gyémántjának. De nem tudta, mit ér az a kő, azért játék után visszadobta a földre. Az ő szemében sokkal többet ért volna a csillogó üveggyöngy.

Valahogyan épen ilyen együgyű teremtmény az olyan ember, aki nem ismeri fel lelke értékét, vagy ha tudatában is van, mégis könnyelműen játszik vele, veszélyezteti, sőt teljesen el is veszíti. Itélje meg mindenki maga. Tegyük fel, hogy valaki vagyont könnyelműen elpazarolja. Mit szólunk hozzá? Hát azt, hogy ostoba módon cselekedett, mert helyes beosztással sokkal többre ment volna. Tegyük fel, hogy valaki egészségét elvesztette, mert hideg időben hiúságból vékonyan öltözködött fel. Mi erről a véleményünk? Az, hogy maga kereste a bajt, elég esztelen volt, hogy nem gondolta meg jobban. És ha lelkével nem törődik, vetem fel a kérdést utoljára, teljes nyomatékmal, ha elmulasztja ápolni örök üdvösségét? Hát aki az üdvösségét nem munkálja és emiatt elveszti az örök boldogságot, az ostobább annál a néger gyermeknél, mert még a figyelmeztetés után is tovább rohan a biztos romlásba. Persze mindent többre becsül, fontosabb neki a szórakozás, a hiúság, fontosabb a vagyonszerzés, a jó mód megszerzése, fontosabb a bűnös élvezet, szenvedélyeinek kielégítése. Pedig hát mindez amolyan üveggyöngy, olcsó portéka, mialatt a valódi gyémánt, a lelke semmire sem becsülve, a pizsokban, sárban hever. Az egyházi nyelven megfogalmazva úgy hangzik a tétel: aki a lelkét nem védi meg a kísértések támadásai ellen, az súlyosan vét Isten ellen, halálos bünt követ el.

Hogy milyen nagy eltévelyedés, milyen súlyos veszteség a halálos bűn, azt legjobban annak káros következményeiből tudjuk megítélni. Ha mindezt áttekintené az ember, bizonyára jobban megfontolná cselekedeteit, hogy azok vészes folyamányait elkerülhesse.

Az első végtelen károsodás az, hogy a halálos bűnnel elveszti a lélek Isten megszentelő kegyelmét.

Minden kétségen felül áll az a megállapítás, hogy az emberben a lélek a legértékesebb. Azonban magában a lélekben is különféle értékek vannak. Bizonyos az, hogy nagy tökéletessége a léleknek, hogy szellemi lény. Nincs korlátozva az anyag törvényei által. Nagy kiválósága a léleknek az értelem, hogy gondolkodni tud. Ugyanolyan a szabad akarat is. Sokakat az a tulajdonság ragad bámulatra, hogy a lélek halhatatlan. Mindezek: tehát az értelem, akarat, halhatatlanság a lélek természetéhez tartoznak hozzá. Ezek minden ember lelkének kincsei egyformán. Azt kérdezhetjük, lehet-e ennél több is, nagyobb is, szebb is, többet érő is. Hisz önmagában ez is valami nagyszerű. Pedig van. Igaz ugyan, hogy most ennél a pontnál el kell hagyni a természet rendjét és át kell lépni a természetfeletti világrendbe. Ez pedig felülmul minden emberi igényt, ehhez senki jogot nem szerezhet, ezt kiérdemelni sohasem vagyunk képesek. *«A kegyelem nem adatik az embernek érdemei következtében, különben a kegyelem sem volna kegy»*, így tanította ezt szent Ágoston (De grat. et. lib. arb. c. 21. p. 902.). Ezt maga az Úr Isten adja, ez tesz hasonlóvá a végtelen szentséghez, ennek birtokában tiszta szellem, mint maga a Teremtő. Ennek következtében el kell ismerned, hogy a lélek legnagyobb

kincse a megszentelő malaszt. Ha megvan lelkében, a legboldogabb, ha elveszti, a legnagyobb csapás érte. Ezt a csapást méri rá a halálos bűn, mert megfosztja a megszentelő malaszttól.

Ne gondoljuk azt, hogy az ördög csak semmiségek miatt incselkedik annyit. Úgy tesz mint a tolvaj. A betörő nem gombot, hajtút, újságpapírost, cipőfűzőt visz magával, hanem összeszedi a házban a legértékesebb tárgyakat : aranyórát, gyűrűket, pénzt, ruhaneműket. Úgyes tolvaj az ördög. Mit rabol el az embertől? Vagyonát, egészségét veszi el? Ez nem kell neki. Jókedvét, örömét veszi el? Ez sem kell neki. Elveszi azt, ami bennünk legdrágább. Úgyesen behálóz, megkörnyékez, úgyhogy észre sem vesszük, máris meglopott, törbe ejtett. A halálos bűnnel pedig távozik tőlünk Isten malasztja. Elveszett a legnagyobb kincs. Hogy mekkora veszteség ért, azt akkor tudjuk csak felfogni, ha megérténénk magát az Istent.

Hogyan jutottunk annyira, hogy úgy be lehetett minket csapni, ennyire félrevezetni? A régi kígyó, ki ördögnek és sátánnak neveztetik, ki — a Titkos jelenések könyve szerint — elcsábítja az egész világot (Jel. 12. 9.), sokféle alakot vesz fel, hogy megcsalhasson minket. Mit tett ősszüleinkkel? Olyan keveset. Csak felkeltette bennük a nagyra-vágyást, kevélységet. És vétkeztek. Mit tett Kainnal? Olyan keveset. Csak az irigység tüzét szította benne. És vétkezett. Mit tett Dáviddal? Olyan keveset. Csak az érzékiséget táplálta rossz kíváncsággal. És vétkezett. Mit tesz velünk? Olyan keveset. Csak kikeresi gyengeségeinket, ott támad ránk. És ezzel kész a bűn.

Nézzük csak meg, hogyan feszíti ki hálóját?

Hogyan visz rá valakit templom-kerülésre? Volt egy leányka, aki az iskolába ugyan eljárt, de templomba nem. Mikor plébánosa érdeklődött, hogy miért hanyagolja el vasárnap a szentmisét, azt felelte : kérem szépen nincs ruhám ! Nincs ruhája, hát persze tisztességes ruha nélkül nem mehet, mondja magában a lelkiatya. Nem is kényszerítette őt arra, mert elfogadhatónak vélte a melegségét. Nemsokára a plébános újra érdeklődött a leány felől és nagy csodálkozására azt hallotta róla, van ám már ruhája, mégpedig divatos, templomba azonban mégsem ment el. Hát most mi volt az akadály? Semmi más, csak a hiúság, hogy szentmise ideje alatt a korzón mutogathassa magát új ruhájában. Lám az ördög két csapdát állított fel, egyszer a ruha hiánya, máskor az új ruha volt a csábítás eszköze. A végén az ördög nyert.

Miért hagyja el az imádságot valaki? Hát csak, mert feledékeny, valahogyan kimegy az eszéből. Máskor ellenben túlsok jut eszébe, nemcsak az imádság, hanem sok más kötelesség is, amelyeket nagyon sürgőseknek tart, hogy azok miatt nem ér rá imádkozni. Ismét két csapda, egyszer a feledékenység, máskor a munkára való gond. A végén most is az ördög nyert.

Miért züllenek el annyian az erkölcstelenség mocsarában? Itt is két ok van . . . Vagy kelleténél több a pénze és bőven jut rossz könyvekre, kicsapongó mulatozásokra, vagy nincs pénze és azért lép a romlás útjára, hogy pénzt szerezzen. Ugyebár, észrevevesszük megint, hogy kettős a veszély. És a végén újra az ördög nevet.

Azt is akarjuk tudni, miért lesz valaki hazudóvá? Ez is igen egyszerű. Vagy, mert szeret sokat beszélgetni és többet mond, mint kellene, vagy pedig azért, hogy keveset beszél és letagadja azt, amit meg kellene mondani. Az ördög egyszer a beszélőhöz, máskor a hallgatóhoz csatlakozik. A végén sikerült csalása és megint csak ő kerül felül.

Hát mindig csak ő nyer, mindig csak az ember van becsapva? — kérdezzük talán aggódalmasan. Nem — Testvérem —, nem nyer ő mindig. Azonban olvashatjuk a Titkos jelenések könyvében: *«Jaj a földnek és a tengernek, mert leszállott az ördög hozzátok és nagy az ő haragja, tudván, hogy kevés ideje vagyon»* (Jel. 12. 12.). Fáradozik szüntelenül a kárhozott lelkek kétségbeesésével. Néha a jóbarát képét veszi fel, máskor az ellenségét, néha diplomata simasággal, máskor vad erőszakkal, egyszer váratlan támadással, máskor hosszas ostrommal lép fel. És miért teszi? Érdemeket akar szerezni ügyessége és kitartása miatt? Vagy legalább enyhíteni tudja ezáltal szenvedéseit? Ő már a sorsán nem tud változtatni, de gonoszságában még árthat másoknak, ha elég vigyázatlanok vagyunk és rá hallgatunk. A gonosz lélek minden törekvése csak egy és semmi más: hogy a lelkekből a megszentelő malasztot kipusztítsa. Ha aztán elég szerencsétlen voltál és megadtad magadat, akkor már el van zárva az út a te Istenedhez és a boldogság helyéhez, a mennyországba. Szárnyaszegett madár már nem tud felemelkedni. Szárnyaszegett lélek, ki a bűn kötelékeiben vergődik. Elvesztette lelke az értékét, mint a bélyeg elveszti, ha lepecsételik. A lélekre a halálos bűn a kárhozat pecsétjét nyomta, azzal a mennyországra nézve nincs értéke többé.

Most már láthatjuk, mi történik azzal, aki lelkét meg nem becsüli.

Van azonban a halálos bűnnek még másik szomorú következménye is. Ez nem kevesebb, minthogy a bűnös megszűnik Isten gyermeke lenni.

Az Úr Jézust mondjuk Isten Fiának. És valóban az is volt ő, mint szent János írja apostoli levelében (Ján. I. 4. 9.): *«Abból tűnt ki Isten szerelete mihozzánk, hogy az ő egyszülött Fiát küldötte Isten e világra, hogy általa éljünk».*

A megszentelő malaszt által mi is Isten gyermekeivé leszünk. *«Atyátok leszek és ti fiaim és leányaim leszek, úgymond a mindenható Úr»* (Kor. II. 6. 18.). Milyen nagy megtiszteltetés, felülmul minden emberi kitüntetés. Ez jogot ad nekünk, hogy Istent a *«Mi Atyánknak»* szólítsuk, hogy az Úr Jézusban a mi idősebb elsőszülött testvérünket szerethessük, hogy mi Szűz Máriát a mi édes anyánknak tekintsük.

Már itt a mindennapi életben is milyen nagy fontosságot tulajdonítanak annak, hogy valaki nagy úrnak a fia. Csak egy példát mondok el annak a bizonyítására, mennyi előjogaik vannak a nagyurak gyermekeinek. 1929 telén V. György angol király súlyos beteg lett, úgyhogy az államtanács szükségesnek tartotta, hogy fiát, a walesi herceget azonnal atyja betegágyához hívják. A herceg ugyanakkor Dél-Afrikában vadászott. Mikor a herceg meghallotta a hírt, azonnal külön repülőgépet bocsátottak rendelkezésére, hogy azon a tengerpartra menjen. Ott várta már őt a gyors-hajó, hogy Európába hozza. Brindisiből különvonat száguldott végig vele az angol tengerpartig, az állomáson autó várt rá és megállás nélkül vitte a királyi palotába s ott egyenest atyja szobájába vezették.

Ebből láthatjátok, hogy mit tesz az, az angol király fiának lenni. És ha az angol királynak egyszer az a furcsa ötlete támadna, hogy közülünk egyet gyermekének fogadjon, nem nyílnék-e meg az előtt a szerencsés egyén előtt minden főúri kastély büszke szalonja, minden újságíró boldog volna, ha nyilatkozatot kaphatna tőle lapja számára, a fénykép-riporterek esedeznének legalább egyetlen felvételért, hozzátehetjük, hogy minden bank korlátlan hitelt nyújtana neki és végül elképzeltetjük, hányan rohannák meg őt magas protekciójáért. Lám, milyen nagy dolog nagy úr fiának lenni.

De nem több-e Isten gyermekének lenni? Egész bizonyos, hogy mérhetetlenül több. Hiszen szolgálátára áll a természet is összes erőivel, akárhányszor csodák történnek általuk, engedelmeskednek nekik az alvilág szellemei, segítik őket a mennyei hatalmaságok, rendelkezésükre áll az Egyház kincstára összes kegyelemkincseivel együtt és végül örökség vár rá az örök boldogságban. Tehát Isten gyermekének lenni semmivel sem marad alatta a nagy úr fiainál.

Mi lesz azonban akkor, ha valaki halálos bűnt követ el? Megtarthatja-e továbbra is azt a magas méltóságot és a vele járó kiváltságokat, melyeket a megszentelő malaszt biztosított neki? Épen abban áll a halálos bűn rettenetes volta, hogy halálos dőfést mér arra a belsőleges viszonyra, amely a lélek és Isten között fennállott. Természetes, hogy ezzel egyidőben megszűnik a megszentelő malasztból nyert minden adomány. A bűn megszüntette a szereteten felépült viszonyt. Aki azelőtt Isten gyermeke volt, Isten ellensége lett. Lázadó forradalmár lett, aki mennyei Atyjától nem várhat mást, csak azt, hogy lesujtson rá, összezúzza és legkeményebben megbüntesse.

Nincs gonoszabb, mint mikor a gyermek támad atyja ellen. Borzalom fog el, ha a hálátlan Absalomra gondolkodok, miként tört atyja, Dávid király ellen. Még a vallástalan ember is megdermed Brutus gonosztettétől, midőn jótevőjére, Caesarra emelte gyilkos törét. A bűnös ember mind gonosz, mind szívtelen, mind hálátlan, mert legnagyobb jótevőjét elárulja és ellenségével, az ördöggel szövetezik. Minden jó és emberi érzés tiltakozik az ilyen gonoszság ellen.

Azonban a gonoszságot is nyomon követi a büntetés, mert az Úr Isten is elveti őt színe elől és nincsen semmiféle hatalom, amely fel tudná tartóztatni a haragvó Isten sujtó karját. A Szentírás mondja: *«A bűnösök útja kövekkel van egyenesekké rakva, de azok végén a pokol és sötétség és büntetések»* (Sir. 21. 11.). Bár megfontolná az ember ezt idejében.

A megszentelő malaszt, az istenfiúság elvesztése már önmagában is végtelen csapás, de ehhez járul még az is, hogy a halálos bűnnel az ember elveszti mennyei örökségét. Ezzel be van tetőzve egészen az ördög munkája.

Minden emberben benne él a vágy, hogy saját javát, boldogságát keresi. A szegény ember keservesen megszerzett napszámából akarja megalapozni boldogságát, a gazdag pedig vagyonának dús jövedelméből. De hiába! A boldogságot itt a földön egyik sem éri el. Ezt Isten a másvilágon adja jutalomképen az arra érdemeseknek. Ki szerez rá érdemeket? Az, aki Isten parancsainak útján jár, ezért lelkében van az isteni jele a kiválasztottságnak. Ó, mily nagy az a boldogság, amelyet az Úr Isten az őt szerető lelkeknek ad. Milyen túlvilági hangon írta ezt szent János apostol a Titkos jelenések könyvében, mikor megszólaltatja az Úr

Jézust, az igazi Bíró : *«Ime hamar eljövök és jutalmam velem van, hogy megfizessek mindenkinek, az ő cselekedetei szerint»* (Jel. 22. 12.).

Ha részletezzük, hogy miben áll az igazi boldogság, akkor rájövünk arra, hogy abban az értelem és akarat egyformán megnyugszik. Itt sötétségben járunk, ott megtalálja az ész minden kétely, nehézség, bizonytalanság teljes megoldását. Az igazság tölti be és többé meg nem inog. Ez boldoggá teszi. Itt a földön az akarat jóra is, rosszra is vágyódik. Némelyikben több a vonzódás a rossz irányában, másoknál ellenben a jó felé. Ott az csak a jó vonzásokra lesz érzékeny. Szívünk, az akaratból fakadó érzelmek kívánják majd : a szeretetet, szépet, jót, mindig többet, mindig tartósabban. De itt a földön számtalanszor kell fájdalmasan csalódnia és a kis emberi szívet az egész nagy világ nem tudja maradék nélkül betölteni. Tapasztaljuk ezt gyakran magunk is. Ott a mennyországban vágyódó emberi szív elnyeri azt, ami hiányzott a boldogsághoz. Nem csodáljuk tehát, mikor szent Ágoston az Egyház jeles tudósa, a világ hiúságáról elmélkedett utána a mennyei boldogságon lelkesedett : *«Annál az országnál nincs nagyszerűbb, nincs dicsőbb, nincs jelesebb, nincs szebb, nincs igazabb, annál a jónál nincs valódibb, annak bőségénél nincs gazdagabb»* (De vanitate saec. c. 2.).

De minél inkább belátjuk a mennyei boldogság nagyságát, annál inkább tudjuk, mit veszít el a bűnös. Szerencsétlen, százszor szerencsétlen ember az, aki a mennyei örökséget elveszti. Nem lehet nála nyomortabbat találni a föld kerekégén. Ha itt a földön minden vállalata sikerül, csak ezt az egyetlen örökséget nem képes megszerezni bűnei miatt, akkor nem

cserélnék vele . . . Megfoghatatlan könnyelműség még csak veszélyeztetni is a mennyei örökséget és valódi esztelenség földi hiábavalóságokért, múltó örömökért elveszíteni a mennyországot.

Nem üres beszéd, hanem a legkomolyabb valóság, mikor a halálos bűnt a legnagyobb rossznak mondjuk. Csakugyan a legnagyobb gonoszság, mert a lélek legnagyobb kincsét, a megszentelő malasztot semmisíti meg, vele elvész az Istennel való barátság és a mennyei örökség. A bűnös ember kezében volt a gyémánt, azzal játszott, de eldobta magától, mert jobban tettett neki az értéktelen üveggyöngy. Azok közül, akik később belátták tévedésüket, az egyik azt mondotta: *«Elmentem a boldogságom mellett s anélkül, hogy felismertem volna, lábbal tiportam azt»* (Coloma : Boy.). A másik pedig, mikor tudatára jött helytelen ítéletének, így szólt: *«Bocsásd meg azt a sértő, balga tettem, hogy csak arcod szépségét szerettem»* (Rostand : Cyrano.).

Támadjon fel lelkünkben még idejében a jó belátás, hogy lelkünket, mint legnagyobb kincsünket, minden földi jónál többre becsüljük.

A lelki felemelkedés útja.

Sokszor láthatjuk és elgyönyörködhetünk abban, mily nagy szeretettel gondozta kertjét a kisleány. De meg is látszik ám ott mindenben az ő munkája. Minden szép, szinte a virágok versenyeznek abban, hogy a leányka gyönyörűségére melyik pompázzék leggazdagabban. Egyszer azonban a kert ajtaja nyitva maradt. Erre a sertések beszktek a virágágyak közé és mindent kitúrtak. Épen akkor értem oda, mikor a kisleány nagy sírás között nézte meg kertje pusztu-

lását. Mivel tudtam volna legjobban megvigasztalni? Mondtam neki : «Azért nem kell sírni ! Nem vészett még el minden ! Ami megmaradt, azt szépen rendbehozod, a hiányzókat pedig, amennyire lehet, pótolod». Úgy, ahogy meg is nyugodott ezen. Hozzáfogott tehát újból a munkához. Elég rendes lett, azonban olyan szép, mint először volt, többé már nem lehetett, a tavasz rég elmúlt.

Ugyanaz az eset sokak lelkében is. Igaz ugyan, hogy vannak olyanok is — kell is lenni —, kik most is szentül őrzik lelkükben a keresztségi ártatlanságot. De az is bizonyos, hogy sokak lelkében járt már az a csúf sertés, az ördög. És milyen pusztulás járt nyomában ! Hát minden heverjen romokban, minden maradjon összetörve? — Ezek számára azt mondom : Nincs minden veszve ! Még ma kezdjünk hozzá a romok eltakarításához, hogy ne álljanak útban a pusztulás nyomai. Még sokat építhetünk lelkünkben is. Még magasra fel is emelkedhetünk az erényekben. Igaz, hogy a bűn előtti ártatlanság szépségét nem tudjuk többé visszavarázsolni, de a bánat könnycseppjei is kedvesek Isten előtt. Csak ne veszítsük el bizalmunkat, mert a reménytelenség volna maga a pusztulás.

«*Legyen bizodalmod az Úrban teljes szivedből*» — mondja maga az Úr Isten a Példabeszédek könyvében (3. 5.). Bizalom hiánya kárhozatba dönt. A híres jezsuita atya, P. Rohan környezetétől hallottam ezt a megrendítő esetet. Súlyos betegen feküdt a páter nővére, gyónni azonban nem akart. Elhívták tehát hozzá a pátert és az akarta rábírní a gyónásra. A beteg azonban továbbra is azt hangoztatta : «Nem akarok gyónni !» A jó páter térdenállva kérte nővérét : «Csak

legalább azt mondd ki: «Jézusom, irgalom». A beteg csak hallgatott, majd egész halkán azt suttogta: «Azt nem tudom kimondani». — És úgy halt meg anélkül, hogy megtért volna. Lám, a bizalom hiánya az embert romlásba viszi.

Azért szegény bűnös ember, ne veszítsd el bizalmadat. «*Aki a bűnös Mária Magdolnát feloldozta, a latort a kereszten meghallgatta, az neked a reményt adja*» (Dies irae.). «*Ilyen reménységünk lévén tehát, nagy bizodalommal munkálkodhatunk*» (Kor. II. 3. 12.).

Hogyan emelkedjék tehát fel a lélek a bűnből?

A javulást nem szabad halogatni, ez az első igazság.

«*Kellemes időben meghallgatlak téged és az üdvösség napján megsegítek téged*», mondja az Úr (Kor. II. 6. 2.). Kora tavasszal a külső idő még nem szokott kellemes lenni, de a lelkekben rendszeren ez az idő, a nagybőjt a legalkalmasabb, mikor annyi sok lelki gyakorlat, háromnapos magábaszállás tartatik, hogy megsegítse a megtévedt és elbukott lelkeket. Mikor lesz még egyszer számunkra ilyen alkalmas idő? Lesz-e egyáltalán még valamikor? Isten kegyelme ugyan még a legelvetemültebb gonosztevő lelkében is egy-egy magot életre kelt. Azonban igazi nagy eredmény csak akkor lesz, ha az alkalmat kihasználjuk. Milyen könnyű lesz a kegyelem munkája ott, ahol még minden nem dűlt össze, ahol még maradt valami lelki érték, amire lehet építeni.

Alkalmas időben! Maga az Úr Isten mondta így. Borzasztó dolog az, mikor azt mondják: már késő. Egyik állomáson a következő jelenetnek voltam tanuja. A vonat már megindult, mozgásban volt, mikor egy szegény asszony szaladt a vonat után.

Elébe állt a vasúti elöljáró, visszatartotta őt és rákiáltott: Értse meg már késő! Mit érezhetett az a szegény asszony? Talán igen fontos dolga lett volna, talán a bíróságon kellett volna tárgyaláson megjelenni, vagy fia temetésére sietett. Mindegy, akármilyen ügye volt, elkésett. A törvény előtt perét elveszti, mert nem jelent meg a tárgyaláson, örökre fájdalmas lesz, hogy fia temetését nem láthatja. Mindennek az az oka, hogy elmulasztotta az alkalmas időt.

Az életben majdnem minden dolog pillanatokon múlik. A háború azon a jól kiszámított pillanaton fordult meg, mikor a merénylő Princip golyója Ferenc Ferdinánd trónörökösöt megölte. Ha egy pillanattal előbb, vagy utóbb ér oda autója, másképp alakult volna az azóta eltelt 25 esztendő. Ha az az úszó jéghegy pár pillanattal előbb, vagy utóbb haladt volna el a tenger áramlásában, akkor még ma is büszkén járna a Titanic és nem veszett volna az Óceánba 1200 utasa. Ha a gyóntató atya pár pillanattal előbb érkezik a beteghez, akkor még meggyónhatta volna bűneit és megtisztult lélekkel jutott volna az Isten ítélőszéke elé. Pillanatokon múlik az emberek földi jóléte, élete, sőt gyakran az örök üdvössége is.

Az Úr Isten jóságában megadja az alkalmas időt az örök üdvösség munkálására. Ez az alkalom maga ez a kis lelkigyakorlat. Itt a sorsdöntő pillanat, hogy lelkünket a veszélyes útról elkormányozzuk és az örök élet útjára vezessük. Most megalapozhatjuk örök boldogságunkat. Ha van valami rendezni, javítani való lelkünkben, komolyan fontoljuk meg és beszéljük meg ügyünket lelkiatyánkkal. Ragadjuk meg az alkalmat és ne tétovázzunk. A javulást nem szabad halogatni, mert könnyen elkésünk.

A második teendő lesz : mindenekelőtt kiemelkedni a bűnből.

Mi tarthat vissza a felemelkedéstől? Sok esetben a kényelem szeretete, mert bizony a vallásos élet is áldozatokat kíván. Mekkora áldozatokra hajlandók az emberek a tudomány, sport, előhaladás, gazdagodás kedvéért. Ugyanennyi buzgalmat mutassunk most lelkünkért. Hát nem hallottuk, hogy a lélek mindennél előbbrevaló? Vannak, akiket talán visszattartanak barátai, vagy szórakozásai. Hát nem tudjátok, hogy gyémántkövet kell keresnetek és nem üveggyöngyöket? ! Van talán olyan is, akit visszattart a félelem a gyóntató szigorúsága miatt. Hát nem jöttünk-e még rá, hogy a lelkiatya tulajdonképpen a próbamérlegelést végzi, mielőtt Isten csalhatatlan mérlegére kerülnénk? Hogyan álljuk ki Isten ítéletét, ha egy ember ítélete is félelemmel tölt el? Nem szabad kislelkűen félni.

A felemelkedés valódi legyen. A Mindenható a természetben alkotta meg ennek az előképét, hogy tanuljunk belőle. Mihelyt tavasszal enyhébb szél fúj végig, megindulnak a természetben az összes életerők. Megkezdődik a fákban a nedvkeringés, a rovarok és bogárkák előjönnek rejtekükből, visszaérkeznek a vándormadarak. Mindenütt élet, mozgás, fejlődés, gyarapodás. A lelki felemelkedésnél is az összes erőknek és képességeknek közre kell működniük. Nemcsak elszámolás az elmúlt élet bűneivel, ez nem elég, ez csupán annyi, mint a télen elfagyott ágak eltávolítása. Ez még nem élet. Ez csupán temetés. A léleknek minden ponton el kell hagynia hibás álláspontját. Az értelem hagyja el a kételkedést, bizonytalanságot, hitetlenséget és szerezzen

erőgyarapodást, hogy hitével, vallásával szívesen foglalkozzék, készséggel tanulja meg, melyek az örök igazságok. Az akarát forduljon el most már határozottan és véglegesen a rossztól és a jó ösztönzéseket fordítsa javára, a szív pedig keresse azt ami egyedül tudja betölteni. Induljon meg minden vonalon a lelki tevékenység, hogy legyen tavasz és virágfakadás.

Ha a lélek már feltámadt halottaiból, útja még nincsen biztosítva. Nagyon is helyénvaló az Úr Jézus intelme : «*Vigyázzatok és imádkozzatok*» (Mát. 26. 41.).

Vigyázni kell. Aki súlyos betegségből kel fel, annak még sok mindentől kell tartózkodnia, amit pedig egészséges korában nyugodtan megtehetett. Az orvos még sok mindent eltilt a lábadozótól. «Lássa — mondja — azt ne egyék ! Az nem magának való.» Aki a halálos bűnből csak most kelt fel, annak még sok dologra kell vigyáznia. Jól tudjuk, mely bűnalkalmaktól kell magunkat visszatartanunk, mi volt leginkább ártalmunkra, mi volt oka bukásunknak. Ha a lelki orvoshoz fordulunk, ő is felemeli szavát és mondja : «Azt neked nem szabad megtenned. Az nem neked való». A korai felkelés sokszor okozta a betegség kiújulását. Ha ezt a közönséges tapasztalatot eszünkben tartanánk, nem történhetnék meg a bűnnél is szomorúbb visszaesés. Mert a korai nagy önbizalomból vigyázatlanság lesz, a vigyázatlanság után pedig újabb bukás szokott következni. Ettől óvta szent Pál apostol is a korintusiakat (Kor. I. 10. 12.) : «*Aki magát állani gondolja, vigyázzon, hogy el ne essék*». Gyakran épen a semmibe sem vett apró kis dolgok is nagy szerencsétlenséget, romlást okozhatnak.

Ennek a kis vigyázatlanságnak a következményei miatt kellett egykor a holland népnek keservesen bűnhődnie. Valamikor nagy szorgalommal megépítették partjaikon azokat a hatalmas gátakat, a parti fővényt pedig gerendákkal erősítették meg, hogy mélyen fekvő országukat megvédjék a tenger hullámaitól. A lakosság gondtalanul élt a városokban és falvakban. Megnyugodtak abban: a gátak erősek és megvédnek minket az áradások ellen. Hej, pedig jobban tették volna, ha gondosabban megvizsgálták volna a gátakat. Csak egy egészen jelentéktelennek látszó csekélység történt. Nem vették észre, hogy fafűró féreg támadta meg a gerendákat és sok helyen teljesen szétrágták azokat. A fák nem tartották fel a fővényt, a tenger vize elsodorta a gátakat és 1420 nov. 18-án éjszaka egy országrész került a tenger alá, amikor is rengeteg ember, állat, érték, város, falu pusztult el az áradatban. Szörnyű katasztrófa volt, amelynek oka végeredményben mégis csak a vigyázatlanság volt. A lelki dolgokban sem szabad a kis dolgokat semmibe venni, mert ott is alattomos erők működnek a mi romlásunkra.

Itt volt ez a lelki magábaszállás. Mennyi sok igyekezet és buzgalom nyilvánult meg az összes résztvevő részéről. Mégis milyen szégyenletes gyengeség volna, hogy a most végzett lelki megtisztulás után rövidesen még nagyobb bukás következne, mégpedig a vigyázatlanság miatt.

Szükséges ezért az imádság. Amint a gátnak az erőt a gerendázat adja, épen úgy a lélek ereje az imádság. Húzzátok ki a gátakból a gerendákat, cölöpöket, majd összedől a gát is. Hagyd el az imádságot, akkor összerokkad lelki életed. Az unalom,

figyelmetlenség, rossz-szándék, képmutatás felőrli a lelkierőt és újra tárva-nyitva a veszedelmeknek az imént rendbeszedett istenország. Az első vihar, kísértés, próba, halomradönt mindent. Szent Bernát tehát felhívta tanítványai figyelmét az éberségre, mert *«nincs biztonság sem az égben, sem a paradicsomban, annál kevésbbé a világban»* (Serm. de Ligno, feno et stipula.).

Ezután a megújuló lélek önkénytelenül is segítség után néz. Ekkor érzi a szükségét a boldogságos Szűz Máriának. Ezért a következő lépés az, hogy buzgón tisztelje a Szűz Anyát.

Ő legyen a példakép. Némelyik bohó leányka azt gondolja, hogy neki a divatlapból kell választani a példaképet, máskor meg azt gondolja, hogy neki valamely regényhős, vagy filmstar alakítása után kell igazodnia. Az ifjú pedig olyan hős akar lenni, mint az önfeláldozó footballkapus, mint a csodafutó, aki kilenc másodperc alatt fut száz métert. Egyik sem méltó, követendő példakép. Ezekről csak nagyon könnyű fajsúlyú dolgokat lehet elsajátítani. Legfeljebb azt tanulja meg, hogyan lehet valaki mintababa, — igaz, hogy az kívül jól kifestett, belül csupán fűrészpör. Vagy csupán a testi teljesítmények felé irányítja minden érdeklődését. Szegényes példaképek ezek. Az élet ugyanis nem azokból a szerelmeskedésekből, kalandokból áll, amiket a tízfilléres regényekben olvasol, amilyeneket a színházakban, mozikban látsz. Az élet komoly kérdéseket ad fel az embereknek, melyeket meg kell oldaniok. És ha a komoly foglalkozáson felül még szórakozásban is van részed, az kellemes fűszer mint a só, ámde a só csupán fűszer, de nem tápláló étel.

A komoly élethivatásra nevelő példakép csak az lehet egy nő számára, amely Szűz Máriából, a legszebb, legkiválóbb nőből árad felénk. Hogy ma annyit korholják a nők hibáit — valljuk meg őszintén, nem mindig alap nélkül — annak az az oka, hogy a nők közül sokan Évát, a bukott asszonyt és nem Szűz Máriát, a tiszta nőt utánozzák.

Ugyancsak ha a férfi jellem nagyságra, szilárdságra törekszik, a legmagasztosabb jellemről, a legerősebb lélektől kell tanulnia. Az orvos dicsekedett, hogy ő a híres Billroth tanár tanítványa, a festő pedig azzal szerzett magának tekintélyt, hogy az ő mestere Kaulbach, vagy Benczur volt, az iparművész meg arra volt büszke, hogy ő Gróh tanítványa volt. Vallásos életben, erény gyakorlásban egy mestert vallhatunk vezérünknek, a szeplőtelen Szűz Anyát.

Az új élet kezdetén, az előhaladásnál és leginkább a végcélnél rászorulunk az ő segítségére, követésére, ezért lesz mindnyájunk legkedvesebb kötelessége az ő tisztelete. Az ő lelkes tisztelője szent Bernát ugyanezt mondta (Hom. 2. s. Missus.): *«Máriát követve el nem tévedsz, őt kérve nem maradsz reménytelen, ő rá gondolva nem hibázol, őt tartva el nem pusztulsz, az ő oltalma alatt nem félsz, vezetése alatt ki nem fáradsz, pártfogásával célhoz érsz».*

Végezetül a felemelkedő lélek számára orvoságról is kell gondoskodnunk. Orvosság, de egyúttal emlék is a legméltóságosabb Oltáriszentség. Ez marad közöttünk.

Azt mondtam, hogy a mi orvosságunk. Jól tudom azt, hogy aki csatában van, az meg is sebesülhet, mint aki törékeny emberi testben él, az könnyen megkaphatja a betegségeket. Hiába, ez

vele jár gyenge emberi mivoltunkkal. «*A lélek állhatalan: visszaesik és előrehalad, tud és nem tud, emlékszik és elfelejt, néha akar, néha nem akar.*» (Hugo a. s. Victore : Liber 2. de Anima.), így fejezi ki ezt egy egyházi tudós. Ha most azt mondanám kedves Hallgatóim, tegyünk egy kirándulást a Mont Blanc-ra és útközben egyre biztatás hangzanék el tőlem, csak előre barátaim, csak fölfelé, a sok nőgatásra bizony méltatlankodás is hallatszanék : Nem lehet ám mindig csak előre és felfelé. De a lelki életben is épígy van. Az ember gyenge és nem elég gyakorlott, hogy a mennyország útján megállás nélkül haladjon. De az a csodálatos orvosság, az Oltáriszentség, mindig újabb erőt ad, hozzá még a sebeket is meggyógyítja. Gyenge lelkek, csak siessetek az Úr Jézushoz és nemsokára észreveszitek, mennyire megváltozott belsőtökben minden. Mikor a hegy tetejére érünk, ott találjuk a keresztet, amelynek ugyanaz a felirata, mint az én biztatásomnak : «*Toutjour plus haut! Mindig csak fölfelé !*» Ha tehát életutunkat tovább akarjuk folytatni, csakis fölfelé induljunk. Mindig csak fölfelé !

Az Oltáriszentség nemcsak orvosság, hanem emlék is. A Zsoltáros mondja : «*Emléket szerzett csodatetteinek az irgalmas és könyörülő Úr, eledelt adott az őt féloknek*» (Zsolt. 110. 4. 5.). Emlék, hogy eszetekbe juttassa az Úr Jézus végtelen szeretetét, hogy megmutassa, mit tett lelked üdvösségéért. A lelki felemelkedés útja csak az Oltáriszentség által lesz állandó.

A lelkigyakorlat befejezésére átgondoljuk még egyszer, hogy a mulandó javak között egy sincsen, amely csak megközelítené vagy csak hasonlítható

volna a lelkünk örök értékéhez. Nem akarjuk azt az esztelenséget elkövetni, amit Ésau, hogy egy tál lencséért, tehát mulandó javakért cseréljük el az örök boldogsághoz való jogunkat. Mikor már ez a szent meggyőződés lett úrrá rajtunk, akkor levontuk ebből a végső következtetést, a bűnnel szakítottunk és alávetettük magunkat Isten törvényeinek.

Most még csak az volna hátra, hogy minden képességünket a lelki megújulás szolgálatába állítsuk. Mily szép a tavasz, az élet pezsdülése, az akarat hősies harca. Sokan rosszul kezdték el, mint Saul, de az a fontos, hogy úgy fejezzék be, mint szent Pál. Kívánom mindnyájatoknak, hogy egykor ti is elmondhassátok az Ő szavait (Tim. II. 4. 8.): *«Jó harcot harcoltam, a futást elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltételelt nekem az igazság koronája».*

AZ ÚJ EMBER.

Szükséges a lelki megújulás.

Mindnyájunkat egy nagy gondolat hozott össze és ez az, hogy felújítsuk lelkünkben a nemrég tartott misszió emlékeit, megállapítsuk eredményeit és egykori elhatározásaink iránt kimutassuk további hűségünket.

Igy hát mindjárt megkérdezzük azt, hogy állhatatosak voltunk-e annyira, hogy talán ez a misszió-megújítás nekünk felesleges volna. Mi is voltaképpen az állhatatosság?

Ha azt a találós kérdést adnám fel, keresztény Testvéreim, hogy melyik erősebb, a kő vagy a víz, talán akad olyan, aki könnyen rávágja, persze hogy a kő keményebb, szilárdabb, erősebb. Pedig hát nem egészen így van. Az a kerek kavics, amellyel a gyermekek játszanak, valamikor az is kemény szikla volt a hegyekben, míg aztán a víz ilyen símára csiszolta. Igaz, hogy a víz a kövön elporlik, de maga a szikla is kopik, ha rögtön nem is látjuk az eredményt, ha a kopást súllyal nem mérhetjük. Mégis kopott, pedig a szikla kemény. De többet mondok. Az acélvéső még a kősziklánál is erősebbnek, keményebbnek látszik, mert még a svéd gránit sem tud ellene állni, mégis idővel a véső is vásik, kopik, pedig tűzben edzett acél. Még a legtökéletesebb gépszerkezet is utóbb alkalmatlanná válik a munkára. Nem bírja ki az állandó csiszolódást, forgást, mozgást. Hány

szerencsétlenséget okozott az, hogy valamely alkatrész kelleténél hamarabb kopott el. A váltónak csavarjai kikoptak, meglazultak s a száguldó vonat a sínekből kiugrott, a kocsik összetörték és sok emberélet és nagy érték veszett a romok alatt. Máskor meg a repülőgép szárnyait tartó acélkapocs vásott el, a szárnyak leváltak, a gép a mélységbe zuhant. Így állapította meg a vizsgálat. Máskor meg a villanyvezeték szigetelése kopott el, erre az elektromos szikra átütött s rövidzárlat következtében tűz támadt. Hasonlóképen minden értéktelenné válik, ha elvásik, elkopik. Még a császárok és királyok márványsíremlékeit sem kíméli meg semmisen a romlástól. Néhány évszázad, évezred, az írás máris elmosódik, jeltelen sírrá lesz a császári koporsó.

Ez a sorsa mindennek. Ez történik a fényes márvánnyal, a kemény gránittal, a legdrágább acéllal. Hát ti, Testvéreim, elkerülhetitek-e ezt a sorsot. Hiszen az ember sem nem kőből, sem nem márványból, sem nem acélból áll, hanem az ember lelke olyan valami, amelyen minden nyomot hagy, olyas valami, amelyet a világ, az élet hihetetlen hamar elkoptat, amelyet minden bűnös gondolat és kívánság, beszéd és cselekedet megtépáz, karcol, tördel, vés, zúz, rombol, amelyet állandóan ostromol a gonosz lélek, a rossz példa, a test kívánsága, a szemek kívánsága, az élet kevélysége. Nem acél az ember, hogy keményen kitartson, nem hideg és érzéketlen márvány, hogy a csábításnak ellene tudjon állni, nem a hegyekben gyökerezett szikla, hogy ha egyszer oda állították Isten ügye mellé, ott is maradjon mindvégig.

Az ember, sajnos, nem ilyen kitartó. Sokkal több van benne az állhatatlanságból, kényelemszeretetből,

könnyelműségből, puhaságból, gyávaságból, élvezetvágyból. Szinte minden tagja, porcikája, minden idegszála és izma alig várja a pillanatot, hogy ledobja magáról Krisztus igáját és odacsatlakozzék a másik táborhoz, amelynek Lucifer a vezére. A bűn olyan, mint a ragadó bogáncs, felszedte az ember ruhája és nem lehet lerázni. Olyan, mint a piaci légy, elzavarják, de rögtön újra visszatér. A bűn is útonútfélen ragad. És hozzá az ember leginkább csak ingadozó nádszál, ahogyan a szél fúj, úgy beszél, tesz, olyan, mint a vaj, ha valami eszme mellett megmelegszik, máris olvadoz. Erről az emberről nem hiszem el, hogy ez akármilyen misszió után is állhatatos tudjon maradni. Bizonyítja a misszió után eltelt idő.

Mi is történt a misszió óta?

A gyermekeknek példaképpül állítatott a 12 éves Jézus. Mennyire szerette ő a templomot, Atyja házána mondotta (Ján. 2. 16.). Mennyire szerette Szűz Máriát és szent Józsefet, hogyan szót fogadott nekik. Hogyan növekedett bölcseségben Istennél és az embe-
reknél. Minden gyermek tudta és érezte, hogy neki a kis Jézust kell követnie. Mégis mi történt? A gyermekek mégsem jártak az Úr Jézus útján. Már a gyermekkorban kezdenek elhatalmasodni a későbbi bűnös szokások. Az orvosok állítása szerint a rák-betegség tulajdonképpen a gyermekkorban keletkezik az által, hogy egyes szövetek a testben a fejlődésben elmaradnak, későbbi korban aztán erőre kapnak azok a sejtek és annál rohamosabban fejlődnek, elhatalmasodnak, ágai bejárják az egész szervezetet, úgyhogy a betegség ezen stádiumában már nehéz segíteni rajta. A szent misszió a gyermekeket arra akarta rávezetni, hogy ne tőrjenek meg lelkükben

semmiféle rossz tulajdonságot. Eleinte a misszió hatásképpen bizonyára nagyobb buzgóságot mutattak a rossz kerülésében, a jó gyakorlásában, tartózkodtak a káromkodó beszédektől és a szentáldozáshoz is gyakrabban járultak. De minél távolabb van a szép kegyelemidő, annál több a panaszkodás a szülők részéről, hogy a gyermekek rosszak, engedetlenek, a szülői tekintély már nem olyan szent és sérthetetlen, az öregeket nem tisztelik. Most pedig a misszió után egy évvel, akad olyan is, aki növekedett korban, lustaságban, rosszaságban, Isten és az emberek előtt. A szép ártatlan gyermeki lelkeket egy esztendő bizony megviselte, elkoptatta. Mondjátok meg, nincsen-e szükség a misszió megújítására?

A misszió folyamán azt is megismertétek, hogy a hajadonok a Szűz Anya szeretett leányai. Épen azért ők bizonyosan hallották és be is látták, hogy őket csak három ékszer díszítheti méltóan: a valódi jámborság, a keresztény szerénység és a szeplőtelen szüzesség. El is határoztátok, hogy a buzgalomban mások példaképei lesztek és szerény viselkedéssel és szűzies tiszta étellel ékesítitek magatokat.

Példaképeket és lelki vezéreket is választottatok magatok számára, hogy biztosan haladjatok a cél felé. Megtanultátok azt, hogy egy a szükséges s ez az, hogy az Úr Jézus tetszését megnyerjétek. Ezt fejezte ki olyan gyönyörűen a tiszteletreméltó savoyai királynő, Mária Krisztina. Mikor egy alkalommal inasa vitte utána az imakönyvet, egy fehér papírlap esett ki belőle a királyné kezeirásával s ez így szólt: *«Hogy én szép vagyok-e, egészséges vagyok-e, gazdag vagyok-e, mit nyernék ezzel? Hogy alattvalóim szeretnek-e engem, ezzel miért törődjem olyan nagyon. Csak*

az nyer el mindent a halál után, aki Istennek szolgál.
Bizony leányok, ez a legfontosabb.

A misszió is ezeket az igazságokat akarta a lelkekre kötni. És szívből örvendezek, ha eddig ti is így tettetek. Azonban az elmúlt év története nagyon is furcsa dolgokat tudna elbeszélni. A leányok kezdenek mindig szabadabban mozogni a világban, mitsem törődnek azzal, hogy ez könnyelmű játék és bűnös visszaélés Isten kegyelmével. Szülőik tudta és beleegyezése nélkül ismeretségeket kezdenek férfiakkal, feltűnő gyakran járnak mulatságokba és ott kellő felügyelet nélkül vannak, aztán egymás között olyan beszédek megtörténnek, amelyek miatt pirulniok kellene, társaikat lenézik szegénységük miatt, szüleit zaklatják azzal, hogy mindenféle felesleges költsékezésre vchessék rá. Ne csodálkozzatok, ha így aztán hamar megvan a baj, akkor aztán kapkod fűhöz-fához, hogy a szégyentől meneküljön és ekkor még jobban belekeveredik az ördög hálójába, még nagyobb gonoszságra is vetemedik. Egyik bűn szüli a másikat. Ha szénapajtában tűz keletkezik, legtöbbször vigyázatlanság, könnyelműség következménye, de ami utána marad, az nagyon szomorú; romok és hamu, pusztulás és kár. Az erénnyel sem szabad játszani, mert ott még nagyobb összeomlás jár utána. Ha tehát, kedves Leányaim, azt érzitek, hogy könnyelműek voltatok, nem kerültétek eléggé az alkalmakat, akkor már nálatok is beállott a kopás, pusztulás. Mondjátok meg tehát őszintén, van-e szükség a misszió megújítására?

A férfi ifjúság is buzgón vett részt valamikor a misszióban és megismertétek, milyen közel álltok Jézus Szentséges Szívéhez. Az Úr Jézus csupán azt

akarta veletek, kedves Ifjak, hogy ti értsétek meg az ő szándékát és az élet nehéz küzdelmeire kellőképpen elkészüljete.

Meggondoltátok-e milyen nagy feladatok várnak ma egy fiatalemberre?

Az ifjúság az erőgyűjtés ideje. Az ifjúság az élet tavasza. Milyen a tavasz? A tavasz rendesen csapadékban dúsabb és ez a nedvesség ad erőt a gabonának a növekedésben, hogy legyen ereje az aratásig. Az ifjúság a testi erőgyűjtés ideje. A gyermekből ember lesz. Termete megnyúlik, a csontok keményednek, az izmok növekednek. De nagyon kell arra is vigyázni, mert az erőt nem szabad túlságosan próbára tenni. Még nincs minden együtt, csak lesz belőle valami. Hogy mi lesz belőle, attól függ, hogyan élte le ifjúságát. *«A korán bevégzett ifjúság elkárkoztatja az igaztalannak hosszú életét»* (Bölcs. 4. 16.). Ugyanakkor azonban a szellemi erők is nőnek. A tudásvágy mindig többet keres. A világból, az életből már megismer egyes dolgokat, sőt néha helyes ítélete is van. De a szellemi erők gyarapodása még nem az igazi megállapodottság, nem igazi tudás.

Veszély fenyegeti az ifjúságot, ha túlságosan büszke képességeire. Nem ismeri saját erejét. Noé nem ismerte a bor erejét és kellesténél többet ivott belőle és lerészegedett (Móz. I. 8. 21.). Voltaire 16 éves korában szellemi képességeit túlbecsülte és a vallás igazságait megfontolatlanul kinevette, lenézte, így teljesen hitetlenné lett. Egy molnárlegény erősebbnek képzelte magát és virtuskodásból két zsák gabonát vett vállaira és beleszakadt. A mai ifjúság is többet képzel maga felől és mi nagyon féltjük, hogy belészakad az erőlködésbe.

Veszély fenyegeti az ifjúságot, ha elfelejti, hogy az ő feladata az erőgyűjtés és nem az erők elpazarlása, tékozlása. Micsoda esztelenség, hogy ti, kedves Ifjak, azt a drága életerőt, amellyel öregkorotokat szerencsésé, megelégedetté, egészségessé tehetnétek, könnyelműen elvesztegetitek mértéktelenségre, iszákosságra, paráznaságra, dorbézolásra. Lesznek az életben napok, mikor még szükség volna egy kis erőtartalékra, meg is volna, ha az ifjúság meggondolatlan órájában el nem tékozolja. Így járt az a gazdag ifjú, aki vagyonával bérletet kezdett. De elkövette azt a hibát, hogy kétszer annyit költött, mint amennyi jövedelme volt. Más vagyont tudott szerezni ugyanazon a bérleten, ő ellenben még a bérlet lejárt előtt tönkrement, csődbe jutott. Nem használta fel a vagyonszerzés idejét. Az az ifjú, aki Istentől kapott erejét, egészségét, szellemi kincseit kicsapongásban feléli, az nagyon rosszul gazdálkodott, tönkre kell mennie, csődbe kell jutnia és Isten előtt majd nem tud elszámolni.

Hátha most a misszió óta eltelt idő felett lelkiismeretvizsgálatot tartasz, megállapíthatod, vajjon tékozló fiú voltál-e. Felhasználod-e ifjúságod szép napjait arra, hogy lelkierőt gyűjtögsz a kísértések és próbák idejére? Alkalmaztad-e a missziós atyáktól ajánlott védelmifegyvereket : a gyakori szentgyónást és áldozást? Ha ezt pontosan megtartottátok volna, akkor az áldoztató oltár környékét első pénteken, vagy vasárnapokon bizonyára az ifjúság szállná meg. Hogy azonban ez nem egészen van így, abból is látom, hogy csak úgy elvétve akad gyakori áldozó, lelkiismeretesen templombajáró, kötelességét és munkáját szorgalmasan végző, öregeket tisztelő, tiszta éle-

tet folytató keresztény ifjú. Nos hát, van-e nálatok szükség a misszió megújítására? Található bennetek is olyasvalami, ami elvásott, elkopott?

Vizsgáljuk ezután a katolikus híveink egész tömegét, ahová beletartoznak a férfiak és nők, a házasok, özvegyek és öregek. Nyíltan meg kell mondanom, hogy a misszió legnagyobb részét a ti érdekekben volt.

A misszió felszótította a férfiakat, hogy legyenek jó katolikus hívek, akiket ne kelljen örökké biztatgatni, nógatni. Ne féljenek a gyónástól, ne hanyagolják el a szentáldozást, szívesen járjanak el templomba, az egyházi felsőbbiséget tiszteljék és az ő vezetésük mellett haladjanak az örök életre. Megígértétek azt is, hogy jó házastársak lesztek, akik szent Pál szavai szerint éltek (Efez. 5. 25.) és úgy szeretitek feleségeteket, mint Krisztus szerette Egyházát és életét adta érte, megbecsülitek házastársatokat, a házassági hűséget sem kivánsággal, sem cselekedettel meg nem sértitek. Megfogadtátok azt is, hogy jó édesapák lesztek, akik családjuk javára dolgoznak, részszéggel a család megélhetését nem kevesebbititek, káromkodással és fajtalan beszédekkel gyermekeitek ártatlan lelkét nem botránkoztatjátok, türelmetlenséggel és gorombasággal a családi békét meg nem zavarjátok. Még azt is elhatároztátok hogy jó honpolgárok lesztek, akik hatalmukat embertársaik javára használják és lelkiismereteket semmiféle igazságtalansággal nem terhelitek meg.

A nőkhöz is volt komoly szava a missziónak. Lelkükre kötötte, milyen nagy dicsőség és tisztelet édesanyának lenni és ezért ne sajnálják érte feláldozni se kényelmüket, se egészségüket, se saját jólétüket,

se szépségüket. De erre a megtisztelő címre valóban méltóknak kell lenniök. Őrájuk hárul a gyermeknevelés legnagyobb terhe, de a misszió arra is megtanított titeket, hogyan tudjátok ezt a fontos hivatást betölteni, hogy még nagykorukban is tiszteletreméltó tanácsokkal legyetek gyermeketek segítségére. Láttátok, hogy az az igazi édesanya, aki mindenét oda tudja adni gyermekéért és mindent megszerez nekik, tehát nemcsak a földieket, hanem az örök boldogságot is mindenek előtt.

Az öregekről sem feledkezett meg a misszió és figyelmeztette őket, hogy ők már közel állanak az út végéhez, tehát hátralévő napjaikban igyekezzenek minél több érdemet szerezni, hogy kegyelmi kincsekben gazdagon érkezzenek meg az örökkévalóság kapujához. Hasonlóképpen a szegényeket, özvegyeket és a szenvedőket is a vallásos élet buzgóbb gyakorlásával akarta életüket elviselhetőbbé tenni.

A szent misszió tehát titeket, Keresztény Hívek, ellátott helyes életelvekkel, bölcs tanácsokkal. Mindent helyreigazított, ami nem volt rendben, mindent pótolta, ahol valami hiányzott, ha kellett, korholt, vagy keményen megdorgált, ha kellett vigasztalt és könnyeket szárogatott, ha kellett biztatott és a csüggedők mellé állt. Teljesítette tehát, amit az Apostol mondott: *«Örüljete az örvendezőkkel, sirjatok a sírókkal»* (Róm. 12. 15.).

Csak az volt még hátra, hogy az életben gyakoroljátok azt a sok jó elhatározást, amikre a szent misszió tanított meg. A próbaidő azonban eltelt s ez megmutatta, hogy sokaknál nem volt valódi javulás, másokat a bűnre vezető alkalmak rántottak vissza a bűnbe, mások pedig máris belefáradtak a küzde-

lembe és gyengeségükben már-már le akarják tenni a fegyvert a gonosz lélek előtt, mások előtt meg kezd elhomályosodni a hit igazságainak fénye. Minden azt mutatja, hogy a megkezdett jó úton nehéz az előrejutás és bizony «*a mennyország erőszakot szenved*» (Mát. 11. 12.). Be kell ismerni azt, hogy a misszió óta sok minden változott jóra, de elég sok az is, ami visszafordult ismét a rosszra. Beállott tehát az a helyzet, ami mindennel történni szokott, ami előfordul még a kemény köveknél és a még keményebb acélnál is: elvásik, elkopik idő előtt, aminek pedig még sokáig ki kellene tartania.

Az a kérdés most, mi lesz a teendő. Okos ember ilyenkor nem esik kétségbe. Azt teszi, amit a gépész csinál az elhasznált alkatrészszel. Egyszerűen kicseréli, vagy ha ez már nem elegendő, nem biztosítja már a szerkezet zavartalan működését, akkor következik az általános, generál javítás, mikor az egész motort szétszedik, a sérült, kopott részeket eldobják, újakkal pótolják, azután újból összerakják.

Kedves Hívek, én a missziómegújítást úgy képezem el, mint az általános javítást. Mikor kisebb hiányok voltak, azokon segített a karácsonyi, húsvéti, az első pénteken végzett szentgyónás. Ha azonban a lélekben a zavarok ismétlődtek, a bűnök állandósultak, ha ráborul a lélekre a kételkedés sötétsége, ha a bűnös szokások elhatalmasodtak, ha a vallási gyakorlatokban hanyagság kap lábra, akkor itt az ideje, hogy végrehajtsuk az általános javítást. Legyen meg tehát! Jöjjön az a szerelő, szedje szét ott, ahol rossz és javítsa ki, ahol hiba volt, erélyesen dobálja ki lelkedből, ami útjában volt örök üdvösséged munkálásának,

tegyen újra Isten gyermekévé, hogy aztán máskor meg ne feledkezzünk a reánk váró mennyei örökségről.

A hitbeli megújulás.

Voltak talán egyesek, akik megbarátkoztak már azzal a gondolattal, hogy lelki megújulásra szükség van. Nagyon is világias gondolkozástól indítatva azt gondolták, hogy hát ezen úgy kell átesni, mint egy foghúzáson, vagy operáción. Ez a szükségszerű rossz és kényelmetlen dolog, amit kikerülni nem lehet. Ezért megadással nekiszánja magát, de aztán egyébként marad minden a régiben.

Azonban Testvéreim, nagyon tévednek, akik a missziómegújításról csak így vélekednek. A missziómegújításnak nagyon is alaposnak kell lennie, akár csak a templom renoválásának. Mikor a templomban a javítások kezdődnek, kőműves, ács, asztalos, festő, aranyozó, bádogos, lakatos és más mesteremberek egész serege fáradozik. Figyelmüket nem kerüli ki semmiféle hiány és nem hagynak ki semmitsem a számításból, hogy a sok költség és fáradtság után egy ideig ne legyen hiány az Isten házában. A lelki megújulás is csak akkor ér valamit, ha alapos munkát végzünk, nagy körültekintést tanusítsunk és ha minden áldozatra képesek vagyunk.

A legelső lesz megállapítani, milyen mélyen van a baj a lelkünkben. A fának lehetnek kisebb bajai, de a végleges pusztulás akkor áll be, ha gyökerei elromlanak. A vallásos életben is előfordulnak hiányok, vannak hibák és bűnök, de teljes romlás csak akkor áll be, ha a vallásos élet gyökere, a hit kezd sorvadni. Mihelyt meggyengül a hit, elmaradnak

a cselekedetek is és megszűnik a vallásos élet. A kivágott fa lombja még egy darabig zöld marad, a leszakított virág még egy ideig él, de utána jön a hervadás és teljes száradás.

Mivel a misszió óta lelki karasztrófák rendítettek meg sok lelket, meg kell vizsgálnunk, hogyan állunk mi a vallásos élet alapjaival, a hittel. Mikor New-Yorkban a magas vasút leszakadt, megindult a vizsgálat, mi okozta a szerencsétlenséget. És azt találták, hogy a hibák az egész vázat tartó alapokban voltak. Nagyon fontos lesz nálatok is megvizsgálni, hogy milyen nálatok a vallásos élet alapja, gyökere : a hit.

Mi is tulajdonképpen a hit?

Nem késünk erre felelni, hogy a hit az emberiség legnagyobb kincse. Ezért ajánlotta szent Pál apostol is a korinthusi híveknek : «*Vigyázzatok, állhatatosak legyetek a hitben*» (Kor. I. 16. 13.). Ha csupán emberi összehasonlítást teszünk, hogy milyen kincset adnak a különböző hivatásban élő emberek, ebből is kitűnik a hit elsőbbsége. Jön az építész és azt mondja : én adom neked a kényelmes, egészséges lakást. Jön a földműves és mondja : én adom neked a mindennapi kenyeret. Jön a művész és mondja : én adom neked a szépet és elszórakoztatlak. Jön a tudós és mondja : én gyűjtöm össze számodra az ismereteket. Jön a politikus és azt mondja : én adom neked a jogokat. Végül jön a pap és mondja : én adom neked a hitet és ezzel az örök boldogságot. Mig az egyes kultúr-kincsek az embert bizonyos irányban segítik, addig a hit az ember összes kívánságait betölti, mert őt örökre boldoggá tudja tenni. V. Károly császárnak volt egyszer találkozása bizonyos herceggel és eléje tette a koronát és kardot, hogy válasszon. A herceg

teljes határozottsággal a kard után nyúlt, mondván : Ezzel majd megszerzem amazt. A hitnek van ilyen csodálatos ereje, hogy aki hitét megtartja, az vele együtt mindent megnyer. Épen ezért mondta Krisztus Urunk : *«Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát és ezek mind hozzáadottnak nektek»* (Mát. 6. 33.). Ezért ismerjük el olyan készségesen, hogy a hit az emberiség legnagyobb kincse.

Vannak ugyan mindig olyanok, akik eléggé megfontolatlanul, a hitet lebecsülik. Vagy talán még sohasem hallottunk olyan beszédet, hogy az okos, művelt embernek bizony nincsen szüksége a hitre? A tudásnak csakis egy ismert forrása van : a tanulás. Hát az ilyesféle szólásmódok talán megvakítják az együgyű embereket, de a gondolkodó lelket nem tudja félrevezetni. A csillagász talán nem hitből él, hát ő nem hitte el mások szavára a kétszerkettő és más számtani igazságokat, melyek nélkül egy lépést sem tehet szaktudományában.? És a vegyész talán nem hisz az atomelméletben, pedig atomot még senki sem látott? A történettudós hisz az elsárgult pergamen lapoknak, pedig azok tömérdek valótlanságot tartalmaznak. Egész biztonsággal állíthatjuk, ha nem hiszünk szemünknek, fülünknek, tapasztalatainknak és mások kutatásainak és tapasztalatának, akkor nincs tudós és nincsen tudomány. De nézd csak a mindennapi életet, vajjon az is nem a hitre épült fel. Az iskolában az a kis gyermek elhiszi tanítójának, hogy az a kacskaringós valami az «s» betű. A bíróság úgy működhetik csupán, hogy hitelt ad az emberek szavának. Így az egész emberi társadalmat nem a szeretet, nem is az erőszak tartja össze, hanem az annyira félreismert hit.

Ha a földi élet ezernyi vonatkozásában mi csupán a hitre támaszkodunk, akkor senki sem veheti rossznéven és senkinek sem szabad lebecsülnie azt, ha mi a vallásos és természetfeletti dolgok megítélésében a hitet tesszük meg alapnak. Így lesz az is csalhatatlan igazság, hogy az örök boldogság is a hittől függ. Itt aztán a Szentírásnak két rövid és igen komoly mondata áll előttünk: «*Az igaz pedig a hitből él*» (Róm. 1. 17.), «*Aki nem hisz, elkárhozik*» (Márk. 16. 16.). Az elsőt szent Pál apostol mondta, aki nagyon jól ismerte a keresztény élet nehézségeit és tudta, hol kell azt gyógyítani és mi az egyetlen alap. A másikat maga az isteni bölcsesség, Jézus Krisztus nyilatkoztatta ki a legridegebb szankcióval, fenyegetéssel megerősítve. Épen olyan ez, mint bármely emberi törvény paragrafusa, pl., aki lop, börtönbüntetést kap. Isten törvénykönyvében meg ez foglaltatik: «*Aki nem hisz, elkárhozik.*»

Meg akartunk felelni arra a kérdésre, hogy mi a hit. Ez az ember földi és örök életének alapja, azért hitünknek kell lenni.

De meg kell arra a kérdésre is felelnünk, miért higyjünk? Ez a második tárgya megfontolásunknak. Épen ebben tévednek a hitetlenek leginkább, mert ők a vallásos hitet egy vak és babonás félelemnek tartják, aminek nincsen semmi reális alapja. Hát ez nagy tévedés.

Mert miért is higyjek tulajdonképpen?

Az egyik ok olyan, ami talán a mai emberek lelkét nagyon megragadja. Azért hiszünk, mert a vallás, kinyilatkoztatás önmagában is teljesen észszerű, praktikus és olyan szép, hogy a szívet, lelket gyönyörűséggel tölti be. Mennyire észszerű minden

vallásos igazság és nincs semmi bennük, ami a gondolkodó észet bánthatná. Még a legnehezebb hitigazságokban is ez az észszerűség uralkodik. Az Oltáriszentségben az Úr Jézus a kenyér és bor színe alatt van jelen. Megváltozott tehát az átváltozáskor a kenyér és bor lényege, megmaradt a külső színe. Ellenkezik-e ez az észsel? Egyáltalában nem, sőt az ész igazolja, mert megváltozhatik valaminek a külső színe anélkül, hogy a lényege változnék, mint mikor a víz megfagy, épen úgy megtörténik fordítva is, mikor a kenyér-szín marad meg, a lényeg lett Krisztus teste. Miért ne hinném el? A vallásos igazságok praktikusak, mert a gyakorlati élet követelményeit nem hagyják figyelmen kívül. Így a böjti rendelet valóban leginkább előmozdítja a lélek uralmát, mert a hússal, mint legerősebb étellel túltáplált ember, nem képes elég lelki erőt kifejteni a lelki harcban. A modern ember a vallást minduntalan igazolva látja a mindennapi életben. A vallásos igazságok szépek és pedig annyira, hogy már sokak lelkét magához láncolta ez a szépség. Még a másvallásúakból is akaratlanul kitört az elismerés szava a katolikus vallás szépségeivel szemben. Csak azt vegyük, nem gyönyörű gondolat-e az, hogy Szűz Mária, a mi mennyei anyánk. Ennek következtében a vallásba is be van vezetve az a páratlan szépségű szeretet, ami az anyai szívből fakad. Ehhez hasonló szépségeket sem az irodalom, sem a művészetek nem alkottak.

Ha tehát valaki kérdi, miért higgyek, nyugodtan felelheted: hogyne hinnék, hiszen az én katolikus hitem annyira észszerű, praktikus és szép, hogy ilyen hitet mindenki örömmel fogadhat, ez a hit minden kívánságot teljesen kielégít és mindenkit

boldoggá tehet. Azonban mindjárt hozzá kell tennünk, bár a mai embereket ezek az indító okok nagyon érdeklik, mégis nem ez az igazi oka annak, miért kell hinni. Vannak ugyanis a hitben olyan igazságok is, amelyek minden emberi értelmet felülmúlnak. Itt nem lehet semmit sem keresni, sem észszerűséget, mert egyszerűen meg sem értjük, sem szépséget, mert a mi lelkünkben nincs érzék olyan magas természetfeletti szépségek felfogására. Itt csak hinni kell. De miért, miért kell hinni, hiszen én ezt nem foghatom fel, vakon csak nem fogadhatok el valamit igaznak? Nem is kell. Csakhogy épen azon fordul meg, hogy mi a hit valódi oka, miért higgyek.

A hit egyetlen indító oka Isten tekintélye. Nem azért hiszek, mert belátom, hogy igaz, vagy nekem így jó, mert így szép, hanem azért, mert Isten így mondta. Isten a tanító, márpedig ő sem nem tévedhet, sem másokat tévedésbe nem ejthet. Minden csalhat, csalhat az én szemem, hogy mást látok, mint ott van, csalhat az én fülem, hogy mást hallok, mint amit mondtak, csalhat az én érzékem, hogy mást érzek, mint a valóság. Mindenki csalódhat, mert emberek vagyunk. Csalódtak a politikusok, mert az események fordulását rosszul ítélték meg. Csalódtak a nemzetgazdászok, mert másképp a gazdasági krízist jobban kellett volna látniok. Csalódtak a bankárok és sokan közülük emiatt tönkrementek. Csalódtak a tudósok, óh hányszor csalódtak, milyen hamis tanokat fogadtak el igazságnak és esküdtek rá, mint megdönthetetlen valóságokra. Mégis mindnyájan csalódtak. Egyedül csak Isten az, aki nem csal és aki nem csalódhat. Azért amit Isten mond, azt teljes bizalommal elfogadhatjuk és el is kell fogadnunk.

Ez tehát nem vak hit, hanem észszerű hit. Ezért *«a ti hitetek ne az emberek bölcsességében, hanem Isten erejében nyugodjék»* (Kor. I. 2. 5.).

Elsőrendűen fontos az a kérdés is, mit higyjünk? Nagyon fontos ez is, mert sokakat nemcsak a vak hittől való félelem, hanem az az aggodalom is visszatart a vallásos élettől, hogy nem tudja, mit higyen. Olyan dolgokat is a hit tárgyának vél, ami tulajdonképpen nem tartozik oda. Pedig sok mindent nem vagy köteles elhinni isteni hittel, még a szentek által művelt cselekedeteket sem, csakis azt, mikor már az Egyház az ő legfőbb tekintélyével a csodát valóságnak ismerte el. Hogy Limpiasban, Konnesreuthban történtek-e természetfeletti dolgok, ha akarod elfogadod igaznak, ha akarod nem. Hát akkor mit kell hinnem tulajdonképpen? — kérdezed.

Azt kell hinni, amit Isten kinyilatkoztatott . . . Majd megtudod, ha prédikációt és keresztény tanítást szorgalmasan hallgatsz, ha a vallásos könyveket szívesen veszed kezébe. A hitigazságok tömege vesz körül, olyan rendszeresen, hogy abból semmit kihagyni, megváltoztatni nem lehet. Amint Linné megalkotta az állat és növényvilág rendszertanát és csodálkozva hajtotta meg fejét az Alkotó előtt, épígy foglalta rendszerbe a hitigazságokat Aquinói szent Tamás és alázattal borult le a végtelen isteni Bölcsesség előtt.

Közönséges hívek és a hittudományokban járatanok előtt csak a főpillérek tűnnek fel, a többiek nem ismerik, de nem is szükséges az üdvösségre. Az amsterdami királyi palota 13.600 cölöpre épült. A katholics vallás is ilyen sok hitigazságra épült, de ezek közt van hat legfőbb, amelyeket minden

keresztény embernek tudnia és hinnie kell. Ezek : *Hogy egy Isten van ; hogy egy Istenben három személy van: Atya, Fiú és Szentlélek ; hogy a Fiú Isten emberré lett, hogy minket halálával megváltson és üdvözítsen ; hogy Isten igazságos bíró, aki a jókat megjutalmazza, a gonoszokat pedig megbünteti ; hogy az ember lelke halhatatlan ; hogy Isten kegyelme az üdvösségre szükséges.* Ha tehát teljesíteni akarjátok a hit parancsát, akkor ezt a hat főigazságot kell vallanotok, a többire nézve pedig azt mondani : elfogadom mindazt, amit az Anyaszentegyház, hogy higgyem, elem ad. Mondjátok meg őszintén, nehéz-e így hinni, sok-e az, amit a hit áldozatul kíván. Ha őszintén felelsz, akkor csak azt tudod mondani : ennyit a mindenek Ura és Teremtője megkívánhat és joggal kíván meg tőlünk.

Még egy kérdés megvilágosítása szükséges nekünk :
Hogyan higgyünk?

A hit legyen az élet alapja. «*Harcold a hit jó harcát*» (Tim. I. 6. 12.), írta szent Pál hűséges tanítványához. Összefér-e az Istenben való hit és az Isten megkáromlása? Ezen lesz mit elmélkedni azoknak, akik a káromkodó szókat olyan könnyen kiszalasztják. Az Oltáriszentségben való hitnek természetes következménye a szentmishallgatás, szent-ségimádás és a gyakori szentáldozás. Van-e hitetek, ha a szentmisét könnyelműen el tudjátok hanyagolni, ha az Oltáriszentségben valóságosan jelenlévő Úr Jézust sohasem látogatjátok meg, és ha az Ő szent Testét csak ritkán, évente egyszer-kétszer veszitek magatokhoz? Az Anyaszentegyházban való hit megkívánja, hogy az Egyház törvényeit, ünnepeit, bűjtjeit, házassági szabályait megtartsuk. Hol van

azokban a hit, akik nem böjtölnek, ünnepnapokat megszegik és az Egyház törvényei ellenére kötnek házasságot? Ezeken lehet sokat gondolkodni. És épen itt találjátok meg sok lelki baj gyökerét. Gyenge a hit, tehát nincs hit szerint való élet. Gondolkozatok úgy, amint az Úr Jézus rendelte, amint az Egyház akarja, akkor magától megjönnek a hitből élő tettek. Ez az igazi orvosság. A gyógyszerhez azonban bizalom is szükséges, hogy hatásos legyen, különben hiába veszi be a beteg, vagy talán be sem veszi, mert úgysem hisz benne. A ti beteg lelketek van leginkább rászorulva, hogy bizakodjatok. *«Hallgassatok meg engem, Juda férfiai és Jeruzsálem minden lakói — mondta Josafát király —, bízatok a ti Uratok, Istenetekben és biztonságban lesztek.»* (Krón. II. 20. 20.).

Mulasztások terhelik tehát lelketeket. Elsősorban az a baj, hogy nem ismertétek az isteni igazságokat, hogy *«övéi nem fogadták be Őt»* (Ján. 1. 11.). Nem ismeritek a hitet, sőt, amit ismertek is belőle, azt is elfelejtettétek. Pedig amit egyszer jól a szívünkbe fogadunk, az örökre, kitörülhetetlenül véssődik a lélekbe. Így akarta megismerni Krisztust a tarzusi Saul, ezért lett belőle szent Pál. Bernardone, az assisi kereskedő fia is lelkébefogadta a hitből kiáradó erőt és mindent elhagyva, szent Ferencé magasztosult. A lisieuxi ékszerész leánya sem a világot, annak hiúságait, divatos táncait, szórakozásait akarta megismerni, hanem az evangéliumból bemutatkozó Krisztust, így általa és vele, már 24 éves korában, a földre rózsát hullató szent Terézkévé változott. Nem lehet eléggé sürgetni és biztatni, hogy törekedjete minél inkább behatolni a hit

szépségeibe és mélységeibe. Nem kell félni, hogy a hit a mi örömeinket elrontja, hogy míg mi a virágos réteket járjuk, a madarak énekét halljuk, a virágok édes illatát szívjuk, akkor egy erőszakos kéz belesnyúl az életbe: ezt neked nem szabad élvezned. És ezt a barátságtalan szót a hit mondaná. Nem, a hit sohasem fog ilyent tenni. Igaz, hogy akadunk olyanra is, akit a világ szépségei megrészegítenek, akiket Daphne bűnös berkei elnyeltek. De ezeket ne nézzétek, hanem arra a Mesterre, aki megtanított minket a világot szeretni, mégpedig hívó lélekkel. Aki azonban hitetlen lélekkel ballag át a világon, az épannyira értelmetlen, mint a gyengeelméjű idióta és nem tudja: honnan, hová, miért.

A világhírű liegei könyvtár a háború alatt leégett, a háború után tíz év múlva teljesen helyreállították, a régi alapokon újraépítették. Ha a lelki harcban leégtünk, akkor most a misszió megújításánál a régi, erős alapon, a katolikus hiten építsük fel újra lelkünket. Az első lépésnek, a hitben való megújulásnak, megerősödésnek kell lennie, hogy az általános generáljavítás eredményes lehessen. Először hit, azután élet.

Feléd kiáltunk, ó, Urunk Istenünk, add, hogy bennünk éljen az igaz hit és ez a hit az örök életre vezessen. És kiáltásunkra megérkezik hozzánk a visszhang: *«Az én bárányaim hallják szavamat és én ismerem őket és ők követnek engem»* (Ján. 10. 27.).
Úgy legyen!

Hogyan történjék a lelki megújulás.

Ha a vallásos élet alapját, a hitet megerősítettük, nem szabad azt gondolni, hogy már mindent megtettünk a misszióban nyert kegyelmek megújítására. Valakit a betegség után felállítani nem olyan könnyű. Hónapoknak kell eltelnie, míg a szervezetben teljesen helyreáll a rend. Hasonlóképpen egy vert hadsereget ismét az ellenség elé vinni nehéz dolog. Szinte újra kell megszervezni, csak aztán lesz ismét harcképes. És a bűnös embert Isten útjára vezetni, az is nagy feladat. Nem elég csak egyszerűen azt mondani, menj gyónni és aztán minden rendben van. Épen az a legnehezebb, míg a bűnös a gyónáshoz érkezik, mennyi mindenféle akadállyal kell megküzdenie. A győzelem csak ezután születik meg.

A nehézségek különféle forrásból származnak.

Először is az ördög hatalmával kell megküzdeni. Az ilyesféle beszédeket a modern ember nem szívesen hallgatja. Sőt, még a vallásosabb lelkek is azt gondolják, hogy hiszen az ördög hatalmát az Úr Jézus megtörte. Hát ez igaz, de az Úr Isten az embereket ettől az ellenségtől nem szabadította meg teljesen. Amint Ő maga is az ördögöt kiűzte a megszállottakból, ugyanezt a hatalmat átadta az apostoloknak: *«Az én nevemben ördögöket űznek ki»* (Márk. 16. 17.) és az Egyház most is gyakorolja ezt a hatalmat. Mert ma is vannak olyanok, akik lelküket eladják az ördögnek és tőle rendkívüli erőt nyernek, úgyhogy a tudatlanok előtt csodáknak látszanak. Az ördög ma is képes a lelket megszállni, tehát ő még ma is olyan hatalom, amellyel számolni kell.

Az ördög akar is ártani, most is az emberiség

vesztére tör. A világ eseményei eléggé igazolják. Lehetséges volna-e az emberek gonoszságának vagy ostobaságának rovására írni a borzalmas háborúkat, ahol milliók vesznek el nyomorultan, szentségek felvétele nélkül, káromkodó szóval ajkukon, gyűlölettel vagy kétségbeeséssel szívükben. Vagy a ma uralkodó megrendítő és minden társadalmi osztályt megfertőző erkölcstelenség csak az emberek érzékiségéből és könnyelműségéből származhatnék? A titkos társulatok istentelen működése, a hitetlenség és isten-tagadás nagymérvű terjedése pedig egyenesen valami-féle sugalmazást tételez fel. Nem, Testvéreim, itt nem emberi hatalomról van szó, az ember már kiejtette kezéből az események irányításának gyepelőjét. A háttérben az ördög készíti elő és vezeti az emberiség megrontását. Ezt tagadni nem lehet.

Az is bizonyos, hogy az ördög erősen tartja a lelkeket a bűnben. Az egyszer megszerzett teret visszaadni nem akarja. Hányszor látjuk azt, mi lelkipásztorok, hogy szinte érthetetlenül ragaszkodnak egyesek a bűnhöz. Az a makacsság a rossz szokásokhoz, különösen az a konok ragaszkodás a bűnhöz, szinte lehet látni, hogy szándékosan rohan a vesztébe, ez a gonosz lélek munkája. És ez a megátalkodottság nem szűnik meg a halálos ágyon sem. Minél közelebb áll az örökkévalóság kapujához, annál erősebben tartja vissza az őszinte bűnbánattól.

Még a szentek sem voltak mentesek az ördög ostromától. Akárhány nagy szentről olvashattátok, milyen kemény küzdelmet kellett vívniok a sötétség angyalaival. Szent Pál apostol is annyira szenvedett tőle, hogy inkább a halált kívánta, megunta már az életet miatta: *«Ó, én szerencsétlen ember! Ki szabá-*

dit meg engem a halálnak testéből» (Róm. 7. 24.). Az egyiptomi remetek atyja, szent Antal, milyen ocsmány alakban és félelmetes, bősziült állatképekben látta az ördögöt maga mellett. És a rettenthetetlen férfiú, szent Márton, aki egész életét Istennek szentelte és sohasem szünt meg saját magát a legkeményebben fegyelmezni, mégis halála óráján ki volt téve az ördög kísértésének és hanyatló erejének utolsó fellobbanásával üzte el maga mellől: *«Mit állasz itt te kegyellen bestia. Neked semmi részed sincsen bennem.»* Hozzam fel még az arsi pélébános, Vianney szent János és még annyi sok szent esetét?

Már ebből is megérthettétek, hogy az ördögnek van hatalma bűnre csábítani, meg van a szándéka is, hogy bűnbe taszítson, nem nézte még az életszentséget sem. Honnét merítetd a bizalmat, hogy téged talán megkímél. Figyeld meg, mit tesz a pók hálója sarkába húzódbva. Lesi azt, mikor hull hálójába a légy. A vigyázatlan legyecské hamar elveszti fejét, vergődik, rángatódzik, szabadulni akar, de minél jobban rugdalódzik, annál jobban belebonyolódik a hálóba, végre is holtfáradtan bízza rá magát sorsára. Ekkor jön elő a sarokból a pók, körüljárja áldozatát, még jobban befonja s azután . . ., azután következik az áldozat lemészárlása, a vérre szomjas pók beleiszurja csápját és kéjjel szívja ki az áldozat véréit. Gondold meg Testvérem, mi vár te reád, ha a gonosz lélek hálójába kerültél. Milyen szerencsétlen vergődés az életed, milyen félelmetes a jövőd. Milyen nehéz lesz a hálóból szabadulni. Ezért mondtam azt, hogy megnehezíti a megtérést az ördög, mert áldozatáról nem akar lemondani. De Istennél nincs semmi lehetetlen. *«Mindent megtehetek azáltal, aki*

engem megerősít» (Filipp. 4. 13.). Ajánld magad tehát Isten irgalmába.

Nehéz a megtérés még az emberek miatt is.

Gyakran maguk az emberek vállalkoznak arra a szégyenletes szerepre, amit az ördög végez el más-kor, hogy tudniillik a bűnös megmaradjon továbbra is bűneiben. Hogyan lehetséges ez — kérdezed, — hiszen minden jóérzésű embernek visszatetszik minden igazságtalanság és minden ocsmány dolog? Gondolj azonban a bűntársakra. Ezek bizony azt szeretnék, hogy a bűnös viszony továbbra is megmaradna, sőt tudunk olyan esetet is, mikor valaki a szerető-jének egyenesen megtiltotta, nehogy valamiképen gyónni elmenjen. Szegény lélek sokat szenved lelki-ismeret furdalásai miatt, szeretne megtérni, de nem mer, azt mondja : a szakítás megsértené őt. Hát azt kérdem, nem sértetted-e, bántottad-e meg leginkább a te jóságos és téged még most is annyira szerető Uradat és Istenedet? Másik amiatt aggodalmaskodik : nem hagyhatom el őt, mert megszegném ezáltal a neki tett ígéretemet. Bűneiddel azonban sokkal régebbi ígéretedet szeged meg, mikor ellene mondtál a keresztségben minden bűnnek. Az első ígéret pedig mindig előbb kötelez. Azért ne szomorítsd tovább a te drága Megváltód szent Szívét. Gondold meg, hogy te magad vállalkozol arra a gonoszságra, hogy átdöföd az ő Szentséges Szívét, valahányszor halálos bűnt követsz el. Szakíts tehát bátran bűntársaddal és köss erős szövetséget az Úr Jézussal. Szent Luidgardis is eleinte világi életet élt és jó édesanyja minden figyelmeztetése ellenére megmaradt hiúságaiban, sőt könnyelmű ifjakkal kezdett veszedelmes barátságot. Mikor azonban Isten malasztja felnyi-

totta szemeit, akkor határozta el magát, hogy szakít bűntársaival. Mikor tehát a legközelebb jelentkeztek barátjai, elutasította őket. De a legények ebbe sem akartak belenyugodni és ismét elmentek Luidgardis-hoz és kérelték őt, hagyjon fel tervével és legyen minden úgy, mint előbb volt. De a leány határozottan visszautasította őket szent Ágnes szavaival: *«Távozz tőlem halandó ember, ki a férgek étke vagy, mert itt van a másik völegény a kezemért, hogy engem boldoggá tegyen.»* Micsoda nagyszerű példája az akadályok hősiességének.

Azonban nem kevesebb gondot okozhat esetleg az emberi tekintet leküzdése is. Hogyan fognak rám nézni az emberek, ha én megváltozom, ha vallásomat buzgóbban gyakorolom. Ez a gondolat foglalkoztat engem? Félek a gúnyolódástól, mások beszédjétől? Egy megtérő bűnös felett nem nevetni kell, hanem csak örvendezni lehet. A jóra változás mindig épületes. Milyen nagy hatással volt az Egyházra szent Ágoston megtérése. Már 14 évszázada sok ezren olvasták az ő «Vallomásai»-nak, megtérésének történetét és mennyien okultak belőle. És az a sok jeles konvertita Faber, Hammerschmidt, Benson, meg ezek egész tiszteletre méltó sora, milyen sokat tettek szavaikkal, írásukkal az Egyházért. Milyen nagy hatással lesz az egész község népére, ha látja a vezető embereik megváltozását. Aki azonban inkább ragaszkodik bűntársaikhoz, vagy barátaihoz, az nem igazi Krisztus tanítvány. *«Aki atyját vagy anyját inkább szereti, mint engem, — mondta az Úr Jézus —, nem méltó hozzám»* (Mát. 10. 37.).

Nehéz a megtérés a világ javai miatt.

A földi javak nagy csábító erővel bírnak. Külö-

nősen napjainkban él az emberekben nagy mértékben az anyagiasság szelleme. Szinte egyetlen életprogram sokak számára, hogy szerezni tudjanak és azt meg is tarthassák. Az embereknek két osztályát látjuk.

Az első, akiknek van valamijük. Mennyi sok bűnalkalom van a gazdagságban. Sok időt, fáradtságot, gondot igényel a gondozása, hányan lesznek kevélyekké és lenézik a többieket, mert nekik többjük van. Egyesek fősvényekké lesznek miatta, mások ellenben pazarolnak és vagyonukat részegeskedésre, erkölcstelenségre, kicsapongásra használják. Nehéz lesz megtartani a kellő mértéket és megőrizni a keresztény felebaráti szeretetet. Az Egyház is gyakran elmondhatja az újabb időkben, hogy a templomok a szegények filléreiből és nem a gazdagok pengőiből épülnek fel. Krisztus Urunk is óvott a gazdagságból rejlő bűnöktől: *«Könnyebb a tevének átmenni a tűfokán, mint a gazdagnak bejutni a mennyeknek országába»* (Mát. 19. 24.). Bizony, vannak olyanok, akiket semmiféle misszió nem tud megtéríteni anyagiasságuk miatt. Pedig kérdezem: *«Mit használ az embernek»* (Mát. 16. 26.). És *«senki két úrnak nem szolgálhat»* (Mát. 6. 24.).

A másik osztály, akiknek semmijük sincsen. Az életben a javak nincsenek egyformán szétszotva, sem a szellemiek, sem az anyagiak . . . De a baj ott van, mikor nem nyugosznak bele az ő sorsukba, hogy hát hiszen az emberek nagy része nem vagyonos. Hogy mégis teljesíthessék kívánságaikat, hogy a gazdagokkal lépést tartsanak a fényűzésben, felebarátjukat igazságtalanul károsítják, türelmetlenek, zúgolódnak Isten és ember ellen, másét kívánják. Felkavarják a

szegénység iszapját és osztályharcra tüzelik az embereket. Életük küzdelem, eredménytelen harc a földi javakért s ez nekik csak töviseket és bojtortjánt, szenvedést és gyűlöletet termett.

Pedig Isten Fia milyen nagyra becsülte a szegénységet, maga is szegénnyé lett, tanítványai is elhagyták mindenüket. Ő azt hirdette: «*Boldogok a lelki szegények*» (Mát. 5. 3.).

Lássátok, milyen nehézségeket, akadályokat támasztanak a világ javai, akár megvannak, akár hiányoznak. Gondolkozzatok komolyan afelett, hogy a ti vallásos életetekben milyen károkat okozott az anyagiasság. Akkor lesz könnyű nektek előrehaladni a jóban, ha felszabadítjátok magatokat a világi javak terhétől.

Nehéz a megtérés a bűnalkalmak miatt.

A bűnnek is megvannak a maga országútjai, amelyek mindenfelől csábítanak, a bűnökre alkalmakat nyújtanak. Ilyen lehet az idő, milyen a restség órái. Ilyenkor jönnek seregestől a rossz gondolatok. Aki nem dolgozik, nem foglalja le magát eléggé komoly munkával, az minden gonoszságra képes. Amíg Dávid király minden idejét igénybe vették az uralkodás gondjai, temérdek teendői és háborúi, addig hű maradt Istenhez. Mikor azonban otthon pihent és tétován járkált, akkor érte őt utól a gonosz kísértés. Milyen buzgón kell imádkoznotok: Istenem, ne kárhoztass engem a semmivésre, mert abban elveszem. Hát még az éjszaka sötétsége, mennyi bűn terem meg ilyenkor. Ha sokan visszaestek előbbeni hibájukba, abban nagy része volt annak is, hogy nem kerültek a bűn óráit. Hát még azok a helyek, ahol ő előbb is vétkezett, nem csábítják-e később

is őt? Ha eljársz ahhoz a házhoz, ahol a bűn ölelő karjai vártak, ahol minden oly kedves volt neked, nem térsz-e vissza a nagynehezen elhagyott bűnhöz, amelytől csak nemrég szabadultál meg. Még ha hosszabb ideig távol tartod magad az előbbeni bűneid színhelyétől, még akkor is mindig valami érdeklődés megmarad benned, ami újra rosszra vihet. *«Elrejtheti-e az ember a tüzet a keblében, hogy a ruhái ne égjenek? Vagy járhat-e izzó parázson, hogy meg ne égjenek talpai?»* — kérdezi a Példabeszédek könyve (6. 27. 28.). Azért, csak az érezheti magát némileg biztonságban, aki a bűn országútjait már elhagyta.

Nehéz a megtérés saját gyengeségünk miatt.

Ezt hagytuk legvégül, nem mintha a legjelentéktelenebb volna, hanem inkább most legutoljára különösen akarjuk hangsúlyozni és a figyelmet felhívni rá. Mert lehet, hogy elkerüljük az ördög kísértéseit, az emberek sem csábítanak, a világ javai is hidegen hagynak, az alkalmak is hiányoznak, de ekkor még mindig marad egy ellenség, ez saját magunk gyengesége, bűnre való hajlandósága. Mi bennünk, magunkban van a testi-lelki alkalmasság minden rosszra. A szem látni akarja, akit vagy amit szeret. Mikor maga körül látja a jó módot, javai gyarapodását, hát ezek elől nem zárhatja be szívét sem. És a hiúság vajjon nem mind a nézésre támaszkodik? A fül milyen kíváncsian várja, hogy felebarátja rejtett hibáit megtudja, milyen csemege előtte mások rágalmazása és megszólása. Ezek elől csak nem zárhatja be szívét? A száj milyen türelmetlen, hogy nyíltan szóljon, akár, hogy haragját csinos szidalmakba kiöntse, akár, hogy dicsekvéssel ráduplázzon a mások szavaira, akár, hogy másokat alaposan megmosson,

mások szennyését kiteregesse. Csak nem csukja be száját, mikor az arra való, hogy beszéljen. A test alig bírja ki az önmegettartóztatást. A böjt és az érzéki vágyak megtagadása nem tetszenek neki. Miért vonjam el magamtól, mikor az kedvemre van? Az ember a mindennapi szokásoktól nehezen akar eltérni. Amit megszokott tíz, húsz éven át, egy egész életen keresztül, azt nem akarja megtagadni egy közönséges misszióspap prédiklására. Hogy én korábban keljek fel a templom miatt, hogy én húst ne egyek minden nap, ne olvassam a magam régi újságját, az mégis sok. Eddigi életünk emlékei egészen mások, mint amit a missziós atya kívánt tőlünk. Bizonyos romantika, kalandszerű élmény, elég sok van multunkban, mi ragaszkodunk is emlékeinkhez. Miért tagadjam most meg egyszerre egész eddigi életemet, miért tartsam megvetésre méltónak, amiben eddig semmi rosszat nem láttam?

A saját rossz természetünk megteszi mindenre az ellenvetést és nem akarja az újat sehogy sem bevenni. Úgy tesz, mint az egyszeri falusi gazda, aki a villanyt nem akarta sehogy sem bevezettetni, holott a falu legnagyobb része szívesen fogadta. Egyszer az volt a kifogás, hogy nagyon veszélyes és a játszó kisgyereket agyonvágja, máskor az nem tetszett neki, hogy minden hónapban kell fizetni, máskor azt hozta fel, hogy drága, máskor megint egyéb kifogással élt, végül már mikor minden érvét megcáfolták, akkor csak arra hivatkozott, sem az apjának, sem az öregapjának nem volt villanyvilágításuk, mégis megélték. Épen így csinál számtalan nehézséget, akadályt a bűnös emberi természet, mintha csak azt akarná, minden maradjon úgy, ahogy volt, csak

neki, jaj, valahogy ne kelljen valami kötelességet magára vennie.

Pedig, Testvéreim, minden ellenséget le lehet győzni. Ha a vár kapuit bezárják, az ellenséget fel tudják tartóztatni. De ha egyszer magában a várban támad lázadás, bizony az ellen kevés védelem van. Az ember is a külső, erőszakos halál ellen eléggé biztos, de belső bacillusok fellépése ellen eléggé védtelen. Ettől szokott a legtöbb ember meghalni. Ezért mondtam azt, hogy a legkeményebb ellensége a lelki megújulásnak a saját rosszra való hajlandóságunk. Aki itt tud erőt venni, csak az győz.

Néhány fontos nehézségre hívtam fel a figyelmet, ami a legtöbbször meghiúsította már eddig is sokak jó törekvését, ami pedig kezdetben majdnem mindenkiben a kegyelmek bőséges segítsége mellett meg volt. Sokan azonban úgy jártak, mint az evangélium mondja: *«Ez az ember építeni kezdett és nem tudta befejezni»* (Luk. 14. 30.). Ez az ember meg akart javulni, de befejezni nem tudta. Nem volt kitartó, nem volt áldozatkész. Ahhoz, hogy újra fel tudjon emelkedni, az szükséges, hogy győzze le magában a főhibát, az alaphibát. Aki haragos természetű, az erre vigyázzon leginkább, aki kevély, az alázza meg magát és másokat becsüljön nagyra, a fősvény nyissa ki jobban erszényét, az érzékiségre hajlamos, végezzen önmegtagadást, a jóra való restséget csak folytonos belső biztatással tudja megszüntetni, a gyáva természetű meg imádságból, szentségekből merítsen erőt. Ha a legnagyobb rést betömjük a hajón, akkor a többi kisebb sérülésekkel már könnyen tudunk végezni.

Fel tehát, induljunk el Krisztus útján! De hogy

el ne tévedjünk, kezünkben legyen az iránytű, szemünk mindig Krisztuson nyugodjék. Ha hitünk gyenge, akkor kérjük Krisztust : Uram, növeld az én hitemet. Ha állhatatlanok vagyunk, akkor többet imádkozzunk : *«Mindent megtehetek azáltal, aki engem megerősít»* (Filip. 4. 13.). Minél nagyobb a nehézség, annál nagyobb a kegyelem. Így a misszió megújítása újra visszavezet a helyes útra, visszaadja azt a benső boldogságot, ami minden jámbor lélek jutalma, már itt a földön, mert *«boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent»* (Mát. 5. 8.).

CSENDES MEGFONTOLÁSOK.

A mulandóság.

Mikor az emberek oly sok gondokkal terheltlen járnak és a népek, nemzetek vezetői a legnagyobb aggodalommal tekintenek a jövő elé, amikor az önmagukkal, az emberiséggel, Istennel meghasonlott lelkeken a sötét kétségbeesés ül, akkor a világ zajló, szennyes áradatából egy hely áll ki magasan és erősen. Ez a hely az, ahol nincs aggodalom, ahová nem jut el a mindennapi gondok terhe, ahol hiányzik a meghasonlás, ez a hely az, ahol a változatlan örök igazságok uralkodnak. Hát van ilyen hely a földön? Mondjátok meg nekem, hol van ez az ország? Ez a boldog hely a lelkigyakorlat helye. Feledjük mindazt, ami szórakoztatott minket, elhagyjuk mindazt, ami bűnre vitt és terhelt bennünket, így lépünk most Isten elé. Az ember legyen újra tanuló, mint mikor az iskola padjaiban ült, a tanár pedig legyen ma a legbölcsebb, a mindentudó, maga Isten, várjuk azt, hogy ő tanítson meg minket a legnagyobb igazságokra, amelyeket aztán sohasem lehet elfelejteni. Hallgasd Őt tanulékony lélekkel, mint a gyermek Sámuel, az Úr hívására készséges lélekkel ajánlotta fel magát: *«Szólj Uram és hallja a szolgád»* (Kir. I. 3. 10.). Szólj hozzánk a te örök igazságaid hangján és mi figyelmes szívvel hallgatunk.

És ekkor vedd elsőnek az ő kinyilatkoztatását: *«Ég és a föld elmulnak»* (Márk. 13. 31.). Ez nem más, mint a mulandóság tanítása, amit mi mindnyájan

ismerünk, amelyekről mindenki tanuskodhatik, legyen az akár hívő, akár hitetlen.

Nem régen a templomunk mellett csatornát ástak. Az ásó emberi csontot hozott fel, könnyen érthető, mert a régi templomok körül egykor temető volt. Hányszor megtörténik, hogy kezünkbe emberi csont kerül, lábunk oly földet tapos, amely emberek szétporladt testéből lett. Hol vannak ők? Ezek époly emberek voltak, mint mi. Ők is keresték a boldogságot és örömet, ők is éltek, élveztek, volt érző szívük, — lehet, hogy szerettek, lehet hogy gyűöltek. Ők is lelkesedtek valamiért, vagy csüggedtek voltak. De ma már nincsenek, elmultak, csak voltak. Egyik régi temetőben egy sírkő viharvert oldalán ez az egy szó van csak : *Fuimus. Voltunk.* Igen, ti voltatok és most már a mulandóságé lettetek.

Minden a mulandóságé. Azon a helyen, ahol a mi kis házacskáink vannak, ahol a gazdasági udvaraink, szerény gyümölcsöseink és veteményes kertjeink olyan kedves életet nyújtanak, kétezer esztendő előtt Sabaria városának előkelő polgárai és nyugdíjas katonatisztjei laktak márványvilláikban, nyaralóikban. Akkor mindenütt fény, pompa, ragyogás és gazdagság dicsekedett, a jólét és pihenés sok gyönyörteljes óráit élték le itt a nagy birodalom előkelő polgárai. Hová lettek a márványpaloták, az aranyozott oszlopok, virágos kertek? Ne keresd azokat. Csak voltak egykor. Felettük a föld pora több méter vastagságban rakódott le, mint egy nagy szemfedő. Még a szántóvető ember ekéje sem dobja ki már a földből az ósdi köveket, olyan vastag réteg fedi. Vége a gazdagságnak, vége annak a régi életnek. Nincs semmi sem belőle, minden csak a múlté.

Ha olvasom a régi írásokat, egykori nagy embe-
rekről beszélnek azok nekem, akik a maguk korukban
híres, irigyelt emberek voltak. Abban az időben talán
akadtak olyanok, akik az ő tisztségeik után vágyakoz-
tak és talán azt gondolták, hogy e nagyságok barát-
sága, kegye, boldoggá tette volna őket. Hová lett
azóta az őket környező tisztelet, dicsőség és hírnév?
Ma már legtöbbször még a nevüket sem tudják, csak
a történetbűvár kezébe kerül néhány kis emlék róluk.
Ez is hát csak a mulandóságé. Amint a felhő elvonul
az égen és nem hagy maga után a legcsekélyebb nyo-
mot sem, úgy ezek a nagyságok is eltűnnek, semmi
sem marad utánuk.

Azonban, mi lesz az életben eltöltött kellemes
órákkal, mikor a szórakozások annyi édességgel kínál-
tak, mikor az érzékszongító zene mellett a mulatozó
párok egymást átkarolva járták a divatos táncokat,
mikor az italok mámorító álmokba ringattak, mikor
a test minden érzéke élvezett? Csak még egy pohár
bort és odaadom az üdvösségemet: kiáltotta a ré-
szeges. Csak még egy ölelést és ez kielégít engem:
kiáltotta a kéjelgő. Csak még fiatal maradhassak,
hadd élvezzem még tovább az ifjúságot és életet:
kiáltotta az élvhajhászó epikureus. Ó, de minő
csalódás, minő kiábrándulás. Meg akarod állítani az
időt, meg akarod hosszabbítani a jelent? Hiába, ez
nem sikerül neked, de senkinek sem. Semmi sincs,
ami hamarább múlna el, mint az érzékek öröme.
Ezért így elmélkedett Clairvauxi szent Bernát (in
Medit.): *«Mondd meg nekem, hol vannak a világ ked-
velői, akik kevés idő előtt velünk voltak? Semmi sem
maradt belőlük, csak hamu és féreg.»*

A Szentírás is ezt az igazságot hirdeti: *«Nincs*

itt maradandó városunk, hanem a jövődöt keressük» (Zsid. 13. 14.). Jézus szavai is mélyen meghatnak : *«Ég és föld elmulnak»* (Márk. 13. 31.). Semmi sincs tehát, ami maradandó volna a nap alatt. Az évezredek az Alpok gránitját is megőrlik, megsemmisítik a leg-hatalmasabb emberi emlékművet is és a legkiválóbb embert is a sírba döntik. Ezek által egy igen nagy-jelentőségű igazságra oktatnak minket és ez az, hogy végtelen könnyelműség és végzetes meggondolatlan-ság, mikor valaki a halhatatlan lelkét a mulandókért feláldozza, mikor valaki az elmulókat az örök javakal elcseréli.

Egy gyönyörű példabeszéd nagyon emlékezetessé teszi a mulandóság értelmét. Szól pedig a fecskékről és hangyákról. Egyszer a kis fecske érdeklődve nézegette a hangyákat, hogyan cipelik földalatti lakásukba a bogarakat és morzsákat. Mivel pedig még fiatal és tapasztalatlan volt, meg is kérdezte az egyik hangyát : mondjad csak, miért gyűjtöd össze a bogarakat? — A kis hangya azt felelte : Télire, mikor már nem lesz bogár. A gondolat tetszett a kis fecskének és nem is felejtette el azt. Mikor aztán olyan nagy lett, hogy ő is szárnyra kelhetett, a kis fecske is nagy buzgalommal gyűjtögette a bogarakat. Mikor a fecskemama látta fiókája különös szenvedélyét, csodálkozva kérdezte őt : Ugyan miért gyűjtöd össze ezeket? — Télire anyám — felelte a kis fecske —, a hangyáktól tanultam ezt így. A fecskemama ekkor megmagyarázta : Kis fiam, nekünk nincs szükségünk, hogy télire gyűjtsünk, mert hisz ősszel elköltözünk más vidékre s ott újból tavasz vár ránk.

Az öreg fecske szavai nagyon is mihozzánk szólnak. Miért lekötni életünket, lelkünket átadni olyan

terveknek, meg olyan javak gondozására szentelnünk magunkat, amelyek mulandók. Kedves Testvéreim, nekünk nincs szükségünk arra, hogy gyűjtsünk a jövőre, mert hisz mi életünk őszén elköltözünk más vidékre s ott az igazi örök tavasz vár ránk. Mi hasznát vehetjük mindannak, amit itt a földön összegyűjthetünk? Ne éljünk tehát a mulandóságnak, hanem az örökkévalóságnak.

Ha már tudod azt, hogy a világ összes javai a mulandóság zsákmányává lesznek, akkor bizonyára leginkább ezek közé tartozik az idő. Ha valamely sokat szereplő emberhez mégy, gyakran hallhatod ezt a közönséges, de valóságban nagyon mély értelmű mondást: Nincs időm. Ha sok esetben ez csak egy kiszólás, mégis ez voltaképen minden emberre illik. Mondjátok meg, ki az az ember, akinek oly bőséghen van ideje. Hiszen a nagy kort, nyolcvan-száz évet megért öregek is úgy érzik, hogy mögöttük egy röpké élet van, mintha az egész csak egy álom volna. A legtöbbek részére oly rövid, hogy még a legfontosabb dolgokat sem képesek elvégezni. Pastor báró, híres egyházi történettudós, nem tudta bevégezni hatalmas történeti művét a pápákról, pedig egész életét erre szentelte. Dávid király lelkét nagy buzgóság töltötte el Isten dicsősége iránt, de a templomépítés feladata már nem ő rá várt, nem volt rá ideje. Prohászka püspöknek sem a megkezdett nagyszerű böjti konferenciájának befejezésére, valamint Schubertnek sem híres szimfóniájának bevégzésére. Aztán a bűnös embernek is el lehetne mondanía: Nincs időm. Hány-szor megtörténik, hogy a haragosnak nincs ideje a kibékülésre, a tolvajnak, hogy a lopott tárgyat visszaadja, a rágalmazónak, hogy felebarátja becsületét

helyreállítsa, Júdásnak a megtérésre, meg annak a sok elkárhozottnak, hogy őszinte bűnbánatot tartsanak. A bibliai ember azzal biztatta magát, hogy háza rendben van, csürei telve, pénze biztonságban (Luk. 12. 19.). De egy hiányzott neki, pedig ezután akart élvezni, mulatni, vigadni és jól élni. Azonban nem volt neki ideje, mert Isten még az éjjel számonkérte lelkét. Tehát nála is hiányzott az idő.

Éreztük-e már, milyen kínos dolog, mikor az embernek valamit még meg kellene tennie, de nincsen rá idő. Megtörténik velem is, hogy szeretném még egyszer átgondolni a prédikációt, de már nincs rá időm, mert beharangoztak. Hányan lesznek olyanok, akik még szeretnének valami felől intézkedni, de már nem marad idejük, mert megcsendül felettük a halál harangja.

Mire vártok még? Miért késlekedtek? Miért tékozolod el a drága időt, mikor azt jól fel kellene használni. Ó, hogyan elteltek gyermekkorom s ifjúságom szép napjai és ezt az időt mily kevéssé használtam fel. Nektek azonban még nem mondta azt az idő, hogy elég. Ne töltsétek tehát időtöket esztelen szórakozásokkal, hiábavalóságokkal, mert eljön az, aki az időt adta és számonkéri, hogy mire fordítottátok.

De mire is kellene fordítani? Szakadatlan munkára, folytonos tanulásra, szigorú és komoly kötelesegteljesítésre? Mit is kell az embernek földi életében tennie, hogy el lehessen róla mondani, hogy idejét jól töltötte be. A bölcs mondta ezekről: *«Rövid időn vége lévén, sok időt töltött be»* (Bölcs. 4. 13.).

Az embernek a földi életben temérdek teendője volna. Mennyire érzem magamban — mondja az

ember —, hogy kellő tanulással, az idegen nyelvekben, zenében, festészetben, a tudományok különféle ágaiban, természettani, bölcséleti kérdésekben, ezenfelül testi ügyességekben, sportban tudnék valami eredményt felmutatni. Meg volna a kedv is hozzá, de nincs rá idő. Sokan kérdeztek egy nagy könyvtárral bíró papot, mikor olvassa el azt a sok könyvet. Az mindig csak azt válaszolta: soha. Hogyan is tudná megtenni, mert hisz az emberi élet nem elég.

Miután pedig az ember földi élete rövid, azért nem ér rá minden munkáját elvégezni, nem képes minden feladatot teljesíteni, azért csakis a legszükségesebbekre vállalkozhatunk. Az a kérdés, mit tartasz a legszükségesebbnek. Egy házban tűz ütött ki. Mindenki rémülten próbált menteni, amit csak lehetett. Az asszony a konyhába szaladt és a vasmoszarat kapta fel s azt próbálta megmenteni. Hirtelenében nem tudta, mi volna a legszükségesebb, amit meg kellene a tűztől menteni. Mit kellene a mulandó és olyan rövid idő alatt megmenteni, mire volna leginkább szükségünk? A bírvágyó ember azt mondja: legszükségesebb dolog a vagyoni helyzet megalapozása és gondozása. Így tesznek azok, akik csak a vagyongyűjtésre gondolnak, akik vesznek, eladnak, kuporgatnak, félreraknak, élelmeskednek. A világ ezeket szokta dicsérni, hogy ügyes emberek. A másik azt mondja: Ne menj el a virág mellett, hogy le ne szakítanád, hogy annak illatát, mézét ne élveznéd. Ne tagadj meg magadtól semmit sem, hanem élj és szórakozz, mulass, ragadd meg a mai napot, mert a holnap úgysem a tied. A világ ezekre szokta mondani, hogy okosan éltek. Ismét másik azt mondja: Dolgozz az emberiség előhaladásán, jó-

létén. A világ ezekre mondja, hogy legtöbbre viszik. Mennyiféle felelet. Ahány ember annyiféle a felelet.

Ki tudja azonban legjobban a valóságot, ki akar majd legőszintebben válaszolni arra, hogy melyiknek volt igaza. Maga az Úr Jézus. Ő pedig azt mondotta: *«Egy a szükséges. Mária legjobb részt választotta, amely el nem vétetik tőle (Luk. 10. 42.)*. Ez az egyetlen szükséges a sok mulandó dolgok között, hogy üdvözlünk. Semmi más ilyen fontos nincsen. Az Úr Jézus ezért teremtett minket, ezért vagyunk a világon, ez a mi életünk végső célja. Ha mindent el is vesztenénk a világon, talán nyomorognunk kellene, mint a szegény Lázárnak, de lelkünk üdvösségét biztosítottuk, akkor okosan éltünk... Ellenben, ha a világon mindent megnyertünk, mindenben bővelkedünk, mint a példabeszédben a dúsgazdag, de üdvösségünket eljátszottuk, akkor mi vagyunk a világon a legesztelenebb lények. Ó fájdalom, sokan csak nagyon későn jönnek rá erre az igazságra.

Mindenki lelkét mélyen meghatja Stuart Mária skót királyné szomorú sorsa. Sok fondorlat után Erzsébet angol királynő 18 évig börtönbe záratta és vallása, meg jogos trónigénye miatt, mint ellenfelét kivégeztette. Élete vége felé egy versben panaszkolta el keserű sorsát a szerencsétlen királynő, de egyúttal reményét az örök hazába helyezte. Be-fejező sorai így hangzanak :

*«És ti jó híveim, aki szavamra kész még,
Tudva, hogy elhagyott szerencse, egészség,
S nem tehet semmit sem, aki túrva szenved,
Kérjétek, szakadjon vége életemnek.*

*S megbűnhődve itt lenn, már-már útra készen,
Az örök örömből kapjam ki a részem».*

Ennek reményében hajtotta fejét le a hóhér bárdja alá.

Minden embernek fel kell jutnia arra a lelki magaslatra, hogy a csapások vagy vigasztalások idején, szerencsében, vagy balsorsban, szomorúságban és örömben egyformán tudjon munkálkodni, fáradni és küzdeni az egyetlen szükségésért, az örök üdvösségért. Ebből értsd meg jól, miért oly kevés az idő. Azért, mert sohasem tudunk eleget tenni a mennyei boldogságért. Ebből értsd meg azt is, miért kell észrevennünk a mulandóságot, mikor egyetlen örök dolog van szemünk előtt. Most már tudjátok azt is, miért tanít minket a legbölcsebb mester a lelkigyakorlat iskolájában ezekre a legfontosabbakra: Egy Isten van, egy lelkem van, egy örökkévalóság van, amelyre Isten meghívott. Légy rajta, hogy ez sikerüljön neked.

A bűn gonoszsága.

A királyi ember menyegzőt rendezett, sokakat meghívott, de sokan visszautasították a meghívót. Az Úr Isten a mennyei boldogságra hívott meg, de, sajnos, beigazolódik, hogy *«sokan vannak a hivatalosak, kevesen a választottak»* (Mát. 20. 16.). Az emberek száma olyan nagy s az üdvözültek száma olyan kicsiny. Szent Pál apostol is komolyan figyelmeztet: *«Azok, kik pályát futnak, mindnyájan futnak ugyan, de a jutalmat csak egy nyeri el»* (Kor. I. 9. 24.). Mindnyájan küzdünk érte, de vajjon ki lesz közülünk az, aki elnyeri?

Azonban az emberek élete nagyon világosan bizonyítja, hogy az üdvözültek száma nem lehet nagy. Mikor megdöbbenve látjuk, milyen nagymérvű a vallási kötelességek elhanyagolása, milyen nagy az erkölcsök romlása, akkor mi magunk is elismerjük, lehetetlen az, hogy az Úr Isten mindezek felett szemet húnnyjon, lehetetlen, hogy egykor az ő országát, a mennyországot, ilyen vallástalan, Istentől elpártolt, lelke üdvével nem törődő nemzedékkel népesítse be. Mikor látjuk, hogy még a jobbak is mennyire ingadoznak, hogy a hajadonok milyen könnyelműen dobják el maguktól a szűzesség fehér koszorúját, hogy különösen a férfiak milyen égbe kiáltó gonoszsággal káromolják a felséges Úr Istent, hogy vasárnap és ünnepeken nem mennek templomba hanyagságból, vagy egyenesen a vallás megvetéséből, mikor egyesek hosszabb ideig, évekig, sőt évtizedekig nem gyónnak, bűneik szinte beléjük keményednek, megrögződnek és végül is legjobb esetben haláluk előtt, egy felületes, hanyag, talán szentségtörő gyónás, áldozás után távoznak az életből, akkor, ha ezeket látjuk, bizony szomorkodó lélekkel kell elismernünk, mily kevesen lehetnek a választottak.

Mi lehet az oka a választottak kis számának? Minden esetben a bűn, amely megmérgezte az emberek lelkét és végül is kárhozatba dönti őket. Ó, milyen rettentő sok kárt okoz a bűn. Meg tudjátok-e ezt eléggé mérni? Nem régen Amerikában megbukott egy mammutvállalat. Az elszámolásnál kitudt az, hogy az óriási arányú vállalat aktivája mindössze 27 ezer dollár, ezzel szemben a tartozások 384 millió dollárt tettek ki. Mennyi csalás, sikkasztás,

szemfényvesztés, hamisítás, hazugság rejtőzött ezen elképesztő mérleg mögött. Hány kis embert tett tönkre, míg ilyen nagy tartozás gyülemlett fel. De van ennél még nagyobb bukás és romlás, az tudniillik, amelyet a halálos bűn okoz. A koldusnál is szegényebbé, Lázárnál is nyomorultabbá tesz. Minden kárt ki lehet heverni, minden fájdalom enyhül idővel, de a halálos bűn okozta kár sohasem kisebbedik, következményei sohasem enyhülnek. *«Az istentelenek pedig elvesznek a gonoszságban»* (Péld. 24. 16.).

A halálos bűn gonoszságát szemléltetjük annak három káros következményében. Ezen károk bármelyike is elegendő ahhoz, hogy a hívő lelket visszatartsa a bűntől, annál inkább az olyanokat, akiknek lelkében sok jó és szép tulajdonságok ékeskednek. Tehát különösen szívleljük meg ezen elmélkedés tanulságait.

A lélek elveszti a halálos bűn által a megszentelő malasztot, a lélek természetfeletti életét.

A megszentelő malaszt a lélek hófehér ruhája, melyet a keresztség adott meg nekünk először. Milyen szép, milyen gyönyörű volt lelked, hogyan pompázott annak fényében. Az ártatlanság tette oly kedvessé a kora gyermekkor éveit. Tetszését találta benned az Úr Isten, de nem tagadta meg tőled a bűnös föld sem, mert minden ember az ártatlan gyermek tekintetét tartja a legnagyobb szépségnek. Még a blazirt, kiélt Heine is csodálatát fejezte ki és ő is csak imádkozni tudott azért, hogy Isten tartsa meg olyan tisztán, szépen, kedvesen őket. A megszentelő malaszt bírása volt a legfőbb oka a mi örömnünknek és boldogságunknak az első szentáldozás alkalmával.

A halál már önmagában sem kedves és az enyészet már természeténél fogva is utálatos. Még az állatok is elhúzódnak a hulláktól. Milyen lehet azonban az, mikor a lélekre ül rá a halál sötétsége. Mikor egy szerető házaspárt meglátogatott a halál és egyiküket elragadta, hitvese nem akarta megnézni férjét a koporsóban, nem akarta látni rajta a halál pusztítását. Hát az Úr Isten hogyan nézzen kegyesen olyan lelket, amely a bűnnel magára vont a lelki halál minden utálatosságát. *«Mevannak vesztegetve és utálatossá lettek gonoszágaikban»* — mondja a Zsoltáros (52. 2.).

A megszentelő malaszt nem egyedül ment, hanem vele együtt a lélek minden tehetségét halálos csapás érte. Ha a madárszülőket gonosz kéz megölte, velük együtt kioltja a szerencsétlen fiókák életét is, mert elvesztették táplálójukat, gondozójukat. Így van a bűnösökkel is. Értelme szinte vak-sággal van megverve, esztelenségében egyik bűnt a másikkal akarja takargatni, mintha egészen elfelejtette volna az egyházi ének (Dies viae) szavait: *«Ha a Bíró ül ragyogva — semmi sem marad titkolva —, minden meglészen bosszulva.»* Még élénken emlékszünk arra a megdöbbenő gyermekgyilkos-ságra, mikor a bűnbe süllyedt leány szegyenét még nagyobb gonosz-sággal akarta elrejtetni. Milyen vak-ság és esztelenség, ilyent csak a bűn tanácsolhatott neki. A mindentudó Bíró előtt eltitkolni semmit sem lehet.

A bűnös akarata egy roncs. Olyan, mint akinek idegrendszerét a betegség megörölte és nem tud maga erejéből lábbaállni, még a mankó is remeg kezében. A bűnös elvesztette szabadságát és rabja

lesz szenvedélyének. Az egyszer elkövetett bűn vétkes szokássá fejlődik, mint az, aki az első pohár pálinka után iszákossá lesz, mint az egyszer megkezdett morfium élvezete szenvedélyévé válik. Így adja át magát mindig jobban a bűnnek, a szív, az akarat székhelye megromlik, végül az egész ember megátalkodik.

Ha lelkedet a halálos bűn megsebezte, erőid mindjobban fogyatkoznak, míg végre tehetetlenül átadod magadat a kárhozatnak. Úgy jársz, mint mikor a vad a csalétektől elbolondítva belép a hurokba és abból többé nem tud szabadulni. Jaj neked szegény lélek, ha egyszer az ördög hatalmába kerülsz. Vesztedre hallgattál a bűnre, a bűn elemészt téged. *«A gonosz embert, aki vétkezik, kötél tekeri körül»* — mondja a Szentírás (Péld. 29. 6.).

A halálos bűn így mér végzetes csapást a lélekre, mert a megszentelő malaszt az üdvösség feltétele, belépőjegy a mennyországba. *«Valóban borzasztó igazság — mondja szent Vazul — egy bűn által épúgy veszted el az örök boldogságot, mint a kereskedő, ki óriási kincssel utazik haza a tengeren és épen a kikötőben szenved hajótörést.»* Sajnálatraméltó az a kereskedő, aki mindenét elvesztette, az a földműves, akinek elpusztult a vetése, de legszerencsétlenebb a bűnös, mert őt a gonoszlélek mindenéből kifosztja, koldussá teszi, elveszi tőle a megszentelő malasztot, ami pedig megszerezhetette volna neki a mennyországot.

A halálos bűn másik gonosz következménye, hogy megszünteti az isten-fiúságot. Azt tanultuk a katekizmusban, hogy a megszentelő malaszt által Isten gyermekeivé lettünk. Milyen boldogság és ki-

tüntetés Isten gyermekévé lenni. Szerencsés volt a zsidó nép, mivel Isten a Sinai-hegynél választott népnek elismerte. Te pedig Testvérem, Isten gyermeke lettél, testvéreül fogadott, mondván: *«Már nem mondalak titeket szolgálóknak, hanem barátainknak mondalak titeket»* (Ján. 15. 14.). De a jó Isten még ezzel sem elégedett meg és még továbbment. Az Énekek énekében egyenesen az ő jegyesének nevezi lelkedet Ozeás próféta pedig így ír rólad (2. 19.): *«Én magamnak eljegyezlek téged mindörökre, eljegyezlek igazságban és ítéletben, irgalomban és könyörületben.»* Ennek a kitüntetésnek nagyságát fel sem foghatjuk. Ez az isteni eljegyzés örök szeretettel kötött Istenhez.

Ámde te megtagadtad az örökbefogadó Istent, elárultad leghívebb barátodat, halálra adtad testvéredet, *«meggyaláztad egész a poklig»* (Iz. 57. 9.). *«Élek én! úgymond az Úr Isten, hogy nem cselekedett maga Sodoma, a te húgod és leányaid sem úgy, mint te cselekedtél és leányaid . . . És Szamaria a te bűneidnek jelét sem követte el, hanem te felülhaladtad őket vétkeiddel . . . Most a te vétkeidet és gyalázatodat viseled . . . Mert ezeket mondja az Úr: Én úgy cselekszem veled, amint te hátravetted az esküt, hogy felbontsd a szövetséget»* (Ezek. 16. 48. 51. 58. 59.). Ó, mit tettél szegény bűnös, hogy magadat megfosztottad a legszeretőbb szívtől, a legnagyobb jótevődtől.

A halálos bűn harmadik káros következménye, a mennyország elvesztése. Ez már magától következik a megszentelő malaszt elvesztéséből és az isten-fiúság megszűnéséből. A bűnös kizáratik a mennyei örökségből, úgy amint a hazaárulót nemcsak börtönbevetik, hanem polgári jogaitól is meg-

fosztják, sőt büntetése betetőzésére, még hazájából is száműzik.

A jókat a halál után az örök boldogság hona várja. *«Ha vele együtt meghaltunk, akkor együtt élünk is, ha szenvedünk, vele fogunk uralkodni is»* (Tim. II. 2. 11. 12.). Isten szeretete ott kimondhatatlan örömöket és boldogságot készített az üdvözülteknek. Béke, szeretet és szentség veszi őket körül. *«Örüljétek és vigadjatok, mert a ti jutalmatok bőséges lesz az égben»* (Mát. 5. 12.). De mivel jutalmazhat meg téged az Isten, miután már annyiszor megbántottad Őt és annyiszor visszaéltél jóságával. Mikor az Úr megmentette az egyiptomi szenvedésektől és a pusztaságon átvezette a népet nagy atyai jósággal, akkor a választott nép a legnagyobb hálátlansággal folytonos lázadásban tört ki Isten és az ő embere, Mózes ellen. Ezért az Úr azzal büntette meg őket, hogy nem mehettek be az Igéret földjére. Milyen szomorú vágyakozással tekintettek a Jordán felé, amelyen túl a tejjel-mézzel folyó ország terült el, szőlőivel, gabonatermő földjeivel, gazdag rónáival, halakban bővelkedő vizeivel. Mily szép odaát minden és ők nem léphetnek át. Úgy-e meg tudjátok érteni az izraeliták kesergését? Megbűnhődtek, de igazságos volt az ítélet. Azonban nem is lehet hasonlítani, mennyivel szomorúbban fognak vágyakozni a bűnösök a mennyország után, szeretnének oda eljutni, de ők nem léphetnek át oda sohasem.

Te tetted ezt, te okoztad ezt, szegény bűnös.

Mily nagy dolog lehet a bűn, amely ilyen keserű következményeket rejt magában. Olyan nagy szerencsétlenség, hogyha te kegyelemmel volnál telve, mint a Boldogságos Szűz, mégis egyetlen halálos

bűnnel minden kitüntetésedet elveszítenéd egyszerre. Ezt gondoljátok meg, ha a kísértések között csüggedni kezdenétek.

Ha minden bűn önmagában ilyen nagy rossz, most az a meggondolás van hátra, hogy Isten előtt hogyan számít a keresztény ember bűne. Vagy talán nem tudjuk elképzelni azt, hogy egy keresztény lélek elkárhozzék? Fájdalom, ez nagyon is lehetséges, annál inkább megtörténhetik az, hogy a keresztények is bünt követnek el.

Ki minél magasabban van, annál nagyobbat eshetik, bukása annál veszedelmesebb. Ki minél több kegyelemben részesült, annál jobban megérdemli a pokol büntetését, ha vétkezett. Te keresztény vagy. Az Úr Isten oly sok közül választott ki téged, míg több mint egy milliárdan a pogányság sötétségében ülnek. Másokat mellőzött, téged az igaz hittel kitüntetett. Mennyi kegyelemben van részed? Hetenként hallod a prédikációban a figyelmeztető szót, ha akarod gyakran, sőt naponta is magadhoz veheted az élet Kenyerét, hogy erősítsen téged, szentté tegyen. Ezenfelül mennyi szép ájtatosság van: mint a litániák, szentségimádások, Szűz Mária és más szentek ájtatosságai. Minden jóra volt alkalmad, ott álltál a kegyelmi források mellett és kedvedre merithettél belőlük. De mindez nem hozott gyümölcsöt, vagy ha hozott, csak káros gyümölcsöt . . . Mit ért számodra minden kegyelem? Mindezt te lábbal tiportad. Emlékezz vissza sok hálátlanságodra és árulásodra, amelyek Júdához tesznek hasonlóvá.

Érdemelsz-e elnézést és kíméletet, hiszen miattad sokan a katolikus vallást megvetik? A szegény,

tanulatlan nép botránkozik rajtad, meggyöngül hitében és nem tartja meg Isten parancsolatait, mert látja rossz példádat. Botránkozik merész viselkedéseden, szabados, erkölcstelen és rágalmazó beszédeiden. Így süllyedsz le fokról-fokra, míg végre odaérsz a kárhozát széléhez.

A viharos multú Medici Katalinnak volt egy udvarhölgye, aki úrnője nyomdokain járt és bizony ő sem élt vallásos életet. Mikor meglepte őt a halál, nagy félelem szállotta meg és gyengülő hangon csak annyit mondott: Minden elveszett. Micsoda fájdalmas nyilatkozat egy ember ajkain, aki pedig mindent megnyerhetett volna. De bűnös élet után mást nem is mondhatott volna, hisz egész életében nem talált semmitsem, ami bizalmat önthetett volna bele.

A te életettedben sem lehet semmire sem hivatkozni, amiben bizni lehetne, csupán Isten irgalmára és kegyelmére támaszkodhatsz. Ha belátod a bűnös állapot veszedelmét és hozzá is fogsz a javuláshoz, akkor még sokat jóvá lehet tenni. Térj azért Istenhez és élni fogsz. Az Úr maga szólít fel: *«Térjetelek hozzám, akkor meg vagytok mentve, a föld minden határai»* (Iz. 45. 22.).

A halál után.

Sokszor hallottam azt: ha én a háború előtt ezt tudtam volna, akkor egészen másképp tettem volna és nem vesztettem volna el mindenemet. Az ilyen beszédre nem sokat adhatunk, mert ha ennek a felebarátunknak valaki előre megmondta volna az elkövetkezendőket, akkor sem lett volna másképen,

mert nem hitt volna a figyelmeztetésnek. Épígy van a lélekkel is, aki elkárhozik, ő is mondaná, hogy másképp tenne, ha tudta volna a bűnös túlvilági sorsát előre. Igen ám, de mennyire prédikálták neki, ő meg akkor nem hitte. Csak pusztá ijesztgetésnek gondolta. Az ilyenek tehát nem lehet segíteni.

Mi azonban lelkünket ne zárjuk el a jóakarató beszéd elől, azért most nézzünk előre, mi lesz a halál után.

A tengerészekről mint közismert dolgot említik meg az írók, hogy nincsen mulatóssabb és féktelenebb nép, mint mikor a matróz a szárazföldön van, de nincsen vallásosabb és imádságosabb ember, mint mikor a hajóra száll és megmozdul alatta a talaj. Míg a bűnös egészséges és erős, addig biztonságban érzi magát és nem sokat bánkódik multja felett. Mihelyt azonban megmozdul lába alatt a talaj, a földi élet tűnőben van, akkor annál nagyobb aggodalom tölti el lelkét az eljövendő dolgok miatt. A bűnökben eltöltött esztendőket keserű szemrehányásokkal kínozzák. A félelem megbénítja lelkét, de azért gyakran még akkor sem száll magába.

Bismarck élete végén így nyilatkozott: *«Lelkemet nagy teher nyomja. Hosszú életem folyamán senkit sem tettem boldoggá: sem barátaimat, sem rokonaimat, sem magamat. Három nagy háborút okoztam. Kedvemért elveszett a harc mezején 80 ezer ember, akiket sok anya, hitves, testvér, gyermek és özvegy sirat. Egész életemben nem éreztem örömet s most is szerencsétlennek érzem magamat.»* A nagy német kancellárral együtt mennyi sokan kénytelenek bevallani, hogy lelküket súlyos teher nyomja, mert sem másokat,

sem magukat nem tették boldoggá. Lelkiismeretük keményen vádolja őket bűneik miatt. És érezniök kell a Zsoltáros szavainak igazságát (33. 22.): «*A bűnösök halála a leggonoszabb*». Nemsokára testén és lelkén fogja tapasztalni, hogy milyen rossz és keserű, hogy elhagyta az ő Urát és Istenét (Jer. 2. 19.).

Milyen a test sorsa a halál után?

A lélek elszállt az ő Urához és Teremtőjéhez, a test pedig itt maradt a földön, hogy minden beteljedsejék rajta, amit Isten mondott: «*Por vagy és porrá lesz*» (Móz. I. 3. 19.).

Milyen lesz a test? Nézzétek meg a liliumot, amikor száráról letörve elhervad. Szép fehér szirmai összeesnek, sárgás rothadási foltok jelennek meg hófehér köntösén és kellemetlen rothadási szag riaszt vissza tőle. Ki ismer rá ebben az állapotban a kert illatozó diszére? Milyen lesz a halál után az ember teste, amelynek szépségére olyan büszke volt? Az a szép csillogó szem, amellyel oly kihívóan, csábítóan tudott nézni, az már elvesztette fényét, megüvegesedett. Ajkai hányszor nyíltak ki incselkedő beszédre, rágalmazó, káromkodó, szeretetlen, gyűlölködő szavakra, hányszor mosolyogtak gondtalanul? Most némák és kemény vonás teszi szinte felismerhetetlenné. Hogyan tompul el a fül hallása, az orr szaglása, a nyelv ízlelése. Ott fekszel némán, mozdulatlanul, érzéketlenül. A letört virág a ravatalon van. A gyertyák sárga fénye sápadt arcokra világítanak és még a szülői, hitvesi szeretet sem tudja ráfogni, hogy szép a holttest. Csak most látna a gonosz csábító bűntárs. Undorodva, borzalommal fordulna el tőled. Borgia szent Ferenc fiatal korában a spanyol királyi udvarnál tett szol-

gálatot. Egy alkalommal az volt a megbízatása, hogy Izabella királyné temetésénél segédkezzék Granadában. Megállt a felnyílt koporsó előtt. A királyné híres szépségét a halál undoksága elviselhetetlenné tette. Így lesz vége minden hiúságnak. Mennyire igaza lesz a Zsoltáros szavainak (30. 12.): «*Akik láttak engem, kifelé futnak tőlem*». Hát megérdemelte-e a test, hogy annyira dédelgessed, hogy ő uralkodjék a lélek felett? Ezért a testért képes voltál megtagadni Istent, megtagadni az engedelmséget az Egyháznak, elhanyagolni vallásos kötelességeidet. Most láthatod, kit szolgáltál. Rád illik szent Ágoston szava: «*Nincs benned a keresztény jámborságnak a csirája sem, ha gyászolod a testet, amelyet a lélek elhagyott és nem gyászolod a lelket, amelyet meg Isten hagyott el*» (Ser. 28. de verb. ap.).

Ámde a holttest nem maradhat sokáig otthonában. Terhére válik az élőknek, kellemetlen lesz az együttlakóknak. Megkondul a harang a toronyban. Temetésre gyülekeznek. Megtelik a ház, az udvar gyászoló közönséggel. Lesznek bizonyára olyanok is, akik kendővel törölgetik szemüket, talán olyanok is, akiknek fájdalmas lesz az elválás, de egyetlenegy sem lesz olyan, aki feltartóztathatná az enyészet munkáját, megakadályozná a végső pusztulást. Mindenki tudja, hogy ott kinn a rideg temetőben, a föld alatt van már a helye a megholtaknak. Viszik a koporsót, a halottvivők alig várják, hogy megszabaduljanak alkalmatlan terhüktől. A temető kapujában az ismert egyházi ének hangzik el: *In paradisum deducant te angeli*. Vajjon csakugyan a mennyei paradicsomba vitték-e az angyalok, vagy pedig a pokol gyötrelmeibe hurcolták-e már az ördögök?

Elhangzott a temetőben az utolsó áldás, elmondták feletted az utolsó imákat és énekeket, le tették koporsódat a sír fenekére. Dübörögve hullanak rá a hantok, míg teljesen el nem borítják, el nem fedik azt. Végül felállítják fejfának a fakeresztet. És amint a temetőből egyenkint távoznak a kíváncsiak, az ismerősök, jóbarátok, barát-nők, rokonok, testvérek és legutoljára, a szülők vagy gyermekek, épúgy szakadnak szét a szálak és kapcsolatok, amelyek az élőkhöz, a világhoz, annak összes javaihoz kötöztek. Hat szép leánya volt egy könnyelmű édesanyának. Egyik a másikkal versenyezhetett a szépségben és ügyességben, de épen úgy a bűnös életben. Valamennyihez könnyelmű ifjak jártak, mindegyik szeretőt tartott magának és az esztelen anya nemcsak elnézte ezt, hanem még különös tetszését is találta mulatozásaikban. Történt pedig, hogy egyiknek szeretőjét korcsmai mulatozás közben agyonverték. A boldogtalan leány a váratlan veszteség hírére maga is súlyosan megbetegedett és nemsokára meg is halt. Az egykori mulatozások helye rövid ideig csendes lett. De az anya sehogyan sem tudott belenyugodni a változásba és bár szerette elhunyt leányát, mégis visszakívánta az előbbeni vidámságot. Ezért elhalt leánya összes ruháit, emléktárgyait, fényképeit összeszedte és egy ládába zárta, a kulcsot meg elrejtette, leányainak pedig szigorúan meghagyta, hogy az elhaltnak még a nevét se említsék sohasem. De minek ez a nagy igyekezet a feledésben, úgymint túlkorán bekövetkezik, hamarább, mint gondolnánk.

Lám a világ kedvence, a szórakozások lármás szóvivője mennyire elhallgatott és mindenki számára

borzadály lesz. Ne is próbáljátok felásni a temetőt, ne vegyétek le a szemfedőt és azt a jótékony sírhalmot. Nem fekszik már benne olyan szépen a test, hanem undok tömeggé változott. Szemei beestek, ajkai leváltak, undokságtól csöpög a tetem, a hús leválik a csontokról, csak a csontváz marad meg és legvégül azok is elmálnak, lesz belőlük por, amelyből vétetett. Ez a test sorsa a halál után. Mit használ majd akkor testednek, ha számára az egész világot is megakartad nyerni? A test sorsa tehát a halál után reménytelen.

De milyen a sorsa a léleknek a halál után? Ebből talán több vigasztalást lehet meríteni, vagy legalább is bölcs tanulságot.

A halál után a lélek is megindul útján és elérkezik első állomására, az ítéletre. Alig szenvedte el a lélek a földi élettől való elválás gyötrelmeit, máris egy másik félelmetes eseményen kell átmennie.

Hányszor hallottad életedben az Úr Jézus példabeszédét a hűtlen sáfárról. Hogyan szólította fel az ura? *«Adj számot sáfárkodásodról, mert már nem sáfárkodhatol»* (Luk. 16. 2.). Most te feléd hangzik a te Urad és Bírád szava: Ember adj számot sáfárkodásodról! Hogyan meg tud félemlíteni ez a pár szó. Mikor egy sikkasztó banktisztviselőt felettese kérdőre vonta hűtlen pénzkezelése miatt, az annyira megijedt, hogy azon mód holtan esett össze. És te szegény lélek, mit csinálsz akkor, mikor Isten előtt kell számot adnod? Ki fog bátorítani, ki fog rajtad segíteni, ki pártfogol majd téged? Magadra vagy hagyatva teljesen, mögötted bezárult a földi élet kapuja s neked csak az ítélő Bíróval van számadásod.

Első gyónásra jöttek a gyerekek. Milyen drágák, kedvesek, még a legkisebb bűn miatt is mennyire tudnak bánkódni. Belép az egyik a gyóntatószékbe, mögötte az ajtó becsukódott, nem látta társait, hozzá még annyira átérzi, hogy egy nehéz ügye van a lelkiatyával, aki felette ítél. A szegény kis jószág egyedüllétében és félelmében sírvafakadt. De mit csinálsz ma te, bűnös ember, akit nem a kicsinységek terhelnek, hanem életedben annyiszor és oly nagyon megbántottad Istent, annyiszor keserítetted meg a te jó Jézusodat, annyiszor szégyenítetted meg a te mennyei Atyádat.

És milyen Bíró előtt állsz? Aki mindent tud, aki előtt semmit sem lehet tagadni, mentegőzni, vagy tettetted szépíteni. Pazzi szent Mária Magdolna egyszer betegen feküdt és lelkiatyja kérdezte tőle: *«Miért reszketsz?»* A szent azt felelte: *«Ó atyám, igen nagy dolog ám az ítélkező Krisztus előtt megjelenni»*. És ha ez a szent szűz ilyennek látta az ítéletet, mennyivel félelmetesebb lesz az neked, te bűnös lélek. Elmondhatod te is az egyházi ének szavait (Dies irae): *«Akkor szegény én mit tegyek, — oltalomra kiket vegyek, — hol a szentek is rettegnek»*.

Ezen találkozás célja pedig az, hogy számot adj sáfárkodásodról. Hogyan használtad fel a test és lélek javait üdvösségedre? Miért adta neked az Isten az értelmet? Hogy megismerjed a te Uradat és Teremtődöt, megtanuljad, mivégett vagy a világon és lássad, mit tett érted a te Üdvözítőd a keresztfán. És te mennyire megfélekedtél Istenről, nem hallgattál szívesen szentbeszédet, nem olvastál valóságos könyveket. Ellenben mily szívesen vetted kezedbe az érzékizgató regényeket és más hiábavaló

olvasmányokat. Hogyan mondod ezt el a te ítélő Birádnak?

Számot kell adnod a kegyelmekről, isteni segítségről, amelyekben bőségesen részesültél, hogy az igaz egyház tagja vagy, hogy naponta szentmise mondatik érted is a világ összes papja által, hogy Isten ígését neked is állandóan hirdetik, hogy a keresztény hívek között olyan sok jó példát látsz, hogy misszió vagy lelkigyakorlaton részt vehetsz, vallásos társulatokban működhetsz. Minden kegyelem mennyire akarta rossz szokásaidat megszüntetni, mennyire akart megszentelni. És mégis ez a sok kegyelem talán annyira hiábavaló volt benned, hogy komoly lelki előrehaladást nem is tudtál felmutatni. Mások talán, azok a szegény pogányok már régen megtértek volna ennyi kegyelemmel és könnyen üdvözültek volna. Te pedig ezek ellenére számtalan bűnnel terhelted lelkiismeretedet. Hogyan mondod ezt majd el az ítélő Birónak?

Aztán számot kell adni sok bűneidről, kicsinyekről és nagyokról, mindazokról, amelyeket gondolattal, szóval, cselekedettel és a jónak elmulasztásával követtél el. Nem maradnak el a nyilvános bűnök, de a titokban elkövetetteket sem rejtheted el. Minden hiábavaló szóról, amit csak kimondtál, számot kell adnod az ítélet napján, az Úr Jézus, maga mondta (Mát. 12. 36.). És neked minden bűnödet ott abban a félelmetes gyónásban mind el kell mondanod. Hogyan mondod el majd bűneidet az ítélő Birónak?

Hogyan vallod be minden hűtlenségedet, hogyan állsz meg az igaz Bíró előtt, akihez már a jámbor Jób így imádkozott: «*Uram, minden cselekedeteimet*

szégyenlem, tudván, hogy a bűnösnek nem kegyelmezel» (Jób. 9. 28.). Jaj neked, szegény bűnös, ha oly érdemtelenül állasz az ítéleten, mint ősszel a gyümölcstelen kóró. Jaj neked, ha egyszer az Úr elkezdi vizsgálni cselekedeteidet. *«Semmi sincs elrejtve, ami ki ne nyilatkoztassék és semmi sem történik titokban, hanem hogy nyilvánosságra jöjjön»* (Márk. 4. 22.), olvassuk az evangéliumban.

Aztán lesz-e mentség a bűnben? Lehet-e okoskodásokkal, ügyvédi fortélyal valamit kimagyarázni, vagy valahogyan védekezni? A mindentudó Isten tekintete előtt elnémul minden hazug szó, hiábavaló volna az ámítás vagy tagadás. Ismerted törvényeimet — mondja, — tanultad kötelességeidet, lelkiismereted lázongott vétkeid ellen, te erővel elfojtottad figyelmeztető szavát. Nem követeltem tőled lehetetlent sem. De kivételre nem számíthattál. Azt mondod, hogy ugyanezt sokan megteszik, mások is már elkövették ezeket, de épen ezért tudd meg, hogy sokan azért jutnak a kárhozatra veled együtt.

Emberi szokásként pártfogók után mégy. Keresed kétségbeesetten, ki menthetne meg, ki tudna csak egy szót is szólani érdekedben. Hívod őrzőangyalodat, hogy álljon melléd. Ő nem mozdul, hallgat és szomorú. Ha beszélhetne. akkor sem találna szavakat mentségedre. El kell ismernie, hogy Isten ítélete nagyon is igazságos. De akit szeretnél elhallgattatni, az annál hangosabban szól, minden szava vád s bosszút kíván fejedre az Úrtól. Te voltál az, aki engem rosszra csábítottál és most miattad szenvedek az örök kárhozatban. A te rossz példád vitt engem a bűnre, most én is bűnhődöm. Mint a gonosz szellemek, kelnek fel egymásután a

lelkifurdalás következtében a bűn emlékei, kínoznak és vádolnak. «*Vétkeim lelkemet, mint a kígyók marják, — szüntelen mellemet ássák és furdalják. — Hová fussak színedtől, fegyveres kezedtől? Utánam fegyverid futnak s hegyes törid.*» (Könyörülj Istenem.)

Ekkor lesz a halál utáni események tetőpontja : az ítélet. Az ítélet pedig, ami el fog hangzani, örök időkre szól, jogerős és megfellebbezhetetlen lesz. Nem lehet enyhíteni kegyelmi kérvénnyel, mert a könyörület és irgalom ideje lejárt s marad a rideg igazságosság. Harag és bosszúállás napja ez. Az örök Bíró tekintete előtt a hegyek reszketnek, a sziklák elolvadnak. Amit az ember elvetett, azt most learatja (Gal. 6. 8.). Az ítélet pedig kétféle : vagy örök életre, vagy örök halálra. Tovább nincsen, lelked sorsa eldőlt.

Még mielőtt a testet átadták az anyaföldnek, a lelket már átvették az angyalok, vagy ördögök, hogy a lélek is megkezdje életét örökös házában.

Istenem, milyen könnyen mondjuk ezeket a legsúlyosabb igazságokat is és nem is gondolunk arra, hogy itt milyen sorsdöntő dolgokról van szó. Jövönket azonban mi magunk állapítjuk meg, menyenyiben alkalmazkodtunk Isten akaratához. Tartsunk vizsgálatot, miben távoztunk el Isten törvényétől. Erélyesen és határozottan távolítsunk el magunktól mindent és mindenkit, aki vagy ami miatt bűnt követtünk el. Magunkat pedig folytonosan ösztönözzük a jóra, állhatatosságra. Bossuet püspök gyermekkorában egy órát látott az iskolában, amelynek felirata ez volt : *Transibunt et imputantur. El-múlnak és beszámíttatnak.* Ez a mondás megragadta lelkét, sokszor gondolt rá és egész életében ösz-

tönözte őt a további tevékenységre. Nekünk is maradjon lelkünkre írva, hogy az órák elmúlnak, de beszámítanak. Éljük tehát mint Isten gyermekei, hogy halálunkban is Isten gyermekei maradhassunk.

Egy katonához a világháború idején így írt valaki: *«Wann und wo werden wir uns sehen, das ist mir eine ewige Frage. Mikor és hol látjuk mi egymást, az nekem egy örökös kérdés»*. Ezen sokat lehet gondolkozni. Mi is érezzük, hogy rejtély előttünk az, hogy a túlvilág melyik helyén és mikor találkozunk. Azonban az egy bizonyos, hogy nekünk magunknak kell a jövő helyünkért komolyan munkálkodnunk. Az Úr Isten nem tagadja meg a maga részéről a segítséget, hogy a boldogság országában találkozzunk.

A megtérés útja.

Ha valaki Brazília őserdőiben jár és nem vigyáz az útra, könnyen eltéved. Mennyit kell bolyongania úttalan utakon, oly könnyű eltévedni a rengetegben. Okos ember azonban nem kockáztat, hanem idejében megfordul és visszatér oda, ahonnét kiindult. Ha valaki elhagyta Urát és Istenét s továbbmegy a bűn útján, ezen nincs megállás, csak a pokol tüzében. Okos ember tehát idejében visszafordul, elhagyja bűnös életét és visszatér oda, ahonnét kiindult, az ő Urához, Istenéhez. Vagy égni, vagy bűnbánatot tartani. A bűnös ember állapota nagyon szomorú. Az ember előre látja a végét, mint ahogyan az iszákos embernél is előre tudjuk, hová viszi szenvedélye. A veszély nagy, de nincs olyan baj, amelynek megjavításához ne lehetne kezdeni. A bűn orvossága pedig a bűnbánat.

Valaki azonban elvakultságában azt kérdezheti: Kell-e nekem bűnbánatot tartani, hiszen nincs olyasmi bűnöm. Én nem vagyok bűnös. De *«ki mondhatja: tiszta az én szívem, tiszta vagyok a bűntől»* — kérdem a Szentírás szavaival (Péld. 20. 9.). A farizesuok is igazaknak tartották magukat, a valóságban pedig mégis távolállott szívük Istentől. Azt mondod, nincs bűnöd, minek neked a bűnbánat. Vajjon te nagyobb vagy az apostoloknál, akiket az Úr Jézus annyiszor korholt hibáik és tökéletlenségük miatt. Vajjon nagyobb vagy-e a szenteknél, akik nemcsak elismerték bűnös voltukat, hanem úgy is tettek, ahogyan a nagy bűnösnek kell bánnia vétkeit. Borromei szent Károly, Szalézi szent Ferenc minden héten nagy alázattal gyóntak, Loyolai szent Ignác hetenként többször is. Xavéri szent Ferenc, a nagy missziós atya, valahányszor apostoli útja közben pappal találkozott, naponta meggyóna bűneit igazi bűnbánattal. Aztán VIII. Kelemen pápáról is tudjuk, hogy naponta gyónt, IX. Lajos, a franciák szent királya meg hetenként. Te pedig azt mered mondani, hogy nincsen bűnöd és azért nincs is szükséged bűnbánatra?

Nincs bűnöm, mondod, ezért nem kell bűnbánatot tartanom. Ha ezt mondod, magát az Istent hazugságról vádolod, írja szent János apostoli levelében (Ján. I. 1. 8. 10.). Emberileg el sem hihető az, hogy ne volna okod a megtérésre. Lásd, a szerzetesek egész életüket Istennek szentelik, azért mégis találnak magukban bűnöket, amelyek miatt szigorúan vezekelnek. Te pedig a világban élsz, a bűnös emberek között, annyi bűnalkalom és kísértés közepette és mégis meg tudnád magadat teljesen oltal-

mazni, az szinte lehetetlen. Az Úr Jézus külön megerősítette az apostolokat, mégis féltette őket a bűntől, azért azt a tanácsot adta nekik, hogy ne maradjanak a bűnösök házában, hanem még a port is rázzák le magukról, hogy a bűnösökkel ne legyenek semmi közösségben, hogy velük együtt el ne vesszenek. Ne is mondjátok azt, hogy nektek nem kell bűnbánatot tartanotok, ezt csak a kevélység sugalmazza. Igenis, bűnbánatot kell tartani, mert ez a bocsánat, a megtérés útja. *«Tartsatok bűnbánatot — hirdette Keresztelő szent János —, mert elközelgett mennyeknek országa»* (Mát. 3. 2.). A bűnbánat után lép be szívetekbe Isten országa.

Jó azt nekünk tudni, hogy az Úr Isten irgalmassága végtelen. Igaz, hogy Isten minden tulajdonosságában egyformán imádandó, mégis nekünk igen kedves arra gondolni, hogy nála a földi életben könyörületre találunk. És Ő ennek áldásaival nem fukarkodik, mert irgalmasságának kincseit naponta az emberek millióival érezteti. Azért sohasem szabad megszűnni ezt dicsérni, úgy mint szent Terézke is ennek magasztalásával kezdte el önéletírását: *«Azzal kezdem el tehát énekelni, amit az örökkévalóságon át szeretnék folytatni: az Úr irgalmasságával»*. Nagy bűneink miatt talán nehezen is hinnénk el az ő irgalmának nagyságát, ha Ő maga nem mondta volna: *«Vajjon akaratom-e az istentelen halála? Úgymond az Úr Isten és nem inkább az-e, hogy megtérjen útjáról és éljen»* (Ezek. 18. 23.).

Az Úr Isten nemcsak mondja, hanem csakis ugyan gyakorolja az ő irgalmát. Nincs olyan elvetemült gonosz ember, akármilyen terhelje is lelkiismeretét, akit vissza ne fogadna, ha szívből hozzá-

tér. Emlékezz csak Kainra. Mikor testvérét meggyilkolta, kétségbeesett és így kiáltott fel: *«Gonoszszágom nagyobb, mintsem bocsánatot érdemeljek, mindenki, aki rámtalál, megöl engemet. Az Úr pedig mondta neki: egyáltalában nem lesz így, hanem mindenki, aki Kaint megöli, hétszeresen bűnhődik»* (Móz. I. 4. 13—15.). Lám, hogyan védi őt az Úr, pedig nagy bűnös volt. És mit tett Júdással? Nem sujtotta le, nem büntette, sőt kész volt megbocsájtani a hűtlenséget és árulást az irgalmas szívű Jézus. Ugyanezt az irgalmat kész veled is éreztetni és bizonyára talál mentséget hibáidra, ha kész vagy elhagyni azokat. *«Az istentelen hagyja el az ő útját és gondolatait a gonosz férjiú; térjen meg az ő Urához, akkor ő megkönyörül rajta, mert ő gazdag a könyörületben»* (Iz. 55. 7.), mondja a Szentírás.

Szükséges bűnbánatot tartani, mert anélkül nem tisztulunk meg. A mérges ebet nem jó ingerelni, hanem inkább megnyerni a barátságát. Ha pedig valakinek ellensége van, bölcsebben tesz, ha belőle jóbarátot csinál, mintha a haragvót tovább is ingereli. Mirevaló dolog Istent tovább is haragra gerjeszteni? Bosszúját, büntetését, csak a bűnbánattal tudjuk elkerülni.

A megtérés tulajdonképpen nem más, mint jóvátenni a sérelmeket. A törvény megszegője megsérti magát a törvény szerzőjét. És ha valakit megbántottunk, akkor bocsánatot kell kérnünk. Istennel szemben nem kell külön valami bocsánatkérő formát megtartani, mert a bűnbánat egyben bocsánatkérés is. Így, amit a bűn lerombolt, azt a bánat újra felépíti. Mily egyszerű mód az elégtétel nyújtása. És Isten ezenfelül mást nem kíván.

Szükséges bánatot tartani, mert míg bűnben vagyunk, addig nem tudunk üdvösségünkért kellőleg munkálkodni. A rossz fának rossz a gyümölcse. A bűnös nem képes semmi üdvöset cselekedni. Először az alapot kell kijavítani, akkor lehet rá építeni. De a tovább haladás is csak így van biztosítva, mert Isten a tisztalelkűeket jobban meghallgatja és inkább segíti.

Ilyen sok előny és fontosság miatt nem szabad a megtérést és bűnbánatot halogatni. A bűn veszedelmes fekély, amely halasztást nem tűr. Itt azonnali operáció és kezelés szükséges. *«Ne késlekedjél az Úrhoz megtérni — mondja Sirák fiának könyve (5. 9.), — és ne halogasd azt napról-napra, mert hirtelen jő az ő haragja és a bosszúállás napja elveszít téged.»* Azért, ameddig lehet, addig kell begyógyítani a sebet. A megtérés olyan sürgős, mint a gazdaságban a tavaszi munka. Az idő nem vár, könnyen változik rosszra és aki elkésett a vetéssel, rosszul arat. Isten is határt szab az ő kegyelmének. A Szentírásban (Sirák. 15. 21.) olvassuk: *«Isten senkinek sem enged időt a bűnözésre»*. Nem tudjuk, meddig munkálkodhatunk, nem tudjuk, Isten meddig tűr meg minket, mikor szakad vége életünknek. Mindig készen kell lenni. Egy ifjúnak a sírkövén csak ez a két latin szó van bevésve: *Quia plena. Mivel megérett.* Bizony nem az évek számítanak, hanem az, hogy az Úr érettnak látja-e őt a mennyországra vagy pokolra. Sok fiatal halálos ágyánál voltam jelen. A szülők azon siráinkoztak, hogy ilyen korán, ilyen fiatalon kell gyermeküknek meghalnia. Az Úr Isten pedig elvitte őt, *quia plena, mert érett.* Nem szabad halogatni a megtérést, mert a halál loppal jön, mint

a tolvaj (Luk. 12. 40.). A gyönyörű római luxusnyaralóhely, Pompei virágkorát élte, előkelő vendégek jártak oda, a szórakozás minden formában rendelkezésre állott a nagy birodalom pénzes embereinek. És jó mélyen merítettek is belőle a maguk pogány erkölcei szerint. De egyik éjjel, mikor már az éjszaka sötétsége borult a városra, a Vezúv tűzhányóhegye tüzes lávájával elárasztotta, hamujával betakarta, gázömlésével megölte az egész várost. Váratlanul, mielőtt még megmenekülhetett volna a lakosság. *Quia plena, mert megérett.* Drága az idő, kevés az ilyen jó alkalom, mint egy-egy ilyen lelki gyakorlat. Ha valaki megmarad bűneiben és tovább kitart a bűnalkalmakban, akkor a baj folyton növekszik, a visszafelé vezető út megnehezedik. Ne halogasd tehát megtérésedet, fordulj végre a te Uradhoz, Teremtődhez.

A megtérés mindenki részére lehetséges. Az evangélium gyönyörű példabeszédekben és megrázó valódi történetekben mutatja be, hogyan lehet megtérni. Ezek közül nézzük azt, amelyikről az evangélisták oly részletesen megemlékeznek. Ez Mária Magdolna története.

Mária Magdolna testvéreivel, Mártával és Lázárral Bethániában élt. A városba úgy ismerték őt, mint bűnös nőt. Az is volt ő egészen. Istent nagyon súlyosan megbántotta. Azonban lelkét a bűn nem elégítette ki. De kit is tehetne boldoggá, de ki is tudna tartósan bűnös élet közben belső békét és nyugalmat találni? A bűn senkitsem elégít ki. Ebben az időben kezdett az Úr Jézus nyilvánosan működni. Az emberek seregestől jártak nyomában, hallgatták tanítását és tanui voltak cselekedeteinek. Mária

Magdolna is hallott a Názareti Proféta felől. Valahogyan az ő közelébe férkőzött. A kegyelem első szava ez volt : Magdolna nézd meg őt, hallgasd meg beszédét ! Milyen csodálatos, mielőtt még ismerte volna, az Úr már akkor szólította őt. Lehet, hogy tanítását hallotta és az győzte meg őt, lehet, hogy csodáit látta, lehet, hogy az Úr Jézus legszentebb életének példája hatotta meg őt. Az volt a lényeges, hogy a kegyelem szólította őt és ő hallgatott a szavára. Hát titeket mi indít meg? Az örök igazságok zörgetnek szíved ajtaján? Vagy az Úr Jézus csodálatos élete és isteni jósága hatott meg? *«Ma, ha az ő hangját halljátok, ne keményítsétek meg szíveteket»* (Zsolt. 94. 8.). Hallgass a hívó szóra és indulj el, keresd meg a te drága Jézusodat.

Mária Magdolna fel is kereste a Mestert és ott Simon farizeus házában történt meg a megható találkozás. Letette ékszereit és diszes ruháit, gyémánt helyett a bánat könnyei díszítették. Nem volt épen olyan könnyű megcsinálni ezt a változást. Mert a bűn tovább is ragaszkodik előbbeni helyéhez és nem szívesen távozik. Hogy igazán megtérhess, ahhoz az első lépés az, hogy külsőleg szakíts a bűnnel, azzal együtt megkezdődik a belső és tökéletes elfordulás a bűntől. Áldozattal jár, hogy elkerüld bűnös szokásaid helyét, elhagyjad azon ismeretségeidet, amelyek bűnre vittek, lemondj a hiúság és kevélység külső jeleiről, de meg kell lennie. Mert csak aki magát megalázza, csak az magasztaltatik fel.

Ezután ott látod őt Jézus lábainál. Ott térdel az Úr lábainál és bánatkönnyeivel áztatja, hosszú hajával törölgeti, csókolgatja, illatos kenőcsökkel öntözgeti. Olyan gyónás ez, mikor a megtörődött

bűnös a zokogástól nem tud szóhoz jutni. De a szívek és lelkek látója ismeri a gondolatokat, ő nemcsak megtűri, hanem egyenesen kedves neki a bánatkönnny. Kedves Testvér, neked is legjobb helyed az Úr Jézus lábainál lesz, ahol megtörődött lélekkel meggyónhatod bűneidet. Utánoztad Magdolnát a bűnökben, most kövesd őt a bűnbánatban. Ne nézz az emberekre, ne tekints a képmutatókra, ne hallgass a kevélység szavára, egyedül az Úr Jézusnak öntsd ki lelkedet és Isten helyett a te lelkiatyádnak.

Simon farizeus erősen botránkozott, hogyan engedhet a feddhetetlen Mester maga közelébe ilyen bűnös nőt. Ha Isten Fia volnál, bizonyára tudnád, ki az, aki lábaidhoz térdelt. Simon farizeus, rosszul ítélsz. Te még a hirhedt és a városban is ismert bűnös asszonyt látod ebben a nőben. Tévedsz, ez nem az. Vonásai ugyanazok, de mégis más. Az ott a világnak élt, bűnökbe süllyedt, hiúságokat kívánta, ez itten csak Istent keresi, a bocsánatot óhajtja. Az ott a bűnös nő volt, ez pedig a megigazult, megtisztult bűnbánó Mária Magdolna. Akit te ismertél, az a kárhozat leánya, ez itt, aki az Úr előtt térdel, az már a mennyország szentje. Mikor a bűnbánat szentségéhez járulsz, akkor benned is meg kell történni ennek a változásnak. Aki a gyóntatószékbe lép, az egy közönséges ember, Ádám ósatyánk bűnös maradéka, de aki a jól végzett gyónásból távozik, az Isten gyermeke, a mennyország örököse. Nem szabad tehát felebarátodat előbbeni bűnei miatt kárhozhatni, ha már azokat igaz szívvel megbánta és jóvátette, mert az ember ott az Úr Jézus lábainál egészen kicserélődik.

Az Úr Jézus nem is engedte, hogy Mária Mag-

dolnáról valaki rosszat gondoljon. De a legvigasztalóbb az volt, amit a könnyező Magdolnának mondott: *«Mert nagyon szeretett, azért sok megbocsátatik neki. Menj és többé ne vétkezzél»*. A szeretet hogyan törli el az adósságot. Ó, a csodálatos szeretet! Mit művelsz, mire vagy képes! A szeretet legyőzte az akadályokat, nem nézte a nehézségeket, sem az időt, sem az embereket, csak azt vette észre, hogy a legfőbb Szeretet hívja és várja őt. Ennek a hívásnak eleget kell tenni, ilyenkor nem lehet halogatni, késlekedni, fontolgatni. Gondold meg, hogy téged is vár az isteni Szeretet, hív és vár. Ilyenkor nincs helye az aggodalmaskodásnak, sem a halogatásnak. De bűnökkel vagyok terhelve, hogyan mehetnék Hozzá? Ép azért siess, hogy minél előbb megtisztulhass nála, a szeretet mindent eltöröl. De régen nem voltam ám gyónni, hogyan remélhetek eredményt? Ép azért menj hozzá, hogy hosszú mulasztásaidat most új buzgalommal pótoljad. De vajjon nekem épúgy megbocsáthat-e, amint Mária Magdolnának? Ha a szeretet nálad mindenre képes, akkor Isten Fiánál még inkább. Ha érted a világra jött, tanított, szenvedett, meghalt a keresztfán, akkor feletted is ki tudja ejteni a feloldozás szavait: *«Menj és többé ne vétkezzél»* (Luk. 7. 50.).

Mária Magdolna boldogan kelt fel az Úr Jézus lábaitól és ettől kezdve többé el nem hagyta az Urat. Mikor az Úr Jézus meglátogatta őket Bethániában, nem mulasztott el egy pillanatot sem, hogy vele lehessen. Leült lábaihoz és hallgatta tanítását. És buzgalmával elnyerte az Úr dicséretét: *«Mária a jobbik részt választotta, amely el nem vétetik tőle»* (Luk. 10. 42.). És nem is vette el tőle senki, sem

élet, sem halál, sem egyéb el nem választhatta attól a szeretettől, amely az Úr Jézus iránt égett benne. Mikor a jól végzett gyónásból felkelsz, akkor érzed azt, milyen boldogság a belső béke. Ez az öröm elkísér téged egész életeden át és azt az örömet senki sem veszi el tőled. Testi szenvedés, lelki megpróbáltatás jöhet, lesznek nehéz órák, mert hiszen a siralom völgyében élünk, de a megingathatatlan lelki béke, az Isten szeretetének bírása, megmarad mindaddig, amíg megőrzöd lelkedben az Isten kegyelmét.

Fordulj tehát vissza a bűnös élet útjáról. Sötétben tévelyegtél és ez a kárhozatba vezetne. Térj vissza a kiindulási pontra, mikor Isten malasztja még élt benned. És leginkább pedig higgy a szeretetben. *«Isten a szeretet és aki a szeretetben marad, az Istenben marad és Isten ő benne»* (Ján. 1. 4. 16.).

A mindenekfelett való szeretet.

Ha valaki azt gondolja, hogy a lelkigyakorlat kívánalmainak eleget tesz egy szentgyónással, az elfelejti azt, hogy a lelkigyakorlat nemcsak a bűnök eltörlésére való, hanem a bűnös élet gyökeres megváltoztatására. Már pedig ezt egy közönséges gyónással elintézni nem lehet. A teljes megváltozás azonban csak akkor lehetséges, ha mi olyan erős kapcsolatot tudunk létesíteni Istennel, amely kiáll minden próbát. Tehát emberileg biztosítva van, hogy nem térünk vissza előbbeni életünkhöz. Kérdés, mi lehet olyan erős, hogy az felülmuljon minden ellenkezést. Ilyen csak egy van: az Úr Jézus mindenfelett való szeretete.

A szeretetet az Úr Isten a megszentelő malasztal beleönti a lélekbe, úgyhogy aki meggyónt, annak lelkében már felgyulladt ez a szeretet. Ha pedig a tűz már ég, nem szabad kialudni hagyni, hanem lánggra kell lobbantani. A tűzre időnkint kell egyegy darabot rakni, a szeretetnek is táplálékot kell adni, hogy mint az öröklámpa, folyton égjen. A szeretet tárgya pedig az Úr Jézus Krisztus. A mi legfőbb és ránknézve leginkább megtisztelő feladatunk csak az lehet, hogy az Úr Jézust szeressük. Szeressük úgy, ahogy Istent kell szeretnünk, teljes szívünk-ből és lelkünk-ből, teljes elménk-ből és minden erőnk-ből. Akkor a legjobban biztosítottuk magunkat, hogy hibáinkhoz többé vissza nem térünk. Azért adta Jézus is a parancsot: «*Szeressétek az Urat, a ti Isteneteket és járjatok minden útjain*» (Joz. 22. 5.). Szeressétek ti is mindenekfelett az Úr Jézust és járjatok mindig az ő útjain.

Hogy ezt a mindenekfelett való szeretetet megtanuljuk, azért a szeretet legdicsebb példaképét tartjuk szemünk előtt, magát az Úr Jézust, aki a szeretetre legméltóbb, nézzük azt, hogyan szeretett ő minket, akkor azt is tudjuk, hogy nekünk hogyan kell szeretnünk Őt.

Az Úr Jézus a szeretetre legméltóbb. Ez kétségtelen. Annyi sokféle címen érdemli ki a mi szeretetünket, hogy mi mindenképen kötelezve érezzük magunkat, hogy Őt teljes szívből szeressük.

Szeretetre kötelez minket, mert előbb és jobban szeretett minket. Mennyi sok jele van ennek a szeretetnek. Ki miatt jött Isten Fia a világra? A bűnös ember miatt. Mert megsajnálta a bűnösöket és könnyörülni akart rajtuk. Nem volt kénytelen vele, önmagá-

tól és szeretetből jött a világra. «*Abban áll a szeretet — mondta a szeretet apostola (Ján. I. 4. 10.) —, nem mintha mi szerettük volna Istent, hanem mivel ő előbb szeretett minket és az Ő Fiát küldte a mi bűneink kiengesztelésére.*» Isten Fia hogyan megalázta magát, hogy emberré lett. Egy szegény vidéki iparos házában kapott hajlékot, egy hálátlan nép országában keresett magának hazát, az angyalok szent társasága helyett, tanulatlan és minden gyarlósággal tele apostolok között élt, akik között még egy áruló is akadt. Mikor mindenki és minden szolgált volna neki, Ő meg eljött minket kiszolgálni, tanítani, betegeket gyógyítani, minden bajban segítségre lenni. Mindezt önként, mielőtt még mi szerettük volna Őt. És ez a szeretet nem elégedett meg ezzel, hanem odaadta magát értünk, «*kiűresítette önmagát, engedelmes lévén egész haláláig, mégpedig a kereszthalálig*» (Fil. 2. 7—8.). Ilyen nagy előleg terhel téged, Testvér, és mielőtt te csak bármi jót tehetnél volna, Ő már az ő szeretetével megelőzött. Nem megható-e ez a nagy és önzetlen szeretet? Te vagy Jézusom a szeretet Mestere, ezért a mi szeretetűnkre legméltóbb!

Szeretetre kötelez minket az is, mert az Úr «*Jézus a mi mindenünk*», mint Lercari eucharisztikus könyvének címe is mondja. Jézus a mi Urunk, mert a második isteni személy, aki Szentháromság örök dicsőségében ragyog. Az ő személyén keresztül látjuk legjobban, legemberibben, nekünk legérthetőbben Istentől azt, amit nekünk tudnunk kell. Milyen sokat számít az, ki a mi előljárónk. Mikor hivatalfőnök-változás van, mindenki kíváncsian kérdi, milyen ember az új főnök. És mindenki megnyugszik, ha azt hallják: hát ez egy páratlanul kedves ember. A mi

legfőbb Urunk felől még jobb információink vannak, mert az Úr Jézus végtelenül jó és szeretetreméltó. Jézus a mi Királyunk. Az ő országa nem e világról való. Itt a földön ő csak a lelkeket akarja meghódítani. Mi is Krisztus országának terjesztésén dolgozunk, de mégis legelőbb a mi szívünkben kell utat nyitni uralmának. *«Az igazság és kegyelem uralma, az igazságosság, szeretet és béke királysága»* (Praef. Kr. kir.). Mindazok a jelzők, amelyek a mi részünkre legkívánatosabb dolgokat jelzik, amelyek az ember földi és mennyei boldogságát egyedül mozdíthatják elő. Ilyen Királyt csak tisztelni és szeretni lehet. Jézus a mi megváltónk. Saját szent vére árán vett meg minket, megszabadított a rabságból és Isten világosságára vezetett minket. Azért szent Pál apostol hálára buzdította a Kolosszabelieket (1. 9. 12.): *«Ezért mi nem szűnünk meg értetek imádkozni és könyörögni . . . , hogy ti hálát adjatok az Atya Istennek, aki a szentek örökségének részesévé méltókká tett a világosságban, aki minket megmentett a sötétség hatalmától»*. Minden jó-tételeményért hálásaknak kell lennünk. Magyarország is le akarta róni háláját az Egyház iránt, mert XI. Ince pápa olyan hathatósan segítette az országot felszabadítani a török uralom alól és ezért állították fel Budán a pápa szobrát. De hogyan tudunk hálát adni az Úr Jézusnak, hogy Ő teljesen egyedül elvégezte a felszabadító hadjáratot, legyőzte a sátánt és mi Isten fiainak szabadságába jutottunk? Hát nem végtelen hálára indít ez minket és arra, hogy az Úr Jézust minden felett szeressük? Jézus a mi Mesterünk. Tanítása és életének fenséges példája mint egy nyitott könyv áll előttünk. Nem küszködünk emberi elméletekkel, nem tapogatunk a sötétben, hanem világosan

látjuk az utat, amelyen haladnunk kell, mert «*Ő az út, az igazság és élet*» (Ján. 14. 6.). Nem kívánta ő a tudósnak kijáró tiszteletet, hanem azt, hogy higgyünk neki és szeressük Őt. És milyen tanítás ez? Olyan szép, igaz és jó, hogy az emberek ennek jó illatával eltelhetnek, mert hisz a «*ti hitek nem az emberek kötelességén, hanem Isten erején nyugszik*» (Kor. 1. 2. 5.). Hát nem kell-e nekünk ezeket az igéket, tanításokat lelkünkbe venni és szeretetből megtartani, amit parancsol nekünk? Jézus a mi Pásztorunk. Ő jött el értünk, mikor a nyájából eljöttünk, eltévedtünk. Ő indította meg lelkünket, hogy a lelkigyakorlaton résztvegyünk. Ő nyúlt be a tövisek közé és felemelte a mi sebesült lelkünket a bűnbánat szentségében, a szentáldozásban az ő szent Szívéhez szoritott, hogy ezentúl mindig nála maradjunk. Ki tudja az Úr Jézust mindezért eléggé szeretni? Jézus a mi eledelünk. Az éhező emberiség megtalálja benne mindazt, amivel táplálhatja magát, erőssé teheti lelkét az örök életre. Mindennapi kenyérré lett, hogy állandóan rendelkezésre állhasson mindnyájunknak. Hányszor halljuk a templomban: *Panem de coelo praestisti eis, omne delectamentum in se habentem. Kenyeret adtál az égből nekik, amely minden édességet magában foglal.* Azt mondjuk: minden édességet? Édes a béke, édes a lelkiismeret nyugalma, édes a barátság, hűség, de legédesebb a szeretet. Aki pedig ennyi és ezenfelül még végtelen sok gyönyörűséget ad nekünk, az joggal kívánhatja, hogy Őt mindenfelett szeressük.

Csak néhány címet szedtünk össze azok közül, amelyek miatt oly szeretetreméltónak találjuk az Úr Jézust. Az Úr Jézus szent nevéről és Szívéről szóló litániáiban egész sora áll előttünk e címeknek és ha

valaki csak egy pillanatig is kételkedni merne, hogy miért is kell az Úr Jézust mindenekfelett szeretnünk, akkor a megszólításban bőséges anyagot kap a megfontolásra. Az Úr Jézus jótéteményei mindent felülmúlnak. Megadta a hitet, megbocsátotta bűneinket, felemelt, mikor elestünk, megőriz a veszedelmektől és az utolsó pillanatig kitart mellettünk kegyelmével. És mikor a földi élet után feltárulnak az örökkévalóság kapui, akkor ott vár minket a menny ajtajában. És ezek után kérdezem, tudnád-e te az Úr Jézust mindenekfelett szeretni? A mi szívünk is csak azt felelheti erre, amit szent János apostol írt (I. 4. 19.): *«Engedjétek nekünk Istent szeretni, mert Isten előbb szeretett minket».*

Hogyan szeretett minket az Úr Jézus?

Végtelenül szeret minket. Ez nem csupán emberi beképzelés, vagy talán saját magunk túlbecsülése. Maga az Úr Isten mondja Jeremiás prófétának : *«Örök szeretettel szeretlek téged»* (Jer. 31. 3.). Van-e ennek a szeretetnek valami mértéke? Hasonlítsd a szülők szeretetéhez, amely csak adni akar. Hasonlítsd az egymást szerető lelkek ragaszkodásához, amely sohasem akarja nélkülözni szeretettjét. De nincs olyan szeretet, amely versenyezni tudna Isten szeretetével, az felette áll minden szeretetnek. Azért neked is előbbre kell helyezned minden szeretet elé. Így tett szent Ágnes, mikor a helytartó fia az ő kezére áhított : *«Távozz tőlem! Nekem már más vőlegényem van, ki szeretetemet magához vonta. Ő sokkal gazdagabb és nemesebb nálad, ehhez maradok hű és neki adom át magamat egész szívemből».* Bár minden ember lelkében támasztana visszhangot az isteni szeretet és közné le szívét Istennek.

Hűségesen szeret minket. Olvastunk már hűséges ragaszkodásról. A francia forradalom idején élt Capron nevű agg gyógyszerész. Volt neki egy régi gazdaasszonya, aki gazdáját évtizedeken át a legnagyobb figyelemmel, hűséggel és tisztelettel gondozta. Mikor egy véletlen folytán az öreg embert a forradalmi törvényszékre hurcolták, a hű cseléd magára vállalta gazdája büntetését és helyette halt meg. Még a vérépadra menet is arról intézkedett, hogy az öreg úr ne maradjon gondozás nélkül, hogy megszokott kényelmét senki, semmi ne zavarja. Mindenesetre ez a szeretetnek, hűségnek megható példája. De sokkal nagyobb hűségre vall, mikor az Úr Jézus a mennyország dicsőségénél előbbre helyez minket. Mindvégig szeretett, egész a kereszthalálig. Sőt az életét is titokteljes módon meghosszabbítja, csak minél tovább velünk maradhasson az Oltáriszentség színei alatt. Így teljesítette azt, amit róla a Példabeszédek könyve mond: «*Gyönyörűségem az emberek fiaival lenni*» (Péld. 8. 31.). Hűséges volt hozzád, mikor te hű voltál hozzá, — hűséges volt, mikor te hűtlenné lettél és megfélekedtél róla, — hűséges volt, mikor megbántottad, sőt hű maradt akkor is, mikor elhagytad és megtámadtad.

Ennek a szeretetnek az ára csakis a mindennél nagyobb hűséges szeretet lehet. Ez a szeretet kötelez minket a legnagyobb szeretetre. Ennyi sok és ilyen súlyos indítókok után már nincsen kibúvó, nincsen mentség, nincsen más választás, csak a szeretet.

Hogyan szeressük tehát az Úr Jézust?

Lehet-e a szeretetet egyáltalán megtanulni? Nemcsak lehet, hanem kell is, mert akkor nem is tud az ember eleget tenni a szeretet parancsának. Pedig

mennyien vannak, akik a szeretetet nem értik és ezért nem teljesítik. Ezért sírt olyan szomorúan Assisi szent Ferenc : «*A szeretetet nem szeretik*». És ti el meritek mondani magatokról, hogy az Úr Jézust eléggé szerettétek? Hogyan szerethettétek volna, hiszen nem is tudátok, miben áll a szeretet? Pedig mindenkinek eleget kell tenni e parancsnak, nemcsak az egyházi személyeknek, papoknak és szerzeteseknek, hanem világiaknak is.

A szeretet abban áll, hogy teljesítjük, megtartjuk Isten parancsolatait. «*Aki bírja parancsolataimat és azokat megtartja, ez az, aki engem szeret*», mondta maga az Úr Jézus (Ján. 14. 21.). Ebben a szeretetben van magasabb fok is aszerint, ki hogyan tartja meg a parancsolatokat. Van olyan, aki azt mondja : én a fontos parancsolatokat meg akarom tartani és nem akarok sohasem halálos bűnt elkövetni. Ez a szeretet alsó foka, erre a lépcsőre minden keresztény embernek el kell jutnia. Épen abban áll a keresztény élet, hogy Isten megszentelő malasztja állandóan bennünk legyen. Erre segít mindenkit a jól végzett szentgyónás. A szeretet másik foka, mikor valaki a kisebb parancsolatokat is megteszi és nem akar bocsánatos bűnöket sem elkövetni. Magasabb fok, mert ez több áldozattal jár. És van még magasabb lépcső is a szeretetben, mikor valaki a tökéletlenségeket is kerüli és a tanácsokat is megtartja. Ez még több áldozattal jár. Ez már az életszentség útja. Szent Pál apostol mondta magáról (Pál. 3. 8.) : «*Mindent kárnaak tartok az én Uram Jézus Krisztus ismeretéért, kiéért mindent elhagytam és szemétnék tekintek, hogy Krisztust megnyerjem*».

Ha tehát szeretni akarod az Úr Jézust, akkor ne fukarkodjál, ne szabj határt szeretetednek. Ne mondd :

én már eleget tettem, hisz olyan nagy rosszat nem teszek. Épen az a szeretet, hogy az sohasem ismer mértéket és határt, ha szeretettjének kedvére akar tenni. Szalézi szent Ferenc sem nézte sohasem, hogy ez már elég, hanem mindig többet akart. Azért mondta : *«Ha tudnám, hogy egyetlen rostocska van szívemben, mely Istenért nem dobog, azonnal kivetném»*. Az Úr Jézus maga is azt kéri tőled : *«Fiam, add nekem szívedet»* (Péld. 23. 26.). Add neki szívedet, hogy legyen az egészen az övé és utasítsd vissza a teremtményeket, a mulandókat, azok nem méltók a te szeretetedre.

Mikor aztán már a szeretet gyökeret vert szívedben, akkor az Úr Jézus miatt már mindent tudsz szeretni. Szereted felebarátaidat és ő nekik testi és lelki jókat kívánsz és előmozdítod az ő javokat is, — az Úr Jézus miatt, mert ezt így kívánja. Az élet keserűségeit és szenvedéseit elviseled, ezek is lelked haladását célozzák. Ha önként még nem választottad a töviskoronát, mint szent Katalin, de azért a rád váró próbák ellen nem zúgolódsz, megadással szolgálod ilyenkor is Istent, mert az Úr Jézus így akarja. Így jutsz te is lépésről-lépésre a szeretet útján, amelyen nincs vég és nincs határ, *«mert a legnagyobb a szeretet»* (Kor. I. 13. 13.).

Most azonban ezt még nem mondhatom magamról, hogy eleget tettem volna a szeretet parancsának. Érzem, hogy még mindig kezdő vagyok a szeretetben. Azért az én imám szüntelen ez : Bocsáss meg, Jézusom, hogy eddig oly kevésbé szerettelek. És ezentúl ez lesz a jelszavam : *Mindent Jézusért!*

A lanyhaság.

Mikor más lakásba költözött az új lakó, az első feladatának azt tekintette, hogy az elavult épületet és környékét rendbehozza. Miután az épület javítása elkészült, a kertre került a sor. A gazt irtani, a száraz fákat kivágni, helyükbe nemes csemetéket ültetni, díszbokrokat elhelyezni volt a program. Sok gonddal, munkával járt, míg végre a régi elhanyagolt terület kedvező formát nyert. Az Úr Isten megbízta Jeremiás prófétét, hogy a választott nép között ugyanezt a kertész munkát végezze el: *«Ime ma téged a nemzetek fölé rendellek és az országok fölé, hogy gyomlálj és ronts, veszíts és széthányj, építs és ültess»* (Jer. 1. 10.). A bűn elhagyása, a megtérés után ugyanaz a hivatás vár rátok is. De a lelkekben kell elvégezni a gyomlálás és ültetés feladatát. Ez a legalkalmasabb idő. A megtérés után következik a buzgóság korszaka. Az újonnan megtérők gyakran túltesznek a régi híveken, mert a bűnös állapot keserősége után jobban érzik az Isten közelségének és lelki dolgoknak édességét. Ezt érzi mindenki, aki első alkalommal végez zárt lelkigyakorlatot.

Azonban minden siker megölője a lanyhaság. Míg a lelkigyakorlat rendkívüli kegyelmei tartanak, addig a legtöbb lélek valahogyan fenntartja magát, mihelyt azonban nap-nap után kemény harc árán kell kiverekednie a győzelmet, akkor már unja az állandó készenlétet és kezd hanyatlani. Az üzletember is tapasztalja, hogy egy darabig a forgalom emelkedik, de utána hanyatlani kezd, ha elmulasztja a szükséges gondot és utánajárást. Hogy ez a hanyatlás a mi lelkünkben be ne következzen, azért tegyük

komoly megfontolás tárgyává, hogy mi a lanyhaság, melyek az ismertetőjelei és mik az orvosságok ellene.

Tulajdonképen mi a lanyhaság?

Ha valaki súlyos betegségből gyógyult meg, még jóideig nem szabad neki sokmindent megtennie, még sokáig olyan gyengéd bánásmódban kell részesíteni őt, mint a beteget. Mikor azonban valaki megfeledkezik az ő előbbeni nagy bajáról, elhanyagolja az eddigi gondos vigyázatot, akkor vége az ő biztonságának és állapota ahelyett hogy javulna, egyre romlik. A lanyhaság tehát a szükséges gondosság elhanyagolása és az ebből származó visszaélés.

A bűnré való hajlandóságot ugyanis a lelki-gyakorlat nem irtja ki. Ez hosszú idők munkája és sokáig kell gyakorolni s csak akkor szelidül meg állandó jó szokásokkal a régi rossz természet. Lanyhaság az, mikor valaki a veszekedés, mások bántalmazásának egyes bűneit meggyóna ugyan, de továbbra is megmarad benne a mérgelődés, türelmetlenség. Lanyhaság az, mikor valaki meggyóna ugyan, hogy másokat lenézett, magát ellenben felmagasztalta, dicsekszik és jogosulatlanul másokat meg akar előzni, azonban mindezek forrása a kevélység él benne és továbbra is irányítja cselekedeteit. Lanyhaság az is, mikor valaki megtisztult ugyan a különféle mulasztás, állapotbeli kötelessége elhanyagolásának bűneiből, de a jóra való restség ellen semmit sem tett. Lanyhaság az, mikor valaki őszintén megbánta, hogy felebarátja iránt bűnös szeretetre gyullad, de a rendetlen szeretet megfékezését mégis elmulasztotta. Lanyhaság az, mikor valaki bevalott a gyónásában az iszákosság és a szenvedélyes

kártyázás bűneit, de még mindig szívesen keresi fel ugyanazon társaságokat. Lehetett volna neki sokmindent tennie, sőt talán meg is kezdte, de utána abban hagyta a küzdelmet. Ez pedig végeredményben annyi, mintha semmit sem tett volna. Ezért mondja a Krisztus Követésének könyve (I. k. 25. f. 11. 2.) : «*A lanyhaság a lelki romlás kezdete*». Azért, ha valaki nem mer határozottan elfordulni a bűntől, akkor már elkezd lanygulni és így hamarosan visszaesik.

A lelkigyakorlat egyik feladata volt, hogy a lelket halottaiból feltámassza és a lelki életben megtartsa. Ezért szükséges megtanulni azt is, milyen orvosságot alkalmazunk egyes hibák ellenében. Csak néhányat említünk. Általános orvosság minden bűn ellen az önmegtágadás, alázatosság, imák gyakorlása, szentségek ájtatos felvétele. Egyes bűnök ellen is van speciális gyógymód, így a civakodás ellen a türelem, a felebaráti szeretet ellen elkövetett hibákkal szemben az önzetlenség. Ha tehát valaki már nem végez önmegtágadást, nem gyakorolja az alázatosságot, nem imádkozik, szentségekben nem részesül, akkor már itt is jelentkezik a lanyhaság. Hogyan tesz ez eleget az Apostol felszólításának : «*Míg időnk van, tegyünk jót*» (Gal. 6. 10.).

A lanyhaság tehát úgy áll előttünk, mint egy veszedelmes lelki kór, amely fokozatosan és biztosan a bűnbe és ezáltal a kárhozatba vezet. Nagyon sajnálatraméltók volnánk, ha ennek következtében semmisülne meg bennünk Isten kegyelmének minden munkája.

Ezért egyénileg az a kötelességünk, hogy idejekorán felismerjük magunkban a lanyhaság előjeleit. A lanyhaság jelei a következők :

Az első jel az, hogy a kisebb hibákat semmibe sem vesszük. Liguori szent Alfonz idézi b. Suzo Henrik látomását, amely szerint sokakat látott a tisztítóhelyen a legalsó sziklafokon. A szent megkérdezte az Úr Jézust, hogy kik állnak ott. Az Úr azt felelte: «*A lanyhák ezek, akik megelégszenek azzal, hogy nincs halálos bűnük*». Amint a számum szele a Szahara finom homokját a legkisebb résen át képes behordani, épúgy a gonosz lélek a legkisebb mulasztás, vagy hiány által megtalálja a maga útját a lélek belsejébe. Tulajdonképen nagy könnyelműség az első legcsekélyebb dologban engedni. Nem önmagában nagy, hanem következményében. Olyasféle, mint mikor a holland parlamentben először megjelent a két kommunista képviselő. Ez önmagában jelentéktelen kisebbség a száz közül, de mégis nagyjelentőségű, mert a veszedelmes tanok holland nyilvánosság előtt, törvény védelme alatt hallathatták szavukat és terjesztették felforgató elveiket. Azért, hogy valami kicsiny, nem szabad lenézni. A por is szinte láthatatlan semmiség, amelyet az északi szelek hordtak Kína földjére, azonban idővel 40—50 méter magas rétegek váltak belőlük. Hogyan tekinted a kis hibákat? Ebből megítélheted, vajjon ellanyhultál-e már buzgóságban.

A második jele a lanyhaságnak, ha lelki dolgainkat csupán megszokásból végezzük. Ez a veszedelmes gépiesség, mikor a vallásos dolgokat csak emberi tekintetek kényszerű hatása alatt tennénk meg. «*Ez a nép csak szájjal tisztel engem, de a szíve távol áll tőlem*» (Márk. 7. 6.). Ép ezért az ilyen, ha feltűnés nélkül elhagyhat valamit, akkor meg is teszi. Gyónásait komoly megfontolás és bánat nélkül

végzi. Persze eredménytelen, szentáldozásában hiányzik a belső vágy és ő sohasem mondhatja el: «*Amint a szarvas vágyódik a vízforrásokhoz, úgy vágyódik az én lelkem tehozzád Isten*» (Zsolt. 41. 2.).

Harmadik jel az, ha kötelességeinket hanyagul vesszük, vagy sehogy sem végezzük. Megfigyelhetjük, hogy a szentek hogyan feleltek meg minden kötelességüknek. Borromei szent Károly kiválóan kormányozta egyházmegyéjét, szent Zita hűségesen szolgálta gazdáját, szent István király milyen jó hazafi volt, szent Izidor nemcsak vallásos ember, hanem becsületes földmives is volt. Mindegyik komolyan, lelkiismeretesen megfelelt minden kötelességének. Ha pedig te kedvetlenül és hanyagul teszed meg munkádat, vallásos dolgaidat, imáidat, szentmishallgatásaidat, akkor már a lanyhaság megkönyékezett téged.

A negyedik jel az, ha a földi dolgok után nagyon mohón kapunk. Van aki a hiúságnak hódol és a külső szépségben, pompában nagy kedvét találja. Másokat pedig túlságosan érdekel a társaság és szórakozás. Ez nem méltó ahhoz az emberhez, aki a legfőbb célját a mennyországban, a legfőbb Urát az Istenben látja. Ez a természetfeletti dolgokhoz viszonyítva nagyon alantas. Az állatok alávalóságát többek között az is mutatja, hogy például az eb is az utálatos dolgokat kedvvel falja fel. Ha földi dolgokat élvezel, akkor már alábbhagyott benned a buzgalom.

Az ötödik jel az, ha a figyelmeztetést nem tűrjük. Mindenesetre a lelkiismeret szava adja a leggyakoribb intést. A lanyhulásnak induló lélek nem ad semmit sem a lelkiismeret háborgására, tiltakozására, de

épügy elzárja lelkét minden jóakarató beszéd elől. Milyen kár, hogy ennyire magad esze után jársz, mert te nem veszed észre, vagy nem akarsz észrevenni hibáidat, amelyek pedig az elhanyagolás miatt egyre növekszenek.

Ha már most a lanyhulás jeleit észre vesszük magunkon, szálljunk magunkba és gondolkodjunk okosan, mert a kő most indul el a lejtőn, még idejében feltartóztathatjuk. Állítsuk is meg lelkünket a visszacsúszás útján. Ezért még az van hátra, hogy megtanuljuk azt is, melyek az ellanyhulás ellen való orvosságok.

Az első orvosság az lesz, hogy megfontolod, milyen helyzetből szabadított ki téged az Úr, mikor megtértél. Ha átlátod a bűnös állapot rettenetes voltát, akkor aligha kívánczol vissza oda. Tégy olyanformán, mint az a kis magyar leányka, akit a nyomortanyákon szedtek fel és vittek ki Hollandiába jólelkű emberek gondozásába. Ott aztán olyan jól érezte magát, annyira megelégedett volt sorsával, hogy később sem akart visszamenni egykori nyomorult környezetébe. A bűn állapotában voltál a legszerencsétlenebb, a kegyelem állapota pedig a földi életnek egyetlen lehetséges boldogsága. A lanyhaság pedig az első lépés az előbbeni nyomorúságba való süllyedésre. A lanyhaság miatt érne jogosan a Szentírás szemrehányása: *«Van valamim ellened, az, hogy előbbeni szeretetedet elhagytad»* (Jel. 2. 4.).

A második orvosság a bűnbánat állandó gyakorlása. Sokszor vissza kell menekülni a bűnös voltunk öntudatához. Legyen szemünk előtt állandóan a veszedelem, amely a megtérés után sem szűnik meg. Tegyük olyanformán, mint az amerikaiak a ve-

szedelmes autóutak kanyarulatánál, ahol figyelmeztetésül egy összeroncolt gépkocsit helyeznek el, hogy a vezetőnek eszébe legyen, hová vihet a vigyázatlanlanság. A bűnbánat gyakorlása legyen napi ajtatosságunk, hogy beigazolódjék rajtunk a zsoltár szava (101. 10.): *«A kenyeret hamuban eszem és italomat sirással vegyítem»*. Bűnbánatból gyakran mondjuk el a közgyónást és az 50. Zsoltárt (Könyörülj Istenem én bűnös lelkemen), többször ismételjük meg a feladott elégtételt és végezzünk bűneink miatt önmegtágadásokat. Amint a sareptai asszony korszából nem fogyott ki az olaj, épen úgy a mi lelkünkben se távozzék sohasem a bűnbánat szelleme. És ameddig lelkünkben ápoljuk a büntudatot, addig nem kell félnünk, hogy a lanyhaság később erőt vesz rajtunk. *«Emlékezzél meg azért, mit vettél és hallottál és tartsd meg azt és tarts bűnbánatot»*, ajánlja a Jelenések könyve (3. 3.).

Van harmadik orvosság is a lanyhaság ellen, ez pedig nem más : cselekedni, nem csupán mondani. Ne halogassuk tehát kötelességeinket, meg az erények gyakorlását. Amikor alkalom nyílik a jóra, felismerni és tenni. Mit ér az, ha gyakran hangoztatod a felebaráti szeretetet, de mikor segíteni kellene, akkor annyit gondolkozol rajta, hogy elmúlik az alkalmas idő. A cselekedetekben azonban mindig a jószándék vezessen. Mert ha az önzés legkisebb mértékben is beleférkőzik lelkünkbe és az irányít, akkor nemcsak a lanyhaságba, hanem egyenesen bűnökbe süllyedünk. Ne nézd a kellemetlenségeket, amellyel a buzgóság jár. Ne hallgasd meg az emberi tekintet sugallta aggodalmakat és el kell viselni az emberek rosszaságait és esetleges rágalmait. Mindenek ellenére

tovább tenni. Mi lett volna Loyolai szent Ignác műveiből, lelkigyakorlataiból, a Jézus Társaságból, ha hallgatott volna a spanyol papság ellenkezésére? Mi lett volna Lisieuxi szent Terézből, ha a hivatása elé tornyosuló első nehézség miatt elvesztette volna a kedvét vagy bátorságát? Legyen határozott terved, amely szerint életed irányítani akarod. Ilyen tervet a lelkigyakorlat elmélkedése által készíthetsz. Így ha szükséged van nyelved fékezésére, határozd el ezt most és hajtsd is végre következetesen. Ha felebarátod ellen hibázol gyakran, akkor ennek legyőzésére tégy jó feltételt és mutasd ki felebarátaid iránt nagyrabecsülétedet. Szóval ne csak ígérj, de tégy is.

Végül még egy hasznos szer a visszaesés, tehát a lanyhaság ellen az, hogy a jó feltételeket, az erős fogadást gyakran újítsuk meg. Legalkalmasabb a gyónási és esti lelkiismeretvizsgálásnál megismételni ígéretünket. Mindennap hovatovább elhomályosítja az első buzgalom ígéreteit, épúgy, mint a parttól távozó hajóról mindig kisebbnek látják a kikötőt, mindig homályosabb lesz a part körvonala, míg végül a messzeségben egészen elvész. De a térkép és iránytű megmutatja mindig a hazafelé vezető utat. Épen így a jó feltételek ismétlése vissza tud téríteni a helytelen iránytól, megvéd a visszaeséstől. A jó cselekedeteknek nem szabad kevesbedniök, még ha fáradságba kerülnek is. Mindig többet tenni, mindig jobban akarni. Mikor tettekre kerül a sor, nem szabad megfontolatlanul cselekedni. Okos ember nem tesz semmit sem kellő ok és meggondolás nélkül, nem adja el házáat, földjét, csakúgy vaktában. Különösen a vallásos gyakorlatokat végzi buzgón,

megemlékezvén a Szentírás figyelmeztetésére (Jer. 48. 10. és 50.): *«Átkozott az, aki Isten dolgait hanyagul végzi»*. Az Úr Jézus szavai is kell, hogy megindítsák lelkedet: *«Minden fa, mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágatik és tűzrevettetik»* (Mát. 3. 10.).

A lanyhaság ellen tehát fel kell venni a küzdelmet erélyesen, mert veszedelmes következményei vannak, mint az állandó lázas állapotnak, mégha csak 37 fokos volna is. Röviden felsorolva, a lanyhaság miatt a lelki erők elfogynak, Isten elvonja kegyelmeit, a lélek magárahagyatottságában elvakulttá lesz, az egyszeri bűnökből szokásosak lesznek, lassan megfagy benne az isteni és felebaráti szeretet, egyedül az istenfélelem marad meg, de ez nála a büntetéstől való félelemmé, kislelkűséggé és kétségbeeséssé változik. Ezért kell állandóan haladni előre bölcs előrelátással. Ezért mondja az Úr szava a szárdisi egyház püspökének a fenyegetést: *«Ha nem vigyázandasz, úgy jövök hozzád, mint a tolvaj és nem tudod mely órában jövök hozzád»* (Jel. 3. 3.). Ellenben mily nagy jutalom vár arra, aki nem csügged, nem lanygul el, hanem mindvégig kitart. *«Aki győzelmes leend — mondja az Úr (Jel. 3. 5.) — úgy fehér ruhába öltöztetik és nem törölöm ki nevét az élet könyvéből.»* Ebben bizzunk, ezt reméljük, ezt kívánjuk egész lelkünkben, ennek teljesítéséért imádkozunk.

Búcsú a lelkigyakorlattól.

Az Úr Jézus három és fél éves lelkigyakorlatot tartott az apostoloknak. Ezen idő alatt állandóan az Úr közelében voltak, részesültek a legnagyobb oktatásokban, megismerték az örök igazságokat,

elübük adta a tökéletes életre vezető parancsait. Végül búcsút vett tanítványaitól. Utolsó tanítását is bevégezte és mondta: «*Sok minden mondani-valóm volna még nektek, de most még nem tudjátok elviselni*» (Ján. 16. 12.). «*Aki pedig állhatatos lesz mindvégig, az üdvözül*» (Mát. 10. 22.). És az apostolok ki is tartottak mindvégig, a vértanuság pálmájáig.

A mi lelkigyakorlatunk is az Úr Jézus mellett telt el. De az a kérdés, hogyan végeztük. Egy alkalommal, akik zárt lelkigyakorlatot végeztek, azoktól a lelki vezető nyilatkozatot kért, hogyan érezték magukat. Egy részük a feleletben kiterjedt arra az örömrre, amelyet a lelki megtisztulás miatt éreztek, másik részük a megvilágításokat csodálta, mások ellenben a megerősödés leghatásosabb forrásának nevezték. Mindnek igaza volt. Azonban mind megegyezett egyben, hogy boldogok voltak. Mi lehetett ennek oka, hiszen nem volt ott semmi olyas szórakozás, amiben sokan a boldogságot keresik. Csak egy lehetett a valódi ok: maga az Úr Jézus. Ő tette könnyűvé, kedvessé, eredményessé, feledhetetlenné ezeket a napokat. Az ő közelségéből, jelenlétéből, Szent Szívéből árad ki minden jó. Ezért van olyan nagy öröm a mi lelkünkben is.

Befejeztük a lelkigyakorlatokat. Mindent megtettünk, hogy sikerüljön: a hallgatást megőriztük, a napirendet megtartottuk, az összes ájtatosságban résztvettünk, igyekeztünk figyelemmel kísérni az elmélkedéseket és buzgón imádkoztunk. Most mi is kérdezzük az apostoloktól: «*Ime, mi mindent elhagytunk és téged követtünk, — mi lesz tehát velünk?*» (Mát. 19. 27.). Hát mi is lesz velünk a lelkigyakorlatok után?

Mauterndorf plébániatemplomának homlokzatán

kívülről egy hatalmas arányú szent Kristóf festmény van. Azt ábrázolja, hogy a szent meggörnyedve viszi vállain a kis Jézust. A teher nagy lehet, mert a szentet nagyon lenyomja, hozzá még sebesen rohanó patakon kell keresztülmennie. Ilyenformán látom a ti lelketeket a lelkigyakorlat után, mert most vállatokra vettétek Krisztus terhét és hozzá még a világ sodrába léptek ki. De aki szent Kristófot vezette, az titeket is meg fog erősíteni.

Lesznek bizonyosan nehézségek. Dehát nem az Úr Jézus mondta-e meg előre : *«Mennyeknek országa erőszakot szenved és az erőszakosak ragadják el azt»* (Mát. 11. 12.). Már a földi célok elérése sok fáradtsággal jár, épígy az örök üdvösség megszerzése is nagy harcba kerül. Mindenkinek voltak nehézségei, még ha olyan tisztalelkű volt, mint szent Alajos és olyan nagy buzgalom van benne, mint Kláver szent Péterben, a négerek nagy apostolában. Nehézségeket mindenki tapasztal majd, épen ezért nem elég elkezdni, hanem tovább folytatni és kitartani.

Állhatatlan természetünk is próbára tesz. A vallás gyakorlását nem szabad lesüllyeszteni közönséges divat sorába, amelyet ma talán elvégeznek, mert ma ez beletartozik a jobb körök életmódjába, vagy pedig divatba hozott lelkiatyákhoz mennek gyónni és felkapott egyházi szónokok szószéke körül csoportosulnak. A vallásosság nem divat, hanem a legfontosabb lelki szükséglet. Azért senki se kösse buzgalmát másokéhoz, hanem mindenki függetlenül végezze el azt, amit az Úr Isten tőle megkíván.

Bizonyos alkalmatlanságot okoz a vallásos élettel járó önmegtágadás is. Pedig enélkül nem lehet semmitsem tenni. Nagyon is jól ismeritek az Úr

Jézus véleményét erre vonatkozóan : «*Ha ki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát és vegye fel keresztjét és kövessen engem*» (Mát. 16. 24.). A természet túlkapásait meg kell fékezni, anélkül nem lehet javulni. A hibákat meg kitartóan irtogatni kell. Ezért volt Loyolai szent Ignác gyakori tanácsa a lelkigyakorlatokat végzők számára : Győzd le önmagadat ! És csak nézd a szenteket, milyen gyakran és kitartóan végeztek önmegtagadásokat. Hogyan fékezte szemeit Clairvauxi szent Bernát? Úgy, hogy még saját celláját sem ismerte. Hogyan böjtölt szent Erzsébet asszony, midőn koldusok eledelével beérte? Hogyan gyakorolta mintaszerűen az engedelmességet szent Veronika, milánói szerzetes nővér? Hogyan sanyargatta testét szent Jeromos a betlehemi puszta nélkülözései között? Hogyan hált a puszta földön Kenty szent János évtizedeken át önmegtagadásból? Hogyan tagadta meg önmagától a jó öltözetet Assisi szent Ferenc és vette magára a koldusok ruháját? Igaz, hogy az önmegtagadás mindenki számára terhes, de ép azért segít oly hatalmasan a jó úton megmaradni. Ne idegenkedj tehát az önmegtagadástól, hanem inkább állandó gyakorlattá terjeszd ki.

Azután okosan küzdj a bűn ellen. Ebben a harcban biztos fegyver az imádság. Ezt a fegyvert letenni sohasem szabad. Épen úgy, mint a kísértések között sem szabad tehetetlenül átadnod magad az ellenségnek. Még az apró kis madarak is mindent megtesznek, hogy a rájuk vadászó vércse el ne foghassa őket. Annál inkább mindent el kell követnünk, hogy valahogyan a gonosz lélek karmai közé ne kerüljünk. Ha most győztünk is, az ellenséget nem

semmisítettük meg, ez csak egy csata volt. Azt kell róla is mondanunk, amit az Úr Jézus Jairus leányáról: *«Nem halt meg a leányzó, hanem alszik»* (Luk. 8. 52.). A mi ellenségünk sem halt meg, csak alszik és várja a pillanatot, mikor támadjon meg újra minket. Egy nap sem vagyunk biztosak tőle. Egy szerzetes panaszkodott egykor élőljárójának, hogy már 8 éve küzd rossz hajlamai ellen és még mindig erősen zaklatják a kísértések. *«Ó, testvérem — felelte az élőljáró, — te 8 éves zaklatásról panaszkodsz, én már 60 évet töltöttem el a szerzetben, de még nem volt egyetlen napom, melyen szenvedélyeim ne háborgattak és nyugtalanítottak volna»*. Ha pedig az ellenség nem nyugszik, akkor nekünk sem lehet nyugodnunk.

Mikor bűneiteket elhagytátok, akkor a jobbik részt választottátok. Ti is örvendtetek, mint Gonzaga szent Alajos, mikor öccse javára minden vagyonáról lemondott. *«Mit gondolsz, kedves öcsém — mondta — közülünk most ki vidámabb, te vagy én? Egész bizonyosan én!»* Azonban tartósan akkor maradunk meg a jóban, ha mindig a jobb részt választjuk. Ha imádkozol, a szentáldozáshoz gyakran járulsz, ha kötelességeidben pontos vagy és felebarátainak testi és lelki hasznára vagy, akkor a jobbik részt választottad. De mit is lehetne a világon szebbet, jobbat, értékesebbet, tartósabbat, örvendetesebbet, mint amit Isten szeretetében bírunk. Sorold fel mindazt, amit a világ nagyrabecsül. Vagy nevezd meg mindazt, ami miatt eddig Istent elhagytad, megbántottad. Micsoda mindaz valójában és mivé lesz a halálban. Egyedül az Úr Isten lehet a mi végtelen kincsünk. *«Mert mim vagyon az égben és te kivüled mit akartam a földön? Szívem Istene és osztály-*

részem az Isten mindörökké» (Zsolt. 72. 25—26.), kérdezheted a Zsoltárossal. Most megtalálhattad Őt. «Megtaláltam, kit az én lelkem szeret... el nem bocsátom» (Ezek. 3. 4.). Ha Istent megtaláltad, a legnagyobb kincset találtad meg. Ekkor pedig az Evangéliumot kövesd, amely azt mondja: «Hasonló mennyeknek országa a szántóföldön elrejtett kincshez, melyet ha megtalál az ember, elrejtí s azon való örömben elmegyén és eladja minden vagyonát és megveszi a szántóföldet» (Mát. 13. 44.). Mindent lehet nélkülözni, de az Úr Istent, az igazi legjobb részt sohasem.

A lelkigyakorlatokat im befejeztük. Talán a magábaszállás órái kedvesek voltak nekünk és akkor mi is úgy érezzük, mint az emmauszi tanítványok. Úgy érezzük, hogy nekünk is kellene valamit mondani az Úr Jézusnak: *«Maradj velünk, mert esteledik és a nap már hanyatlík» (Luk. 24. 29.).* Életünk napjai hanyatlóban vannak és mit csinálunk, ha újból a lelki sötétség vesz körül. Ezért maradj velünk, Uram, mindig!

A legutolsó szó legyen a háláé. Hála neked édes Jézusunk, mert érettünk fáradoztál, érettünk szenvedtél és érettünk haltál meg. Nem fogunk megfélekedezni rólad sohasem. De van egy üzenete az Úr Jézusnak is hozzátok és ez az, hogy ő számot tart rátok az élet után is. Ebben az életben körülvesz minket a mulandóság, a bűn gonoszsága, de majd egyszer lerázza lelked a földi lét béklyóit, kibontakozol a mulandóság káprázatából és akkor odaállhatsz boldogan és jogos öntudattal az Úr Jézus elé, megszólítván Őt: nem számítottál rám hiába, mert a földi életben tiéd akartam lenni, tied is voltam és most végy teljesen a te örök tulajdonodba.

TARTALOM.

A boldogság útja.

	Lap
Mily boldogság a hívő világszemlélet	7
Az igazi bűnbánat boldogsága	15
Milyen boldogság Jézussal egyesülni	23
Boldogságunk Szűz Anya társaságában	32
Boldogság útja Krisztus követése	38
Boldogság a boldogságban	47

Nagy kérdéseink.

Isten	55
Világ	64
Ember	72
A bűn	80
A büntetés	89
Vezér	97
Kereszt	106
Örök élet	115

Isten vezetése alatt.

Miért végezzünk lelkigyakorlatot?	125
Álmok világa és a valóság	135
A meghasonlott lélek	142
A bűnös ember kálváriája a földön	147
A bűnös ember kálváriája a másvilágon	157
A bűnös belátja tévedését és új életet kezd	164
A keskeny úton	172
Az önuralomról	182
A tövissel koronázott Szentséges Szív szeretete	190
Az Oltáriszentség a mi kincsünk	198

Mindent lelkünkért.

	Lap
A lélek értéke	209
Aki nem becsüli lelkét	218
A lelki felemelkedés útja	228

Az új ember.

Szükséges a lelki megújulás	241
A hitbeli megújulás	251
Hogyan történjek a lelki megújulás?	261

Csendes megfontolások.

A mulandóság	275
A bűn gonoszsága	283
A halál után	291
A megtérés útja	301
A mindenekfelett való szeretet	310
A lanyhaság	319
Búcsú a lelkigyakorlattól	327
